प्रकाशकाचे दोन शब्द.

श्रीअनंतनाथ ब्रह्मचारी योगी महाराज हे सुमारें २५ वर्षांपूर्वी मांजरी, तालुका गंगापुर येथें समाधिस्त झाले. यांचें पूर्ववृत्त त्यांच्या शिष्यमंडळीकडून जितकें मिळालें तितकें संक्षिप्त चरित्र रूपानें पुस्तकारंभींच जोडलें आहे. त्यावरून श्रीअनंत महाराजाची योग्यता किती मोठी होती हें लक्षांत येणार आहे. श्री जनार्दन स्वामीचा अवतार असें त्यांस मानीत असत. त्यांनीं आपल्या अवतार कार्यांत चाळीस हजार काव्य ग्रंथ लिहून ठेविला आहे. त्यात १५ हजार श्लोक १९ हजार अभंग व ३० हजार पदें, शिवाय दोहरे वगैरे आहेत. हें सर्व काव्य प्रासादिक असून प्रेम, भक्ति, ज्ञान, वैराग्य, इत्यादि रसानीं तें भरलेलें आहे असें हें संपूर्ण काव्य छापून मुमुक्षुजनांस त्याचा लाभ मिळावा अशी उत्कट इच्छा, महाराजांच्या भक्तमंडळास होणें साहजिक आहे. त्या इच्छेनुरूप महाराजांचे एक प्रेमळ शिष्य, पैठणचे पेन्शनर पोष्टमास्तर श्रीयुत जी. कृष्णराव, यानी श्री. महाराजाचे समग्र ग्रंथ प्रकाशनाचें काम आम्ही शिरावर घ्यावें, अशी आग्रहाची मागणी केली. श्री. महाराजांचें प्रासादिक वाणीनें निघालेलें हें सुंदर काव्यप्रकाशनाचें काम जरी अत्यंत खर्चाचें होतें, तरी केवळ त्यांच्या प्रासादिक वाणीचा लाभ मराठी भाषा बोलणाऱ्या बहुजनसमाजास व्हावा, अशा सद्विच्छेनें मास्तर साहेबांच्या विनंतीस मान देऊन हें काम आम्ही शिरावर घेतलें.

श्रीअनंत महाराजाचा एकंदर ग्रंथसंग्रह बराच मोठा असल्यामुळें लोकांच्या व प्रकाशकाच्या सोई लक्षांत घेऊन तो भागरूपानें प्रसिद्ध करण्याचें आम्ही ठरविलें आहे. आणि त्याचा पहिला भाग आज वाचकांच्या सेवेंत सादर करीत आहोंत. या भागांत श्रीमहाराजांची तीन दप्तरें क्रमानें घेऊन पूर्ण केलीं आहेत, व पुढचीं दप्तरेंही अशाच क्रमानें प्रसिद्ध करण्याचें ठरविलें आहे यांत विशेष लक्षांत ठेवण्यासारखी गोष्ट ही कीं, हें सर्व काव्य श्रीमहाराजांच्या मूळ दप्तरास धरूनच आम्हीं छापीत आहोंत. त्यात स्वतःचें असें कांहींच घातलेलें नाहीं. भाविक भक्तजन या प्रासादिक काव्याचा लाभ घेऊन आम्हास उपकृत करतील असा भरवसा आहे.

प्रकाशक

प्रस्तावना.

परमेश कृपेनें आज श्रीअनंत महाराज उर्फ ब्रह्मचारी बोवा यांच्या समग्र ग्रंथाचा प्रथम खंड ग्राहकाकडे रवाना करण्याचा सुयोग आला. श्री. रा पागारकर, मुमुक्षुकर्ते व कै रा. बापुराव वावळे यानीं " निवडक वेचें " व " अनंतनाथ स्फूर्ती " या दोन पुस्तकद्वारां महाराजाच्या काव्यामृताचा अल्प परिचय करून दिलेलाच आहे. सध्या या दोन्हींही पुस्तकांच्या प्रती मजजवळ शिल्लक नसल्यामुळें त्याच पुस्तकांची पुनरावृत्ती काढण्यापेक्षा समग्र ग्रंथच प्रसिद्ध करून महाराजांचे प्रेमी मंडळींची सेवाकरिता आली तर अधीक श्रेयस्कर होईल व मीं आजपर्यंत जो महाराजांचा ग्रंथ संग्रह करून पोटाशीं बाळगून ठेवला, ती जबाबदारी कमी होईल. या उद्देशानें प्रस्तुत प्रयत्न आरंभिला आहे. तरी ही माझी सेवा आल्पांशानें तरी कारणीं लागो येवढीच त्या जगच्चालकाजवळ प्रार्थना आहे.

श्रीअनत महाराजांचा जन्म कारवार जिल्ह्यांत एका "नाथ भक्त" ब्राह्मण कुळांत झाला वयाच्या नवव्यावर्षी गृहत्याग करून फिरत फिरत गोकर्ण क्षेत्रीं गेले तेथें कर्मधर्म संयोगानें "योगेश्वर " नांवाच्या एका सत्पुरुषाची गाठ पडली. योगेश्वरांचे तेथेंच कांहीं कालपर्यंत रहिवास केला. याच्याचजवळ जो योगाभ्यास झाला असेल तेवढाच योगेश्वराचें निधनानंतर कांहीं दिवस पी. डब्ल्यु. खात्यांत नोकरी केली. तेथेंही वरिष्ठ अधिकाऱ्यांचें प्रेम याच्यावर बरेंच जडलें एकदां फौजेकरितां रातोरात एक अतिशय अडचणीचा रस्ता दुरुस्त करण्याकरिता कान्ट्राक्टरांनीं आपली पराकाष्ठा व सर्व अक्कल खर्च करून पाहिली, परंतु व्यर्थ. महाराजांनीं संयमद्वारें कामकरी मडळींत चैतन्य भरविलें, व तोच रस्ता रात्रीचे आंत तयार करून देऊन दुसरे दिवशीं मिळणाऱ्या पारितोषकाची वाट न पहातां स्वारी तेथून नाहींशी झाली तीं चारी धामें करून संतवृंदांच्या भेटी घेत घेत फिरत फिरत श्री क्षेत्र हरीहरेश्वर येथे आली. तेथें महादेवाचें देवालय गावापासून १॥ मैलावर समुद्रकाठीं होतें तेथें राहिले. महाराज निद्रा फार क्वचित घेत. एक रात्रीं ध्यानस्थ बसले असता एकाएकी गवाक्षातून काठ्या, लांकडें, यांचा मारा यांचेवर होण्यास सुरवात झाली हा काय प्रकार आहे म्हणून पहाण्यास गेले, तो दरवाजा

बाहेरून बंद. देवालय जवळजवळ अर्धे अधीक काठ्यानीं भरून गेलें काय करावें हें सुचेना. इतक्यांत जवळ असलेल्या चाकूची आठवण होऊन खिडकीचे लाकडी गज कांपून टाकून पलीकडे समुद्रांत उडी टाकली. तेथूनच कवित्वस्फूर्तीस प्रारंभ झाला. हाच वरद हस्त झाला असावा असें म्हणण्यास हरकत नाहीं. या पुढें जो एकंदर ग्रंथ कोकणप्रांतीं झाला, तो कै. रा. बळवंतराव मास्तर यांनीं प्रतकरून मजकडे महाराजाचें सांगण्यावरून पाठवून दिला. महाराज पुष्कळ वेळेस कवित्वामध्येंच बोलत असत. महाराजांनीं चमत्कार पहाणारी मंडळी काहीं आज ह्यात-आहेत. दुसऱ्याचे मनोगत जाणण्याची कला महाराजाजवळ सज्ज असल्यामुळें कोणाचेही लपंडाव त्याच्या पुढें चालत नसत.

महाराजाना चित्रकला फार उत्तम अवगत असे. पैठणास नाथरायाच्या समाधी-वर नेऊरगांव, [शिवालयांत) नेवांसें, (मोहनीराजाचे देवालयात) औरंगाबाद नागेश्वर मंदिरांत नातें (कोंकण) वगैरे ठिकाणीं त्यांचा हातवळा अद्यापही पहावयास मिळतो. उपनिषदें, गीता वगैरे ग्रंथावरही कधीं कधीं व्याख्यान होई; परंतु नाथरायाचें " रुक्मिणी स्वयंवर" सांगण्याची आवड विशेष व अध्यात्मपर अर्थ सांगण्याची शैली तर अवर्णनीयच. श्रोतृवृंद तहानभूकही विसरून जाई.

आरंभीं दिलेल्या अष्टकावरून या पुरुषाचे रहाणीचा बोध होण्यासारखा आहे. सत्पुरुष नेहेमीच लपून छपून असतात. आपल्या भजनीं लोक लागावे, लोकांकडून मान सन्मान मिळवावा, ही त्यांची मुळींच इच्छा नसते. ते ग्रंथ लिहून ठेवतात. त्यात विशेषतः भगवद्गुणानुकथनावांचून कांहीं सांपडावयाचें नाहीं. मुमुक्षूंस ईश्वराचें आस्तित्व प्रत्यक्ष पटवून देण्याकरितां कधीं कधीं सत्पुरुषांना प्रगट व्हावें लागतें. नरदेहाची इति कर्तव्यता म्हणजे चित्तशुद्धीद्वारा परमेश्वर प्राप्ती करून घेण्याची–म्हणजे " मी कोण आहे " याचा शोध लावण्याचा–आहे. व ही चित्तशुद्धी साधण्याबद्दल अनेकांनीं अनेक मार्ग सांगितलें आहेत. परंतु त्यांतल्यात्यांत अधीक सोपा व श्रेयस्कर असा नामस्मरणासारखा दुसरा मार्ग नाहीं, हें आपल्या इकडील संतपुरुषांनीं आपल्या ओजस्वी वाणीनें वेळोंवेळी सांगितलें आहे. " नाम रुपा नाहीं मेळ । अवघा वाचेचा गोंधळ. " नाम म्हणजे काय व तें कसें घ्यावयाचें, हें संतपुरुषांनाच जिज्ञासू पुरुषानें विचारल्या-शिवय समजणें शक्य नाहीं. मनुष्यपणाच अगीं आणण्याचा प्रयत्न केला

पाहिजे. 'विठ्ठल मात्रा' भवरोगासारख्या दुर्धर रोगावर रामबाण उपाय असला तरी पथ्य सांभाळल्याशिवाय या मात्रेचा काडीमात्र उपयोग होणार नाहीं. पाश्चात् संस्कृतीनें पूनित झालेल्या लोकांची " को विधि-कोनिषेध " कडे विशेष ओढा असल्यामुळें हा पथ्यापथ्य विचार म्हणजे त्यांना एक संकट वाटत आहे व त्यामुळें सत्पुरुषानीं आम्हास निर्बल केलें असा शेरा मारण्यास त्यास कांहींच दिकत वाटत नाहीं लिंग आणि जिव्हा यांचा निग्रह करण्यास सांगणें म्हणजे सत्पुरुषाचा एक अक्षम्य अपराध आहे असें त्यांस वाटत आहे. हीं दोनच इंद्रियें सर्व अनर्थपणाला कारण असल्यामुळें घरास अग्नी लागला असता त्यास तेल व लाकडें यांचें साह्य न देणें जितकें श्रेयस्कर होईल, तितकेंच या दोन इंद्रियांचा निग्रह करणें, श्रेयस्कर आहे, असा सत्पुरुषांचा अनुभव आहे. आधीं सत्पुरुष अनुभव घेतात मग दुसऱ्यास सांगण्याच्या भानगडींत पडतात लाब्या कोल्ह्यासारखें मात्र कधीं करीत नाहींत. अशाच तऱ्हेचें अनुभव त्यांनीं आपापल्या ग्रंथात ग्रथीत करून ठेविलेले आहेत. लोकांना निर्बल करण्याचा त्याचा विचार असता तर श्रीशिवाजी महाराजासारखे राष्ट्रकार्य धुरंधर पुरुष निर्माणच न होते, तत्ववेत्ते महात्मे सर्व देशामध्यें सर्व जातींत उत्पन्न झालेले आहेत. परंतु तें तत्वज्ञान आचरणात आणून दाखविणारे महात्मे मात्र या भरतभूमीशिवाय इतरत्र आढळणें नाहींत क्रियेशिवाय वाच्यता करणें म्हणजे आपला उपहास करून घेणें आहे. ज्या योगानें आपण अधींक कार्यक्षम होऊं असाच मार्ग आपण आंखला पाहिजे ज्ञानी पुरुषांचे हातून अन्यथाचरण होणें शक्य नाहीं. अग्नीचें ज्ञान झालें असताना जसें स्वतःस भाजून घेण्याचा प्रयोग आपण करणार नाहीं, तद्वत मी परमात्मा आहे, असें ज्ञान झाल्यावर अन्यथाचरण कसें घडणार ?

सत्पुरुषांचे ग्रंथ दिसावयास, फार सोपे आणि सरळ दिसतात. त्यांत क्लिष्टता मुळींच सांपडावयाची नाहीं जसे बदामाचे वरील कवच काढून टाकल्याशिवाय आंतील मगजाची लज्जत येणार नाहीं, तद्वत त्याचे ग्रंथाचा अर्थ लावल्यावाचून खरा आनंद प्राप्त होणार नाहीं संत भाषित शब्दाला प्रतिशब्द नाहीं. शब्दांचें खरें स्वरूपच समजावें लागतें. शब्दच मूळ द्वयर्थी एक अंतरार्थ व दुसरा बाह्यार्थ ह्यासच लक्षांश वाच्यांश असे पर्यायवाचक शब्द आहेत. व अशा तऱ्हेनें संत काव्याचा अर्थ लावणें म्हणजेच गुणाचें शोधन होय. त्रिगुणाचें शोधन झाल्याशिवाय त्याचें स्वारस्य कळणार नाहीं

यांचे ग्रंथांत बरीच प्रकरणें अपुरी आहेत व काही ठिकाणीं छंद भंगही आहे, परंतु अर्थसामर्थ्य मात्र कोठें विसंगतपणा नाही. महाराज, हे ग्रंथ संभाळून ठेवण्याची काळजी करीत नसत. ग्रंथ जेथें लिहिला जाई तेथेंच पडे किंवा सहवासीमंडळी घेऊनही जात. ग्रंथांत कोठें खोडाखोड केलेली आढळून येत नसल्यामुळें झालेला ग्रंथ हे कधींवाचून पहात नसावेत असें अनुमान करितां येतें एकादेवेळीं कोणाशीं संवाद चाललेला असला तर लिहीत असलेलें प्रकरण अपुरेंच रहात असे.

या खंडांत छापलेल्या प्रकरणात योगेश्वर निजविला, मानसबोध, स्वात्मानुभव, निजानंद भक्ती, वगैरे व श्रीकृष्णलीला वगैरे प्रकरणें मनन करण्यासारखी आहेत. १९००० अभंग, १५००० श्लोक, ३००० पदें, काहीं दोहरे वगैरे मिळून ४०००० ग्रंथ आज उपलब्ध आहे कै. रा बापुराव यांचे मळ्यांत असतांना बराचसा ग्रंथ मंडळींच्या हलगर्जीपणामुळें एकागाईनें खाऊन टाकला. असा बराच ग्रंथ ठिकठिकाणीं नाहींसा झाला असावा चै. शु ६ रोजीं अशारीतीनें सत्कालक्षेप करून महाराज १८२०साली माजरी मुक्कामीं देह ठेविते झाले तेथून तो नेरुरगाव गंगापुर, पे सुरेगाव, ता नेवासा येथें आणून श्री गोदाबाईचे कांठीं दहनविधी झाला व ह्याच ठिकाणीं पुढें समाधाही बाधली गेली महाराजांची ठिकठिकाणची सहवासी मंडळी दरवर्षीं त्याचे पुण्यतिथि उत्सव यथाशुशक्त्या अजूनही साजरा करीत आहे

प्रस्तावनेंदाखल ४ शब्द लिहिलेच पाहिजेत म्हणून माझ्या अल्प बुद्धीस जे चार वेडेवांकडे शब्द सुचले ते यथामती जनतेपुढें मांडले आहेत ते आपण गोड करून घ्यावे, येवढीच प्रार्थना आहे.

ग्रंथ प्रकाशनाचे कामीं द्रव्याची साह्यता, सर्व ग्रंथाचा उतारा करणें, तसेंच प्रूफें तपासणें वगैरे विषयीं जीवभ्य केलेल्या खटपटीबद्दल महाराजांचे प्रेमी भक्तांचा मी फार फार ऋणी आहे. तसेंच माझे परम मित्र श्री. रा.रा दामोदर सांवळाराम यंदे इंदुप्रकाश छापखान्याचे मालक यांनीं महाराजांचा समग्र ग्रंथ छापून देण्याचे कामीं प्रेमळ उदारपणा दाखवून माझे विनंतीस मान दिला, याबद्दल त्यांचे महतामहत् आभार मानतों. सर्वांतर्यामी परमात्मा त्यांचे अंतःकरणांत सदैव जागृत राहून त्यांस ग्रंथप्रकाशनाची स्फूर्ति देवो, अशी त्याचे चरणीं सविनय प्रार्थना करितों.

आपला कृपाकांक्षी,
जी. कृष्णराव,
पेन्शनर, पोष्ट मास्तर, पैठण.

अनुक्रमणिका.

दफ्तर पहिलें.

विषय.	पान
महाराजांचें संक्षिप्त चरित्र ..	१
श्रीमदनंताष्टक	७
करुणापर व बोधपर	९
ज्ञानोपदेश	१२
हितसार	१४
मनोबोध	१७
करुणालहरी	१९
करुणापर	२२
बोधपर	२२
रामकृष्णभक्तिसुधा	२३
नामसुधा	३५
नामसुधा	३६
रामस्तव अभंग	३९
शिवस्तुति	५७
चिरंजीव पत्र	५८
विज्ञानविलास	६१
हरिविलास	६६
रंग	६६
अनुष्टुपछंद	६८
अभेदावली	६९
निजानंद वार्ता	७१
बोधतत्व	७३
हरीगीत	७६

द० पहिलें समाप्त.

प्रकर्णें.	ओव्या.	श्लोक.	एकूण.
२१	४८	६१५	६६३

दफ्तर दुसरें.

विषय	पान.
नौकाचरित्र	८१
राधाप्रीति	८८
आत्मनिवेदन	९९
कुब्जाअन्योक्ति	१०३
कुब्जा नुवाद	१०५
राधा भुजंग	१०९
गोपी विनोद	११६
दधि मंथन	११८
गोपी गाराणीं	१२३
निजभक्ति	१३७
रुक्मिणी विलास	१३७

द० २ रें समाप्त.

प्रकर्णें ११ श्लोक ५४२

दफ्तर तिसरें.

योगेश्वर निजलीला (१) ...	१४८
सिद्धभाव (२) ...	१५२
साधूभाव (३) ...	१५३
सतभाव (४) ...	१५६
मुनीभाव (५) ...	१५७
ब्रह्मनिष्ठभाव (६) ...	१५९
ब्रह्मज्ञान भाव (७) ..	१६२
समाधि रंग	१६६
मनोबोध	१७०
बोध	१७१
हितबोध	१७५
नीतिबोध	१७८

विषय.	पान.	विषय.	पान.
मनोबोध	१८५	रामसगुणवर्णन	२२२
सारविचार	१८८	युगभाव	२२४
मानसबोध	१८९	सद्पदानुभव	२२५
नीतिबोध	१९३	स्वरूपरूपवर्णन	२२७
मानसबोध	१९५	नामानंद	२२९
बोधरूप	१९६	करुणापर	२३१
रामजन्म	१९९	प्रार्थनाष्टक	२३३
साधनतत्त्व	१९९	मानसहेत	२३४
प्रार्थना	२०२	प्रार्थना	२३६
नामसारविचार	२०४	स्फूर्स्वानंदयोग ...	२३८
कृष्ण गोपीलीला	२०५	प्रेमपरप्रार्थना	२३९
मुरली	२०८	प्रभुकीर्ति	२४४
प्रेमसुधा	२१६	उमा रमा संवाद	२४७
निजठाय कथन	२१९	३ रें दफ्तर समाप्त.	
रुद्रगाथा	२२१	प्रकर्णें ३४ श्लोक १०६३	

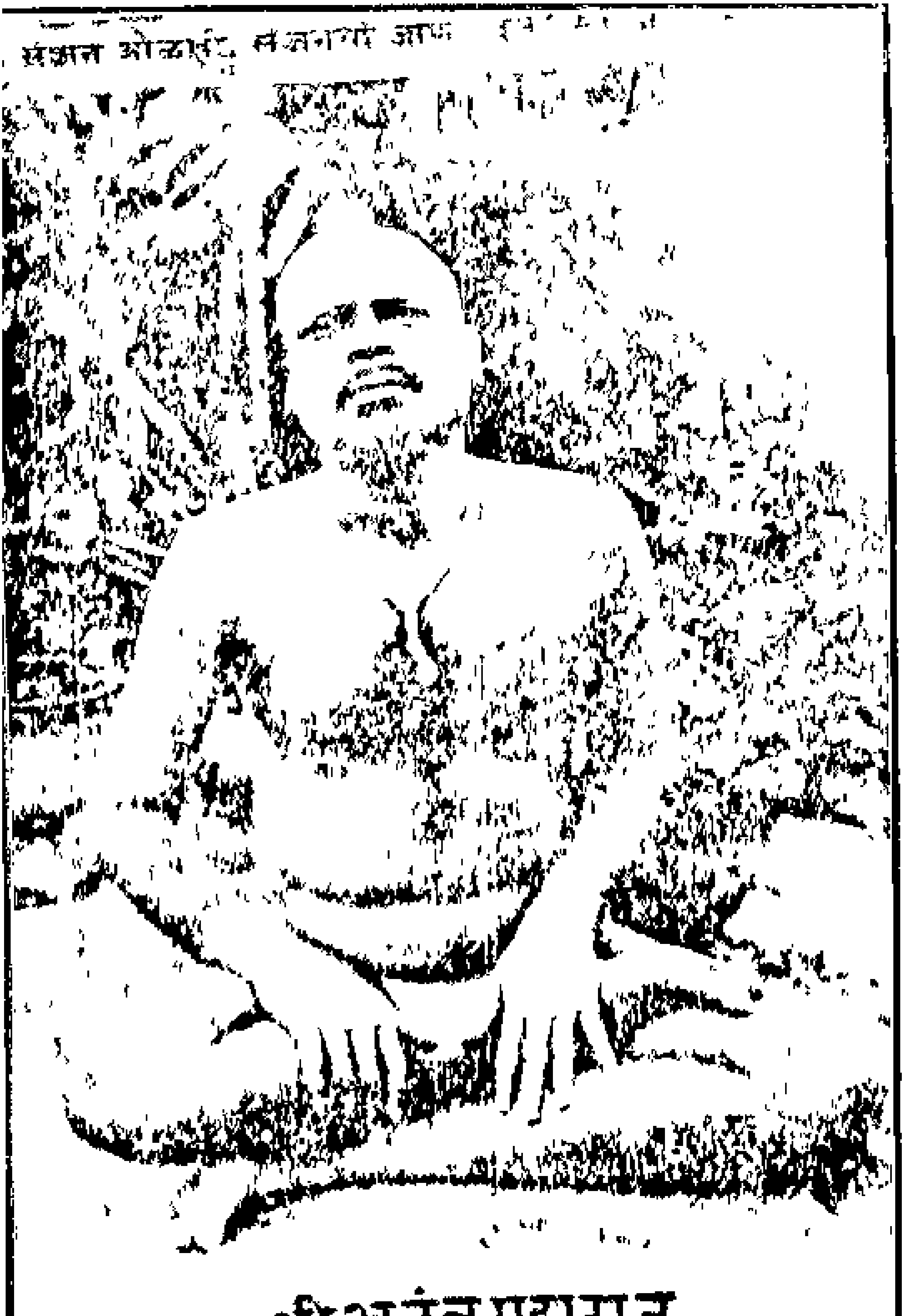

श्रीअनंत महाराज.

श्रीयोगीराज अनंत महाराज ब्रह्मचारी-पैठण.

3780

ब्रह्मचारी श्री अनंत महाराज.

संक्षिप्त चरित्र.

श्री अनंत महाराज ज्यांचें संक्षिप्त चरित्र आज येथें देत आहोंत, ते कारवार जिल्ह्यातले रहाणारे असून त्यांचे वंशात नाथभक्ति मुळचीच होती. श्री नाथांचे " रुक्मिणी स्वयंवर " वाचण्याचा परिपाठ त्यांस असे. महाराज आठ वर्षांच्या वयांतच रुक्मिणी स्वयंवराची पोथी घेऊन घरून निघाले ते गोकर्णनजीक ब्रह्मगिरी नांवाची टेकडी आहे, तेथें ' योगेश्वर ' म्हणून एक सत्पुरुष रहात असत, त्यांचेजवळ येऊन राहिले, व त्यांची सेवा भक्तिभावानें करूं लागले. सहा महिने पर्यंत महाराज व योगेश्वर यांचें कांहीच भाषण झालें नव्हतें. सहा महिन्यांनंतर उभयतांत भाषणास आरंभ होऊन एकमेकांविषयीं भक्तिभावाचा आदर व्यक्त झाला; आणि योगेश्वर महाराजांकडून सर्व रुक्मिणीस्वयंवर त्यांनीं भावार्थासह समजून घेतलें, व ते त्यांस गुरुस्थानीं मानूं लागले

नंतर महाराज पैठणास आले. सकाळीं चार वाजतां श्री गंगाबाईचें प्रातःस्नान करावयाचें आणि पाच ते आठपर्यंत अभंगलेखन करावयाचें. असा त्यांचा नियम होता. महाराजांची ब्रह्मस्वरूपीं लीन असलेली मूर्ति पाहून पैठणचे पोष्ट मास्तर जी. कृष्णराव हे त्यांचें शिष्यत्व पत्करून त्यांच्या भजनीं लागले होते. महाराजांच्या सहवासात त्यांना जो अनुभव आला, तो असाः—श्री अनंत महाराज रोज जे अभंग, श्लोक किंवा पदें करीत, ते मंडळीस वाचून दाखवीत असत. त्या वेळीं ज्या कांहीं शंका येत त्यांचें निरसन लगेच पुढील कवितेंत होत असे. प्रश्न विचारण्याची पाळीच येत नसे. मनांत आलेली गोष्ट त्यास कशी समजे नकळे, परंतु आपल्या मनांतील प्रश्नाचें उत्तर महाराजांच्या मुखावाटे ऐकावयास मिळे.

पैठणचे पोष्ट मास्तर लिहितात, एकदां श्री ब्रम्हानंद महाराज पिंपरीकर यांचा उपदेश मजला असल्यामुळें पैठणास येतांना मीं पिंपरीस गेलों होतों रुक्मिणी-स्वयंवराचा अर्थ तेही सांगत आणि माझे नाथांचें रुक्मिणीस्वयंवर असें म्हणत: एक दिवस तेथें होतों. रात्रौ त्यांचे पाय दाबीत बसलों असतां, त्यांस स्वप्न पड-ल्यानें त्यांनीं मला सांगितलें. त्यांत त्यानीं मला संन्यास दिला; व मजला संताचे मेळ्यांत नेऊन ही असामी माझी आहे, असें सांगितलें. या स्वप्नाचा भावार्थ न समजल्याकारणानें त्यांचे चरणावर मस्तक ठेऊन मीं स्वस्थ बसलों. पैठणास आल्यावर कुटुंब व मुलगी वारल्याचें समजलें. अर्थात् स्वप्नाप्रमाणें संन्यास दीक्षा मिळाली. एके दिवशीं रात्रीं बारा वाजण्याच्या सुमारास मी रुक्मिणी स्वयंवराचा

१६ वा अध्याय वाचीत होतों व त्याचा अर्थ अनंत महाराज सांगत होते. त्यावेळीं महाराजांचा आवाज व सांगण्याची शैली, थेट ब्रह्मानंद महाराजासारखी होती. महाराज समाधिस्त झाले होते याची जाणीव मजला एकदम होऊन मी तटस्थ झालों. पैठणीं असतानां पिंपरीस कसा आलों, हा काय प्रकार आहे म्हणून वर दृष्टी करून पाहिलें. तों मी पिंपरीस नसून श्री अनंत महाराजासमोर बसलों आहें; व त्यांचें अंतःकरण प्रेमाश्रूनें सद्गदीत झालें आहे, असें दिसलें. महाराज म्हणाले, " मास्तर, ब्रम्हानंद व मी वेगळा नाहीं " हें ऐकताच ब्रम्हानंद पिंपरीकर यांचे स्वप्नाची खुण—" संताच्या मेळ्यात गेलें व ही असामी माझी आहे " ही मनास पटली; आणि रुक्मिणी स्वयंवराच्या सोळाव्या अध्यायांतील जिव शिवाचे ऐक्याचा अनुभवानुग्रह होऊन वृत्तीस समाधान वाटलें.

एकदां श्रीनाथषष्ठीस दिंडी निघाली असतां, तिचेबरोबर जाण्यास महाराजासह सर्व उठले. जोडा पायांत घालतांना ' आज जनार्दन स्वामी यावयाचे आहेत ' असे उद्गार महाराजांच्या तोंडून निघाले. मीं अगदीं जवळ असल्यामुळें तें स्पष्ट ऐकले. महाराजांनीं जोडा घातला नाहीं. तें पाहून मीहि त्याच्याबरोबर तसाच निघालों. महाराजांचे डाव्या बाजून मीं एक पावलाचे अंतरानें चालत होतों. संगत सुटल्यास श्रीच्या दर्शनास मुकावें लागेल, म्हणून मनही अगदीं तत्पर व दक्ष होतें. दिंडी, बाहेरच्या नाथी गंगेकडील द्वारानें आत गेली. वाळवंटांत असतांनाच महाराजांनीं डाव्या हाताची तर्जनी उत्तर दिशेस करून ' ते जनार्दन ' असें बोलले. त्यावेळी दिंडीबरोबर गर्दी फार होती, तरी माझी दृष्टी त्यांच्या बोटाकडे गेली. तोंच एक १८ वर्षांची गौरवर्ण व देदीप्यमान बालमूर्ति माझेजवळ डावे बाजूस येऊन उभी राहिली. अंगांत स्वच्छ पांढरी कफनी, डोयवास हिरव्या रंगाचा जाळीदार फेटा, व डाव्या हातांत रामफळ असून ते खात असतांना त्याचा कांहीं रस कफनीवर पडत होता. माझें सर्व लक्ष व दृष्टि त्यांचेकडे लेगली होती त्यांची दृष्टि महाराजांकडे असून ते हंसत होते हा सर्व देखावा ५–७ सेकंदच होता. माझे चिंतनाप्रमाणें दर्शनाचा लाभ होतांच मी चित्रासारखा उभा राहिलों. त्यांस वंदन करण्याचेंहि भान राहिलें नाहीं.

अनंत महाराज शके १८२० मध्यें समाधिस्त झाले. त्यानंतर दीड वर्षानें एके दिवशीं श्रीनाथषष्ठीचा देखावा पहात माझे स्नेही रा. माधवराव फडके मास्तर यांसह आम्ही यात्रेंतून बाहेरच्या नाथी दर्शनास चालले होतों. ' अनंत महाराज समाधिस्त झाले, आतां त्यांचें दर्शन कोठून होणार ! ' असें आमचें बोलणें चाललें होतें. इतक्यांत उजवीकडे दत्ताच देवळा जवळ एक बिहार आहे तेथें झाडाखालीं महाराज व गणपतसा खत्री असे उभे असतांना दृष्टीस पडले. तें मी रा. फडके यांस दाखविलें आणि आम्ही उभयतां तिकडेच वळलों जवळ गेलों तेव्हां महा-

राजानीं गणपतसा खत्री यांस सांगून बसण्यास पांढरी घोंगडी अंथरविली. महाराजांस नमस्कार करून मीं विचारलें, महाराज आपण समाधिस्त होऊन पुन्हा येथें कसें ? तेव्हां महाराज म्हणाले, " मी आलों नाहीं व गेलों नाहीं, आहे त्या स्थितींतच येथें आहे " इतकें सांगून महाराज अदृश्य झाले. आम्हास फारच विस्मय वाटला, आणि विचार करीत घरीं परत आलों.

श्री नाथसंस्थानचे जाहगीरदार शामरावबाबा हे दररोज मठांत महाराजाकडे येत असत व महाराज त्यांजबरोबर फिरण्यास जात असत एके दिवशीं त्याचे येण्यापूर्वीच एक तास अगोदर महाराज फिरण्यास निघून गेले. पाठीमागून शामरावबोवा आले. महाराज गेल्याचें समजल्यावर ते त्यांच्या शोधास गेले सर्वांची वाळवंटात बसण्याची एक कायम जागा होती तेथेंही ते गेले, परंतु महाराजांची भेट झाली नाहीं सूर्यास्तानंतर आम्ही सर्व मंडळी वाळवंटात महाराजाकडे गेलों, तों महाराज नित्याप्रमाणें बसलेले होते. शामराव आपणास शोधीत आहे, असें मंडळी म्हणाली. त्यावर महाराज म्हणाले, शामरावास येथून जाता येतांना मी पाहिलें. आश्चर्य हें कीं, महाराज शामरावाच्या दृष्टीस पडले नाहींत अशा तऱ्हेची आणखीही ११२ उदाहरणें झालीं महाराजांचे मनांतून भेट द्यावयाची नसली, तर ते जवळ असूनही भेटीचा योग येत नसे

एकदां महाराज बाहेरील पडवीत भात शिजत ठेवून आपण आतील खोलींत लिहित बसले होते कांहीं वेळानें भाताखालील लांकडें विजत आल्याचें पाहून रा घोंडोपंत नावाचे शिष्य तीं लांकडे पुढें करण्यास गेले इतक्यांत आंतून महाराजांनीं—" मी निजलों नाहीं, जागाच आहें आतां लाकडें सारण्याचें काम नाहीं. कारण भात शिजून तयारच झालेला आहे " असें म्हटलें. पुढें बाहेर येऊन त्यांनीं तो भात. रा. साठे यास दाखविला, व लांकडे आत सारलीं असतीं तर भात जळून खाक झाला असता, असें म्हणाले याबरून महाराज किती जागृत होते हें दिसून येतें. महाराज पाण्यात पोहण्यांत फार पटाईत होते एकदां गंगाबाईस पूर आला असतां सर्व मंडळीसह स्नानास गेले. त्यावेळीं त्यांच्या पोहण्याच्या अनेक कला दृष्टोत्पत्तीस आल्या महाराज पद्मासन घालून पाण्यावर बसत, एका कुशीवर डावा हात उशाखालीं घेऊन पाण्यावर निजत. पाण्यात अर्धा तास बुडी मारून त्याच ठिकाणीं निघत, ४–५ शें यार्ड पाण्यातून जाऊन पलीकडे निघत, वगैरे अनेक खेळ पाहून मंडळी थक्क झाली

एकदां नाथषष्टिस महाराजांनीं रा बळवंतराव मास्तर यांस सहा मनुष्याचें अन्न तयार करण्यास सांगितलें. मास्तरानीं स्वयंपाक केल्यावर पानें मांडूं कां ? म्हणून विचारिलें महाराजानीं सर्व अन्न पात्रावर वाढवून ६ पात्रें तयार करविलीं. नंतर एकपात्र सिद्धेश्वराचे उत्तरेस गंगेचे

काठीं एकवृद्ध कुष्ट भरलेली मुर्ती आहे, त्यास तें नेऊन देण्याची आज्ञा केली. दुसरें पात्र पूर्व दिशेस सिद्धेश्वर महादेवाचे नागफणी जवळ झाडाखालीं एक अती वृद्ध मुर्ती बसली आहे, त्यांस पोंचविण्यास सांगितलें. तिसरें पात्र दक्षिण दिशेस गंग्याच्या बागेंत कोटाजवळ मशीद आहे तेथें बाहेरचे बाजूस पांढरे दाढीची एक मुर्ती आहे त्यास देण्यास सांगितलें. चौथें पात्र गंगेचें काठीं वाळूंत एक बाल स्वरूप मुर्ती आहे, त्यास देण्यास सांगितलें. याप्रमाणें चार पात्रें पोंचविल्यावर राहीलेलीं दोन पात्रें कोणास द्यावयाचीं म्हणून मास्तरानें विचारलें. तेव्हां महाराज म्हणाले, एक तुमचें व दुसरें माझें. भोजनास बसल्यावर ४ पात्रे दिलीं, त्या मुर्ती कोण ? म्हणून मास्तरानीं प्रश्न केला. उत्तर नाहीं. म्हणून मास्तरानें पुन्हा प्रश्न केला. तेव्हां महाराज म्हणाले, मास्तर तुमचा फारच आग्रह दिसतो. तुम्हीच त्यांस का विचारलें नाहीं ? शेवटीं मास्तरांची फारच उत्सुकता जाणून महाराज म्हणाले,–' त्या मूर्ति म्हणजे रामदास, एकनाथ, ज्ञानेश्वर व शुकाचार्य होत. आपलें कांहीं पुण्य होतें म्हणून दर्शन झालें '

एकदां नेवाशास महाराज मोहनीराजाचे देवालयात चित्रें काढीत बसले होते. (चित्रें काढण्याचा महाराजांस फार नाद असे) इतक्यांत एक बाई डोक्याच्या विकारानें रडत तेथें आली व महाराजांजवळ औषध मागूं लागली. महाराज म्हणाले, मी कांहीं वैद्य नाहीं तूं वैद्याकडे जा व औषध घे. बाई म्हणाली, महिना झाला, मी डोक्यानें बेमार झालें आहे पुष्कळ वैद्यांचीं औषधें घेतलीं, पण कांहीं गुण नाहीं. डोक्याच्या दुखण्यानें मी त्रासलें आहे कृपा करा, मला दुखण्यातून सोडवा असें म्हणून तिनें महाराजांचे पाय धरले. तेव्हां महाराजांनीं देवळासमोर उगवलेलें गवत तोडून तिला दिलें, व तें वाटून त्याची चिपटी करून डाव्यापायाचे आंगठ्यास बांध म्हणजे डोकें राहील, असें ते म्हणाले. त्याप्रमाणें बाईनें करितांच तिचें डोकें दुखणें अजिबात बंद झालें. ती बाई अर्ध्या-तासांतच परत येऊन तिनें महाराजास साष्टांग नमस्कार घातला, व आपलें डोकें साफ बरें झाल्याचें सांगितलें. सर्व कृपा मोहनीराजांची आहे, असें महाराज म्हणाले.

महाराज कधीं कधीं उपनिषदें व गीता सांगत असत प्रसिद्ध नाटककार वासुदेव-राव डोंगरे हेही येऊन बसत, व महाराज जी उपनिषदांची फोड करीत, त्याचा दुसरें दिवशीं कवितात तरजुमा करून ते महाराजांकडे आणित व महाराज त्या दुरुस्त करून देत असत. एकदा महाराजांनीं स्वत. उपनिषद न सांगतां जवळच बसलेले बळवंतराव मास्तर यांस बृहदारण्याचा अर्थ सांगण्यास आज्ञा केली. बळवंतराव हे साधारण शिकलेले होते त्यांस उपनिषदाचें ज्ञान तर मुळींच नव्हतें तेव्हा बृहदारण्याकारण्या उपनिषदाचा अर्थ ते कसा सांगणार याचें सर्वांना आश्चर्य वाटलें, व जो तो महाराजांच्या तोंडाकडे टकमक पाहूं लागला. परंतु

जेव्हां बळवंतराव अर्थ सांगू लागले, तेव्हां महाराजांचे सांगण्याच्या शैलींत व त्याच्यांत कांहीं फरक दिसेना. तो चमत्कार पाहून महाराजांच्या सामर्थ्याचें कौतुक वाटलें, आणि 'आपुलीया बळें नाहीं बोलवत, सखा भगवंत वाचा त्याची' या साधुक्तीची आठवण झाली.

एकदां महाराज कोंकणांत नातेगावच्या मुक्कामीं असता जवळ मंडळी बसली होती, व महाराज वेदांताचें निरूपण करीत होते निरूपण संपल्यानंतर मंडळी उठून जाऊं लागली व महाराजही उठले. तोंच त्यांचे मांडीखालून एक सर्प निघाला. सर्प पहातांच मंडळी घाबरली व त्यास मारण्याच्या खटपटीस लागेल. तेव्हां महाराज म्हणाले 'जाऊंद्या त्यास कशाला मारतां, सर्वत्र त्याचें वास्तव्य आहे' इतक्यांत तो सर्पही नाहींसा झाला.

अनंत रंगनाथ नगरकर या नांवाचे गृहस्थास सावकाराचें देणें पुष्कळ झालें होतें. एकदां सावकारानें त्याच्यावर हुकूमनामा मिळविला आपल्या घरावर जप्ती येणार असें त्यास कळतांच त्यानें आपल्या कुटुंबास दागदागिने व रोकड देऊन मुलासह रातोरात टांग्यातून औरंगाबादेस रवाना केलें हें वर्तमान सावकारास कळतांच त्यानें शिपाई रवाना करून नगर पासून '५।६ कोसावर आडरानात टांगा आडविला महाराजांचे ठिकाणीं नवराबायकोचें अत्यंत प्रेम होतें कठीण प्रसंग पहातांच बाईनें महाराजांचा धावा केला इतक्यात महाराज फौजदाराचे रूपानें तेथें प्रगट झाले, व त्या शिपायांस धमकी देऊन बाईची मुक्तता केली; आणि बाई सुखरूप औरंगाबादी पोहोंचली. ही हकीगत तिनें स्वतःच सर्वांस सांगितली.

रा. दामोदरपंत वाहेगांवकर हे महाराजांचे प्रेमांतील असून महाराजही वाहेगांवीं त्यांचे घरीं कधीं कधीं जात असत. एकदां त्यांची सून पैठणास माहेरी प्रसुती करितां आली होती. प्रसुतीचे वेळीं पुष्कळ इलाज केले, परंतु बाईची सुटका होईना. सर्व आप्त मंडळी घाबरून गेली. इतक्यांत दामोदर पंतास महाराजांची आठवण होऊन तो त्यांजकडे धांवत गेला, व सर्व हकीकत त्यानें महाराजास सांगितली. महाराज म्हणाले—त्यांत काय आहे ? अनंत ऋषीचे मठांतील पादुकाचें तीर्थ घे आणि तिला दे, म्हणजे झालें. त्याप्रमाणें त्यानें करतांच तत्काळ बाळंतिणीची सुटका झाली.

एकदां कोंकण, नगर, पुणें, सोलापूर, वगैरे ठिकाणाहून मंडळी नाथषष्ठीस महाराजांकडे पैठणास आली होती. नाथषष्ठी झाल्यावर मंडळी कांहीं दिवस तेथें

करून आपआपेल गांवाकडे जावयास निघाली. श्री अनंत महाराजही कोकणांत जाण्यास त्यांचे बरोबर निघाले. रस्त्यांत बैल थकल्यामुळें गाड्या शेवगांवास सोडून मंडळी पायींच पुढें चालली महाराजांसह मंडळी दररोज ३।४ कोस चालून मुक्काम करीत असत महाराजांचा प्रवास करण्याचा क्रम बहुतेक रात्रींच असे. मार्ग आक्रमण करतांना करंज घाटाजवळ एका अंब्याचे झाडाखाली यांचा मुक्काम पडला. करंजीस अदल्या दिवशींच दरोडा पडणार अशी वदंता उठल्यामुळें गावांतील सर्व मंडळी बाहेर पडली होती. दुसरे दिवशीं बारा वाजण्याच्या सुमारास, दरोडेखोर झाडाखालीं उतरल्याची खबर ऐकून पोलीसपाटील व कुळकर्णी, शिपाई घेऊन तेथें आले. तेथें आल्यावर मंडळीच्या नांवा गावाची चौकशी करूं लागले. महाराजांनीं सर्वांस सांगितलें कीं, कोणी खोटें बोलूं नका. खरें नांव गांव असेल तें सांगा. त्याप्रमाणें सर्वांनीं केलें, परंतु शिपायाची खात्री होईना. कारण एक, एका गावचा, तर दुसरा, दुसऱ्या गांवचा. याप्रमाणें स्थिती पाहून हेच चोर असावेत असा त्यांचा समज झाला, आणि सर्वांस कैद करून नेण्याचें कुळकर्णी व पाटील हुकूम सोडले. त्यावेळीं महाराजांनीं इतक्या उग्र दृष्टीनें त्यांजकडे पाहिलें कीं, त्यांचें तेज पाहातांच सर्व शिपाई गर्भगळीत झाले व पाटील कुळकर्ण्यांसह सर्व शिपायांनीं जीव घेऊन घरचा रस्ता धरला. कुळकर्णी सांगतात, त्या वेळीं महाराजांचे स्वरूप आम्हा सर्वांस शंकरासारखें भासलें

शके १८१९ सालीं महाराज नाथषष्ठी करून नेऊर गावीं आले होते. त्यावेळीं त्यांनीं स्वतःच मंडळीस सांगितलें कीं, पुढील षष्ठी म्हणजे चैत्रशुद्ध षष्टी आमची आहे. त्याप्रमाणें चैत्र शुद्ध षष्ठी शके १८२० रोजी महाराजांनीं निर्याणापूर्वी एक घटका सहजासन घातलें व देह ठेवला. मांजरीस तेव्हां पासून दरवर्षी उत्तम प्रकारची वृष्टी होऊन पीकपाणी उत्तम येऊं लागलें आहे व लोकही सधन झाले. मांजरी गांव खडकाळ आहे. मांजरीचे लोक महाराजांचा उत्सव दरवर्षी आनंदानें करितात तेथें एक आड आहे, त्यांत पूर्वी कधींही पाणी मिळत नसे. त्या आडांत आतां नेहमीं पुष्कळ पाणी असतें व उत्सवास त्याच पाण्याचा पुरवठा होत असतो. याठिकाणीं महाराजांची समाधी आहे. महाराजांचा देह मांजरीहून नेउरगावीं अग्नीसंस्कारास नेला, व तेथें संस्कार झाला. नेऊरगांवीं वेंकटेश्वराचे मंदिराजवळही त्यांची समाधी बांधली आहे. तेथेंही दरवर्षी रा. ब्रह्मगीर बोवा हे महाराजांचा पुण्यतिथीचा उत्सव साजरा करीत असतात.

मराठी ग्रंथ संग्रहालय, ठाणे. स्थलप्रत
अनुक्रम .... वि: ....
.... नों: दि: ....

श्रीमदनताष्टक.

मराठी ग्रंथ संग्रहालय, ठाणे

(शार्दूलविक्रीडित)

शद्धा खंड नसे जयासि मथितां वेदांतिंच्या सौरसा ॥
आत्मानात्म विचार वर्णुनि जनां पाजी अभेदा रसा ॥
बोले तेसरिं वर्तुनी जगिं निजानंदांत राहे सदा ॥
पूर्ण ब्रम्ह गुरू अनादि नमि त्या प्रेमें अनंतापदा ॥ १ ॥

सह्याद्री तटिं पार पश्चिम–समुद्राचे पुनीता भुमी ॥
तेथें पूर्व वयांत काळ अपुका सत्शोधनीं आक्रमी ॥
भासे बाळपणीं अनित्य जग हें मानी भवीं आपदा ॥
पूर्ण ब्रम्ह गुरू अनादि नमि त्या प्रेमें अंनतापदा ॥ २ ॥

सौख्याचा लवलेश शोध करितां ना येत दृष्टीस ज्या ॥
नित्यानित्य विचार भाव सहजीं ठायीं उदासीनित्या ॥
क्षेत्रीं वास करी बहू महि असे ना एकदेशी कदां ॥
पूर्ण ब्रम्ह गुरू अनादि नमि त्या प्रेमें अनंतापदा ॥ ३ ॥

चारी धाम फिरे वनीं उपवनीं ग्रामीं दरीं पर्वतीं
राहोनी मठ देव देवि बघुनी तीर्थें बरीं सर्व तीं ॥
घेई सारचि काढुनी अनुभवा मानीतसे संपदा ॥
पूर्ण ब्रम्ह गुरू अनादि नमि त्या प्रेमें अनंतापदा ॥ ४ ॥

साधू संत मुनी महंत कविही वैरागि कोवीद त्या ॥
संगें वास करोनि नित्य कसणी देहास कावीत त्या ॥
जेथें ढोंग दिसे पळे तिथुनियां थारा न कामां मदां ॥
पूर्ण ब्रम्ह गुरू अनादि नमि त्या प्रेमें अनंतापदा ॥ ५ ॥

पक्षातें त्यजुनी विवाद मिटवी ठावा नसे मीपणा ॥
सोहंभाव स्फुरे करी समपणी तल्लीन हो आपणा ॥
पूर्णानंद पदा निजीं मिळवि जो शोधोनि सच्चित्पदा ॥
पूर्ण ब्रम्ह गुरू अनादि नमि त्या प्रेमें अनंतापदा ॥ ६ ॥

होतां प्राप्त वसंत संत सहजीं कोयाळ वाणी फुटे ॥
स्फूर्तीची कविता करी अमित ती देखोनि भ्रांती तुटे ॥
नेवासीं कधि कोंकणीं मठिं प्रतिष्ठानांत राहे कदां ॥
पूर्ण ब्रम्ह गुरू अनादि नमि त्या प्रेमें अनंतापदा ॥ ७ ॥

ऐसें वागुनि जो जनातित जनीं देहावसाना करी ॥
षष्ठी सोमदिनीं सुशुद्ध प्रथमी मासांत त्या मांजरीं ॥
अठ्ठावीस विसं अर्द्ध शांत समयीं गा माधवा सत्पदा ॥
पूर्ण ब्रम्ह गुरू अनादि नमि त्या प्रेमें अनंतापदा ॥ ८ ॥

(कै. म. रा. फडके पैठण)

॥ आर्या. ॥

अष्टादशशतविंशति मधुमासीं सोमशुद्ध षष्ठीला ॥
पूर्ण ब्रम्ह सनातन अनंत गुरू पावले स्वरूपाला ॥ १ ॥

श्रीअनंत महाराजांचे समग्र ग्रंथ

---*- O -*---

१ करुणापर व बोधपर.

(करुणामालिनी वृत्त)

ॐ अनंतायनम

नरहरि दिनपाळा माधवा गा कृपाळा ॥
कलिमल अविनाशा या दिना पायिं पाळा ॥
सदयघन रुपा रे श्यामला राजिवाक्षा ॥
अमलपण मति हे हारवी दृश्य कांक्षा ॥ १ ॥

सकल दुरित भावो हारुनी प्रेम ठावो ॥
अवगत अनुभावो कामने हो उठावो ॥
नरतनुसम देवा दीधली ही रमाया ॥
परि विसर स्वसूखा दृश्य जाहीर माया ॥ २ ॥

विसरुनि तुजलागीं वीषयीं भूललों मीं ॥
हरहर नरपाळा व्यर्थ रे वाढलों मीं ॥
अभिमति बहु वाढे लीनता येइना ती ॥
स्वपरमति रुपाची मोडुनी भ्रांति नाती ॥ ३ ॥

स्थिर गति कधिं नाहीं धांवते सैरवैरा ॥
द्विविध मति अभावें स्वार्थ ते आत्मवैरा ॥
षड्रिपू षड्भावें भाविती अंतरीं जे ॥
सुख मन बहु मानी तूजला अंतरी जे ॥ ४ ॥

रुचिकर तवनामा टाकुनी वीष प्याले ॥
भरभरुनि सुखानें दृश्य ताकांच प्याले ॥
तळमळ अजिं ऊठे नासुचे काय देवा ॥
मजप्रति जी उपाया सांगणे देव देवा ॥ ५ ॥

आजिं बहु भित देवा या भवीं भ्रांति भावा ॥
चढत मति अपायीं आजिं हारी अभावा ॥
अभिमति दुर व्हावी, प्रेम दृष्टी करावी ॥
सदय घन सुबोधीं मेघ वृष्टी भरावी ॥ ६ ॥
श्रममति सम होण्या पाय तुझे दयाळा ॥
भुवनिं तरण पार्थो ना दुजा भेदमाळा ॥
कलिमधिं तप दूजें साम्य ना नाम योगा ॥
म्हणुनि वदत ग्रंथी शूक तो भक्तियोगा ॥ ७ ॥
नचकधिं मति माझी आठवी तूजलागीं ॥
भ्रमणिं दुरित चिंती ज्ञानवीजे जळागीं ॥
नच विट विषयाचा येतसे अंतरंगा ॥
स्वसुख विसरुनीयां बुद्धि भूले तरंगा ॥ ८ ॥
सकळहि अवगूणीं माफि मातें असावी ॥
शिशुसम प्रिति भावो बापता ते दिसावी ॥
जनन-मरण बंधापासुनी सोडवावें ॥
घन ढग वितळावे जेविं ते वायुभावें ॥ ९ ॥
दिनजन प्रतिपाळा कारणीं ब्रीद गाजे ॥
सुरगण मुनि राजे वर्णिती श्री जगा जे ॥
म्हणुनि दिनमती दे मानसा प्रेमरंगा ॥
मग सहजचि येसी पाडसी ते कुरंगा ॥ १० ॥
भजन पुजन नेणे कर्मयोगादि कांहीं ॥
तुजप्रति नच मागें देह भोगादि कांहीं ॥
निजपद मजदावीं जेथ ना यातना ती ॥
जिवशिवपणभावा मीळवावें सनाथीं ॥ ११ ॥
भुमिधरशयना गा माधवा मारिकामा ॥
करिं भावि मज आतां नाम गाया रिकामा ॥
धन सुत सति कांता येथ गा नावडी दे ॥
सुजन अनुभवी तो संगती आवडी दे ॥ १२ ॥

दिनानीशिं मति माझी चिंतनीं राहुं देगा ॥
तवरव मुर्त्तियावें बाप आता हुं देगा ॥
स्वरुदिं दिठि भरावी वासना शांत यावी ॥
कालिमाळि तनु जे कां काम गा शांत यावी ॥ १३ ॥
परमसुखस्वरूपा माधवा आत्मबोधा ॥
स्वसुखरुपमनोघा भावनात्म प्रबोधा ॥
सदचिदरवकंदा नंदनंदा मनोघा ॥
समजवि अनुभावें सर्व तूझ्या मनोघा ॥ १४ ॥
मज बहु आजिं वाटे आवडी गूण गावे ॥
मतिमधिं कळ वाहे अंतरा खूण गावे ॥
सम समज जडे हा जन्म कर्मानुभावें ॥
बिजरुप उगवावें पेरिकेल्यानुभावें ॥ १५ ॥
गुण नच तुजलागीं रूप ना निर्विकारी ॥
अमल अजर देवा जीव मी हा विकारी ॥
पुजन करुं कुणाचें दृश्य हें नाशकारी ॥
स्थिरपण नच याला साध्य कैंची शिकारी ॥ १६ ॥
दगड करुनि ऊभा देव मानी मनीं मीं ॥
तनु भुतगुणरुपें कोण मानीं मनीं मीं ॥
कळत नच मिहा जी प्राज्ञक्षेत्री वदे हा ॥
तनुच जरीं म्हणूं ये सत्यता नाश देहा ॥ १७ ॥
स्थिरचर अवघा तूं मीपणा ठाव नाहीं ॥
बहुविध बहुभाती भावते भावना ही ॥
स्मरत मति अशी ही देव तू सर्व ठायी ॥
हरिहर त्रिधिभावो पुंडलीकें विठाई ॥ १८ ॥
सकळ तुज मतीची भावना ठाव आहे ॥
परि वदत विनोदा काम नाडावया हे ॥
द्विविध करुनि भावो आदिं गाऊं सगूणा ॥
मतिदरिंतुनि त्यागूं भावना द्वैतगूणा ॥ १९ ॥

समपण तवनामें वृत्ति आराम पावे ॥
अरिभय टळुनीयां अंतरीं राम भावे ॥
इहवरि मजलागीं अंत ये या तनूतें ॥
तवंवरि वद्नातें नाम दे नित्य नूतें ॥ २० ॥

गहिवर तुजलागीं नाम बोधान्वयानें ॥
म्हणुनि सतत गाऊं बाळ जानी वयानें ॥
तन मन धन भावें भाव भावें स्वभावें ॥
दिन मतित अनंता नित्य हें साश्रभावे ॥ २१ ॥

२ ज्ञानोपदेश.

(विबुध प्रिया.)

ॐ श्रीअनंतायनमः

कामिनी गजगामिनी मनिं मानुनी मति माजि कां ॥
भूलसी किति भ्रांवसी तिज मागुनी फट कामिका ॥
पाहुनी नयनाकृती गति फांकली मुद् गेलिरे ॥
वीषयीं विप मानुनी नच फीरली मति पाठिरे ॥ १ ॥

भूल ही जग मोहिनी भवभ्रांतितें तुज मीळवी ॥
कालवी विष ऊदरीं अरि सौभरी जग नाडवी ॥
थोर ते परि ढोरसे इज मानुनी भविं गुंतले ॥
गेइं तूं मन दाखले इतिहासिचे बहुचांगले ॥ २ ॥

पाहि पां बहुथोर हा मुनि तो पराशर वृद्धगा ॥
येमुने मधिं ढीवरी दिठि पाहुनी पडि भूलगा ॥
ज्वानिची वृतकूमरी मधि होडिच्या तिस भोगिली ॥
माव ही नच जींकिली उगिं धांवती गति ना भली ॥ ३ ॥

ब्रम्ह हा निजकन्यके प्रति पाहुनी बहु लुब्धला ॥
पूज्यता मग भंगिली नच दैवतीं जगिं पूजिला ॥
विष्णु हा जगिं नाटकी बहु कामिनी घरीं भोगुनी ॥
गाजवी ब्रिद ब्रम्हचारि मि या रितिं तिन भूवनीं ॥ ४ ॥
थोरला इश शंकरू अरि जाळता परि भूकला ॥
भिल्लीणी करिं नाडिला तप सोडुनी माधिं बूडला ॥
मारिली मिठि तीजला नच लाजला मनिं वृद्ध हा ॥
कोणिरे नच मोकळा इज पासुनी मन तूं पहा ॥ ५ ॥
गाधिज तप मांडिके वनिं जाऊनी बहु दारुणी ॥
मेनिके अवलोकुनी कटि सूटली तप तें धुणी ॥
चंद्रमा गुरुपत्नितें बहु लुब्धला मग डागिला ॥
ही किला जग दृष्टिला दीसते भली भग कांतिला ॥ ६ ॥
गात ते बहु पावले परकामिनी रति भावनीं ॥
रावणें जनकात्मजा वनिं चोरिली रघुकामिनी ॥
वानरां करिं मारिला मग आनुजा नृपस्थापिका ॥
कौरवेश तसा मरे अरि द्रौपदी कुरुध्वंसिका ॥ ७ ॥
कीचका परि नाश तो पर कामिनी कुळिं नाडला ॥
नारदें मनिं कामिनी सुख मानुनी हितिं सूटला ॥
नारदी मग होउनी सुत साठ ते जगिं स्थापिले ॥
कौतुकें जग मोहिनी भविं पाडुनी बहु नाडिले ॥ ८ ॥
नाहिंरे इज वांचुनी दुर राहिला विरळा कुणी ॥
या जगीं जग कारिणी मुळ कौतुकी बहु देखणी ॥
भक्तिनें निजयुक्तिनें नच शक्तिन कुणि सोडिली ॥
ईजला जरि ये दया तरि सोडिते सद्पाउलीं ॥ ९ ॥
कायसे जप योग ते इज टाळण्या करिता भले ॥
नाडले दुहि बाजुला नर सार्थकांतुनि चूकले ॥
जाणुनी मतिमानिं तूं हरि चिंतनीं धरि मेदिनी ॥
लागुनी समभागिं ये बहु चांगली रित मानुनी ॥ १० ॥

आसरा तुज हा बरा हरिभक्तिचा जरि लाधला ॥
त्यागिसी सहजागती मग दृश्यिच्या भवभ्रांतिला ॥
मायही मनि मानते हरिदास हे मुल आपुलें ॥
पाळितें कनुवाळसें जसि माउली सद् कोंवळें ॥ ११ ॥
कां तरी दिठिं कामिनी मनिं कातरी विषयीं नरा ॥
बावरा करि हांवरा मति मोहुनी गतिचा चुरा ॥
नाहिं ज्या दिठिची भुली मन मोकळी इज पासुनी ॥
तोचि रे परपारिची नित देखणा गति बोधनीं ॥ १२ ॥

साव हा सद्भाव ज्या मनि प्रेम तो बहु आभरे ॥
शांतिचें नित स्नान ज्या अनुभावनीं तनु सांवरे ॥
माव ना नच ढोंगिसा तद ज्ञातिचा जिथ खुटला ॥
पीकला निजिं टीकका नच वीकिला हरि पाहिला ॥ १३ ॥

सांवळा मति गोंवळा नच आकळे इतरा कळे ॥
सूमनें नच तीं मनें मग कोंवळें सकळीं कळे ॥
फूललें मति तोपलें भ्रमरामिषें हरि येतसे ॥
संत हे इह रीतिनें रस प्रेमते निज सौरसें ॥ १४ ॥
हें मना सद्सेवनीं अजि जोड तूं बहु गोड तें ॥
पाहिती निज संत ते प्रिति आवडीं पथ गोड तें ॥
मंद सूत अनंत कंद अमोघबोध भवामधीं ॥
होत जात अनंत त्यांत समागमास जमा निधी ॥ १५ ॥

---

२ हितसार.

(इंद्रजावृत्त)

सदां सर्वदां ध्यायिंरे राघवातें ॥ नको काळ हा घालवूं वीषयातें ॥
धनाला मनानें सदां आठवावें ॥ हिता नाडणें पाप खाणीं पडावें ॥ १ ॥

नको तूं मना घोर पंथांत जाऊं ॥ नसे सूख तेथें जिवाला अभावू ॥
नको कामना कामिनीची दुज्याचे ॥ असें पाप ना दूसरें दुष्ट नीचें ॥ २ ॥

नको काम कल्पूं फुकाचा मनानें ॥ जसें देव ठेवी वसे त्याच मानें ॥
मनानें जपावें तुला तें नसे रे ॥ उगां भ्राति धारे भ्रमाचार सारें ॥ ३ ॥
असे भोग हा सूखकारी जिवाला ॥ दिसे मात्र साचा परी हाच घाला ॥
मना रोग हा भाव तो भोग योगें ॥ कदां सूख नाहीं बहू दुःख भोगे ॥ ४ ॥
सुखा इच्छितां दुःख येतें स्वभावें ॥ सुखीं सूख तें एकटें ना स्वभावें ॥
दिना पाठटा रात्र येती जसी रे ॥ कळा जाणिवेची तळा मेळवीरे ॥ ५ ॥
परावें असें स्थूळ हें पंचभूतीं ॥ उगां तूं मना वेतली येथ खुंथी ॥
नसे भोग स्थूळा मना खेळ तूझे ॥ तनू मी अशी मानुनी घेसी ओझें ॥ ६ ॥
जसें आपणा राहण्या हो घराळा ॥ बरें बांधिलें हें तया आंत ठेला ॥
तया माजि भोगी तदां भोग सारें ॥ घराला तया त्यांत नाहीं चुरारे ॥ ७ ॥
प्रती दीवशीं झाड लोटी करावी ॥ तशी देख रेखी बरी वागवावी ॥
परीवार सारा बरा आंत राहे ॥ मुलें माणसें दास दासी जमा हे ॥ ८ ॥
तयाचें रितीं स्थूळ हूं जाण बापा ॥ विसाव्यास जागा भवीं व्याप्य व्यापा ॥
कुटुंबी तुची नांदसी तेथ साचे ॥ बरें भोगिसी भोग तेही भ्रमाचे ॥ ९ ॥
बरें माजविलें कुटुंबास येथें ॥ मदा मोह कामा बरी क्रोध नातें ॥
अभीमान हा दादला वासनेचा ॥ मुळारंभ जोडे घरा हेतु याचा ॥ १० ॥
पुढें पुत्र झाला महामोह तो हो ॥ वरी कन्यका ती असे कूनिती हो ॥
व्यभीचार येथें गमे वास दोघां ॥ बहीणी सवें लग्न लावी सबोधा ॥ ११ ॥
असे भाव संगें बहीणी विवाहो ॥ अनाचार मोठा अविंदीच ही हो ॥
अशा भ्रष्ट योगें तया ऊभयासी ॥ पुढें पुत्र झाले अविचारवासी ॥ १२ ॥
पहीला असे लोभ हा थोरला हो ॥ मदा वास दूजा तिजा काम तो हो ॥
असे धाकुटा क्रोध हा कूसदूना ॥ सदां तामसी दुःख तें मूळ माना ॥ १३ ॥
अशा या रितीनें स्थूळा माजि साचें ॥ कुटुंबी मना नांदसी भ्रांति नीचे ॥
कदां वीट नाहीं तुला या घराचा ॥ नसे शाश्वतीं जीर्ण तें वास साचा ॥१४॥
मना नष्ट हें स्पष्ट जाणूनि सोडी ॥ रघूनाथकाला अर्जी हात जोडी ॥
तुला देह तो दूसऱ्या रे घराला ॥ निराभासठायीं करी ऐक्यतेला ॥ १५ ॥
तदां सूख वाटे मना देव भेटे ॥ तुटे कार हा संसृती अंगि मीटे ॥
बरा बोध हा मानसा माजि वेई ॥ नको मानूं तूं या तनूची बडाई ॥ १६ ॥

नसे शाश्वती सार कांहींच सिद्धी ॥ उगे रे उगें सर्व ही नष्ट बुद्धी ॥
हटानें तटानें मठा बांधुनीयां ॥ पटा रंगवीलें जटा जूट काया ॥ १७ ॥
महंती भरानें बरा नांदतोसी ॥ अभीमान योगें बरा ताठ होसीं ॥
कशी नाहिं रे लाज ती तूज अंगीं ॥ फजीती फुकां कां उगीं देह भागीं ॥१८॥
बरा पोट धंदा सुखानें करी तूं ॥ उगा सोंग कां रे फुकां पाहि वा तूं ॥
कशाची असे सिद्धि ती तूज लागीं ॥ जनाला भुलो घालसी रे अभागी ॥१९॥
जरीं पिंड ज्ञानी बरा जाहलासी ॥ तथापी मना नाहिं तें सूख तूसी ॥
अभीमान हा नावचे ज्ञान योगें ॥ दुणावे खरा रे खरा फीर मागें ॥ २० ॥
नसे तत्व शोधीं नसे आत्म बोधीं ॥ अभीमान हा सांचला सर्व बोधी ॥
जसा देह झाला तया काळ गांठी ॥ तसें ज्ञान तेथें अभीमान पोटीं ॥ २१ ॥
असें ज्ञानि मीं वाटतें ज्यासि पाहीं ॥ तयाचें दिठीं दूसरा हीण पाहीं ॥
असे दृष्टीनें काळ गेला रिकामा ॥ चुकेना चिपाहे कदां येमधामा ॥ २२ ॥
वदावें बरें ज्ञान तें याजलागीं ॥ समाधानी बाणे जयाचेनि भागीं ॥
जया ज्ञानयोगें भुता सर्व भागीं ॥ घडे साम्यता ऐक्यरूपें स्वभागी ॥ २३ ॥
अनूमान खुंटे तुटे वाद सारा ॥ तया हो दिनीं त्या गमे हो निवारा ॥
पुढें शांति साचे क्षमा अंगि जोडे ॥ सुखाचे लळे कावळे बाळ चाढे ॥ २४ ॥
दया सर्व भूतीं गया हाच तथ ॥ भया हारविल पयाणीच पंथें ॥
अनूहात खोली बरी देखियेली ॥ मनानें तदां गाढहीठीस केली ॥ २५ ॥
तदां स्तब्ध झाले तनूंतील बोले ॥ मना आमनी देशभागीं निवाले ॥
वरी तोषली आदिमाता भवानी ॥ गरू लिंग कांति कुमारी वयानी ॥ २६ ॥
खुली केली दृष्टी प्रकाशी उजेडा ॥ तमाचा तदां मोडला भ्रांतिवाडा ॥
रजाचा घडा तो तळां फूटलासे ॥ प्रकाशानियोगें तदां सर्व दीसे ॥ २७ ॥
सबोधामृताचा घडा तेथ स्थापी ॥ शुन्याचा नवा बानवा हा प्रतापी ॥
झडे चौघडा तो अनूहात वाजा ॥ निराभास हा वथा सरे त्यास साजा ॥ २८
असी संपती पावल्या सौख्य वाटे ॥ तदां मूस भागीं सखा राम भेटे ॥
परेचा परां देखु ये ऐक्यतेनें ॥ परे ठायिं ये भावनें ऐक्यतेनें ॥ २९ ॥
तदां चित्त चैतन्य ऐक्यान्वयानें ॥ सभोधें स्फुरे कक्ष ना दृश्यभानें ॥
अमाचें धुकें तेजयोगें निमालें ॥ गुरूकीरणीं जेथें चेतलेलें ॥ ३० ॥

जसी संपती तीच सायुज्य मुक्ती ॥ वरी भाविकांचे कुसींचीच भक्ती ॥
निजाच्या रूपानें हरी ऐक्य केला ॥ स्थुळांतूनी गेला निराभासिं ठेला ॥ ३१॥
अशा रीतिनें साज जेथें असे हो ॥ विदेहीच मुक्ती तया लागिं फावो ॥
असे सर्व धारी रजांशेंच ज्ञानी ॥ स्थुळीं जाग्रती मालवी गुणमानीं ॥ ३२ ॥
पशूपक्षि ज्ञानी असे कीड मुंगी ॥ सदां स्थूळ भोगीं असे स्वार्थसंगी ॥
गुणाच्यानि योगें असे हार निद्रा ॥ तमाची हिची जाग्रती मागिं मुद्रा ॥३३॥
पुढें काम ऊठे रजो भावनेनें ॥ विजाची कला जाग्रती दृश्य मानें ॥
असे लिंगदेहीं अभीमान कंदू ॥ भवा वास रे नाश हाची सुगंधू ॥ ३४ ॥
असे ज्ञान हें सर्व भूतीं भरोनी ॥ वरें आभरें सर्व भूतीं समानी ॥
कळा जाग्रती द्वादशीं शोभताहे ॥ तसी षोडशी चेश्वीग्यासभोंहें ॥ ३५ ॥
प्रभातें नभीं हो भवीं कोंदलीसे ॥ दिसे नास्तिकीं दोठि लागोंच पीसें ॥
घडा मोडि सान्या असे भ्रांति भागीं ॥ तमाची भुमी चेतली गूणभागीं ॥३६
तनू थोरली मानवी येथ आहे ॥ अघोरीपणा व्हावया सत्य पाहे ॥
परी कोणि नाहीं वगी आपणातें ॥ मुक्त नासती भ्रांतिनें दृश्यमतें ॥ ३७ ॥
सदासाउदारा दया सागरा रे ॥ करा आजि थारा पदीं या दिना रे ॥
मला जोडि हेची तुझे पाय रामा ॥ असे भाव शेतीं निजाचेनि कामा ॥ ३८ ॥
गळों काम ताठा अभीमान तूटों ॥ जळों मोह धंदा अगा क्रोध चीटों ॥
मना भ्रांति देई वरी बोध सासा ॥ तुटों भ्रांति पाशा अगा ईशईशा ॥ ३९ ॥
दिनाची दया केशवा येऊं तूतें ॥ असे मागणें पूरवी हेत मातें ॥
कधीं दुष्ट गांवीं नको वास राखूं ॥ असों संत भेटी प्रिती प्रेम चोखूं ॥ ४० ॥
अनंता भवाळ्य गुणातीत योगा ॥ अनंतासि पाजा सबोधानुयोगा ॥
निराभासिं ठावो करी गा सनाथा ॥ असों गोडि गीता तुझी हेचि गाथा॥४१॥

४ मनोबोध

(वसंततिलका.)

कां तूं मना वणवणा बहु मागिं होसीं ॥ भ्रांति मधें मरुनियां बहु दुःख घेसीं ॥
दृश्यामधिं गुतुनियां फसलासि साचें ॥ पाहे तुंची तुज भजीं तुज आस कैचे ॥१॥

माऊ तुझे परि तुला दुरि टाकिती ते ॥ नाहीं जरी धन करीं मग कोण नातें ॥
मागें जरी जवळि तें मग सर्व गोतें ॥ नाहीं तरी उलट तें पुनरेव लातें ॥ २ ॥
कांता लवे बहु घरीं जरि संपती ते ॥ बोले बहु रसिकता मनमोहनातें ॥
हांसेरुसे घडि घडीं तुज कायवाचे ॥ पाहे तुझो तुज असीं तुज आस कैचे ॥३॥
पाडे घरें सकळहीं म्हणसीच माझें ॥ माझें म्हणे छुलियांतचि मृत्यु माझें ॥
अंतीं न येति तुजला स्थुळ नास साचें ॥ पाहे० ॥ ४ ॥
कां तूं उगां तलुवरी भित बातचीसी ॥ मायो म्हणोनि रमतां असि फार होसी ॥
नाहींच चीरजिव तों स्थुळ नासण्याचें ॥ पाहे० ॥ ५ ॥
कर्मे करित बससी जरि मुक्तिकाजा ॥ धाजार हा समज तूं भिपगेंच साजा ॥
मणोन्त मुक्ति सकळां तुज नाच याचें ॥ पाहे० ॥ ६ ॥
साक्षी नसे अजवरी दिढि येथ कोणीं ॥ येवोनियां पुनरपी पिसरें हि कोणीं ॥
शास्त्रांतरें बहु तुरी बहुबोध वाचे ॥ पाहे० ॥ ७ ॥
दानें करोनि तनु ही जरि शुद्ध होते ॥ मानूं खरें परि सुदान न होत हातें ॥
कर्तेपणा धरुनियां रुपवे यचाचें ॥ पाहे० ॥ ८ ॥
सर्वांभुतीं नच घडे समरोम दृष्टी ॥ ऊंचीं, फळें तंववरी असमेवसृष्टी ॥
नाहींच शांति सुख तें गुरुविण वाचे ॥ पाहे० ॥ ९ ॥
घोडे गडी चवघडे करणे नगारे ॥ कीर्तीभरें दिसत हें सकळीक वारें ॥
गावें हरी दिननिशीं नलु काम साचें ॥ पाहे० ॥ १० ॥
गोविंदनास वदतां वदतां पुढा रे ॥ वाचे करो अमनता मन तेंचि वीरे ॥
नाहींच आठव स्थुळीं मग वास वाचे ॥ पाहे० ॥ ११ ॥
भूली भ्रमाचि निमग्रास उदात्र हाची ॥ साचो मना समज तूं रघुनाथ साची ॥
नामाविणें नचढुणे कळिमाजिं साचें ॥ पाहे० ॥ १२ ॥
कर्मांतरें प्रसजशीं मति त्याचरूनें ॥ कर्मे करीं अनिमती फळ हेत मार्गे ॥
होणार तें चुकविता नच कोण साचे ॥ पाहे० ॥ १३ ॥
मायाच ही हरिजिची गुणरंग बाणी ॥ बीजोद्र हा करितसे पद चारि खाणी ॥
उद्भीज अंडजजें मिन स्वेद ज्याचें ॥ पाहे० ॥ १४ ॥
आहे मती नरकुडी गडि जोडि ईशा ॥ फुकां नको दवडुं तूं धरुनीच आशा ॥
मोहामधीं घुसमुसी भय त्या यमाचें ॥ पाहे० ॥ १५ ॥

सूखास ठाव रघुराव स्वभाव दावी ।। भावास भास नव ठाव भवांत दावी ॥
युक्तींत युक्ति निजभक्ती सदोक्ति वाचे ।। पाहे० ।। १६ ।।
साधूस शोध सद्‍बोध अमोघ साधी ।। साधीच आधि गति शोध मतिस
बोधी ।। काळांत काळ सुसकाळ प्रबोध वाचे ।। पाहे० ।। १७ ।।
मूखांत राम निजधाम समान भावे ।। गावें सदां गुण गिर्ती अनुभाव भावें ।।
खद्यास भास भववास प्रितिमान नाचे ।। पाहे० ।। १८ ।।
मोहांत ज्ञात भवजात अनांत सारा ।। भ्रांति रमांत भजनास धनास सारा ॥
कारस वार जनि नार मनास रूचे ।। पाहे० ।। १९ ।।
ईशास इष्ट करणें रमणें मनानें ।। ध्यानांत हेत निजचेत क्षुधीत मानें ।।
आदी अनादि निरमोह, सओघ नाचे ।। पाहे० ।। २० ।।
गोविंद माधव अधोक्षज वासुदेवा ।। गोपाळ बाळ वनमाळ जमाव गावा ॥
वेणूधरावरि जरा जरि भावसाचे ।। पाहे० ।। २१ ।।
गोपींत पीत दधि जो हरि धीरधारी ।। चारीत चोर गडि पोर परोध पारी ॥
गोकूळ कूळ सकळीक मनांत ज्याचें ।। पाहे० ।। २२ ।।
येई मना मरुनियां मननांत हेची ।। तारिल तारक तमारि नभांत हाची ।।
ध्यानीं अनंत सदपंथ पदांत नाचे ।। पाहे० ।। २३ ।।

---

५ करुणा लहरी

(मालिनी.)

दिन जन दुबळ्यांच्या पाळका रामराया ।।
झडकरि मज लागीं भेटुनी तोडि माया ।।
षड्रिपु पुर टाळी देशधाडी करावी ।।
भिपण मति मनाची सर्व ही आवरावी ।। १ ।।

तुज विण जगदीशा कोण नाहीं सखा रे ।।
नळमळ बहु वाटे थार देई पदीं रे ।।
भजन पुजन नेमें नेणता तूंहि कोला ।।
असत असत सारा व्यर्थ रे काळ गेला ।। २ ।।

तुज विण गुणधामा नावडे आणि कांहीं ॥
मम हृदय निवासा कारणीं तूंच होई ॥
शिणत भवपुरीं मी जाणसी सर्व हेवा ॥
सदयपण सती तें दातया आजि ठेवा ॥ ३ ॥

नच करि तुज लागीं ती दया दीन भावीं ॥
सकळ हि सरलोसे वाटते आत्मभावीं ॥
निज जन हित काजीं पेरिली पेरणी रे ॥
मज वरि दिठि नाहीं कोण कामें हरी रे ॥ ४ ॥

स्थपिलीं जतन व्हाया कारवी दृष्टि पाहे ॥
दुरुनि च प्रतिपाळी या भवीं साक्षि आहे ॥
तव रिति निज दासा ठायिं या याच भावें ॥
अवगत इतिहासीं गीत केलानुभावें ॥ ५ ॥

नरहरि नरपाळा सांवळ्या सार्वभौमा ॥
सदय हृदय प्रेमा सागरा नीजधामा ॥
जगलग स्वरूपा तूं साक्षि रूपा परेशा ॥
मज वरि करुणा या राहुं दे गोप वेषा ॥ ६ ॥

सदय हृदय व्हावें प्रेम कूसीं भरावा ॥
द्विविध मतिस नासी ऐक्यभावें जळावा ॥
रस भरी रसनेला कीर्ति तूझी वदाया ॥
सुजन सहज वासा ठाव दे रामराया ॥ ७ ॥

हरिजन गुण गाते तेथ नातें असों दे ॥
अभिमति मतिलागीं ऊफंखातें नसूं दे ॥
कलिमळ समुदावो देह भावो नसावा
मन मिल जळपादीं सत्पदीं ठाव व्हावा ॥ ८ ॥

जननिति परिवारा पासुनी रामराया ॥
दुर करि मन मोहा प्रेम दे कीर्ति गाया ॥
निज हितभिति ठेवी सार ठेवा गमावा ॥
हरि अरि मद मोहा कामचित्तीं नसावा ॥ ९ ॥

मच मजहित भार्गा मानसीं आळसा तें ॥
किमपि धरुं दयाळा भाव दे ऐक्य मातें ॥
जड तनु हित हेंची मानवी साजि आहे ॥
सुख सदगद प्रेमा कीर्तनीं होत आहे ॥ १० ॥

मन अमन करावें आप आणी परावें ॥
किमपिहि नच यावें मानसाला स्वभावें ॥
अगतिंत तुज कार्गी साम्य योगें मनानें ॥
भरवि मम मुखीं हें आपुलीया करानें ॥ ११ ॥

रज तम गुण गाळी पाजळी ज्ञान दीपा ॥
दृढपण मज व्हाया साक्षि गा तूंचि बापा ॥
धन सुत घर सारे पाथ तूझे कृपाळा ॥
तुज रितिं कर वाटे तें करी गा मजाळा ॥ १२ ॥

तव दिठि मम भार्गी जेधवां प्राप्त होई ॥
मग सहजजि स्वसूखा भाव हा ठाव होई ॥
उगम सुगम हाची साधकांसीच ठेवा ॥
गमत मज जि देवा योग हा प्रेम आवा ॥ १३ ॥

तुजविण गुणधामा कोण तारी मला रे ॥
जड तनु करुणा ही तूझिया भागिं कां रे ॥
सदय घन पणातें दाखवी या दिनाला ॥
किति तरि बघसी हा आजि रे अंत झाला ॥ १४ ॥

तव पद महिमा गा दातया कोण वाणी ॥
अगणित पण ओंवा सागरा कोण गूणी ॥
सकळ मति अनंती नीत तूझी असों दे ॥
हृदयर सम भावो द्वैत भावो नसूं दे ॥ १५ ॥

६ करुणापर.

(कामदा.)

नित्य दे हरी नाम आननीं ॥ काम वारुनी गुणयामिनी ॥
मानसीं वसे रामचंद्रजी ॥ दीनबंधु जो सौख्यसिंधुजी ॥ १ ॥
ज्ञान ध्यान मी कांहिं नेणता ॥ सूख वाटतें नाम वाणितां ॥
आपुली हरी, स्वात्मभावना ॥ नीज पावलों वाढवा मना ॥ २ ॥
मागणें नसे सांगणें कशा ॥ भेदची तुरे जाणवी निशा ॥
गातसें गितीं स्वात्मया तुंतें ॥ मीपणाविणें भावना चिते ॥ ३ ॥
पक्ष सोडुनी लक्ष जोडिला ॥ आगमोक्तिचा पांग फेडिला ॥
नीगमागमें भाव वाढला ॥ भेद मोडुनी खेद वारिला ॥ ४ ॥
अच्युतासनीं नित्य वासना ॥ वास लाभली लीनता मना ॥
सर्व कामना पर्व संपलें ॥ स्वात्मयागमें नीज संचलें ॥ ५ ॥
कोण ना दुजा माधवा तुजा ॥ तूंचि सर्वही कांत नीधिजा ॥
भक्त देव तूं बाप लेक तूं ॥ भ्रात मात तूं दार गोत तूं ॥ ६ ॥
नित्य तूं हरी विश्वही तनू ॥ संगमीं अनित्यान्वयी मनू ॥
गुणभावजे पूर मातला ॥ भेद हा जना खेद दे भला ॥ ७ ॥
वेद संगमीं जंगमावधी ॥ भेद मातला स्वेद कंपधी ॥
काळ मानुनी आपणा वधी ॥ देह मी म्हणे काळ हे नदी ॥ ८ ॥

---

७ बोधपर.

(भुजंगप्रयात.)

कशाला भिशाला मशाला तुलारे ॥ नगारे मशाला बहूवीध सूरे ॥
निशाहे मदाची सिरीं फार वाजे ॥ अहंतामुळें काळ वाधाचि साजे॥१॥
नये कांहिं संगा भवामाजि दंगा ॥ कसा आवडे खेळ हा नास्तिकांगा ॥
रुचेना कशी शाश्वताची गती रे ॥ अरे तूं भजे जानकीचा पती रे ॥२॥
अगा मानवा ना असा जन्म आणी ॥ सुरादीक ऐसी सदा वाणि वाणी ॥
घडे स्वात्मप्राप्ती हरीकीर्तनानें ॥ तुटे बद्धता नाम गा आननानें ॥ ३ ॥

भावें प्रभावें समता हरीची ॥ भक्ती असे ही निज चोडगीची ॥
वार्ता स्वभावें मिळवीत जावी ॥ दुजेपणाची मति ना उरावी ॥ ४ ॥
अंगेचि व्हावें उभयावसानें ॥ जीर्णोनि दोन्ही प्रगटेक माने ॥
तो स्वात्मभावो समदर्शनाचा ॥ जाणी अनतोद्भव भानशाचा ॥ ५ ॥
मी तूं पणाचा मिटला विनोदू ॥ गोविंद ध्यासें समता प्रबोधू ॥
गेली अहंता करिते कळावी ॥ तो पक्ष कोणा कृतिचा न दावी ॥ ६ ॥
वागे जगाचे मधि कोडरीतीं ॥ भासे परी ना प्रतिपादनातीं ॥
ना आग्रहो ज्या कवणेक ठायीं ॥ पावे न लाभे निचता कदांही ॥ ७ ॥

---

८ रामकृष्णभक्तिसुधा.

(उमा.)

प्रारंभ या भवसागरिं जो गुणनायक वा गणनाथ सखा ॥
गाउं मना सुखदायक जाणुनि पाय धरूं परब्रह्म सुखा ॥
टाकुनियां खळ बाळकसा मम भाव वसो पदिं बोधचि हा ॥
साधुनि जाइन साचचि वाटत आज मि रामपदासि पहा ॥ १ ॥
सोंड जया सरळाकृति हो उदरावरि लोळत मोदक त्या ॥
माजि विराजित नाग गळा मणि मौक्तिक शोभत हारसि त्या ॥
चार भुजा मंडितान्वय पाश शरांकुश वाटत तो बरवा ॥
मानुनियां मग भाव बळा सम पाळियला मनि टाकुं भवा ॥ २ ॥
मोकट मानसिं घोळकिया मनिं सांभचि हा बरवा समवा ॥
तारक जो त्रिजगासि उमाधव वाणुं कसा गितवासरजा ॥
वामअंकावरि वारिजनेत्रि जि पात्र चराचरि तारक हो ॥
माचि मला मनिं भासत साचचि नाशक मोह नरा मन हो ॥ ३ ॥
नाम तुका सुखकारक होईक तारिक हा भव सत्य मना ॥
पाय धरा निज कारण जाणुनि राखिल तो गुरु भावि जना ॥
अर्थचि हा सत् भात जयाचि रमाधव खास समान भजा ॥
मारुनियां कलि मोकळि मोडुनि सारचि हा धणि मानि निजा ॥ ४ ॥
राम जि धाम मला तुमि वाळधि हा भर मानित सत्यपुरा ॥
वास्तव भावचि जाणु निराळल धाणु सज्ञान रे पाय धरा ॥

ठावचि आणिक सार न या परपार रमावर तारिल जा ॥
नष्ट जना मधिं व्हांच दळासम संगम मानसिं बोळित जा ॥ ५ ॥
पाहुनियां मनिं सारविचार नको करुं थार जरा पळवा ॥
बाळक तो सद् सुतचि माधव यादव मानसिं ध्या वरवा ॥
रामचि हें निजधाम जनामधिं काम परांग नरासमरी ॥
सुखचि होईल जाउनि मोह जमा धरि ईश वरा कमरीं ॥ ६ ॥
कांत सिता मनिं आणुनियां वरि सोय धरीं नर तोचि बरा ॥
पूर्ण सुखाचि हि मानुनि गाथिंच जानकिच्या नवरा वरा ॥
ढोंग नकोच करूं मळ मायिक टाक मद् माळ गळा अवळा ॥
टाळचि आधिं परांग समान रमाळ फसाळ म्हणा वजला ॥ ७ ॥
धाडहि टोळचि जाणुनि बोलिलि वाणि क्षमा मजलागीं करा ॥
माफि करा मज बोबडि बोलि हि बोलिलि सोलिव बोध बरा ॥
कामयका अबळा समजा धन त्यावरि मोह वरा वसला ॥
फांशचि हा वरता ममता मम मानसिं वाटत बोल भला ॥ ८ ॥
गोधि पयोधर यौवन पाळय गोप किशोर मला गसला ॥
आजचि काननिं कामिनि लागुनि भासत त्रासचि हा रसला ॥
जाणुनियां मग मार्गचि काढित काननिं जाउनि शोधियला ॥
ध्यासचि मानसिं बाळपणामधिं बोधित शोधनिं शोधियला ॥ ९ ॥
काळचि हा सुखकारक जाणुनि मारक मोह मनास निका ॥
खोडहि याचि न गोड निजासनिं फांशचि काल समान सुखा ॥
सार नसो निज जाळ भवामधिं ताक न कांहीं मनास पुसा ॥
व्यर्थ कळा मज भासत दुर्मति त्रासचि मालिक लाभि कसा ॥ १० ॥
वादचि मोकळि रोख मनामधिं शोक कशास्तव आणितसां ॥
साधुसमागमें बोध धरा मनिं गाच रमावरया नवसा ॥
फांस मनांतिल आश न बाळगि सावध होईंच चाळ कसा ॥
कोवळि काळि ति बावळियापरि सावळि वाणिच श्यामकसा ॥ ११
पाळियला मनिं हाचि अनामिक मार्गचि जो धरि नाशकसा ॥
काय मला मग भोग कशास्तव भोगाचे भोगिल आयबसा ॥

कर्मचि आणिक आदिल जन्मिचें मोक्ष मला मनिं वाटत हा ॥
तर्क कशास्तव नकें अगांतिल सोडिन हाचि हिशोब अहा ॥ १२
भ्रांतिच सारिहि मानु मनामधिं कां मज्ञ मासचि अर्पु पुरा ॥
गाउनि रामाचे धाम हैं साधुं खरा परमार्थचि सकुं धरा ॥
नांव नको कुळ गोत्र नको मठ धामहि काम न लागत या ॥
पाहिन आधिच शोधुनि मानसिं रोचक तो रघु मानुं तया ॥ १३
कामचि हैं न मला सुखकारक धार्मि निजात्म रसा वळवा ॥
पार करा मद मोह मनांतिल राम धरा समभाव नवा ॥
तारक हा सुखदायक जाणुनि वाद नको तुज राहि खरा ॥
मार्ग मला मज वाटत हा नव रात्र करा भव पार तरा ॥ १४
मूळचि हैं जग तारक मानुनि जारणमारण सोडुनि या ॥
कर्म करा सम भाव भुतांवरि शांति वरा जग जोडुनि घ्या ॥
आत्मचि मानुनि कांत जला मनिं शांत ति कामिनि भावितसा ॥
श्यामचि तो मनिंगाउनि सोकलि हांकलि हा कालि धांव कसा ॥ १५
सांवळि गोमटि भाळ गळ्या मधिं कौस्तुभ तो मणि आहे निका ॥
मूर्तिहि शोभत डोळस कानमिं धाकि मनामधिं सत्य सुखा ॥
वाजवि जो निजभाव स्वासम नांव जिथें समजा मुरली ॥
मानसिं साचचि वाटत आज हि भावबळावर हो विरली ॥ १६
सौंगडि गोप किशोर तयामधिं चोर निजासनिं वाणुं मना ॥
पोरपणामधिं गौळणिचा धणि बोधक आत्मलभाधिपणा ॥
दुर्मतिनाशक मूर्तिप्रकाशक सज्जन मानस ऐक्यपणा ॥
काय वदूं सकुमारपणा घननीळ कृपालय साक्षिगुणा ॥ १७
कोणि नसे सुखदायक नायक पावनकारक बीजपणा ॥
श्रीगुरु भाविक शांत सदा मनिं द्वैतविवर्जित ऐक्यपणा ॥
त्रैगुणनाशक कर्मविमोचक इंद्रियबोधक शोभपणा ॥
जाणुनि या रितिभाव धरा भिति देईल तो गति ईश उणा ॥ १८
ढोंग नको करूं सोंग नको धरूं पोरपणा विसरा समजा ॥
व्यर्थ नसे दुसरा समभावविणा मनुजा कळिं माजि वुजा ॥

गाउनि आवडि आवळेंचि तूं साधुनि घेई जि आत्मखुणा ॥
कारचि काय वदूं नरनायक तोचि सदोदित राम म्हणा ॥ १९
भानुकुळांतचि मूळ जया असे ठाव पुसा तुम्हिं त्यांसचि हा ॥
वांचुनि सार्थक कारक नाहिंच या भुवनांत दुजाचि पहा ॥
कोण तुळा परमार्थगतीसचि दाविल माइक बोल अहा ॥
नाथचि हा एक मूलदुवारावर वाणुनि सामचि मानोसि व्हा ॥ २०
पक्षि जसा उडतो गगनांतुनि ईप्सित मार्गचि वेग करी ॥
त्याचरितीं मोनें वेग करा सद्भाव धरा मोनें ध्याचि हरी ॥
ज्ञान नको अभिमानचि तो दुर टाकुनि बुद्धिस बोध धरी ॥
साधिं तुं काम जिवा वनवास नको करुं घोकित जाचि हरी ॥ २१ ॥
दाशरथे शरयूतिरवासिनि कोदंडपाणि दयानिधि तूं गा ॥
साचचि वाटत दीन दयानिधि घालिसि पोटिं दुःखा भवभंगा ॥
भाविक जे मनि ऐक्यमती नचि पाळित साक्षपि पार तराया ॥
तीच गती मज आवडती बहु वास्तव गांठित भाव भराया ॥ २२ ॥
काय तुझें सुखकारक जाणुनि मानसिं ध्यात मिं आत्मसुखाला ॥
साधियल्या मग नाहिं उणें मज थोरचि लाभ जगांतर झाला ॥
काय वदूं ममभाग्यिं समग्न हि बुद्धिच नाकळिता तनु याला ॥
कोण गती भगवान तुं लाविसि सत्य मला कळवा निजमाला ॥ २३ ॥
बांद दयानिधि पाहि दिनाकडे हीन मि गा मतिचा पुरता ॥
टाळिसि लाज तरीं मग काय उणें हरि सांग मला पतिता ॥
साधन साधिन सावध मानसिं होउनि साधुसमागम तो ॥
भाविक जो मतिचा पुरता समची अरिमित्र जया नमुं तो ॥ २४ ॥
पंढरिनाथ सनाथ अनाथजनाप्रति पाळिक साचाचि हा ॥
लक्षचि लावुनि पक्ष धरी मज नाश करी सम ठावच हा ॥
भावबळें धिर राखुनि फांश कसा तरि मोकळि बुद्धि नरा ॥
नाहिं पुन्हां वरचें वर मानवि गा तनु जाणुनि बोधधरा ॥ २५ ॥
तो शिव रामसखा समभावबळें रत नाम धरूनिचहो ॥
घोर नसें शिरी जोर मि गा धरि तारक हा मजलागिंच हो ॥

ठाव मनीं गमतो निगमान्वय व्याविक साचचि राम मला ॥
काम नको मति क्रोध नको उरि लाळपणा हरि आदिं मला ॥ २६ ॥
सर्व जगामधिं गर्वरुपी मन पर्वचिदूर सराम भजा ॥
कामरतासचि मोह बहूधन मान करी डोरें सोडुनि द्या ॥
थार नसे गम कार तुला बहु मारचि मारिती यास्तव हा ॥
दीनमती नमि पार करा यम जाच हरी पुरिं तारक हा ॥ २७ ॥
सोड मना जन खोडि नको दुरि गोडचि तें कडु जाण तसा ॥
आधुळिया अंगिं खूजळि झाळि ति गोडचि खाजचि तामससा ॥
दुःखपुढें बहु होतचि आग ति जाणुनि मानसिं सावध व्हा ॥
जोड न मोडचि ही ममता शिरिं काम रिती रिपुला वध हा ॥ २८ ॥
एक मि हें पद मारक आत्मसुखा समजा मनिं रोध धरा ॥
घोरचि संसृति मानुनिया मति तारक तो यतिराज स्मरा ॥
गाथि दत्तात्रय पार करील भवांतुनि सत्यचि हो समजा ॥
भावचि ध्यान धराल तरीं सग कारचि या रितिमाजिं भजा ॥ २९ ॥
जो जग बोलिच सोसुनि ज्ञानमदास फुगेचि रे न हिं मना ॥
आत्मचराचर दृष्टिस लक्षित पाहुनि बोध करीत जना ॥
मंत्रचि तो निच साधक जाणुनि साधुनि वेढुंच आजि कसा ॥
कां करितां उमज्या कर्टिक्या सुख दीसत न हिं मिं तेथ नसा ॥३०॥
साधु जगामधिं फार कळोंतचि कार दुणा सुख नाहिंच ज्या ॥
मोह मनामधिं क्रोध जनावरिं लोक जटा शिरिं थोर मला ॥
ध्यान नसेंचिच ज्ञान मनामधिं कामिक कानिनिचा चळला ॥
काय दशा इश यांचि करील ति सांपडला यम हातिं गळा ॥३१ ॥
आळसि मानसिं तामसि जो नर थोरचि थोर तया जडला ॥
बोलिति छेदक वाचचि घालित फोडित छातिसही वडिका ॥
काय असा सुख होउनि तारिल माय कि मावरि ज्या न कळे ॥
पापचि होईल मारक हा नर बूडचि आधुळि सप्तकुळें ॥ ३२ ॥
सावध मार्मिक पाप मितीसचि भीत असे मति तोचि खरा ॥
तारुनियां कुळ आपणही तरतो सुख दे वडिलांसि बरा ॥

या वहिणी घर दारहि याज़र प्रीत करी बहु मोहन हा ॥
वाटतसे मति गायिन त्या प्रति देईल तो गति मेघ पहा ॥ ३३ ॥
बोधनिं रोधित शोधनिं मानस आस नसे दुजि ज्यासचि रे ॥
सावध साधक साधु भला भज वाढत सूखचि दायक रे ॥
सर्व भुती समभाव तयासचि देयहि तेथचि नित्य वसे ॥
पाय धरूं खल मारक तो मदि देईलहो गति भासतसे ॥ ३४ ॥
राम सखा शिवराम पिता प्रिय राम गुरू भज लागिंच हो ॥
तारकमांत्रिक मारक रीपुर वारक शोकचि सारिल हो ॥
दाशरथे सुत गायिन आवडिं ने सज पैल थडी वरता ॥
दुःखमनांतिल दूर करावें हें मोह दुजा मदती ममता ॥ ३५ ॥
फार गुरू जगिं ढोंगिच ते नर बोलति बोलहि आत्मचि रे ॥
चालति उलट गूणत्रयाचरि भासति मायिक हेंचि खरें ॥
पाठक नाटकि याळक वीषयिं माळ गळ्यामधि आळचि रे ॥
पाळिरला मनिं कास रिपू तरि सार्थकि कायनसेच उरे ॥ ३६ ॥
देतिल मंत्रचि घेतिल तेजन जातिल कोठवरा हें नकळे ॥
कारण येथिल जागत नाहिंच मायिक सार्यंत हाचि गळे ॥
मी गुरु हें पद मारक जाणिल त्यासचि सत्यपर्गी, जिरलें ॥
वीरळ हें जगिं देखणियामधिं लोक रितींत न हो विरलें ॥ ३७ ॥
आधिं मना तुज काजचि नाहिं हि सत्यपगीं मन वाटतसे ॥
नाचनि तूं किति संमृतिचेमधिं, सांग मला अजि काय पिसें ॥
कोण तुला धणि या जगतामधिं, सत्यपगीं मज भासत हें ॥
रामचि तारिल हा तुज लौकरि जाणुनि मी तरि सांगत हें ॥ ३८
सत्य मना रघुनायक भेटति मार्गसि त्यासचि यामधिं हो ॥
पार करा भवसागर नामक मोहचि हा तवं आमरु हो ॥
या विरहीत दुजा उपदेश नको परि बोधचि साह्य असो
भाव धरा मति भक्ति करा पुरि जन्मचि हा तुज बाध नसो ॥ ३९
हांसत हात सुखावरि ठेउनि जा परता सर सोडि नको ॥
काय तुला मति मोहिच लागलि पाट तुं सोड जि मारित ठुको ॥

काराचि फार रे रोज तुझा हरि पोरपणा मधिं खुस्ति किती ॥
माखुस सांगुलि मोडिन खोडीहि आजचि येळ न कोण मती ॥ ४० ॥
नष्टचि तूं मनिं कामिनि थाटसि दांडगि फूगरि नोक फुका ॥
काय ति सांगु तुझी मज मारिक पाहु कशा चक शोक नका ॥
पोर नसे परि थोरचि जोर मनीं अरिनाशक घोळतसे ॥
चोरहि नीजचि चोरितसे दिनिं भाविक मानसिं ज्यास वसे ॥ ४१ ॥
येक दिनीं हरि कुंजवनामधिं खेळत हूंमरि गोपकुळीं ॥
गोरस घेउनि गोपनितंबिनि तेथचि पांचहि आलिमुळी ॥
पाहुनिया मग गोपिपयोधर शोभित नोक ति काय वदूं ॥
बोलत बोल ते काय वदूं मुखिं खोळचि मानसिं गोपवधू ॥ ४२
गोरस घागरि घेऊनिया शिरिं चालत कोण तूं मजसंगा ॥
दान गे आमुचें आधिच आणुनि द्या मजला नलि सोडु फुगा ॥
बाळसंगें बहु पाळक बोधचि चाळक नीज तें आत्मसुखाला ॥
नीगम गोरस गोपचि खातिल जाणुनि सावध याचिमुखाला ॥ ४३ ॥
ढंगाचि था जगिं बेढंग मानस संग नको मज रंगचि हो ॥
बोधकनीजचि घातकहोइल पातक हें मनमानित हो ॥
सूखचि तें दुख मानुनि हें जग मानसिं भावित दूःखित रे ॥
वाट हि नीटचि रामपदाचिच कामदि नाशक होटचि रे ॥ ४४ ॥
जा चक आजचि वेळ नको करूं साधुनि घे निज बोध बरा ॥
सोंगचि सोडुनि भावबळें मति सावळि ती गति शोध करा ॥
मायिकरूपिहि फांशचि घालिल लाळ नसे इसि सांगुं किती ॥
हातचि जोडुन सांगेन हो जन साचवि आज भि ऐक्यकिती ॥ ४५ ॥
पादचि हे सुखकारक जाणुनि पार करा मनिं कामदा ॥
श्यामळ कोमळ बोलत नीजचि खोलिंहि सोलिव सूख सदा ॥
शांति मनामधिं धीट जना मधिं भाविक मानस गोडचि हें ॥
यासचि फावेळ पाहिल शोधक मायिक चाळसि बा न्हव हे ॥ ४६ ॥
नेत्रचि मोहित छाटित फोडित सोडित बाणचि नीळरवें ॥
काय वदूं सुख नंदुचिये मुख प्रेमळ कोमळ मी तुरवें ॥

पाळक जो जगपाळक मानासिं माळ गळां कशि दीसतसे ॥
शीर्षहि शिखिपिच्छ डोळे गुंजेवरि सत्यचि हा हरि पोर पिसें ॥ ४७ ॥
सुंदरमूर्ति शोभत आधरि सुस्वरता धरि नीजरवा ॥
रक्षित राधिच गोकुळ पाळक नीज तें बाळक सौख्य भवा ॥
हाटक हा पट पीतक सोंदिठिं देउनियां मिठि घालि मना ॥
पार तरा भव सारचि जाणुनि वाणि गितीं धरि आजि गुणा ॥ ४८ ॥
घामट ती मति राखुं नको मनिं धामनिं कामिनि पाहुं नको ॥
गात तुंया हरि भाव बरा धरि रोष नको उरिं काळ झुको ॥
माळहि वाळि तुं एकपणा धरि बोलि हिगा वरिनिजहिता ॥
सावध सावध आवधि नाहिंच वेळ हे गोडच जाग गिता ॥ ४९ ॥
कक्षुमिचा वर पक्षचि या धरि दिक्षित हा हरि आत्मसुखा ॥
पारचि तो जनि भाव बळें मनिं राखियला गुणिं रामसुखा ॥
वेळ असे तुरि हा कलि मातुरि वाटत खातुरि गुंतु नको ॥
नाच कसा इट व्यर्थचि हा मठ मायिक कीगाट प्रेम निको ॥ ५० ॥
द्रिष्टि स्त्रियांचि हि ऐहिक जो मनिं कष्टचि पडुनि व्यर्थ मरे ॥
साधुसमागम आगमें पक्षिच लक्षित राहेच चित्त थिरे ॥
वित्तचि हें दिठिभूलचि गा वटिंवाटचि तो पटिं माधिक रे ॥
चोरपणा मनिं घोरनसे निट सत्यचि वा घट राखिंच रे ॥ ५१ ॥
पाजळि वाति हि ज्ञानअनूभव नाशिल हा भव संत मना ॥
रामचि घोळवि काम नको मनिं ठामचि हें करि शांति घना ॥
धीटचि तो निट भाव धंकोंविरि सावचि आवरि या गतिला ॥
सूचिल जी मनिं पूजित ती करि सतकुळासह योग्य तिला ॥ ५२ ॥
मोर जसा निरमोह तयावरि मेघचि वा धरि चिंतित त्या ॥
काय मि वाणुं हें काणु मती हिच जाणुनि ध्यातसे सत्यचि त्या ॥
रामचि हा घन मानस मोरचि जोर करी रुचि ध्यान धरा ॥
नाहिंच मागुति पंचभुतीं निति मानवि कायहि त्याच तरा ॥ ५३ ॥
पोटभरी परि मोट नको करू रामचि वा धरं सत्य मना ॥
राखु नको चित्त त्या परकामिनि अंतर शोधनि बोध मना ॥
भोगचि हा तुव गोड बहु दिसे तोड करी हिच आत्मधना ॥ ५४ ॥

ही तरणी सार्जे भाविंत मानसि भक्ति जरा कुशि वेष्टितही ॥
जो मानि घष्टिळ सोशिळ कष्टचि होईल श्रेष्ठचि स्पष्टचि हो ॥
बोधानि रांधित रोजचि जो मनिं कामिनिधामिनि चित्त नसे ॥
त्याचचि थारिच सांपडे रामचि भावबळासचि साह्य असें ॥ ५५ ॥
गोरिच पोरिति जोरिहि फारचि माळति घालित नीज तुला ॥
थोरि नसे इसि बाक्कळ ती मति पुष्कळ बोलत बोध निका ॥
गांठहि आजचि भावबळें मन मानसि येउनि खास वसे ॥
प्रेमळ ही किती वाणुं तिची गति ताळचि माळ ति घालितसे ॥ ५६ ॥
वाजति पैंजण काईर हा झग मोहचि रोजग नाशक हे ॥
शब्दचि येथिल जो निज माखित होईल आतिल त्यासचि हें ॥
सोडचि जोडवि बोलति जे कवि सुभ्रम हारवि शब्द निका ॥
मानिन माझिच खासपणें मति शब्दचि तोनिति ठेंठमका ॥ ५७ ॥
काय नथी निकि नासाके शोभत मोतें लि लोंबत ओंठ तुला ॥
हीळमिळीं लिन मुक्तचि हे गुण पंचकडी सुण तत्त्वमुला ॥
भाधर हा वर नीज ति जीभकि आत्मसुखा भाळि डाळविते ॥
भक्ष जिचे पतियज्ञगती मनिं लक्षचि लावुनि पाळविते ॥ ५८
वे रस हा मनिं बोधचि लावुनि कामिनिचा मनिं दोष नसे ॥
ऐक्यचि होईल लाजचि सोडिल सोडिल ओढिल भोगरसें ॥
भालिच भाळींहि बाळि सुढाळेंच बोलति सूळेंच नित्य असे ॥
सद्गुरुनाथचि दायक हा एक नाथचि ह्यानंत मागितसे ॥ ५९
पार्वतिचा पति थाबि मळा मासे उत्तम ती गति होंवि नको ॥
पावन करक नाम तुझें हर मूरचि हा हर मोह झुको ॥
त्रास नको मज त्रासचि हा भिति पूर्णचि दे दिठि बोधावरी ॥
हे हर हे हर संसृतिला हर दीन भिशा नर भ्रांति तुरी ॥ ६०
कोणि एके दिनिं कामिनि रत्ना मनिं बोलति भामिनि नंदुजिचे ॥
पोर तुझा निट चालत नाहिंच तूहिहि साठेच काम निचे ॥
गाळि ग देतचि नष्ट तुझा हरि गोष्टि हि ना बरि वादतसे ॥
वादविलें कुळ मूळ तुझा सुळ राखिशरी बळ जन्न असे ॥ ६१ ॥

संसृती नाशक घोर कसा तरि घोरचि तो उरि कावितसे ॥
घोरपिसें नचि चोर निजासनिं बोल ते नीगर्मि बोध मिषें ॥
सासुरवासिनि घांसुचि हो मनिं द्वातचि यावरि जोर फिका ॥
दादुले मस्तकिं वासर हारव जीजचि ते रव आत्मसुखा ॥ ६२ ॥
आणिक दूसरि थाकि जि हो मनिं नाम तिला जनिं कालि असे ॥
पूनित दोष ति सूत निजासनिं जाणति ते बुध वाणुं कसे ॥
बोल तिचे जन श्रवणिं धारण कारण यांतचि फार असे ॥
सार नसे नवनीत ति हा रस सारचि बोधि ति भक्ति असे ॥ ६३
मागत हा मज आजचि साजणि मारिणि रांजणिं काय असे ॥
धाय बसे उरिं साथिचकाढुन आनंदें भूवन घांसतसे ॥
नासित आंगण अँकुलि ते गुण सिंकितसा घण नासितसे ॥
बुद्धि ति काढुन विवेक हातचि नाचत गातचि वाणुं कसे ॥ ६४ ॥
फूलि ग काढित मूतत त्यागिच तोंडहि पूसत आनंद फदा ॥
वारिज नेत्रचि वारितले मति सांगु तरीं किति तोचि ग धंदा ॥
धूळ करांमधिं घेऊनि शोंकित मात्रिच रोखित वाटग आई ॥
गोविंद सुंदर श्याम मनोहर मारक मोहचि हाचि अंताई ॥ ६५ ॥
प्रीतिच यावरि फार तुझी गे मारचि ऊगले कां मज लागीं ॥
ढोंगचि मूळचे सोंग जनामधिं मात्रचि अंबुधि व्हा समभागीं ॥
जाऊनि तो वस आणिकहि जातच भावुनि त्यासचि प्रेमळ होतो ॥
होइल तो गुरु शीरचि साक्षपि भाळचि सोमचिपूर्णचि होतो ॥६६॥
ऐकुनियां मग पुसत ती हरि मायचि जी वरि श्रीहरिला ॥
कां रे तुं कामिनि चाळविली उगिं काय नसे तुगि मा घरला ॥
खोडिच गोडिहि ओढिचि मोढि तुं सोडुनियां मज देई सुखा ॥
ऐकुं किती सति कारचि तो दिनिं सार नसे तुज वाढ्य सुखा ॥ ६७ ॥
नाहिंच मा मज सोडिचि हैंस ति ऊगीच हांसति सांगुनियां ॥
नष्ट गे गौळणि चाळविती मज नाहिंच तें गुज बाळटिहा ॥
काय वदूं तुज मा मि गे बाळक चित्पद चाळक शोधनिचा ॥
गोपि म्हणा दम भामिनियां श्रुति भासति गे मति बोधनिचा ॥ ६८ ॥

नेति मला गृहिं आग्रहकारिणि सत्यचि जारिणि पान तुं आई ॥
लज्जित ऊघडि पाहुनियां दिठिं झांकुनि गे मिठि साजणि गाई ॥
भीतचि मीपण नाहिंच गे मज त्रीगुण तें बिज सोडुनि आसे ॥
भक्तिलिलेमधिं गर्कचि होउनि प्रेमळ गे मनिं तेथचि वैसे ॥ ६९ ॥

ऐकुनियां मग गोपनितंबिनि हांसति त्या मनिं प्रेमचि हो ॥
चाळविल्याविण चालत नाहिंच नीजचि बाळक बोधनिं हो ॥
साधिमना तुंचि भावबळें हरि गोजिरि सांवळि मुर्ति मिको ॥
कृष्ण रमावर शोभनपाळय अनंत गीतचि आत्मसुखी ॥ ७० ॥

कुंजवनामधिं पूज्यचि हा जणुं वाटत साजणि कामिनिचा ॥
वेष्टित त्या हरि गोपकिशोरि ग पोरि मनीं समबुद्धि निका ॥
काय ति वाणुं मि वाणि मुखा धणि कारण कार्यहि सोडुनियां ॥
पायिंच लागुनि पार करूं भव उत्तम हा नत्र ये उदया ॥ ७१ ॥

मोहित नेत्र ति पात्र निजासनिं भावबळें सखि तींचहि राधा ॥
ऊभि पराभुवनांतरिं शोभत गौरचि तो रंग भक्तिच सूधा ॥
कृष्णगडी हुस शोधनि मीळत राहेच लोळत कात जसा तो ॥
प्रेमळ सज्जन गाउनि ध्या मनिं सोडुनि शोकहि थोकित जा तो ॥७२॥

गोपकिशोर हि थोबडि वाणिच गाणि नसें नित बोलुं किती ॥
सख्य तिघांसिच प्रेम तयांवरि शाम भक्ति सम भाव निती ॥
बोबडि बोलि ति जीभ हि मोठवि साठवि ती मनिं प्रेम सखा ॥
कौस्तुभधारण तो तमशामन गाउ मनीं असुहीत सुखा ॥ ७३ ॥

नीरहि उत्तम ती यम नीयम उत्तम ही मति नीररुपें ॥
आगम नीगम त्या थडि हो तिज बोधकदंबरसौख्य कृपे ॥
शोकरहीत ते लोक हि चिठती पिका शुक बोधन ऐक्यनिती ॥
भागवता अति ठाणचि देऊनि विवेकि धाणति शुद्धमती ॥ ७४ ॥

कामदा वृत्त

राधिके मनीं काम तो बहू ॥ धाम सोडुनि प्रेम हो नहू ॥
वीध ती रिती भक्ति भाविका ॥ प्रेमळा मनीं सौख्य दायका ॥ ७५ ॥

संसृती नाशक पोर कसा तरि घोरचि तो उरि कावितसे ॥
पोरपिसें नवि चोर निजासनिं बोळ ते नीगमिं बोध मिषें ॥
सासुरवासिनि धांसुचि हो मनिं हातचि थावरि जोर फिका ॥
दादुले मस्तकिं वासर हारव नीजचि ते रव आत्मसुखा ॥ ६२ ॥
आणिक दूसरि आळि जि हो मनिं नाम तिला जनिं कासि असे ॥
पूनित दोंद ति सून निजासनिं जागति ते बुध वाणुं कसे ॥
बोळ तिचे जन शानिंच धारण कारण यांतचि फार असे ॥
सार नसे नवनीत ति हा रस सारचि बोधि ति भक्ति असे ॥ ६३
मागत हा मज आजचि सार्वगि मारिणि रांजणिं काय असे ॥
घाय बसे उरिं सायिचकाढुन आमेंदं भूवन घांसतसे ॥
नासित आंगण ॐइति ते गुण भिरिकनता घण नासितसे ॥
बुद्धि ति काढुन विवेक हातचि नाचत गातचि वाणुं कसे ॥ ६४ ॥
फूळि ग काढित मूलत त्यांगिच तोंडहि पुसत आनंद कंदा ॥
वारिज नेत्रचि वारितसे सति सांगु तरीं किति तोचि ग धंदा ॥
धूळ करांमधिं घेउनि झोंकित मारिच रोखित वाटग आई ॥
गोविंद सुंदर श्याम मनोहर मारक मोडचि हाचि अंताई ॥ ६५ ॥
प्रीतिच थावरि फार तुझी गे मारचि कळे कां मज लागीं ॥
ढोंगचि मूळचें सोंग जनामधिं भावदि अंबुधि व्हा समभागीं ॥
जाउनि तो वस आम्हिहि जातच भाळुनि खासचि प्रेमळ होतो ॥
होइल तो गुरु शीवांचि साक्षपि भाळचि सोमचिपूर्णचि होतो ॥६६॥
ऐकुनियां मग पुसत ती हरि मायचि जी वरि श्रीहरिला ॥
कां रे तुं कामिनि चाळविली ठगिं काय नसे सुगि मां वरला ॥
खोडिच गोडिहि जोडिवि मोडि तुं सोडुनियां मज देई सुखा ॥
ऐकुं किती सति कारचि सो दिनिं सार नसे तुज बाह्य सुखा ॥ ६७ ॥
नाहिंच मा मज सोडिचि हैल ति कांगिच हांसति सांगुनियां ॥
नष्ट गे गौळणि चाळविती मज नाहिंच तें तुज बाळटिया ॥
काय वदूं तुज मा सि गे दाळक चिरपद चाळक शोधलिचा ॥
गोपि कळा हम माळिनिया श्रुति भासति गे मति बोधनिचा ॥ ६८ ॥

नेति मला गृहिं आग्रहकारिणि सत्याचि जारिणि पान तुं आई ॥
लज्जित ऊघडि राहुनियां दिठि झांकुनि गे मिठि साजणि गाई ॥
भीतचि मीपण नाहिंच गे मज त्रीगुण तें बिज सोडुनि त्रासे ॥
भक्तिलिळेमधिं राकेचि होउनि प्रेमळ गे मनिं तेथचि वैसे ॥ ६९ ॥

ऐकुनियां मग गोपनितंबिनि हांसति त्या मनिं प्रेमचि हो ॥
चाळविल्याविण चाळत नाहिंच नीजचि बाळक बोधनिं हो ॥
साधिमना तुंचि भावबळें हरि गोजिरि सांवळि मूर्ति निको ॥
कृष्ण रमावर गोधनपाळय अनंत गीतचि आत्मसुखी ॥ ७० ॥

कुंजवनामाधें पुज्यचि हा जणुं घाटत साजणि कामिनिचा ॥
वेष्टित त्या हरि गोपकिशोरि ग पोरि मनीं समबुद्धि निका ॥
काय ति वाणुं मि वाणि मुखा धणि कारण कार्यहि सोडुनियां ॥
पायिंच लागुनि पार करूं भव उत्तम हा नत्र ये उदयां ॥ ७१ ॥

मोहित नेत्र ति पात्र निजासनिं भावबळें सखि तीचहि राधा ॥
ऊभि पराभुवनांतरिं शोभत गौरचि तो रंग भक्तिच सुधा ॥
कृष्णागळी हृस शोधनिं मीळत राहेच कोळत कास जसा तो ॥
प्रेमळ सज्जन गावनि ध्या मनिं सोडुनि शोकहि शोकित जा तो ॥७२॥

गोपकिशोर हि बोबडि वाणिच गाणि नसें मित बोलुं किती ॥
सख्य तिघांसिच प्रेम तयांवरि ज्ञान भक्ति सम भाव मिती ॥
बोबडि बोलि ति जीभ हि मोठवि साठवि ती मनिं प्रेम सखा ॥
कौस्तुभधारण तो तमशामन गाढ मनीं अशुद्धीत सुखा ॥ ७३ ॥

नीरहि उत्तम ती यम नीयम उत्तम ही मति नीररुपें ॥
आगम नीगम त्या धडि हो तिज बोधकदंबरसौख्य कृपे ॥
शोकरहीत ते लोक हि इच्छती पिका शुक बोधन ऐश्यनिती ॥
भागवता अति ठाणचि देऊनि विवेकि बाणति शुद्धमती ॥ ७४ ॥

कामदा वृत्त

राधिके मनीं काम तो बहू ॥ धाम सोडुनि प्रेम हो नहू ॥
वीध ती रिती भक्ति भाविका ॥ प्रेमळा मनीं सौख्य दायका ॥ ७५ ॥

चाकळी जणूं चाल ती निकी ॥ वर्णिली असें भागवतीं शुकीं ॥
घागरीशिरीं घेउनी भली ॥ नोक भासते वास तो मुळीं ॥ ७६ ॥
गौर ती प्रभा भासते मुखीं ॥ सोम हा असे पूर्ण हो सुखी ॥
धर्म बिंदु ते शोभती घरी ॥ भूमिकार जे कस्तुरी परीं ॥ ७७ ॥
कुंकु रेखिलें रेख ती निकी ॥ नेत्र मोहिते कामिका मुखीं ॥
वांपया नसे लुब्धली परी ॥ भासतो पिके नीज अंतरीं ॥ ७८ ॥

चामर वृत्त.

सांवळामनामधींच आठवी ति मानसीं ॥
राधिका प्रियास त्यास तीस लक्षुनि हंसी ॥
चोर तो मनीं म्हणे मला असे हृची प्रिती ॥
त्याचची गमेक पाहुं कौतुकी बुरी रिती ॥ १ ॥

शुद्ध कामदा वृत्त.

जवळ जाउनी पाहनी हरी ॥ सकळि फार ती आध हो उरीं ॥
प्रणव साक्षिणी अर्धमातृका ॥ निजविलासि हा आत्म धायका ॥ २ ॥
गजगतीप्रती कृष्ण बोलतो ॥ नवरसी रसीक बोळ खोल तो ॥
घर ग तूं कसें सोडुनी निके ॥ क्रमसि पंथ हा कौतुकें सुखें ॥ ३ ॥
मम मती असी सत्य भासते ॥ कथिन ती वरी ऐक नीगुतें ॥
उभय पक्षि जी बुद्धि ती वरी ॥ जग गतींतळा शब्द ना शिरीं ॥ ४ ॥
नवविधा मला भक्ति प्रेम तो ॥ सकळ शोधकां सत्य जाणतो ॥
चतुष्ट साधनीं साधि जो निका ॥ मुमुक्षु हाचि गे प्रेमळा सखा ॥ ५ ॥
कपट तें मला नाचि भावडे ॥ म्हणुनि बोळ तो नीगमाकडे ॥
धरिल जो मनीं हीतकारणा ॥ मग मिही तया सौख्य दे धणी ॥ ६ ॥

शिखरिणी छंद

मला वाटे आजीं चित्त जगूं वीमानाचि हरी ॥
तुझ्या पायीं ठेवी मम [illegible] रित वरी ॥
नको टाकूं देवा मजवरचि ही [illegible] ॥
[illegible] रक्षा प्रिय नय तुझेंची जगतिंचा ॥ ८५ ॥

९ नामसुधा.

वसंततिलका.

गाई मना निज सखा रघुराज राणा ॥ किर्ती गुणें महिवरी सद जो पुराणा ॥
नामामृता सम जिभे नच आणि मेळा ॥ या मानवी तनुमधीं पुनिताय ठेळा १
नामासमान नच मान जमाव आणी ॥ सारांत सार कलि तें गित प्रेमवाणी ॥
पंथांत पंथ सकळां रघुराज साजे ॥ भानूसरी दिप कदां नच तेजिं साजे ॥२॥
योगादिकीं सकळ ते अभिमान योगें ॥ नाहींच शांति गमते सकळीक सोंगें ॥
नामें मना अमनता कलिमाजिं जोडे ॥ थोडें असे परि कधीं नच साग जोडे ॥३॥
वाल्मीक कोळि मुळचा वरि पाप गेहीं ॥ हत्या बहू घडति त्या द्विजविप्र गेहीं ॥
हिंसा करोनि वनिं फार कुटूंब पोसी ॥ झाली गती मर अशा वचनें तयासी ॥४॥
मूनींत इंद्र सम जो तिहिं लोकमाजीं ॥ नामें करोनि गति ही घडली भली जी ॥
पापी अजामिळ असे रत शूद्र कांते ॥ मूखीं कधीं हरि म्हणे नच देहनातें ॥५॥
झाला असे बहुत लंपट वीषयासी ॥ अंतीं गती वरि दिली असल्यास कैसी ॥
पुत्रामिषें वदत सीतळ पाज पाणी ॥ नारायणीं जडलिसे मति नाम वाणी ॥६॥
भावीक भाव करणें सदसंगयोगें ॥ शांती जडे वरि बरी मग भक्ति वागे ॥
प्रेमा जमें अनुभवें भव भ्रांति जाई ॥ नामें करोनि सकळीक हि हो कमाई ॥७॥
तीर्थें शुची करिति तीं जळस्नान कर्में ॥ दानादिकें करुनियां सकळीक वर्में ॥
चित्तांतरा प्रति नसे किमपीहि शुद्धी ॥ नाहीं वळे स्वपण तें द्विविधाचि बुद्धी॥८॥
वागों मनीं भजन रे सकळीक सोडी ॥ गोडी असों सदयता मनिं काम तोडी ॥
साधी घडी नरकुडीं मधिं राम जोडी ॥ मोहादिकां दुर करी नच सोसुं ओढी ॥९॥
कामें करावि घरदार स्थुळाव भावीं ॥ मूळीं कसों हरि रसायण गोल ओवी ॥
प्रीती मनीं निरमयीं अजडीं जडों रे ॥ नासों विकल्प सकळी मिपणा उडों रे॥१०॥
काया मनें करुनियां जरि राम वाणी ॥ कोणी स्मरे दिन निसीं पुरति सिराणी ॥
या युगमानिं वरवा जगिं योगि हाचि ॥ भेटी घडे तरि अवें टळतील साची ॥११॥
माया खणी दुखणि ती मिपणा मतीची ॥ भ्रांती भ्रमें करुनियां जग भूल हेची ॥
नामें करोनि जिरते वरि देहभागीं ॥ भागीं स्वभाविकपणा जडते स्वयोगीं॥१२॥
नामामृतास स्मरतां नच सोंवळें तें ॥ वाचें अखंड वदणें सद भाव पंथें ॥
गावे पराक्रम अनूभव ज्ञानासानें ॥ शांतीस कारण दुजें नचि या जि मानें॥१३॥

सोका टवाळ मति तें मनिं राम जोडा ॥ नाहीं अशी ततु पुढें भव भ्रांति सोडा ॥
ज्यानें दिली नरतनू मति वागण्याला ॥ त्या हो धन्याप्रति भजा नवबोध बोला
नामें करोनि दुरितें सकळीक जातीं ॥ साक्षीस कारण सवेद प्रताप रूपीं ॥
थाटा समान वरवा जम वेदसूभा ॥ स्तूती करी दिन निशीं सद्योग ऊभा ॥१५॥
याती पुराण पठणीं हरिचे पवाडे ॥ शास्त्रें विरुद्ध झगडा अनुमान कोडें ॥
सारा पसार भरला मद मोह वाटे ॥ जाणोनि सार समजा हरिगूण सांठे ॥१६॥
काहीं पढाव पढणें नच वेद लागे ॥ ताठा चढे मग गती नच नीत वागे ॥
मोहांतुनी नच तडी वरि कोणि काढी ॥ जाणोनि सार वदणें द्विपणासितोडी॥१७॥
कोणी जरी प्रितिमिपें रसने करोनी ॥ नामामृतीं चवि सुधा भरि गोहि कानीं ॥
त्याचें घरीं रघु वरा निज दासभावें ॥ वागे सदा समिप तो कनवाळु भावें॥१८॥
नाहीं उणें किमपि त्या वरवा धणी हा ॥ आणी दुजा इहसरी नच देखणा हा ॥
जाणोनिया मति अनंत स्वभाव भावीं॥ भावी अनंत गतिची नवरंग गोंवी १९

१० नामसुधा.

मालिनी वृत्त

नमन सदय नाथा पाद पद्मीं करोनी ॥
भवकृत मतिभावो जातसे ओसरोनी ॥
गुणगति समसाम्यीं ऐक्यता देव देवीं ॥
उपरमगति तूर्यें उन्मनी बोध ठेवी ॥ १ ॥
अभय वरद पाणी मस्तकीं स्पर्शतां या ॥
हत मळ कलिदृष्टी ईश्वरी भाव माया ॥
कुळ मुळ घर ज्ञाती माणसें सोडियेलीं ॥
सकळ श्रुति समानी वासना जोडियेली ॥ २ ॥
कळकळ नच वाटे प्रेम दाटे प्रभाते ॥
तम हरत रजादि रात्र जैसी प्रभाते ॥
नय उभय समावे शून्य सांडोनि चित्ता ॥
कवण करिल आतां मानवी लोकचिंता ॥ ३ ॥
मिपण निरखितां तें ना दिसे कोण ठायीं ॥
मम विण जग नाहीं दूसरी आपमाई ॥

धनसुतसतिबंधू गोत्रज्ञाती वदंती ॥
भवकुलविधिज्ञसी भ्रांति सारी महंती ॥ ४ ॥

स्वागता

घोर हा सकळही मनुजभती ॥ लाधला मतिबळें नसती कृती ॥
पापपुण्य दिठि मान सदा असे ॥ वेदभाव विधिचा गतिला दिसे ॥ ५ ॥

इंद्रवज्रा

माया असी हे हरिची सबाह्यीं ॥ व्यापोनि भूतीं वसते समोही ॥
या रूप ईसी नच रंग गोडी ॥ मिथ्यत्व मानूं तरिं नाच सोडी ॥ ६ ॥

शार्दूल विक्रीडित

कांती कांचन संगती रवि प्रभा माया तसी आत्मिही ॥
रूपीं वेगळि कीं गणूं नच घडे जाणोनि वागे मही ॥
सोडावें इह भानची जशि तनू संगें फिरे साउली ॥
भावेना असुनी प्रतीत सकळां बुद्धी न त्या माखली ॥ ७ ॥

शास्त्रें वेद तशीं अनेक कविचीं वाक्यें क्षमा सातली ॥
वा रे सर्वंहि आगमोक्त कथनीं द्वंद्वार्थ ते सांचले ॥
शांतीचा नचठाव यांत किमपी कामादिकें व्यापिलीं
जाणोनी शुक वामदेव निगमीं वस्ती सदां राखली ॥ ८ ॥

आत्माराम समान सर्व भुर्ति हा ना पुण्य पापामधीं ॥
गूणातीत अरूप साक्ष वदतां कैसा मिळे हा मंदीं ॥
ज्याचेनी जगती दिसे परि नसे व्यापोनि त्याचे मधीं ॥
भूतें सर्व तयांत भाव लहरी जैशा रितीं ऊदधी ॥ ९ ॥

इंद्रवज्रा

स्वआत्मतुर्या गुण साक्षिणी हे ॥ जाणे सुषुप्ती उभयांस ही हे ॥
कांती महा कारण कर्म गेहीं ॥ वागे सदांची सुख भाव गेहीं ॥ १० ॥

संसार येथें नच मूळ ठाया ॥ व्यव्हार गूणाकृति हे रमाया ॥
त्रैगुण्य रंगें विविधा कुलोतें ॥ व्याली स्वमाया क्रिडणार्थे येथें ॥ ११ ॥

सवाई.

रजतम सत्व गुणात्म प्रभे जडके तधिं हे भव भासतसे ॥
हरिहर ब्रह्म सदोदित क्रीडत हे जगती मधिं आप तसे ॥
विधिकरि उद्भव हरि प्रतिपाळक संहरणीं हर सामवळे ॥
श्रुत गुण सांख्य कि विश्व विराट जगा कृति पिंड समान कळे ॥ १२ ॥

अवस्थात्रियेची गुण मांडणी हे ॥ दिसे पिंड मात्रीं वसेची सदां हे ॥
जगा जागृती ब्रह्म दृष्टी रजाची ॥ जडे स्वात्मसत्वीं कळा हे हरीची ॥ १३ ॥
सुषुप्ती हराची तमाकार व्यापी ॥ हरी ब्रह्मव्याही गिळी जो प्रतापी ॥
अशा गूण भावा प्रती जाणती जे ॥ तया नाम तुर्यास्वदीसीविराजे ॥ १४ ॥

शिखरिणी.

नसे तुर्ये लागीं गुणविण भवीं तापजडणी ॥
कळा गूणीं फांके अनय भ्रमवी सृष्टि कसणी ॥
गुणाच्या आधारें जगनग दिठी गूण निरखी ॥
गुणातीताकार्णी भव नच दिठीं नाटकमकी ॥ १५ ॥
गुणातीता अंगीं समपण सदां आत्मभुवनीं ॥
नसे कार्यां कार्यीं कलि मति दिसे जीव भुवनीं ॥
जगाच्या व्यव्हारीं अगुण गति ते वांतिवतसी ॥
जिरे नाची पोटीं विषय सुख तें मासि धरसी ॥ १६ ॥

जगीं मानवी देहप्राप्ती सुकाळीं ॥ सुखी व्हावया ज्ञानदृष्टी कपाळीं ॥
परी पापपुण्यें करोनी मतीला ॥ असे वेष्टिली जाग्रती दृश्य काळा ॥ १७ ॥

इंद्रवज्रा.

नाना रितीचे भवबंध हेतू ॥ भावार्थ होती जड भोग किंतू ॥
मोहाब्धिठायीं बुद्धि देऊनियां राहे अविद्या गतिमान काया ॥ १८ ॥
ना भाव एकी गुण आकृती तो ॥ होई त्रिकांडी भ्रमणा वरी तो ॥
माझें दुजाचें इह कल्पनेनें ॥ गेलें लयाला नरभाव केणें ॥ १९ ॥
येथें तराया सुलभाकृती हे ॥ आहे कलीला हरिनाम पाहे ॥
नामें कराना भ्रमणा मिटेही ॥ साक्षी बहू ती वदले कवीही ॥ २० ॥

शार्दूल

साधुसंत मुनीसनातन कवी कोवीदही बोलती ॥
थोरी राघव नाम भाव भजनीं दूजी नसे या रिती ॥
सुधा ही भवकाननीं पसरली लीला सगूणा बरी ॥
गाती त्या अजराकृती घडविते भ्रांती पळे काचरी ॥ २१ ॥

रमानाथ गातां बहू आवडीनें ॥ भरी नीर देवो घरीं लावडीनें ॥
प्रतिष्ठान ठायीं गुरूयेकनाथें ॥ जगा दाविलेले असे भाव हो ते ॥ २२ ॥

रमा नावडे आवडे भक्त देवा ॥ सुलीनाकृती साम्यता भूतभावा ॥
अती भाविकी पाहिजे साच पोटीं ॥ रघूनाथ वाणी वसो नित्य पोटीं ॥२३॥

११ रामस्तव अभंग.

कां रे तुजलागीं आठवण नाहीं ॥ अनाथ गा पाही आहे बापा ॥ १ ॥
सोडवण करा ध्यावें पदरात ॥ दाखवावा पंथ नीज सुखा ॥ २ ॥
पाप ताप दैन्य हरी माझें सारें ॥ भ्रांतिचें तें वारें देऊं नको ॥ ३ ॥
करा सोडवण अगा नारायणा ॥ दीनाची करुणा असों द्यावी ॥ ४ ॥
वारी भव भ्रम शांती सुख देई ॥ अनंतासी पायीं राख बापा ॥ ५ ॥

उमावृत्त

टाकुनिया भिति गात असे गिति सावपणें धृति शांति सुखा ॥
लाज ति नाहिंच गा मज वाटत प्रेम रसीं मन दूखविका ॥
श्रीगुरु माय ति दीन जना प्रति राखित भालिंच हस्त जिचा ॥
काय वदूं मन शांति सुखास्पद आपदते हरि सत्य हिचा ॥ १ ॥

बाळक मी तव चाळक ही मति शांति ति नाहिंच सूख जरा ॥
टाळुनियां भव पार करा मज थार हरी तव पायिं बरा ॥
शोंकित हें मनिं आहे सदोदित आण तुझी वरि घालुनियां ॥
श्री गुरुनाथजि पूर्ण दशा मज दाळवि हे सत भाळुनियां ॥ २ ॥

पाहि मना तुंचि शोधुनियां जगिं कोण तुझें हित सत्यपणीं ॥
सोयरिं सोबति दो दिवसांचिच काळ रिती बरि याचि गुणीं ॥

काळ उरा तरिं कोणिच ते घरिं राहति हे मित मानुं नको ॥
जोंवरि हातित आहे तुझ्या नित शोधुनि पाहे तूं सोडुं नको ॥ ३ ॥
थोरपणीं फुगि मानुं नको मनिं पार नसे इसि जाणचि या ॥
मोठेपणीं बहु फुगुनि नाडले पार नसे सरि साक्षिस या ॥
रावण पाहिच हेमवतीपुर फार धुरंधर अहंपणीं ॥
मारक त्या कपि साक्षि हि वाल्मिकी यावरि तूं किति सांग धणीं ॥ ४ ॥
तोंड लिवास्मिति गोड मना तुज फारचि वाटति भाळुं नको ॥
मूर्खपणें हित होईल कैं तरिं देख तुं शोधुनि रीजुं नको ॥
दीनहिनावरि क्रोध नको करुं रीत बरी धरि कां दंगा ॥
सावध सावध बोधनिरोधचि घेइ तूं साधुनि सत्संगा ॥ ५ ॥
ब्राह्मण होउनि कारण ही तनु काविलि ना जरिं काय मजा ॥
शुभ्र पटा जरि थाडच काजळि ओंगळवाणे ति धांसित जा ॥
हें पद ब्राह्मण साजुज ती खुण नाखुनियां हिण होउं नको ॥
कक्षिच सूगहि शोधुनियां मति वाणुनि घे निति काळ चुको ॥ ६ ॥
मीपण हें जरिं सोडिल कोणिहि गांठिल पैलचि थडिये हो ॥
सावध होउनि हे रिपु या वधि आवधि थोडिच जोडिये हो ॥
कामचि हा खळ वाखळ देहचि मारखळि जी मति नासिल रे ॥
मोह तयावरि घांसित हातचि या जगिं तो सुख घासिल रे ॥ ७ ॥
हें मन तूजचि तारक होईल राखिल बोधनिं शोधचि रे ॥
भावबळाविण येथिल बोलिहि नाहिंच ती मति वाचित रे ॥
पार तरा निधि हाचि असे विधि शोधित जा सुधि वाचि गिता ॥
नाहिं तरीं उगिं रामचि गाउनि प्रेमळता धरि शांति सुखा ॥ ८ ॥
गाउनिया मनिं त्या घरिं जाईन घेईन सूखचि रामपदीं ॥
ही मति ठामचि घामट त्यागुनि जोडिन त्या निजि आस सुदीं ॥
काम नको गति भाव धरूं मति शांतिधना हितिं ओंवुं चळा ॥
माय हि राक्षसि त्रीगुण साक्षिसि घा मनिं सत्यचि आग तुळा ॥ ९ ॥
पोथि ति सोडुनि वाचित रोजचि नेम खरा परि अर्थ नसे ॥
अंतर कुसरि शोधिकि नाहिंच कामिक हेतुंत चित्त वसे ॥

तो ईश बा तुज देईल आणुनि इच्छित गोष्टि ति कांमि नसे ॥
साधुचि संगत नामचि तें गित गांभिच शोधित त्यासि असे ॥ १० ॥
देव पुजा वरि षोडश भावनिं नाकहि दावुनि नाहिं मजा ॥
भावचि ना जरि भक्ति कशाचि ति इच्छित मुक्ति जि जाळचि जा ॥
ढोंगचि दाविच सत्य जना प्रति माळ ति नीगुति तीच कंठा ॥
नेत्रचि लावुनि गोमुखिं तो कर शोभत ढोंगचि होत ठंठा ॥ ११ ॥
राम भजी मन प्रेमळ तें गित भाव धरी मित सोडुं नको ॥
रागे नको हरि मीपण आवरि भ्रांतिच ही वरि सोड झुको ॥
मान नको तुज भानचि ना हिति रानचि हें जग सोडुनि दे ॥
आवडि घे रघुनाथ कथेवरि भावबळें हरि कानचि दे ॥ १२ ॥
निर्मळ मानस प्रेमळ ती मति तें सुख हो मनिं गांजित रे ॥
जे गति कोकिळ कंठचि कीं जणुं कारण तेथचि हा सत रे ॥
वसंत काळिंच कोकिळ तो रव संतचि वासर बोधनिं हो ॥
त्या गुरुलागिं तूं आजि मना उठ पाहुनियां निट शोधचि हो ॥ १३ ॥
सोडुनि देइ तुं खोडि मनातिल राखुं नको पद मीपण तें ॥
देइल तो पद निर्मळ तें कलिमाजिंच हो निज भाग्यचि तें ॥
शोधनि ही मति धारण होईल शाश्वित तो गति येथ निकी ॥
मायिक जो घट गूणत्रया धणि निंदक जो गुणिं तोंड झुको ॥ १४ ॥
कामिनि चिंतित काळ सदोदित घालवि मानित व्यर्थचि रे ॥
संपत्ति ज्या सम तो प्रिय त्याअसि इतर जे दिन त्रासिच रे ॥
ताठत मानसिं निंदक फारचि विकल्प तो कुशिं नित्य वसे ॥
फोकळ झाडि ति पोफळ वांकळि हा कालि आकळि त्यासिअसे ॥ १५ ॥
बाळक मी दिन धारक नामचि लीन मती मनिं गातचि रे ॥
पामर मी नर पावन करि तुं पार करी रिपु मारक रे ॥
बोधक ती मति आत्मविलासचि भावहि साधिच मौज असे ॥
त्यासचि हात रे जोडुनि रामसखा मज दाविळ सत्य वसे ॥ १६ ॥
काय मि पापिच आहे दयानिधि सांग मला हरि या क्षणिं गा ॥
नाम तुझें बहु हीतचि दायक वेदहि बोलति लक्षुनि गा ॥

पावन या अघ ओघचि राम जि सत्यपणीं मज दीसतसे ॥
आणुनियां गितिं प्रेम भरास्तव रोजचि रोजचि वांसित ते ॥ १७ ॥
माय दिनाचि तूं सांचपणीं ठिक सूखचि दायक नीजहितीं ॥
भक्त जना मुळ भान भवामधिं तारक तूं शिरिं आत्मरितीं ॥
गोड तुझें गित नीतहि यांतचि जाणुनियां मनिं पाय तुझे ॥
धारण मन्त कं कारण जाणुनि रामसखे तुंचि माय मुझे ॥ १८ ॥
कात सिता प्रिय वाटत मानासिं देईल तो मसिं उत्तम रे ॥
साच गती मनिं भाविक हें सुख आहे सदोदित वांछित रे ॥
नेइल तो पदिं दीनपणें जरिं गाईल जो हरि त्यासचि रे ॥
नीज हितांतरिं शोधुनि पाहिल वाणिक राघव साचचि रे ॥ १९ ॥
राघव गा मनिं धामिंच राहुनि कानचिं व्यर्थचि जाऊं नको ॥
भावचि राखुनि प्रेमभरें मनिं आठवितां जनिं सिद्धि नको ॥
भक्तिच हो करि सावध होऊनि कामिक बुद्धि ति भावुं नको ॥
संतसमागम आगम धामिंच साधुन घेइं तुं काळ चुको ॥ २० ॥
साधुसमागम दुर्लभ दुर्लभ या जगतांतरिं सत्यपणें ॥
वाटत मानसिं हो दिनरात्रिसि रामचि गाइन आत्मगुणें ॥
काय नको मज देउं तूं आणखि भक्तिच मात्र ति खासचि दे ॥
भावबळें हरि आनंद कूसरि विवेक तो धरि वास वदे ॥ २१ ॥
तें घर आवरि कामचि बा अरि शोधसि तूं जरिं जासि सुखा ॥
पावनकारक मूर्ति प्रकाशक सत्सुखदायक प्रेमसखा ॥
राक्षस रावण भीषण जें व्रण टांकुनियां खुण पाहे निकी ॥
वारिजनेत्रचि रात्रंदिनीं मनिं आणुनियां धणि होई सुखी ॥ २२ ॥
बाळपणीं मनिं होईल जो धणि प्रेमळता जनिं भक्तसखा ॥
तोचि मि मानिन संत जगा माधिं पायिंच ठेविन डोइ सुखा ॥
शांतिस जो वर भाव बरोबरि नीजसुखावरि लोळतसे ॥
त्यासिच गाउनि हा भवसागर सारुन जाईन वाटतसे ॥ २३ ॥
ओळखि या जगि काय तुझें हित शोध करी मनिं गा पुरता ॥
कोण असे हित आसहि कोण ति कोण तुला धणि हो निगुता ॥

मायिक सोयरिं गोडपणासचि जोडुनि राहिलिं मीत हिता ॥
भास नसे जगिं वीषम काळचि जातिल सोडुनि ही ममता ॥ २४ ॥
मानवि ही तनु मानि हितास्पद मारचि आधिं तुं या ममते ॥
सोडुनि ढोंगचि ओघ सितापति ठेउनि यां जरिं पाहसि तें ॥
हें परमामृत आनंद गांडुनि विवेक अन्वय साधुनि घे ॥
मोहनदासाचि टाकुन पाहति भीपण मोडुनि साधु निघे ॥ २५ ॥
ज्ञानहि पूर्णचि ध्यानचि हें सुख हार हरे शिव सांभचि रे ॥
माहिंच हें जग रीतिंत पाहिंच बोधचि शोधनिं भांग पिरे ॥
जानकिकांत जि हा मनिं शांतचि वांति करी रिपु कामाळा ॥
शीरिं लपोनि ति मारि असे बरि शांतचि तें निर गामाळा ॥ २६ ॥
माय ति माझिच बापहि तो मज लाजहि माझिच तूज असो ॥
कोदंडपाणि जि द्यावि मला मति ती सद्संगति नित्य असों ॥
मानसिं मानित सत्यपणेंचि मि दुष्ट ति सर्पिणि भास नको ॥
सोडवि या जागिं गुणत्रय नासुनि वीवेक घांसुनि रोज झुरों ॥ २७ ॥
गोडिच तूमचि या चरणाचिच मानासिं माझिये नित्य असों ॥
हरिजि सितापति बाळक वाणिहि खाणि निजाचिये मीत असो ॥
भक्तसखा तव नामचि गा रघुराज तुं साजन हीच सिता ॥
बोलचि हा जणुं भारतिं व्यासचि भारतिं बोलिलि हे च गिता ॥ २८ ॥
सोडुनियां भिति मान लज्जेचिच सावध होउनियां रघुवीरा ॥
गावुनि आणुंच भावबळें नमुं पाय ते मस्तकिं ह्याचि तुरा ॥
पूर्णानंदचि आनंदान्वयिं बोधबळें पिउं आत्मसुखा ॥
कारण हेंचि जि या नर जन्मिच साचचि बोकि हि काळ झुका ॥ २९ ॥
हें मन थूसर पाहि तुं मागिर काय तुला भर संसृतिचा ॥
रामचि गाउनि साव तुं होइ जि फीटळ मोहचि या मनिचा ॥
आद्यवसे जनिं भोगक हें कर्म सत्यचि तूं मनिं जाणति जे ॥
बाईद आणिक फारचचांगलि ही सहजा गति वृत्तति जे ॥ ३० ॥
ही तनु रे तुज मानवि मीळलि लाभचि तो परि रंग फिका ॥
नासविली जरिं थोरपणामधिं काम धणी तरि व्यर्थ झुका ॥

जानकिचा धव आठवि मानसिं भ्रांतिस तो सत्य नासिक रे ॥
कारण मोहचि जाईल सोडुनि तारिल तूजसि हा धणि रे ॥ २१ ॥
या जगतीमधिं तारक रामचि साक्षि असे मुनि वाल्मिक रे ॥
उलट नामचि घेउन तो सम राघव प्रेमळ गाईच रे ॥
चोरचि ही मति वीषयिं गुंतुनि मोह धरी शिरिं खासचि रे ॥
क्रोधपुढें मग आगचि लाविन नाचत द्वैतहि तालिंच रे ॥ २२ ॥
याविण दूसरि गोष्टचि खोटि ति सत्यचि हा धणि राघव रे ॥
हा शिव हा शिव ध्यात सदा मनिं धा मनिं सांगत पार्वति रे ॥
तारक हा धुक दायक धामचि मारक कामचि सत्य खरें ॥
सावध सावध साधुजनाप्रति विकल्प सांडुनि पूसचि रे ॥ २३ ॥
दाशरथे तव पादसरोजनि नाशक मोहचि सत्यपणीं ॥
वाटत मानसिं खासचि सांगेन दासहि होईन तूंचि धणी ॥
मान नको मज ध्यान तुझे धरुं काम मुखासचि लावुं गुणी ॥
हे रघुवंशज हे मुनिपालय गा लयकारक रामपणीं ॥ २४ ॥
बूधनही रविवंश पुरोहित संसृतिनाशक अरुंधतिचा ॥
जो पति शांतचि नाम वसिष्टजि स्पष्टचि भानुच भास मतीचा ॥
शुभ्र जटेवरि माळचि शोभत रुद्रचि ती धृति अक्षपणाची ॥
पक्ष बरा मज वाटत साचचि नीगम ही गति दक्ष गुणाची ॥ २५ ॥
दुःखचि तें सुख भाउनि मानसिं अंतर शोधनिं चित्त वळे ॥
काय डणें मग त्यासि नसे जगिं पूर्ण सनातन सूख फळें ॥
विलक्षण हीं तनु दृश्यचि लक्षणिं मायिक त्रैगुणि नांदतसे ॥
सावध सावध हा भव बा वध वेळ दिसे बुरि सांगतसे ॥ २६ ॥
सज्जन संगति इच्छित जी मति सूख तयाप्रति रामचि दे ॥
भक्तचि तो इश ईशहि भक्तचि साचपणीं हिच गिरा वदे ॥
शीवचि तो रघु रामचि गा शिव ऐक्यपणीं मनिं साधुच ये ॥
या भवपारिंच मानव कूडिहि वीकल सोडुनि साधु वये ॥ २७ ॥
हांजि जि एकचि एकपणें मति भूतदया धृति जेथ वसे ॥
श्रीमल सज्जन प्रेमळ भाविक पूर्णपणें जणुं नाथ असे ॥

आपपरीं सम निर्मोह लक्षण शिक्षण तातचि मान मनीं ॥
श्रीगुरु एकचि तो एकनाथ जि पार करी मज आत्मधणी ॥ ३८ ॥
तारक तूं जगदीश्वर साचचि जाणुनियां मनिं सूचि असे ॥
माय तुं मानुनि वाणितसे गिरिं बाळक मी तव पायिं वसे ॥
राम दया निधि काम नको मज ठामचि हें जग सोडुनियां ॥
पाय तुझे रघुराज मला मनि सूखजि दायक जोडलिया ॥ ३९ ॥
हा सरदारचि शोभत साजणि नीज गतीचहि आत्मसुखा ॥
ज्याचिये मानसिं बोधनि शोधित भाव बळावरि काळ झुका ॥
प्रात:काळचि आळस साडुनि मानसि हा रघु ध्यायिंच रे ॥
पंचवटी तट वासचि जो सुख कारक राम जि गायिच रे ॥ ४० ॥
गांठ बरी मज मीनलि राघव सत्यपणें धरि या चरणासी ॥
प्रेमचि मात्र तूं देइ दिना हरि मोहचि संहरि आभरणासी ॥
काकुळती किती येऊं सितापति द्यावि मला मति सत्संगाला ॥
पार करा भव मान हरा जगिं तारक तूं शिरिं या भुजगाला ॥ ४१ ॥
काय दयानिधि चैन नसे मति दाखवि पाय जि याच दिना ॥
कीव मिगा मति पायिंच भाविस थार करा गुरु हेचि धना ॥
देइ भक्तप्रिय सांप्रत हें मज नामिं तुझे गति कांत सिता ॥
राघव राघव सारिच हा भव देइ अनूभव प्रेमहिता ॥ ४२ ॥
विश्व कुटुंब जि राजिव नेत्र तुं श्याम मनोहर रामचि गा ॥
मुनि जनाप्रति संग तुझा मनिं दंगचि होउनि नि:संग गा ॥
पाळय मा रघु धाम निजासनि काम रहीत तुं सत्यपणीं ॥
घोरचि हा भव येथिल वैभव तारक तूं जिव ऐक्यपणीं ॥ ४३ ॥
गूण व दोषहि सोडुनि पाहिन पाय जि हे मज वाटतसे ॥
पूर्ण करा धणि कामचि हा जणुं गुण तुझे म्हणुं सूखवसें ॥
कानहि कामिंच लावि सदोदित साधु समागमिं गीत रवा ॥
साधुन घेईं तुं अक्षय सूख जे संत मुखें निज टाळि भवा ॥ ४४ ॥
ज्या घरिं हा हरि वास सदोदित भावबळावरि करीतसे ॥
नामचि गाउनि प्रेमभरें मनि शांत स्वभावचि वरीतसे ॥

तो नर दुर्लभ दुर्लभ या जगिं काज नसे दुजि गोष्टि हितीं ॥
जो गुण सोडुनि द्वैतहि ती मति टाकुनियां मन आत्महितीं ॥ ४६ ॥
पाव दयानिधि श्याम मनोहर तारि मला हरि घे पदरीं ॥
व्यर्थ मि पामर या जगतीमधिं वाटत आजचि दुःख पुरी ॥
काम मदें मन घाणचि ती करि शांति नसे उरिं वेळ बुरी ॥
घोरच लावित ही ममता मज क्रोधहि ऊठवि हेचि सुरी ॥ ४७ ॥
भाविक हें मन गूणसर्गे भवि भ्रांतिरुपीं दिनिं खेळतसे ॥
जाग्रति नीमलि मागुन आपण स्वस्थपणें निज घेत असे ॥
आयुष्य यांतचि गेलिच या मग अंतरलें सुख दुःख दुणें ॥
काय प्रभू तुज काकुळती नसे दीन मि पामर कर्म उणें ॥ ४८ ॥
या जगरींतित वागणुकी बुरि काळ गती कलिं नामचि रे ॥
बा मन स्थीरचि नाहिं कदां उरिं शांति जरा तरि यासिच रे ॥
निंदक दुष्टहि फार जगामधिं भाविक वीरळ दृष्टि पडे ॥
त्यासहि दुःखचि देतिल हे जन आपमतें शुचि दुष्ट भिडे ॥ ४९ ॥
झुटि हि संगति कामिक मानवि सोडुनि दे अजि चाल कसा ॥
मोहचि घालुनि बांधति तूजसि फीर मना चल सावधसा ॥
सूखचि तें दुःख पुढतिं होइल फांसचि हा तुज सत्य असे ॥
काळचि घालिव भार नको धरु आणिक ना धणि राम असे ॥ ५० ॥
तो गुरु हे मन साधुन घेई ग आपुलिया सुख धामाला ॥
द्वैतविवर्जित मोह समागम नाहिंच तो जणुं गूणाला ॥
हा एक सज्जन जाणुनियां मन सावध होउनि आठिव रे ॥
जातचि जी तुज बाटिव जा चल जो अज नामिक गांठिव रे ॥ ५१ ॥
सोडि मना तुंचि भेद नको भुलिं घोरचि हा मनिं हें समजा ॥
वीषम काळचि द्वैतबुद्धि ही जाणुनियां हरि आजिं भजा ॥
भूतदयेसम दूसरें साधन नाहिंच या जगिं सत्यपणीं ॥
कोण नसे धणि मानवलोकिं जि तुज थरीं करि ईश धणी ॥ ५२ ॥
मारलिया मनिं काम अरी मग या भवपारिंच घाण हि रे ॥
मोहमदें फुग राम्त हा अरे स्मृति ना बरि सोडचि रे ॥

शोध करी निज मानसिं मीपण कोठुनि यासि तुं आणसि रे ॥
नाशक याजसि राम रघूत्तम दाशरथीसुत गायिच रे ॥ ५३ ॥
हे अमरेश जि नाम तुला सम शोभत हो मित गूरुजि गा ॥
अर्थ मनीं मम भासत हाच कि सत्यपणें गिति बोळेन गा ॥
वारण जो निट शोभत शोभित हा ऐरावत वीवेक हा ॥
बोधरुपीं गुरु अंकुश तो अनुभावपणें तम सारि भवा ॥ ५४ ॥
पंचभुती तनु जाणतसा जगि माणिक मानुनि कां मरतां ॥
गूणत्रयाचिच साक्षिहि वाणत व्यर्थ जि मोहक ही ममता ॥
मायवशीं गुणि वाईट चांगलि कर्मगतीस्तव भोगवि गा ॥
पाहि मनामधिं शोध करूनिचि यावीण आणखि क्रोध भुंगा ॥ ५५ ॥
मानति सूखचि सर्व जगामधिं मायिक मायचि ही ममता ॥
सांचपणीं जरि पाहुंच लागसि सूटसि यांतुनी जाण हिता ॥
रोजचि हें दुःख सूख मुळीं नच भास भ्रमीतचि कैंचि गिता ॥
वांचुनिपाठक काय ति घोकिलि अर्थ नसे जणुं तो पुरता ॥ ५६ ॥
वाद नको जगि ढोंगहि सोडुनि सावध मानसिं नित्य रहा ॥
आगमपक्षिंच लक्षित राहसि सोडुं नको धर हीत पहा ॥
गायि मनोगति राघव ही मति काय उणें मग हो तुजला ॥
नामचि गाउनि पार बहू जनिं थोरचि ते मुनि पार पहा ॥ ५७ ॥
आत्मसुखासम मायिक वाणित कोठुनियां तुज दृष्ट पडे ॥
विषम मानासिं कामचि ऊठवि मोह तिच्यावरि दुःखिं पडे ॥
कोण तुला धणि या जग मिळणीं पाहि विचारुनि शोध निका ॥
आजि सिताधव गाउनियां मनिं शांतचि होई जि प्रेम सुखा ॥ ५८ ॥
माय रमाधव माधव नामचि श्याम मनोहर गायिंच रे ॥
तारण या जगिं याविण आणिक नाहिंच जाण तुं सत्यचि रे ॥
हा कलि मेकलि आकळि बोधचि सांकळि तोडि हि मोहचि रे ॥
सूखचि बा धरि राहुनि वेड तुं रामचि गाउनि भ्रांति विरे ॥ ५९ ॥
गोड तुझें रुप नामहि गोडचि गोड ति गोडि जि काय वदू ॥
आधर मूरलि पाझर हा रव गा मरनाशक गोड मदू ॥

भृकुटिं जो मणि सोमचि भासत चांदणि मौक्तिक मुक्ति सुखा ॥
मुक्तचि तें गुच्छ छ्ळति शोभित रोखित हें मन काय रुका ॥ ६० ॥
हे गुरुनाथजि येकपणीं मज ठावचि या जगिं हा गमला ॥
पाय तुझे मज तारक होउत प्रेमभरें गित गाउं चला ॥
बाळक मी दिन हीन मती गुरु तारक तूं यतिराजचि रे ॥
तात अनामिक माय जनार्दन साउलि नाथ तुं मी हिन रे ॥ ६१ ॥
हेर मि तूं धणि साचपणीं खुण आजचि बाणलि हीच मजा ॥
थोरपणा मज नावड तेथिळ साचपणीं दिन हे समजा ॥
सार चराचरिं मारक रीपुसि तारक तो दिन राघव रे ॥
रावण नाशक सागर तारण तो रिपु कामचि सत्य खरें ॥ ६२ ॥
कोमळ ही तनु श्यामळ शोभत राजिवनेत्रचि हा बरवा ॥
राघव तो मनिं जानकिचा धणि आणुनया जणुं सार भवा ॥
गोपिपयोधर गोपचि वेषज गोरसचोरचि ध्यानिं धरा ॥
मुनिजना हित कोदंडपाणि जि तारक भाविक सूखि तरा ॥ ६३ ॥
सोग कशास्तव भोगचि भोगुनि राघव गाउनि सूखि रहा ॥
प्रेमभरें गित गाउनियां मनिं आननिं हे मति शामि वहा ॥
कोणि नसे तुज या जगतामाधिं सत्यपणीं तुचि पाहुनि घे ॥
कारचि हा तरिं मायिक वीपायिं मारक मोहचि सोड निघे ॥ ६४ ॥
चोर रे कामचि कामिनि शोधित धामिंच गुंतुनि नासितसे ॥
मोहित ही मति वेष्टित मायिक नाम नये मुखिं जाण असे ॥
इच्छित भोगचि ध्यास सदोदित मानस गोंवुनि राधियळें ॥
काय जिर्ण हरि भक्तिच वांचुनि शोध करी मनिं नीजबळें ॥ ६५ ॥
तारक हें पद जाणुनि मानसिं कांहिं तरी मति गांठवि रे ॥
पूर्णदयाघन राजिवलोचन तो भरताग्रज आठवि रे ॥
गांठवि मानसिं हा भव नासिच भ्रांति नको भरं सत्यचि रे ॥
कोण तुला धणि राघववांचुनि शोधकरी मनिं पूर्णचि रे ॥ ६६ ॥
माधव मानसिं वास निशीदिनिं साचपणीं मनिं जेथ असे ॥
काय उणें मग सांग तयासचि पूर्णसुखी जगिं तोचि असे ॥

भावबळें मन भक्तिस लावुनि प्रेमभरें गित गायिच रे ॥
सोडुनि देईं तुं दुष्टजनांप्रति संगत त्यांचि ति मायिक रे ॥ ६७ ॥

कामिनिची चट कामिक तो जणुं संगत त्याचि करूंचि नको ॥
फांश तुला जणुं घालिल सत्यचि जाणुनियां भुलिं भरूं नको ॥
वेळ हि थोडिच या कालिमाजिं हि कां मनिं सावध होतचि ना ॥
मोह भुली हिचि घाण जनांमधिं नष्टचि कामजि सोडिचना ॥ ६८ ॥

हें मन खोडिल गोडिच वीषयिं धांवत काननिं संसृतिचा ॥
नासुनि जाइल ही तनु साजिरि शोध मनीं करिं या मतिचा ॥
टाळ भवाप्रति पापचि जाणुनि बापचि तो धणि राम भजा ॥
कार्मुकपाणिच तारक या जगिं साधन हें धरि काम त्यजा ॥ ६९ ॥

हा भव नाशिल धांसिल जो मनिं जाण अनूभव त्यासिच रे ॥
राव रमापति भाव धरूनिच गायिल त्याजसि सूखचि रे ॥
या विण साधन व्यर्थचि जाणुनि घाण नको करूं पार तरा ॥
गोविंद गोपति गोपिपयोधर मानसिं हा धणि नित्य धरा ॥ ७० ॥

मानचि इच्छित काम उरामधिं ठामचि नासिल ही तनु रे ॥
यास्तव सावध हा रिपु बा वध गायिच रामचि ही मति रे ॥
फूगुं नको मनिं दंभचि घातक हा अरि जाणुनि सावध व्हा ॥
श्याम रमाधव राम सितापति गाउनियां मनिं मुक्तचि व्हा ॥ ७१ ॥

देखुनियां मनिं नारि पराचि ति ज्या मनिं मोहचि फार जडे ॥
कामचि इच्छित राहि सदोदित दुःखहि त्यासचि भोग पडे ॥
मीन जसा जाळिं स्वानंदभूवनिं क्रीडित चित्तचि तो तळपे ॥
कामचि तो गळ देखुनि लोचनिं आपण जाउनियां झडपे ॥ ७२ ॥

शोक कशास्तव हा दृश्य भास जि स्वप्नचि केवळ समजाना ॥
गोळि जि वेळ तिं जो भर भोगुनि मागुति नाहिंच उमजाना ॥
मोहचि मारक पार करा जणुं तारक तो हरि करि ठावा ॥
रात्रंदिनीं मनिं चिंतित राहि तुं रामसखा हर जिवभावा ॥ ७३ ॥

रामचि तो निजधाम मनामधिं कामरिपू दवडा कळिला ॥
आणिहि फारचि थोर मुनीजन वसिष्ठ वामन फारचि जे ॥
सज्जन साधुजि तापसि सिद्धहि रामाकिंकेंतचि थोरत जे ॥ ७४ ॥

कोठिहि मागिलि कर्म भुमी गत भोगादि भोगाचि हे सनजा ॥
सूज्ञहि दूषित चित्त सदोदित कान मदामधिं जीव निजा ॥
द्वैत करी मन मोह विलक्षण आसजनावरि भ्रांति करी ॥
निंदित दूसरिं मानुनि मानसिं सोडि हिची ममता न बरी ॥ ७५ ॥

भीतचि नाहिं मि या भवकाननिं रामचि गाविन भावबळें ॥
टाळिन काळहि साधिन प्रेमचि होइन गाजि जि भ्रांति टळे ॥
क्रोधिं नको मज मानिक सोयरिं मोह तयावरि दीसतसे ॥
विश्वकुटुंबचि मानुनि राहिन नित्य सुखी मनिं भोगवसें ॥ ७६ ॥

सत्यचि हें मनिं मानुं सदोदित देहिं मि नाहिंच याजि रितीं ॥
कारण कर्मचि आद्य असे मग भोगिल स्थूलचि भोगगती ॥
येक अहंपण टाकुनि पाहिन सत्यपणीं तुजलागि हरी ॥
गाउनियां नित शांत सदोदित राहिन मानसिं याच पुरीं ॥ ७७ ॥

काय उणें प्रभु नाहिंच मानित भक्ति गुणें मति माझिच गा ॥
आनंद हा मज भासत मानसिं देह गुणें मज भक्तिच गा ॥
शक्त्यनुरूप जि नाम तुझें धरुं साधन ना कधि हीच मजा ॥
हे प्रभु देव दयानिधि तारक तूं रघुराजचि वासर जा ॥ ७८ ॥

कोण मला तुजवांचुनि रक्षिल सांग सख्या हरि सत्यपणीं ॥
नाश करी अरि मोह मनांतिल क्षोभ नको मज तूंचि धणी ॥
भ्रांति हि गा मनि दुष्टचि पापिणि ही त्रिगुणी मति साचचि गा ॥
श्याम मनोहर थांबत घेउनि तारि मला अजि सत्वर गा ॥ ७९ ॥

साधक मी असि बुद्धि नको मज साचपणीं रघु जानकिनाथा ॥
मी पण तूजसि अर्पण होऊं जि तूं पणें पाळक हो रघुनाथा ॥
हे गुण दोषचि सोडुन पाहिन गाइन नामचि सत्यपणें गा ॥
पार करी भव सारचि हें हरि क्रोधादि संहरि हाचे दगा गा ॥ ८० ॥

३७८

फार जि जन्म त्रि-भोगुन या हरि दुःखित हें मन संसृतिला ॥
ऐ नर जॉन्सहि मोह असें मति भूलचि पांघरि हे सहिला ॥
तारक तं- परि मारक कर्म हें थारत नाहिंच ऐक्यपणीं ॥
काय गती हरि कैसि तुं काविलि सांग मला निज आप्तपणीं ॥ ८१ ॥

हें मन पार्थिच राहुं सदोदित भावबळें निज आत्मसुखा ॥
नामिं मला बहु प्रेमळ ती मति देई सदोदित कामसुखा ॥
गोडि ति सज्जनिं नित्य असो मनि सोडुनिया जणुं काम सुखा ॥
सात्विकता प्रगटो रज नाश तमा अभवार्णव ठावि मुखा ॥ ८२ ॥

दोर नको मज रोगचि हा जणुं सत्यचि भोगहि दुःख दुणें ॥
पुर्ण नसे मन द्वैत करी मति धांमट ही गति सत्यपणें ॥
थोर विचार जि काम नको उरिं राम जपूं घरीं बैसुनियां ॥
देहच ही परि सौख्य असो उरिं लाजचि संहरि या वडि या ॥ ८३ ॥

मानव देहचि दुर्लभ दुर्लभ या जग लागुनि सत्यपणीं ॥
त्यांत हि भक्तिच दुर्लभ वाटति नीजपणीं हरि ऐक्यगुणीं ॥
सोडुनि हा भव घोर धुरंधर पार तरा श्रम हा हरि गा ॥
दीपयिं घासुनि नासुं नको मति त्रासचि दायक हा हरि गा ॥ ८४ ॥

या हरि रंगणिं मानसही जड व्यर्थ हि या वडि दौडुं नको ॥
रामकथेवरि चित्त सदोदित प्रेम भरी मनिं सोडुं नको ॥
आगमधामिंच आश्रमवाणि तुं कर्मिच राहुनि प्रेम पिकों ॥
संत समागमिं नीगम ही मति आत्मप्रचीति तुं तोडुं नको ॥ ८५ ॥

सन्निध काळचि लक्षुन मानसिं नासिक साचचि हा न वरा ॥
वा फलसील तुं कामिक घोकणिं मोहचि हा मनि पाहे बरा ॥
वास्तव सोडुनि राम करी धणि ज्या मुकुटामणि नीज निका ॥
सांवळि ती तनु ध्यान मनोहर लक्षि चराचर आत्मसुखा ॥ ८६ ॥

मानिल ही मति सत्यचि या जगिं ही धन जोडिच रामसखा ॥
गाउ सदोदित भाउ मनामधि होउचि या धणि प्रेमसुखा ॥
हा हर प्रीयचि भावबळावरि शांति ति हो शिरिं श्रींगंगा ॥
पार्वति ही सति ज्ञानगती नि[illegible] शिव [illegible] ॥ ८७ ॥

अनुक्रम ५८८८९

हात मिशावरि दर्पणि पाहुनि मोडिसि नेत्रहि फार मजा ॥
कां गमजा तरि सार नसे जणुं वारचि वाळित काम गजा ॥
थाटहि हा मिट फारचि वाइट घोर नसे निट ससृति ही ॥
बोध धरी मनिं शांत करी मति ध्यानि सितापति सत्यचि ही ॥ ८८॥
मानव होउनि राम स्मरा मनिं तारक तो धणि या जगती ॥
पार करी तुज हा भव सागर तो पतितोद्धर ईश गती ॥
याविण आणखि येथ दुजा धणि नाहिंच जाणुनि साधि हिता ॥
भास्कर वासिनि वासहि काननिं गाति मुनीजन आत्महिता ॥ ८९ ॥
भोगचिभोगुनि कामचि मीटवि ऐशि हि रीति तुं जाणचि गा ॥
राम मनामधिं गाउनियां गुणि प्रेम चढो वरि सत्यचि गा ॥
कर्मचि हे गति देइल नीगुति भावधरी गिति एकपणी ॥
सावध होइ तूं मान नको मनिं व्यर्थचि कामिसी द्वैतपणीं ॥ ९० ॥
त्रामचि हा घरिं मोह बरोबरि काम असे उरि हाचि ढुरा ॥
नासिक ही मति आग्रह गाठित सत्यपणीं मन येथ झुरा ॥
वास्तव सांगणें बा तुजलागिच मानसिं घे मित तारिल रे ॥
तो जगदीशचि शीव गुरूवर पार्वतिचा वर सांचचि रे ॥ ९१ ॥
तारि सितापति मी दिन पामर नाहिं मला मति सत्यपणी ॥
नामचि गायिन भाव धरूनि जि ठावचि दे मज ऐक्यपणी ॥
कांहिं नको मज आणिक जोड ति सिद्धपणीं फुग वाणचि ही ॥
पाव दयानिधि पार करी मज देइ विवेक तुं साणचि ही ॥ ९२ ॥
ये रघुवीर जि ये जगपालक तारि मला हरि ये मजला ॥
धांव दयानिधि धांव सितापति देइ मती मज हे विठ्ठला ॥
पाहि मला तरि दृष्टिस लक्षुनि कष्टित ही मति फारचि गा ॥
देइ मला निज मोडि भवा किज सत्यपणीं जिव तारिच गा ॥ ९३ ॥
सोडुनि कामिनि ही जणु भामिनि होऊं भवीं निज भाक्त सुखा ॥
भावचि देउनि भक्ति धरा मनि शक्यनुरूपचि रामसखा ॥
हेचि प्रियासम नाहिंच दूसरि मानुनियां शिरीं भारचि घे ॥
हैचिच संगति ज्ञाण भवीं बुधि धारण धारक सूत्रचि घे ॥ ९४ ॥

पाव दयानिधि तारक तूं जग मारक दुष्टचि साचपणीं ॥
खोडिच मोडिहि माझि हरी तुज सांगुं किती तरि तूंच धणी ॥
पोर मती निति पार करी हरि थाराचि पायिं दि नित्य सुखा ॥
हे क्षिरसागरवासि प्रभू मज मारुं नको उगिं हीनमुखा ॥ ९५ ॥
हा यति न्यासजि न्यासचि अंतरिं या विषयावरि चित्त नको ॥
बाहिर सोंग मना तुज नाशिल सत्यपणीं धरि वित्त नको ॥
हीं भगवीं तुज शोभति चांगलिं मानसिं मानचि कां धरिसी ॥
रामचि गाउनि होइ तुं साम जि ढोंग नको करुं हेचि कुसी ॥ ९६ ॥
माळ कशास्तव काम चढे मग रोगचि हा जणुं तूज डसे ॥
मोह वळावरि नाचत अंतरिं सूख घडीभरि यासि नसे ॥
ही ममता उरिं क्रोध करी शिरिं व्यर्थचि चावरि चाळुं नको ॥
यास्तव आधिंच सावध होउनि वेळहि व्यर्थ तुं दौडुं नको ॥ ९७ ॥
विश्व कुटुंब तुझेंच मि मानुनि ध्यान धरी तव पायिं बरें ॥
याविण आणिक कांहीं न जाणत सत्यपणें रघुराज हरे ॥
ध्यान व ज्ञानहि सोडुनि पाहिन नाम तुझें हरि आननिं गा ॥
तारि मला सुख दायक रामजि पोंचवि पैल थडी वर गा ॥ ९८ ॥
पूर्ण कृपा जरि झालि हरी तुझि काय उणें मज सांग मला ॥
सर्वहि काळजि शूभचि होइल आनंद हा मनिं हो गमला ॥
यास्तव फारचि गोडि तुझी मज लागलि आसजि सत्यपणीं ॥
तारि रमापति येइ सितापति धांव उमापति ऐक्यपणीं ॥ ९९ ॥
मीचि उतावीळ पामर फारजि धाबरलों अति दीनपणीं ॥
रक्षण कोण जि तूजविणें हरि या नरपूरिंत सत्यपणीं ॥
वेळचि व्यर्थहि चाललि जाणुनि हांवरि हेमति तूं मुनिया ॥
पार करी भवसागर हे इश तूं जगदीश जि हे धनिया ॥१००॥
कोणिं एके दिनिं गोपसंगें हरि खेळत चालले त्या यमुने ॥
गोपिहि सुंदर मागुनि चालति घेउनि गोरस त्या नितिनें ॥
बोलति साजणि आपमधीं गुज होउनि गुंगचि कामनिचा ॥
थांबवि जाचणि हा अरे नौतित कामरिपू उरिं मोहजिचा ॥ १ ॥

मूळिंच तें मजमाजिच नाहिं जि अर्पण तूजसि मीपण तें ॥
देहरुपें गति भासत जाणुं ति कर्मचि भोगित हें निरुतें ॥
ऐसिच साच्यपणीं मति ज्या नरिं भासत तोचि जि येथ धणी ॥
बोधचि मारुनि नीगमकाननिं आनंद त्यासचि शोध गुणीं ॥ २ ॥

कोण समर्थ जि या भुवनांमधिं रामजिवांचुनि देखुं न ये ॥
सागर साक्षिसि कोणति गा नदि सत्यपणीं जगिं दीसुन ये ॥
लोकत्रयावरि चालक हा रघु मारक हो अरि शोधपणीं ॥
पार करी निज भक्तजना जसि तारिच ती तिर नावपणीं ॥ ३ ॥

भुक्ति नको मज मुक्ति नको हरि भक्ति च ही बरि वाटतसे ॥
काय प्रभू तुजलागिं उणें धन मानहि फारचि सत्यवसे ॥
बाप शिरावरि तूं धणि गा मज तारक हो तरिं काय उणें ॥
श्रीमंत जो नर त्याचिये अंगने का उपवास जि दैन्यपणें ॥ ४ ॥

ज्यासि तुला प्रिति त्या गति काय ति वर्णुं तरी कशि या मुखि गा ॥
प्रेमचि पोटिंच पेटिं करूनि तूं ठेवियला नर नामचि गा ॥
सायुज मानित नाहिंच सज्जन सत्यपणीं रघु तूंचि सखा ॥
पूर्ण कृपेचिच ठेव हि गांठिल तोचि धणी जगिं आत्म सुखा ॥ ५ ॥

दुर्लभ हा जगिं देखणि या गुणिं साजणिची प्रित ज्यासि नसे ॥
कामिक मोहिनि मोहत नाहिंच वीरळ कोणिहि धूर्त असे ॥
दैविच भोगति साक्षिरुपी मग मीपण टाकुनि नित्य सुखी ॥
संगत याचिच अनंत इच्छित रात्रदिनीं मनिं विश्वमुखी ॥ ६ ॥

पाय तुझे गुरु घाल जरी मज काय उणें मच हे मजला ॥
मानित नाथजि हेंचि सदोदित भावित भावहि ते तुजला ॥
एकपणीं मज पायिं धरा जणुं दीन मि बालक लीनपणीं ॥
हे गुरु नाथजि अनंत हा हिम ठाव करी निज ऐक्यपणीं ॥ ७ ॥

बोळविता धणि तूंचि मला जगि याविण आणखि कांहि नसे ॥
मीपण गाळुनि दीप जि लाविसि ज्ञानकळा निज साच वसे ॥
नाहिं तुला सम साक्षि भुमी तळिं शोधलिया बहु कोटि गुणें ॥
हे रघुनाथजि जानकि कांतजि नीजसखा तुजि आप्तगुणें ॥ ८ ॥

हेजि रमाधव माधव मोहन गोधन पाळय श्यामल गा ॥
जानकिकांत जि राम दयानिधि कामरिपू दुरिकारक गा ॥
गोपिपयोधर तो वर सुंदर सख्य धनुर्धर पार्थचि रे ॥
कार्मुक पाणिजि तापस मेळिच आनंद भूवन अर्थचि रे ॥ ९ ॥
तो हरि पाहिन भावत मानसिं दीननिशी मज चैन नसे ॥
जो अरिमर्दनि साह्य मुनीजनि सज्जन मानसिं नित्य वसे ॥
कोण मला असि संगत देसि जि ज्या मनिं भावचि सत्यपणीं ॥
नीजचि चिंतित आनंदि जो रत अनंत मानित तोचि धणी ॥ १० ॥
कामिक हें कलियूचि अ गुनि हा धणि मानसिं नित्य जपे ॥
कौस्तुभ तो मणि धारण जो करि मानि मुरारिच हीत कृपे ॥
खासचि खोदुनि त्या निगमा खाणि जाण सखा मनिं हीच असे ॥
खारट हा रज खाउनिसो मति खायिल काळचि वाटतसे ॥ ११ ॥
गोविंद हा गुणिं गाधि सदोदित गीतहितें निज जाण ग गा ॥
घामट ही मति धांसुनि टाकि तुं घाण करील.चि हीच घ घा ॥
ङ्डा घननीळ तारि जनाप्रति येक निती मति जेथ असे ॥
हेंचि चराचर चालत ज्याचेंमि हीचि च चा मज वाटतसे ॥ १२ ॥
छत्रपती यति छंदचि चोंकित रामजि रामजि तो सत्संगा ॥
जाण सदाशिव ज्याशिरिं ती सति शांतचि ते निर नाम गंगा ॥
झोटचि भांबर झोंक जटेमधिं तो शशि शीतळ खंडपणी ॥
गांड मनामधिं भावुं सदोदित टाळुंच काळजि ऐक्यपणीं ॥ १३ ॥
गोडि हरी मज देई सदोदित नामि तुझे गति प्रेम भरूं ॥
सत्संगति मति प्रेमचि भावुनि नीज हितास्तव अर्थि भरूं ॥
तूजविणें मज कोण धणी जगिं नाहिंच दिसत हीतकरी ॥
यास्तव चिंतित पाय सदोदित लावि रघू मज नीत बरी ॥ १४ ॥
रामचि तो सुख धाम चराचरिं जाणुनियां मनिं सौख्य वरी ॥
सारचि हा धणि मानुनि मानसिं वाणुनियां गिति भाव भरी ॥
पार करी मति सार नको लुटुं कारचि जाणूनि पाव तिरा ॥
हा भव रौरव लावि मनांत असें समजूनचि दूर करा ॥ १५ ॥

नाराचि वार करी मनिं सार नसे इचि वोळणिं गार परी ॥
थार नसे जशि तार विष्याचिच वाजति गोड ति वोलिपरी ॥
हा भव नाव इचेंचि नरा फसवी मति माजि जसी मदिरा ॥
मोहचि कारण या अरि मारक जाणुनियां भर आधिं तरा ॥ १६ ॥
कांहि तुं यांतुनि हें मन तो धणि पार करी तुज भाव धरी ॥
गोविंद गाउनि गोंधळ हा मिटि गोडिच प्रेम जि पोटभरी ॥
काय तुला किति काकुळती करूं काळमती हरि या कलिची ॥
सोडवि साधुनि साधुजनीं संग सावध नीगुति या मतिची ॥ १७ ॥
गोड तुझे हरि गूण मी गाईन गोपसती जगुं देइ मला ॥
गौळणिचा संग गोप मुकामधिं गोकुळवासि जि तारिं मला ॥
मोह नको शिरिं मारक हा अरि मानित खासचि लावुं नको ॥
आणिक कामहि कांहिं नको मज काळजि कायसि काळ झुकों ॥ १८ ॥
येइ रमापति या गतिच्या मति या जगिं नीगुति तारि मला ॥
तामसता उरिं ताल नको मज तारिच तूं हरि स्वस्थ मला ॥
फार फजीतिहि पार नसे इसि पावन तूं परपूरुष गा ॥
भ्रांतिच मोडिहि भाट मि भाविक भार तुला निज अनंत गा ॥ १९ ॥
पोरपणीं हरि पाळियला मनिं पावन तो धणि नीजहितीं ॥
हीतचि साधिन हा वय वैभव हारिन हासत काळगती ॥
कामचि तोरडि तोडिन ये धडि तारक तो गडि नित्य जपूं ॥
नीज हितास्तव सीमचि साधिन दीन अनंत मि काळरिपू ॥ २० ॥
थोरचि नाहि जि वोकित रामजि घालवुं काळ जि कर्म सुखें ॥
वर्मचि हें जणुं वागवुं मानसिं वारिज नेत्रचि वर्णुं सुखें ॥
जानकिचा धव जाण हरा प्रिय जागत हें मन पाळुं निती ॥
पाळक जो जग पार नसे गुणिं हा जि अनंतचि वाणि गिती ॥ २१ ॥
विकल्प जाउनि वीनवि हें मज वीट बहू जनिं वाटतसे ॥
आठव नाठव दोनिहि मोडि तू आच धि नाहिंच कर्मवसें ॥
सोडुनि साधिक सोंगचि सारि जि शोध मनीं मज हाचि गमों ॥
सायुज्य तें पद साधनि आवडि नाहिं अनंतजि प्रेम गमो ॥ २२ ॥

फार किती तुज फांशाचि हा वदुं पावन तूं जग पाळ कसा ॥
दीन मिं दुर्बळ दादाचि घेइं तुं दास जनावरि प्रेमळसा ॥
सार कथीं मज सायुज्य वाटत साधु जनामाधिं अनंत हा ॥
तारि दयानिधि तारि रघूपति या रंक पींपरिं राहत हा ॥ १२३ ॥

१२ शिवस्तुति.

(शिखरिणी)

नमो आदीनाथा शिववर गुरो तापशमना ॥
मनामध्यें ध्यातों निशिदिनिं तुतें सौख्य सदना ॥
अगा तापानें या भवगतिरुपें फार तपलों ॥
तुझ्या नामें शांती अवगम दिसे व्यर्थ भवलों ॥ १ ॥
अगा शातानंतोद्र मति परीणाम करणी ॥
गुणीं वागोनीया अनुभवपणीं योग धरणी ॥
तुंते गाती सारे विलय मनसा सद्गुरुवरा ॥
वरालागी भोळा सदय सदना पार उतरा ॥ २ ॥
लिळाधारी सारे गणभुत गती खेळ रचिसी ॥
नसोनीयां अंगीं विलसत जसी कोणं निरसी ॥
मृगाची तृष्णेनें गति बहु सुके नीर प्रितिनें ॥
भ्रमाचेंची मानी मृगजळ तया नाम वदुणें ॥ ३ ॥
नसोनीयां कांहीं रविगति क्रुर भास भ्रमवी ॥
वना ठायीं स्थूळाकृति पशु चमू हेत दमवी ॥
तसा नेणोनीयां भुवन दर हा आदर करी ॥
सदांचा सो गेला तव गति सिमा चित्त समरी ॥ ४ ॥
गमावा नित्याचा उगम मतिला याजकरितां ॥
न दूजा साह्यार्थी गुरुवर सखा तूज परता ॥
पिता माता बंधू स्वगत परिणामाकृति तुजे ॥
कृपेवीणें मिथ्या भावें जनन हें घातक खुजें ॥ ५ ॥
स्मशानी भूतानी विधि हरि मुनी ताप शमना ॥
सदां येती भेटी मदन दहना अन्य सदना ॥

विरुपाक्षा दक्षा कृत यजन नाशा तमगती ॥
तयालागीं नामें भवति विरभद्राचि म्हणती ॥ ६ ॥
तमापासोनीया उभव पहिला तामसपणा ॥
पणा घालुनीयां हरिवित असे कर्मे सदना ॥
अजातीच्या घोरा विजय वचना दर्शन शुभा ॥
सदां तिष्ठे द्वारीं निजहित वसें भावित उभा ॥ ७ ॥
करावी आतांही नव नव लिला नित्य रमणी ॥
तुझ्या कीर्ती मात्रें पद पदसरी आत्मतरणी ॥ ८ ॥ + +

१३ चिरंजीवपत्र. (ओंव्या)

ॐनमोजी दातया ॥ कळा संपन्न गुणाळया ॥
गुरुवरा नाथराया ॥ निज माया ठाव दे ॥ १ ॥
काय वाणूं तुझी थोरी ॥ आधींच तूं निर्विकारी ॥
गुणमाया शब्दसरी ॥ दृश्याभारीं नाच तूं ॥ २ ॥
सदया प्रेमळ मानसा ॥ निर्विकारा सोहंहंसा ॥
मोह कामक्रोधध्वंसा ॥ अहंहिसानिर्दाळित्या ॥ ३ ॥
दाल्या आतां माझ्या तापा ॥ शांतवाया प्रेमकृपा ॥
देई सज्ञानाच्या दीपा ॥ बोल बापा आननीं ॥ ४ ॥
माझें जें कां मीपण ॥ तेंचि करूनी आसन ॥
वरी स्थापिलें नाथपण ॥ आतां कारण देहीं तूं ॥ ५ ॥
तुझा जो कां प्रेमभावो ॥ कारण देहीं उठविसी चावो ॥
+ ॥ तोचि ठावो लेखकीं ॥ ६ ॥
स्थूळ मानणें लेखक ॥ ग्रंथार्थाचा प्रमाणिक ॥
सत्य मानण्याची भाक ॥ तूंचि एक जनार्दना ॥ ७ ॥
दोन वाणी परिसोनी ॥ गोंहिवरळे नाथधनी ॥
केला आरंभ बोधनीं ॥ निज आननी संतोषें ॥ ८ ॥
तेचि शब्द जी लिहिले ॥ नाहीं आणीक योजिले ॥
येथ साक्ष पाडलें ॥ गुरुमाउले नाथाची ॥ ९ ॥

आदी दिली अभयता ॥ जेवीं बाळकाप्रति पिता ॥
पाठीं थापटोनी हातां ॥ सांगती कथा आवडीं ॥ १० ॥
आता मना तूं हो धीट ॥ साधी गा मार्ग हा नीट ॥
करी कर्माचें पीठ ॥ वाट नीट लाधली ॥ ११ ॥
आजीं चिरजीव ठावा ॥ लिही साधकाच्या भावा ॥
जरामरण गोवा ॥ भ्रांति बाधानासावया ॥ १२ ॥
साधन चतुष्टसंपन्न ॥ त्याचें नाम साधक जाण ॥
मुमुक्षुता शब्द मान ॥ बुद्धी लीन जेथ वसे ॥ १३ ॥
अनूतापभावें जो तपे ॥ नैराश्यें निवटला साक्षपें ॥
प्रेमळ सज्जन भाव रूपें ॥ गुरुकृपे पात्र तो ॥ १४ ॥
अजंत्री लीनता मता ॥ दुर्विषयीं ना ममता ॥
× × ॥ त्या नामता साधक ॥ १५ ॥
सर्वकळा जो संपन्न ॥ जाणे तारतम्य ज्ञान ॥
दीनाप्रती दे मान ॥ तोचि साधन साधावया ॥ १६ ॥
इतर प्रकृतीचे भावो ॥ त्याच्या येथें नाहीं रिघावो ॥
सिवूं नये जी हा ठावो ॥ विष भावो तयांसी ॥ १७ ॥
आत्मभाव प्रगटावया ॥ साधन दुर्गम आहे राया ॥
शब्दज्ञानें सुटेचिना माया ॥ मोह काया मूळची ॥ १८ ॥
सोंगें घेवोनि साधू होणें ॥ येथें अर्थ सिद्ध जाणे ॥
नाहीं परी जग भोंदणें ॥ याचि कारणें सोंग तें ॥ १९ ॥
अर्थाचिना मानसा ॥ तेथ परमार्थ कैसा ॥
वांजेच्या सुता बारसा ॥ कोणी वसा देखिला ॥ २० ॥
नटें घेतलेंसे सोंग ॥ हावभाव करी चांग ॥
न जोडे स्त्रियेचें अंग ॥ पुरुषत्व भंग न पावे ॥ २१ ॥
ऐके बापा हा निवाडा ॥ तोडाया भव जन्माचा खोडा ॥
लक्ष देवोनियां गाढा ॥ प्रेमें जोडा भाव हा ॥ २२ ॥
सदा असावें सावचित्त ॥ विकल्प नाणावा मनांत ॥
निर्विकार साधायापंथ ॥ शुद्ध भावार्थ राखणें ॥ २३ ॥

कल्पनेचा द्वैतभावो ॥ त्याचेंचि नाम गा भवो ॥
हा शांतवाया अभिप्रावो ॥ हाचि उपावो अवधारीं ॥ २४ ॥
बहू काळ एकदेशीं ॥ वसणें नाहीं साधकासी ॥
परीचया अंतीं मोहासी ॥ ठाव कुसीं होईल ॥ २५ ॥
नैराश्य पाहूनिया जन ॥ लाविती मनाला मोहन ॥
देतील देहा सिद्धपण ॥ तेथें मन संतोषे ॥ २६ ॥
प्रतिष्ठा वाढेल अंगीं ॥ मग अभिमाना सुगी ॥
अभिमाना अंतीं जगीं ॥ काम रंगीं चढेल ॥ २७ ॥
कामा मागें क्रोध येई ॥ विवेक तो न राहे कांहीं ॥
मग नाहीं दाही वाही ॥ हिसाब पाहा कांहींही ॥ २८ ॥
कायापुरीं ठाणें गांवीं ॥ हकीम आत्मा गोसावी ॥
शुद्ध अनादी या भवीं ॥ समाधी भावीं वर्ततो ॥ २९ ॥
वासना सेता वाटेकरी ॥ इणें वस्ये करोनियां चौधुरी ॥
हिशोब न देतां हुजुरीं ॥ होत व्यापारी ग्रामाची ॥ ३० ॥
विसरोनि गेली धणी ॥ पती केला जीवपणीं ॥
घुसमुसी रांड धणी ॥ काम खाणी मूळची ॥ ३१ ॥
रैत सर्व हाकली ॥ सुख वस्तूला भूलली ॥
धन्याची ही या बोली ॥ नाहीं ऐकिली कानींही ॥ ३२ ॥
जीव करोनि आरोपीं ॥ जन्म मृत्यूच्या घाली कूपीं ॥
शांति नाहीं कदापी ॥ माथा आपी सर्वथा ॥ ३३ ॥
बोध केणें वसूल बुडे ॥ जिवाजी हे पाजी गडे ॥
सदा कांते मागे दडे ॥ राहे भिडे बाईलेच्या ॥ ३४ ॥
याचा वडील भाऊ सिवाजी ॥ तो ग्रासला याचें काजीं ॥
नसे याला कधीं राजी ॥ खडकामाजीं राहिला ॥ ३५ ॥
बंधूचें कर्म मानेना ॥ चुगलीक लावी आत्मसदना ॥
जीव ठाणें बुडे जाणा ॥ दुष्ट वासना संगतीं ॥ ३६ ॥
हकनाक काया ग्राम ॥ लया जातो बेफाम ॥
कारभारी तेथें पाहिजे साम ॥ विचार परम पाठवावा ॥ ३७ ॥

मग आत्मसदनाहूनी ॥ विचार आला साधक धणी ॥
त्यांणीं केली मांडणी ॥ बाप ती कांणीं ऐकावी ॥ ३८ ॥

वस्यें झाला कुळीण कुळा ॥ केला ठाणेगांवीं हल्ला ॥
झाला एकची गलबला ॥ परी भ्याला नाहीं हा ॥ ३९ ॥

गांव पाटील विवेकनाना ॥ कायापुरीचा हा जुना ॥
वासनेचा याचा वेबना ॥ मिळे मना विचाराचे ॥ ४० ॥

अनुतापबाबा कुळकर्णी ॥ याची जाती उंचवर्णी ॥
ठाणेदाराची घसणी ॥ फार जुनी याजसी ॥ ४१ ॥

तिथे झाले एकभागीं ॥ मधूनी शिवाजी लावी आगी ॥
बुडाली वासनेची सुगी ॥ चौरभागीं ठाव केला ॥ ४२ ॥

शिवाजीचा ज्ञानू गडी ॥ हा जातीचा कुळवाडी ॥
नांगर बांधोनि भूमीफोडी ॥ मोठ्या पेढी काढिल्या ॥ ४३ ॥

वासनेचें खुंट मोडी ॥ ममतेच्या ढेपा फोडी ॥
मदाचया पाळ्या तोडी ॥ कास काडी भूमीची ॥ ४४ ॥

भूमी करोनियां शुद्ध ॥ पाहूं आले तिथे बूध ॥
सम देखोनि भूमीपद ॥ केला शोध पेरकाचा ॥ ४५ ॥

पेरक पातळे सद्गुरू ॥ जे गुणातीत निर्धारू ॥
त्यासी करूनि नमस्कारू ॥ सर्व व्यापार जाणवीला ॥ ४६ ॥

भूमीची शुद्धता जाणोनी ॥ प्रेमानंदसी गुरुधणी ॥
केली सेताची पेरणी ॥ सोहंकर्णी धान्याचा ॥ ४७ ॥

त्यावरी वर्षला धन ॥ सेत म्हामूर आले जाण ॥
पुढें करी राखण ॥ भक्तीमाळा घालूनी ॥ ४८ ॥

१४ विज्ञानविलास

(मालिनीवृत्त)

जयजय करुणाब्धे निर्विकारा उमेशा ॥ अगुण अरुप भासा नीळकंठा सुरेशा ॥
दिनजनकरुणेच्या प्रेमबोधा सुकाळा ॥ अभयमति असावी चूकवी मृत्युकाळा ॥१॥

(वसंततिलकावृत्त.)

कैलासनाथभजनीं श्रमजाय सारा ॥ संसारसार गवसे समता उभारा ॥
जंजाळ रजक सखा सुख आत्मप्राप्ती ॥ सर्वांभुती विभुति हे उपमे न व्हाप्ती ॥२॥
अद्वैत बोध करण्या गुरुराज माझा ॥ योगींद्र शंकर सवीं असला न दूजा ॥
ज्यांचेंनि रामयश हें हृदयीं वसाया ॥ जाई लया अभिमती सुफळार्थ काया ॥३॥
अज्ञान अंधरजनी मुळ वासना हे ॥ जाणीव जोड जडणी भवभ्रांति या हे ॥
ना ज्ञान नाश करि या विपरीत अर्था ॥ अर्थार्थ तें शिवगुरू स्मरणें समर्था ॥ ४ ॥
गंगाधरा मुनि धरा भवभ्रांति हारा ॥ हारा करा निजकळा जनत्रा सुधारा ॥
दावील कोण दुसरा स्वरूपानुभावा ॥ जो शांतिचा अखिल शोध हरी अभावा ॥५॥

(मालिनीवृत्त)

शिव वदनिं वदावा प्रेम भावें करोनी ॥ सहजचि मग जावें मोक्ष भावा वरोनी ॥
दिनजनकनवाळू दास पाळी अभेदें ॥ मति नय विनया दे अंतरीं प्रेमबोधें ॥ ६ ॥

(इंद्रवज्रा.)

वाक्यें करोनी गुरु शिष्य भावो ॥ सारा हरोनी उभवे स्वभावो ॥
भक्ती गुरूची शिवनाम कारी ॥ बाकी उपाधी बहुतां प्रकारी ॥ ७ ॥

(स्वागता.)

श्रीगुरूवर रूपा करिता न ये ॥ गूण भाव महिमे वदण्या भिये ॥
वर्णितों तरिं तया सम व्हावया ॥ भावनेमधिं असे भयनाश या ॥ ८ ॥

(शार्दूलवृत्त.)

संतांचा महिमा अपार वदतां संतोष वाटे मना ॥
संतापा हरण्या उरीं गति नसे भावार्थ हे भावना ॥
संता संतपणा अनंत जगतीं दूजेपणा त्यागुनी ॥
नाहीं गा अध पुण्य मानस वरी ना कष्ट त्या साधनी ॥ ९ ॥

(भुजंग)

मनाचा मवाळू दिनाचा कृपाळू ॥ सुबोधामृतें रीजवी जो भुकाळू ॥
अभीमान जागा नसे कोण कर्मी ॥ मिळेना कधीं साक्षिला दृश्यधर्मी ॥१०॥
सदा शांतता शोभवी वाच्य वाचे ॥ जया देखणें सर्व ठायीं सदांचें ॥
रुची वीषयीं नाहि ज्या अंतरानें ॥ कसाळा असा पाहिजे घोर रानें ॥ ११ ॥

हटानें तदा माजवी ना कधीं जो ॥ नये शब्द भावें धराया प्रती जो ॥
समे आपरूपी गती सज्जनाची ॥ समानी जयाला जनीं वीजनीची ॥ १२ ॥
अभेदी गिरेचा सुवासा विये जो ॥ सदा सारिखा आरसासा दिसे जो ॥
अगा पाप तापा ययाचेंनि जाणें ॥ जरीं भेटि होई वदूं थोर पुण्यें ॥ १३ ॥
रमानाथही वाट पाहे अशांची ॥ न ज्या आवडी दृश्यभावीं कराची ॥
अनाथाकृती दीनमुद्रा समुद्रा ॥ सनाथी तया अंतरीं पादमुद्रा ॥ १४ ॥

(मालिनी)

कळ खळ गळ वाळी घांट धंदा विनासी ॥
चळ छळ जळ झांकी झांकवी जाण खासी ॥
तळ थळ टळवोनी टांकला गाव शांती ॥
पलपळ फळ वा हें मानसा आत्मकांती ॥ १५ ॥

(भुजंग.)

जसा इक्षुदंडू समानीच गोडी ॥ रसाची करी सज्जनीं तेचि जोडी ॥
जसा खाविल्या आगळी गाळि त्याला ॥ रुची सारखी भाव देयी जिभेला ॥१६॥

(इंद्रवज्रा)

साधू म्हणों ये नचि ज्या उसोसी ॥ निंदा स्तुती ज्या समताचि पोखी ॥
स्वानंदगाभा भवशोभवी हा ॥ चित्तांतरीं भाव भरों महा हा ॥ १७ ॥
परोपकारी मति भान ज्याचा ॥ दमा समावे च्युत आकृतीचा ॥
रसाळ आणी सम सर्व लोकां ॥ असे लवोनी फळतां विलोका ॥ १८ ॥

(शार्दूलवृत्त.)

ज्याजिनी जन जीव मानवि विटे नाहीं कधीं कोणही ॥
राजा रंक समानभाव मनसा साधू भला हा महीं ॥
निर्लोभी निजरंग नांदत उरीं निःसंग संगांतरीं ॥
निर्वीकल्प निराश्रयीं निरखितां निर्लक्ष लक्षांतरीं ॥ १९ ॥
वांटा मोक्ष तदा हृदा हटवुनी सांटा सुदा साठवी ॥
कांटा काम फुकावया निज मुखें काका न आका भवीं ॥
टीकाकार पिका भरीं उभविता आत्मार्थ भावें कवी ॥
कोवीदा किरकोळ कोश सकळी भावार्थ जो दाववी ॥ २० ॥

फांदा दांक तटा भटा हट मठा हूठाव कूटा तुटा ॥
फूटा पूर्व घटा नटाकृति कटा खोटा वराना सुटा ॥
भेदा भेद सभे उभे नभ सुभे जीभे दुभे आवडी ॥
भेटाया हरि ये हरान्वय प्रभे वेदां भुजीं सांवडी ॥ २१ ॥

(मालिनी)

कुच चटक कळेची काजळी अंतरी ना ॥
सुखकर रस वाणी वर्णि भावार्थनाना ॥
मन अमन जयानें होउनि शीघ्र ठाके ॥
समपण दिठि पावे ज्ञेयज्ञसी सुफांके ॥ २२ ॥

(शार्दूल)

कर्मांकर्मगती कदां निरखिना ना कामकर्मी लिपे ॥
कामें काम झुकावुनी मति सुखा काराप्रती जी लिपे ॥
विज्ञाना भरणें वितोप भूमिके वीलास आत्मान्वयें ॥
विज्ञसी मम विद्यमान मतिची सद्भाव या बोलु ये ॥ २३ ॥

बाकीचे बरवें बळें बहु गुणीं बाजेकरीं भ्रांतिचे ॥
बाजारी भणगे बकाकृति कथे गाबाळ संसारिचे ॥
नाना ढोंग मते न ते विनयते दाते घरें धुंडिती ॥
मुंडी ते तनु आश्रमीं सकळही मुद्रा न त्यांचे मती ॥ २४ ॥

शास्त्राचे कसले सभाधिटपणा वेदार्थ पांघूरले ॥
मायेने मद मावळे मन कळे तुल्यांश ते वाढले ॥
ढीले धीट कसे अधीट धिवसे धीरा धरूं हे गणू ॥
वाणूं काक कसा समान भवि या त्या राजहंसूं म्हणूं ॥ २५ ॥

(शिखरिणी)

विधीचें चालेना मत मति जया तेथ नर हे ॥
विधीच्या छंदानें विलसति कसें भ्रांति भव हे ॥
न वाचे वर्णू ये परपुरुष हा ग्रास चिकळे ॥
परेहूनी जो कां पर विरम तो वीर सुबळें ॥ २६ ॥

(शार्दूल०)

संताचें घर दूर फार गमतो भावेंविणा ना कळे ॥
जैसें जाग्रति जोर ना शशिकरीं भानूकळे आकळे ॥
भोळे भाविक भोंदण्या बळ भरें वाक्यार्थ ते कोंवळे ॥
अर्थाचें धन धान्य मोहक खरे कामार्थ वारी तळें ॥ २७ ॥
वीणा ताळ कशास झांज चिपुळ्या काळ्या प्रती गावया ॥
काळा काळ अकाळ कारणाविणें कार्यार्थ हारी भया ॥
माया मोह तया भयाकृति नसे वार्ता असे वार्तिकी ॥
वर्ते शून्य अभावुनी मतिदरी माजी न हो लौकिकीं ॥ २८ ॥

(मालिनी)

परपुरुष वराया बावरा अंतरानें ॥
परतनुपदभावा भाववावें मनानें ॥
परपण जव भूतीं भास दे वासना हे ॥
भवभ्रम समजावा ज्ञान अन्योन्य तें हे ॥ २९ ॥
परम पद पराचें प्राणिमात्रें भजावें ॥
परि पळतचि गेले जेथ लागे गळावें ॥
कलिमळ बळ भावो भाळिं वाजे विकारा ॥
भजन पुजन ठायीं मानसानें नकारा ॥ ३० ॥
तनुभर घर कांता सूत लेकी सुनांदी ॥
मति मद रमताहे आसमानें स्वभेदीं ॥
सहजचि मति रंगे द्वैत भावीं ययानें ॥
अभिमति गति वंधें भ्रांतिच्या काननीं न्हे ॥ ३१ ॥

(पृथ्वीछंद)

गुरूवर सदा सदाशिव वदा मदा त्यागुनी ॥
नराधिक परात्परा उगम हा मिळे साधनीं ॥
वनीं उपवनीं जनीं विजन तें समानी सुखा ॥
सुकाळ कथितो कृपा शिवकथा वदे तूं मुखा ॥ ३२ ॥

शुका नच बसूं सुखा त्यजुनियां गळ्या साधका ॥
अभाव भव सागरीं अमबळे बसे गा धका ॥
मवाळ मनसा असे निशिदिनीं सदा जोडणी ॥
अनंत मतिचा सखा विनय तो जगा जो धणी ॥ ३३ ॥

१५ हरिविलास.

(भुजंग.)

मना साधकाची कळा ऐक आतां ॥ गुरू प्राप्तिलागीं नसावी अहंता ॥
अहंता झडाया झडावें हटानें ॥ न जो सूख मानी मठादी नटानें ॥ १ ॥
विरक्ती गतीची मुळी मानसाला ॥ जया विषयीचा न सोसे मसाला ॥
कशाला वळे दृश्यभागीं सभागी ॥ सुदैवीच तो वाढताहे जगांगीं ॥ २ ॥
लक्षांश साधी गित गातवाचे ॥ ना सांकडें कर्मगती भवाचें ॥
ज्याला सदांची भवभान चींता ॥ गांजादळा जो तनु मान वेतां ॥ ३ ॥
साधनें सकळ हीं घडलीं जया ॥ आगमीक विधिभाव तरीं तया ॥
भासणें विषय काळकुटाकृती ॥ जन्मनाश भय ज्या कुमराकृती ॥ ४ ॥

(शार्दूल.)

नित्या नित्य विचार मानस गती ठायीं असे जोडला ॥
वांछी सद्गुरुप्राप्ति पावन करी ऐसा मिळावा मला ॥
शास्त्रांचें नच मानणें मतिप्रती ना शांति त्या होतसे ॥
जैसें जीर्ण पडे नवें वसन तें घेतां जना होतसे ॥ ५ ॥

ग्राम्यगीत अरुची कर मानला ॥ चंचळाकृति दिसे जगिं माणसा ॥
येकला रिजतसे नच संगती ॥ कर्मधर्म सकळी नच रूचती ॥ ६ ॥
दक्षते करुनियां परपाक्षि जो ॥ भाव भावित मना हरि लक्षि जो ॥
भक्त तो भयजतीं प्रति टाळिता ॥ ना म्हणूं भ्रम भवांत पिटाळिता ॥ ७ ॥
निंदानुवादें नच वागि नागे ॥ जो कारणार्थी स्वधर्माणिवा घे ॥
कोणाप्रतीही गति वैर नाहीं ॥ प्रीती न माली जनदेहगेहीं ॥ ८ ॥
सिद्ध साधक समान करूं घडे ॥ येक लक्ष उभयां गति ऊघडे ॥
सिद्धगूण निरखी मति साधकू ॥ सिद्ध साधनविगा मग कौतुकू ॥ ९ ॥

मुमुक्षूपक्षातें उगम मतिचा मुक्तिविषयीं ॥
सदां मुक्ता गाती भरिन भरती तेच विषयीं ॥
गुरूभक्ती मोठी इतर सकळी प्राप्ति गुरुसी ॥
गुरू लाधे तेव्हां सकळहि समी आपवतसी ॥ १० ॥

बहू लक्षणें साधकाचीं सुकाजीं ॥ तितिक्षा उरीं नम्रता भूतकाजीं ॥
जया मानसासी विवेकान्वयानें ॥ असे व्यापिलें प्राण जेवीं तनूनें ॥ ११ ॥

श्रद्धा शुद्धमती स्वभाव रमवी, सात्वीक निःशेष जो ॥
कामादी उदरीं विमूत्र विषयीं गांजी निती नीज जो ॥
त्याचें मानस वज्रभाव मतिनें मोहादिका ताडण्या ॥
थोडा हा विर मानवी इतरही येई जि का देखण्या ॥१२ ॥

(पृथ्वी.)

उपद्रव परां स्वभाव सहजें कदा ना करी ॥
सुखें विचरणें गुणार्णवगिरीं असी चाकरी ॥
करी नरहरी मुखें भजन जो सदा सारिखा ॥
रमापति तयाहुनी कधिंहि ना दिसे पारखा ॥ १३ ॥

निष्ठुराकृति नसे कधिं लौकिकीं ॥ वाणि वाक् सरळ ज्यास अलौकिकी ॥
दृश्य नैश्वर असें अनुभवानें ॥ भाविलें रुप जिणें अजपा मनें ॥ १४ ॥

यात्रा अनेकीं गुरुपायि भावी ॥ भावीक चित्तीं भव हा अभावी ॥
संसार नाशास्तव देहधारी ॥ आला हरी हा विधि भाष्यकारी ॥१५ ॥

सुपुत्र जननी प्रती उगवला कुळां उद्धरी ॥
भवाब्धि मधीं जगा तरविण्या असे जो तरी ॥
अलाभ जडणी सुसाधक मती प्रती बाणते ॥
समोह दवडावया नरगतीमधीं बाण ते ॥ १६ ॥

आहत भारीं गति लक्षणें तीं ॥ काहीं वदें मी उचिता कृतीं तीं ॥
याचेविणा ईतर थोर सारे ॥ सारार्थवीगा भविचे पसारे ॥ १७ ॥

गुरुवर सुखकरी पाहुनी साधकाला ॥ समजुन वरि तूं हे मानसा साध काला ॥
जनन मरण दुःखा पासुनी सूट आतां ॥ अभय वर अनंता नाथपायीं पहातां ॥१८

१६ रंग.

विनोदार्थ वाणी गुणें या गणेशीं ॥ वदों आननीं नामलीला सुखासी ॥ नमूनी पदीं प्रार्थना प्रेमरंगें ॥ करी आवडी दे मती ऐक्य रंगें ॥ १ ॥ मना प्रार्थना हेचि तूतें करी मी ॥ नको वीसरूं ठाव घे अंतरामीं ॥ नको गुंतु कोठें कदां लौकिकीं या ॥ अपाराकृती सर्वही जाण माया ॥ २ ॥ नराकार देहो मनूजा सुखाचा ॥ वरा लाधला नाससी तूं फुकाचा ॥ अभीमानभारें सदां द्वेषनिंदा ॥ तमें माजसी सोडिसी हित धंदा ॥ ३ ॥ कांता कांचन कारभार गतिचे कांचे तुळे रंग हे ॥ चिंता चिंतन त्यागणें हरि गुणें राहे बहू सूख हें ॥ नामाचा महिमा अपार पसरे साधू सुसंता मुखें ॥ सद्यःप्राप्ति पदीं जडोनि सुखी इच्छा मदांदी सुके ॥ ४ ॥ देहावसान समयीं समता गमाया ॥ न्हेयी लयास सकळी तनु राग माया ॥ देहांत काळवरि जो अभिमान वागे ॥ तेथें समाधि सुख तेज जमा न वागे ॥ ५ ॥ रंगावें स्वरुपीं स्वबोध करणीं प्रत्यान्वयें पाहुनी ॥ आत्मानद सबाह्य दृष्टि उभवे नाहीं नफा या हुनी ॥ बाकीं साधनिं सार साधत नसे भ्रांती कळी लौकिकी ॥ ज्ञानें पिंड न तत्व सादृश कळे सामावती लौकिकीं ॥ ६ ॥ ज्याचेनी सकळी कळा प्रभवती तो साच आत्मा उरीं ॥ भावेंभावित भावना तनुमिषें बंधत्व स्वप्नांतरीं ॥ नाहीं जाग्रत जाहला समरसें कैसा सुखीहोय तो ॥ घोंटाळे विपरीत आपणपणें जाणे खुणे थोर तो ॥ ७ ॥ कमळ नयन कृष्णा कौतुका काय वाणूं ॥ समपण जड साक्षी दृश्यता ही न वाणूं ॥ अजर अमरकंदा ईशईशा अनंता ॥ सदय हृदयछंदा ऐक्यकारा महंता ॥ ८ ॥

१७ अनुष्टुप छंद.

सायुज्य पद साधाया साधनें बहु बोलिलीं ॥ परी गुरुकृपेवीणा अदेती फळ-सर्व ही ॥ १ ॥ शास्त्रवादें विवादीता वाद वाढे न सार्थका ॥ वेदवाणी सिमा झाली कोण तेथें रिघे गती ॥ २ ॥ शद्भावा अभावोनी माळ घाली समान्वया ॥ भावना शुद्ध ज्या गेहीं त्यासि साधे सहजाकृती ॥ ३ ॥ अभीमान न वागे ज्या अंतरीं निजदेखणा ॥ असक्त विषयाभागीं देखणा परमापदा ॥ ४ ॥ बहू शीणे तनूभावें नाशकारी म्हणोनियां ॥

लपोनियां जगीं वागे लौकिकीं वेड पाघरी ॥ ५ ॥ अनुभवी भवीं नीती प्रत्यावृत्ति करूनिया ॥ जैसा हंस नीर क्षीरा विभागी गति आपुले ॥ ६ ॥ नित्यानित्य विचारी जो सारसाक्षी समान्वयीं ॥ अलक्ष लक्षणें चिंती चित्तचतुष्टय साधनीं ॥ ७ ॥ गुरुशिष्य गतीभावो साधका द्वैत लक्षणें ॥ अनंताकृति कामारी साधनीं शब्दभावना ॥ ८ ॥

१८ अभेदावळी.

(शार्दूल)

द्वंद्वाकार अभास साधन धना ध्यानाविणें ध्याउनी ॥
ध्यातों ध्यान समान आत्म भवती ऐक्यान्वया भावुनी ॥
गूणातीत गती निती अमहिमा वाणी परा जाणण्या ॥
साक्षी दृश्यविणा अभाव इजसी भावार्थ हा भोगण्या ॥ १ ॥

स्वानंदान्वयसार साक्षिविण तें साक्षित्व साक्षीरुपें ॥
साक्षी क्षीण क्षणेक क्षोभ भवती शिक्षा सुरक्षी कृपे ॥
शिक्षी राक्षस लक्ष दक्ष मति जो तो निर्विकाराकृती ॥
वर्णी हें मग वाणि काय वदनीं दृष्टोत्पती प्राकृती ॥ २ ॥

जेथें ना गुरुशिष्य द्वंद्वगतिनें द्वंद्वातिता त्या कसें ॥
द्वंद्वार्थी कथुं ये अनेक वचनें गूणाब्धिवाणी वसें ॥
जैसें कांचन कोळसे कृति जमे साक्षान्वया वाणिलें ॥
किंवा हंस सुशात शुभ्र गणिले कृष्णाकृती कावळे ॥ ३ ॥

वांजेचा सुत लग्न लावित वधू देहाविणें आणिली ॥
त्याचीं संतति पोसली मृगजळें तेथें वनें कावली ॥
रोगानें बहु जाचिला अजर तो त्या तें कधी वैद्य जी ॥
कूर्माचें घृत भक्षणें सुखकरी ऐसी रुपीं साक्ष जी ॥ ४ ॥

ना बोलवे परि वदूं सहजानुमीसें ॥ नाना गती वळवती सदरे अमीसे ॥
सामावके सदय ते गति हेत त्यांचे ॥ जें साधकांनुभव ते सदशोधनाचें ॥ ५ ॥
अनुभव भवभ्रांती भावभागी विभागी ॥ सम गति रवि वाटे अंधकारा नभांगी ॥
समपण समयातें येत ना याग योगी ॥ सुत नच धन काधि भ्रष्टल्या वर्णे योगी ॥ ६ ॥

पितृ धनातें सुत भोगिताहे ॥ जो वागवी आश्रम आपणाहे ॥
तैसा स्वसुखाकालि आत्म ठेवा ॥ जो जागवी स्वात्म अभेद भावा ॥ ७ ॥
स्वबोधाचिगें स्वस्वरूपीं अरूपी ॥ गती वाद वीवाद नाना प्रतापी ॥
नये तत्वज्ञानें समाधानि अंगीं ॥ तनूभावनें सर्वही रग रंगीं ॥ ८ ॥

(शिखरिणी)

घनानंदाःकंदा परम सुखदा कारण महा ॥
प्रभा तुर्या सूर्या विपरितपणें तूंचि भव हा ॥
अगा तूजी माया अपरिमित ही स्थूळ गतिळा ॥
बहू पुण्यें लाधे क्वचित भवती साधु विरळा ॥ ९ ॥

सागरांगिं लहरी नग कांचनाचे ॥ वास तंतुगतिनें रस लोचनाचे ॥
सर्वभूत भवती बहुताकृती ॥ ऐक्य आत्मपदवी जनआकृती ॥ १० ॥
आत्मा न सूखी नचि दुःखकारी ॥ भ्रांती गुणाची बहु हे विकारी ॥
साक्षी यथार्थी समजे मना तूं ॥ बाणोनि त्यागी सकळीक हेतू ॥ ११ ॥

(शार्दूलवृत्त)

जैसा नाचवि खांबसूत्रि कळ तो काष्टाकृती बाहुली ॥
नाना भेद करोनि दाविन जनां नाचावया लागली ॥
कोणी जन्मत संहरे कवणही लीलाकृती सूत्रिची ॥
नाहीं सूख न दुःख सूत्र धरि त्या आत्मार्थ तैसा शुची ॥ १२ ॥

भानू नभांगी उदयास्तकारी ॥ कांती तयाची जगदृश्यकारी ॥
सर्वांभुतीं जो दिठियेक दीसे ॥ जो सर्वठायीं उगमो प्रकासे ॥ १३ ॥
अनेका घटीं नीरसंयोगयोगें ॥ प्रतीबिंब भासे कुलि कारणांगें ॥
घटीं नीर हाले रवी तेथ तैसा ॥ समाधानिठायीं तयाच्या सरीसा ॥ १४ ॥
घटाकाशठायीं नसोनी तमारी ॥ उपाधीरूपें भासणें तेजकारी ॥
घडा भंगतां भंग ना होत सूर्या ॥ तनूअंगिं तैसी प्रभा आत्मतूर्या ॥ १५ ॥
घेतां न देहा भिति आत्म ज्याची ॥ नासे तथीं नाहिं जया अशूची ॥
मायाविकारे नच हा विकारी ॥ ना जाड्यता या नच हा भिकारी ॥ १६ ॥

ना गुणयोगें गुणिं व्यापुनी हा ॥ चित्तान्वयाचे गति वेगळा हा ॥
जें चित्त चिंती मति बोध बुध्धी ॥ देहावसानीं नच आत्मशुद्धी ॥ १७ ॥
क्रियेवीण जेथें लळे इंद्रियांचे ॥ सदां पुरती कोड ना आणिकांचें ॥
कदां देहपांगें न भागे मतीनें ॥ जया आत्मप्राप्ती समानी गतीनें ॥ १८ ॥
जया लागिं लाधे जधीं दैवयोगें ॥ धनाचा सुठेवा तधीं भीक मागे ॥
असे ना घडे पाहुनी त्या धनाला ॥ दरिद्री बहु तोषताहे मनाला ॥ १९ ॥

(शार्दूलवृत्त.)

बाला भोजन जेउनी वरि विडा खायीं समाधानि त्या ॥
अंगीं ना क्षुधिताकृती समपणें निद्रा वरी तेथ त्या ॥
आत्मानूभव भाव बोध उदरीं स्वानंदकारी सुखा ॥
जेवीं जेवण तेधवां मग गमे तेंजी तयाच्या मुखा ॥ २० ॥
गातां गोपिपयोधरा धरणिचा हा मानवी भानु ये ॥
नाहीं ज्या हरि आवडी तरि नरा कायापुरी व्यर्थ ये ॥
बाकी जन्म अनेक भोगित गती तेंची जरी मानवी ॥
काया काय करी मती भ्रमवितें ऐसी गती या भवीं ॥ २१ ॥
नाडीले भवभ्रांतिनें गति बहु भांबावले ते जनीं ॥
मानीतीं तनु हेतपूर्ण पदवी ना चित्तशांती मनीं ॥
रानीं राहत ग्राम त्याग करुनी कामावरी कावुनी ॥
ना गा व्यर्थ कशास सोस असला गाथी रघू आननीं ॥ २२ ॥

१९ निजानंदवार्ता.

(भुजंग.)

नमो आदिनाथा अनादी परेशा ॥ नमो मोहमुक्ता महंता सुरेशा ॥
नमो दीनबंधो सर्वसाक्षी स्वभावा ॥ नमो गा नमो मोकळी भ्रांतिभावा ॥ १ ॥
गुणातीत छंदा अभेदा मवाळा ॥ गुणाकारवृत्ती दिनाच्या कृपाळा ॥
सुखालागीं गोडी निजानंदवार्ता ॥ करोनी स्वयें ना दिसे कार्यकर्ता ॥ २ ॥
वाचा वदाया श्रमती तुळाजी ॥ वेदांत लाजे समता न साजी ॥
सिद्धांत सिंधू भरला परी तो ॥ सिद्धाश्रमाचा अभिमान घेतो ॥ ३ ॥

कार्याविणें कर्म कसें घडावें ॥ कार्यार्थ बोधें समते उडावे ॥
आहेत येथें बहुते नटावे ॥ या कारणानें स्मरणें नटावें ॥ ४ ॥
त्याची मती हो सहजाकृतीची ॥ दूजा न वाणी श्रमभाव टोंची ॥
कोण्याहि भावे दुसऱ्यास त्रासी ॥ ना डाव ऐसा गुरुसुख त्यासी ॥ ५ ॥
बाकी तमासे सकळीक खोटे ॥ इच्छा मनाची फिरते तिवाटे ॥
मायिकमावें जग हें अविद्या ॥ विद्या करी ते सकळी अविद्या ॥ ६ ॥
कांहींच नाहीं प्रित या स्थुळाची ॥ ना कारणाची तनुलिंग याची ॥
जो कां महाकारण भेद दावी ॥ तेथें प्रभावे प्रचिती अभावी ॥ ७ ॥
वाग्यां दुजाची करणें पुजा रे ॥ जेथें न भेटे स्थिति प्रेम वा रे ॥
काया मनाचे भरिला भरावें ॥ वारी समस्ता समते धरावें ॥ ८ ॥
मुक्ती कशाची मरणें श्रमानें ॥ युक्ती फुंका रे सकळीक जाणे ॥
शांती न जेथें तिळमात्र प्राप्ती ॥ वार्ता त्यजावी नच कोण आप्ती ॥ ९ ॥
आदी अनादी जगदांतरंगी ॥ रंगे मना तूं नच या तरंगी ॥
भंगी भवातें सुजनाख्यसंगे ॥ विश्वास राखी स्वरूपीं प्रसंगें ॥ १० ॥
निराकार आकार वीकार त्यागी ॥ नको भ्रांतिठायीं अनूराग रागीं ॥
नको भाव नाना प्रकारें करूं रे ॥ वसे सद्गुरू चींतनीं सौख्य घे रे ॥ ११ ॥
नको हे मना घेउं माथां अहंता ॥ नको द्वेष जोडूं वसे क्षेम आतां ॥
मरावें असे एक दीनीं कळोनी ॥ स्थुळांच भरीं कां तरी व्यर्थ ध्यानी ॥१२॥
दारा सुतादी करुनी समोही ॥ थारा सुखाचा म्हणसी न होई ॥
अंगावर सेजे शयनीं सुखावें ॥ कैसें घडे हें म्हणणें अवाधें ॥ १३ ॥
ना कोण संगा परिणाम काळीं ॥ जाणोनि मूढा पर मोह गाळी ॥
आका न ताई भगिनी न बंधू ॥ पीता न काका भवभ्रांतिसिंधू ॥ १४ ॥
नीका असावा मतिरंग बोधें ॥ आत्मा स्वभावें मतिमान रोधे ॥
चिंता नसावी स्थुळ पोसण्याची ॥ नामें वदावीं रघुनाथ याची ॥ १५ ॥
बहू ज्ञान ध्यानीं कवी कोविदादी ॥ कळा तर्कवादी न होती अभेदी ॥
गुणावेगळी वासना लोप नाहीं ॥ फुकांचींच डोंगें मनोधी प्रवाहीं ॥ १६ ॥
सज्ञान ज्ञानें उपदेश दाते ॥ आत्मान्वयाचे परिपूर्ण भोक्ते ॥
भ्रांतकारी गुरु हिंडताती ॥ शिष्यार्थ द्वारी जगतींत नीती ॥ १७ ॥

कोणी अभेदी अवधूत झाले ॥ वर्णाश्रमाचे गति पार गेले ॥
साचे परी हें वदती मुखानें ॥ दीक्षा गुरूची अवधूत मानें ॥ १८ ॥
मूर्खें वदाया सकळीक सोपें ॥ चालावयां तें नच कोण थोपे ॥
स्वार्थार्थछंदें गति हेत नाना ॥ जाणे मना तूं सकळी तनाना ॥ १९ ॥
मी देहधारी मुळभाव चित्ता ॥ आहे वरी तों सकळी अहंता ॥
ना दृष्टि येई दिननाथसिंधू ॥ वीकल्प पोटीं अनिवार बंधू ॥ २० ॥
असों बोळणें वाउगें काय कामा ॥ परी बोलवी मीळण्या सौख्यधामा ॥
कळाया मुळासी तळीं दृष्टि यावी ॥ म्हणोनी कळा बाह्य भावार्थ भावी ॥२१॥
तापत्रयातें पळणेंच जेथें ॥ भेदीत बोधें सहजाकृतीतें ॥
दावोनि रंगा निजआत्म ठेवी ॥ देहींच तुष्टीं मतिला न ठेवी ॥ २२ ॥
हारोनि तापा रमवी अलक्षीं ॥ ऐसे हरीचे प्रिय संत पक्षी ॥
कर्मानुबंधें कसती जनार्थीं ॥ कर्मीं विमुक्ती गति ते समर्थीं ॥ २३ ॥
शांती सदांची अनुभाव बोली ॥ ज्यांचें मुखीं हो निगमार्थ खोली ॥
भ्रांतीस थारा नचजेथ कांहीं ॥ श्रीनाथ माझी गुरुमाउली ही ॥ २४ ॥
दावील तैसें लिहिणें प्रसंगा ॥ स्थूलार्थभावें न म्हणू प्रसंगा ॥
दासानुदासी वसणें अनंता ॥ गाथी सुखानें हरिला अजीता ॥ २५ ॥

२० बोधतत्व.

(भुजंग.)

सुखें काय वार्णूं सुखा मूळ तूंची ॥ सुखाकारणे हेवा सुखी होसि तूंची ॥
तुझ्यावीण नाहीं जरी आणि भावो ॥ सदां सर्वदां तूंचि माझा स्वभावो ॥१॥
रमा दासि पायीं तुझी आस तीसी ॥ सदां सर्वदां तिष्ठते जें मनासी ॥
नसे प्रीत तीची दयाळा तुला रे ॥ समानी नसे ती कळा सज्जनीं रे ॥ २ ॥
तुला आवडी मानसीं सज्जनाची ॥ तसी ना दुजाची हरी सत्य साची ॥
निराभास चित्तीं तुला ठाव होतो ॥ जशाना जडे बोध तो सूखि होतो ॥३॥
मनाचा मवाळू दिनाठायीं हेतू ॥ दिना कष्ट होतां जया दुःख मातू ॥
जगामाजिं ज्याणें समावाचि केला ॥ जनीं संत तोची कथेचा भुकेला ॥ ४ ॥
सदां ध्यास ज्या आस तूझीच वागे ॥ मनीं मानसीं प्रेमभावानुरागें ॥
सदां संकटीं दास तूझे दयाळा ॥ अनूतापयोगें उदासीन भाळा ॥ ५ ॥

जया लागि प्रेमा उदासीहि तेथें ॥ असे सागरापासि ना हेंचि नातें ॥
जसा चंद्रमा पाहुनि उदयीं तो ॥ भरे जो जळें प्रेमयोगें स्फुरे तो ॥ ६ ॥
तसा अस्तमानीं विरे सोम भागीं ॥ भरे वीतरागी तया रूपभागीं ॥
असे पाहुनी सज्जनीं भाव भारी ॥ भरे दीनयोगें सदां देहचारी ॥ ७ ॥
दिनाची प्रिती ज्या मनालागि आहे ॥ वळे अंतरीं सागराचेनिभावें ॥
दिना दुःख होतां जया दुःख होतें ॥ जगीं तोचि साधू जया प्रेम नातें ॥ ८ ॥
बहू संत झाले तरी प्रेमि थोडा ॥ जयालागिं जोडा तयासी निवाडा ॥
किती साधनीं शोधुनी तत्व भेले ॥ बरें आपणा बोधुनी घट्ट झाले ॥ ९ ॥
निवाले खरे देहभागीं परी ते ॥ नसे चेहले विश्वभागीं मनातें ॥
दया शांति थोडी असे अंतरीं ती ॥ असे द्वैतभागीं मतीलागि नीती ॥ १० ॥
अभीमान योगे द्विधा चित्त होतें ॥ तुझें आणि माझें असे भावतें तें ॥
प्रिती आप्तभागी असे सर्व लोकीं ॥ दया शांति तैसी तयाची विलोकीं ॥११॥
नसे साधु गोष्टी असा हा जमावा ॥ सदां भावयोगें जया नाम ध्यावा ॥
तया आप कैचें दुजें जेथ नाहीं ॥ परी भावयोगी समे दीन गेहीं ॥ १२ ॥
मनी सर्वभूतीं असे सार दृष्टी ॥ परि तो अभीमान हो ज्यास वेष्टी
तयाहूनि दूरीं बरा भीउनीयां ॥ फणीं पन्नगाची सरीची परी या ॥ १३ ॥
बऱ्या वैष्णवी लाविल्या सांग मुद्रा ॥ बहू मंत्र दीक्षा जपे लक्ष रुद्रा ॥
तथापी दुरी देखणा अंतरीचा ॥ समाधान योगें वदे राम वाचा ॥ १४ ॥
जया शांति आली तया राम बोली ॥ निवाली मती तेथ स्वानंद खोली ॥
नसे पंथ सोपा फुकाचा मुखानें ॥ बहू राम गाणें पवाडे तनानें ॥ १५ ॥
महंती मनीं मानुनी थोर झाले ॥ पुढें शिष्य त्यानीं बहू फुंकियेले ॥
पिढीजाद झाले भले रामदासी ॥ परी त्यामधीं थोडि ती रे उदासी ॥१६॥
सदां अंतरी काम खेळे विकारी ॥ तरी राम रे नाहिं तो अर्थकारी ॥
समाधानि शांती नये याजि पंथें ॥ विचाराविणें नाहिं ते येथ नातें ॥ १७ ॥
जसें शेतकारी सदां अर्थ इच्छू ॥ तसे संतही अर्थभागीं स्वइच्छू ॥
करी आरती कांकडा कार्तिकेचा ॥ मनीं अर्थ तो दीन गा संपण्याचा ॥ १८ ॥
जमाखर्च तेथें असेरी दिनाची ॥ चला भोजना आवळे हेंचि वाची ॥
जना थोर आमत्रणें प्रीतिमानें ॥ करोनी समामीसि त्या बोळवीणें ॥ १९ ॥

भली भोळटें भोंदिकीं शोधनी हो ॥ विठोबा पुढें ताट तें माडिलें हो ॥
जमाखर्च चित्तीं सदां घोळतो तो ॥ असा पंथ देवा प्रिती नाहिं होतो ॥२०॥
असे व्याप हा एकदेशी मनाचा ॥ जना भोंदुगें पंथ हारे मनाचा ॥
भशाथोंग पंथाहुनी कामधंदा ॥ करा शेतिभाती स्मरावें मुकुंदा ॥ २१ ॥
कशाला मशाली हरिभक्तिसाठीं ॥ सदां प्रेमभावें वदे राम ओठीं ॥
अभीमानवीणा नसे कर्मकर्ता ॥ अभीमान जेथें हरी नाहिं भर्ता ॥ २२ ॥
जरी राजयोगी असे मानती ते ॥ बहू दूर आहे निती निष्ठकी ते ॥
जरी देहभागीं गुणातीत व्हावें ॥ मदादीक ज्याणीं मनानी वमावे ॥ २३ ॥
गुणातीत झाल्या पळे दृश्यभावो ॥ पुढे योग जाणे कोणता रे स्वभावो ॥
बयालागिं वारें भ्रमाचें नसे तें ॥ तया राजयोगी असें मान हो तें ॥ २४ ॥
नया अर्थ स्वार्थीं हरी एक दीसे ॥ तयालागिं का ? जयाचेंनि पीसे ॥
नसे येथ निंदा असे सत्य वाणी ॥ सदा संतभागीं मनाला सिराणी ॥ २५ ॥
करूं पाद सेवा करें संतदेहीं ॥ अशी आवडी माझिया हो मनीं हो ॥
सदां चित्त वांच्छी उचिष्टासि त्याच्या ॥ फिरावें जगीं वाटतें अर्थि यांच्या ॥२६॥
दुजाची रिती बोलण्या काम नाहीं ॥ परी मानसा बोध येथेंचि पाही ॥
नसे लेखकीं साक्षि ही मीपणाची ॥ असे आण बापा तया राघवाची ॥२७॥
जसें सूचवी मानसीं देवराणा ॥ तसें लीहिणें स्थूळ साक्षी प्रमाणा ॥
हरीभक्तिभागीं नसों ढोंग कांहीं ॥ तयाहूनि व्यापार कीजे सुखेंही ॥ २८ ॥
करी शेतधंदा किंवा नोकरी ती ॥ भरी पोट सूखें नसे कांहिं भीती ॥
नको ढोंग मांडूं पुढें येम जाची ॥ जसें आवडे तें करी तूंचि रूची ॥ २९ ॥
रघूनाथ येकांत काळीं भजावा ॥ मनोभावरूपें प्रितीनें स्मरावा ॥
सदां चिंतनीं चित्त वागों स्वभावें ॥ तरीं सार्थकीं काळ जाई स्वभावें ॥ ३० ॥
कवी भूतकाळीं बहू बोलियेले ॥ कसेंही वदों राम वाचे स्वलीले ॥
परी पाप जाळी तया मानवाचे ॥ खरें बोलणें साक्षि लागींच रूचे ॥ ३१ ॥
जसे अग्नि संगें तृणा नाश व्हावा ॥ तयाचे परी रामनामीं नवावा ॥
परी येथ खोळी असे बोलि माजीं ॥ वदों आननें सत्वरें तेंचि आजीं ॥ ३२ ॥
भयानें किंवा द्वेषभावें करोनी ॥ स्वभावें कुणी प्रेमछेदें भरोनी ॥
हरीनाम गाता हरीरूप होतो ॥ परी द्वैत भावा नसे मान हो तो ॥ ३३ ॥

भयें द्वेषयोगें तदाकार होयी ॥ परी सांग साजीं नसे ही नवायी ॥
नटानें जरी कामिनी वेष केला ॥ तरी त्यास कोणी नसे भोगियेला ॥ २४ ॥
असे एक मार्गीं जया ध्यास अंगीं ॥ तया त्याच रंगीं मिळे देव जंगीं ॥
असे पोटिं ते नाच ये ओठभागीं ॥ तया मानवा देव नाहीं स्वभागीं ॥ २५ ॥
वसो देह गेहीं प्रिती राघवाची ॥ तुटो वासना दुष्ट तो अंतरीची ॥
जमो बोध नाणें अनूमान माने ॥ अनूताप दे देखणा सर्व गुणे ॥ २६ ॥
दिला तूंझि ही हीतकारी खरी गा ॥ मनालागि शांती गमे यांचि भागा ॥
अनंता दयाळा जडावा अनंतीं ॥ निती ऐक्य व्हावी स्वगुळालागि संतीं ॥ २७ ॥

२१ ॥ हरिगीत ॥

ॐनमो नरहरी जगदेक रंगा ॥ मेरुमात्र तुरवी समर्थ कुरंगा ॥
प्रेमसागर कथा गुण तूझे ॥ गावया सुख बहू गति वोजे ॥ १ ॥

(पृथ्वी)

अभेद अगुणाकृती तव हरी नये वर्णिता ॥
नसेचि उपमा समान तुळणें अशी दृश्यता ॥
कळे इह परी गमे नच बरें दुजें हीत तें ॥
वदोंचि अशि वासना तुज धन्या उरी भाक्ति तें ॥ २ ॥

(इंद्रवज्रा)

नामाविणें गति नसे कलिमाजि जीवा ॥
नीराविणें तृण कळे सुख ना स्वजीवा ॥
ही पंच भूत अवनी गतिरंगमानें ॥
मेबोदकाव्रत हरी विचरे गमानें ॥ ३ ॥

(शार्दूल.)

योगाभ्यासकळें तपें जपमखें स्वानंद हा नाकळे ॥
भावार्थाविण भोग ना किमपि हा अंधा रवी ना कळे ॥
भक्तीचे बहु गोड कोड सुजना लाधे विना साधना ॥
ठेया सांपडतां सुखोद्भव भरे जैसा गती त्या धना ॥ ४ ॥
संताचा महिमा महीवर मली भ्रांती विनाशा असे ॥
ज्याना दृश्य समाज जाग्रतिभवो स्वप्नार्थसा दीसे ॥

सप्रेमें भरले सबाह्य सम जे शांती सुखें पोसले ॥
सर्वार्थें वरिले अलक्ष गतिचे बोधान्वया पावले ॥ ५ ॥
कौतूकीं हरि लाघवी भय भवीं नासी तनूमानिचा ॥
गातां नामसुधा सदोदित सुखें हेतू पुरे आधिचा ॥
वाराया भवसांकडे अभिमती योगें बहू वाकडें ॥
चर्चा वादविवाद फार करिती चेष्टाकृती माकडें ॥ ६ ॥
ज्याचा पार अपार शंकर विधी शेषादि सूरा दिकां ॥
तेथें लेखक मानवीमति कसीं पावेल हीं कौतुका ॥
ज्ञानानें नच साधनें वनवनें धुंडोनियां थेकरा ॥
जैसा बालक भास्करा निरखुनी बोले तया ये करा ॥ ७ ॥

(मालिनी)

तव हरि पदप्राप्ती आणिवे मार्गि नाहीं ॥
अभिमति सकळीही विश्वमाया समोहीं ॥
विनय नय कळेचा ध्यास तूतें मुरारी ॥
सदयघन मनोधी संकटे त्या न सारीं ॥ ८ ॥

(भुजंग)

तुला आवडी भक्त भावीक यांची ॥ रमा ना पवे थोरवी ते तयांची ॥
सदा भक्तगेहीं तुझी वस्ति साजे ॥ प्रबोधीं कला तेथुनीची विराजे ॥९॥
अगा तापनाशा सुखाब्धी विलासा ॥ अजाती अनंता अनामा अभासा ॥
असे दीन मीं मीनरूपीं जळीं या ॥ गुणाब्धीमधीं मीळवी प्रेमठाया ॥१०॥
नको काळ हातीं मला देउ देवा ॥ कृपा आपुली राहुं दे भक्तिठेवा ॥
नको सांकडे कर्मदंधान्धयाचें ॥ पदीं देउं चित्ता असों दे सुखाचें ॥११॥
अभीमान ताठा कदांहीं न ठों हा ॥ महामोह चित्तांतुनीया तुटों हा ॥
नको वासना वीपथीं राखुं बापा ॥ गती दे धन्या प्रेमभावा प्रतापा ॥१२॥

(शार्दूल.)

शांती दे मतिला सबाह्य समता वाणी वसों कीर्तनीं ॥
भूतीं सर्व अभेदता गति उठों इच्छा अशी गा मनीं ॥

वाणीवाद रसाळ गाळ कलिचा लोटावया पाठवी ॥
त्याचेनी सुख भाविका प्रति असे पोटीं यया सांठवी ॥ १३ ॥

(भुजंग.)

उदासीनता ती सदाची असावी ॥ मना मोह गोंवी कदांही नसावी ॥
मती आत्मबोधीं भरोनी ठसावी ॥ सदा दीन कार्यी तनूही कसावी ॥१४॥
नसे शाश्वती ही तनू दुःखकारी ॥ असे अष्टधा भावनेनें विकारी ॥
अभीमान मानें रमोनी मरावें ॥ कसें तूजवीणा दिनानें तरावें ॥ १५ ॥
करावी न लागे स्तुती वासुदेवा ॥ तुवां जाणसी अंतरीच्या स्वभावा ॥
तुंची सर्व साक्षी नियंता जगाचा ॥ तुतें वर्णितां शीणते मूढ वाचा ॥१६॥

(शार्दूल)

सारासार नको विचार मजसी घेई कुसी आपुलें ॥
प्रेमानंद सुबोध दृष्टि उगवो मागें हरी येतुलें ॥
आणी ना मम मागणें किमपिही भोगार्थ ते लौकिकीं ॥
भाजी भाकर खाउनी तुजगुणीं नादूं जगीं या सुखी ॥ १७ ॥

(इंद्रवज्रा)

देवा भुकेच्या समयीं मला दे ॥ वासी किंवा कोरडि ती असूं दे ॥
गोडी असो नामसुधेमधीं गा ॥ वार्ता न दूजी उपजूं मनीं गा ॥ १८ ॥

(शार्दूल.)

मुक्ती तेंच मागणें मजप्रती भक्तीच देई धन्या ॥
देई जन्म अनेक तेथ वर्णे नामामृता वोधन्या ॥
दीनात्वें मधिं वागवीं समपणें ना आवडे श्रेष्ठता ॥
सिद्धीभाग नको स्तुती रुचि नको जेणें जडे द्वैतता ॥ १९ ॥

तोडावी ममता निरोध सरिता आटो गमो ऐक्यता ॥
येकाता निविजा त्वरें करुनिया माते तुं माता पिता ॥
भक्ताचेया भजका किती निरखुं गा तूनें दयासागरा ॥
का गा आजुनि वेळ लाविसि बहू वीवेकरत्नागरा ॥ २० ॥

(इंद्रवज्रा.)

जन्मांतकाळवरि ताठपणा नसावा ॥ नामामृताविण मला नच वासुदेवा ॥
देऊं नको अजनता जन तूंचि भासो ॥ दूजेपणें कवणही गति ते अभासो ॥ २१ ॥

(शार्दूल.)

देवा क्षीनपणा पणा जिणुनियां वारी मती मीपणा ॥
देई हे अनुमोदना सहज ते गाई तुझ्या तूंपणा ॥
ना कोणा रुसणें चर्णे किंमपि ते जूने बरे जोंधळे ॥
आनंदे दिन जात कीर्तनिं तुझ्या हेची सुखा सोहळे ॥ २२ ॥
चित्तातें द्रव होत ज्या पर पिडे पासोनियां या जगीं ॥
दीनाचा बहु भाळला सदय तो पेरी सुखाची सुगी ॥
संसारांतर भेद भेदुनि मिठी विद्या अविद्यान्वया ॥
दावी जो सहजाकृती विनयता वंदू पदा त्याचिया ॥ २३ ॥

(पृथ्वी.)

प्रसाद फळला म्हणों जगतिं या न ज्या आपदा ॥
त्रिताप शमुनी मना अमनता अशा संपदा ॥
दयार्णव गुरूसदाशिव वळे तरी हें घडें ॥
अगाध गति हे सुदैव समयीं सुशीला जडे ॥ २४ ॥

(भुजंग.)

इतर ते उपदेश बिजाक्षरें ॥ श्रवणिचे श्रवणीं नच वावरे ॥
सुख तयांत कळे गति ही रडे ॥ क्षुधित या वनिं गोड न हीरडे ॥२५॥
अभिमती भवरो नच गोळी ॥ गुरुकृपा वडली इष्ट बोली ॥
करुं नये कवणें नच साधू ॥ धनलुटी जड हा भवभोंदू ॥ २६ ॥

(शार्दूल)

दासाला हरिच्या सुखा नच उणें स्वानंद जेथें असे ॥
संसारीं मति भागली समुळ ती द्वैतार्थ तो ना दिसे ॥
वेळावेळ नसे कसे भजनिं जो नीशीदिनीं सारिखा ॥
साधू तो जगतींत सादर खरा नाहीं दुजा पारखा ॥ २७ ॥

(पृथ्वी.)

जनार्दन जनीं दिसेल दिठिला म्हणूं लाभ तो ॥
समानशिलता दिनांघ कवला नितीला भितो ॥
न पक्ष सम ते समान भुवनीं सदां सारिखा ॥
पदाब्ज रज गांठवीं मन तुवां गमे हा सुखा ॥ २८ ॥

(शार्दूल)

गावें जी निज भावनें नरहरी नामें तुझीं वाटतें ॥
गोविंदा मधुसूदना जगदिशा मोहांतकामापते ॥
आत्मानात्म विचार भाव सकळी तूंझाच तूं वर्णिसी ॥
साक्षी मात्र करोनि मानवगती भावार्थ तो पर्णिसी ॥२९॥

द० पहिल समास.

प्रकर्णें.	ओव्या	श्लोक	एकूण
२१	४८	६१५	६६३

श्रीअनंतमहाराजांचे समग्र ग्रंथ.

दप्तर दुसरें.

— * —

१ नौकाचरित्र.

(मालिनी.)

शुक मुनिवर वर्णी वाणिनें राष्ट्रपाळा ॥
फणि–भय–समयीं त्या भावभक्ती स्वलीला ॥
हरिगुणकथनानें श्राति नाशी तमाची ॥
जनन मरण बंदी पासुनी सोडवीची ॥ १ ॥

(स्वागता)

धेनु चारित वनी घननीळ ॥ गोकुळीं अवतरे जगपाळ ॥
सांवळा निजसखा व्रजवासी ॥ शूक भागवतिं भावविलासीं ॥ २ ॥

(शार्दूलवि०)

गोपी गोपसखा सकाम हरका नीका सुळीं कौतुका ॥
तो कां मायिक लौकिका गुणनिका ठावा गमे भ्रांतिका ॥
भाविके मतिचा स्वभाव सरळा ऐसी कळा गोकुळीं ॥
भक्तीनें वदला रमाधव तळा गोपी मना आकळी ॥ ३ ॥

(दिंडी.)

एक दीनीं कामिनी गोपकांता ॥ खेळवीती न्हेउनी रमाकांता ॥
नदीतीरा पोंचल्या हरीसंगें ॥ नीजरंगें रंगल्या आत्मरगें ॥ ४ ॥
गोपि गोन्या सांवळा एकठायीं ॥ तिरीं आल्या भानुजे चपळ घायीं ॥
लोंकि सूना गौळणी गायिपाळा ॥ वागिं वदती प्रीतिनें जगत्पाळा ॥ ५ ॥

(कामदा.)

वदति गोपिका माधवाप्रती ॥ जलक्रिडा करूं आजि नीगुती ॥
सतिजलामधीं बोध नाव ही ॥ त्वरित घालुनी ओलवूं मही ॥ १ ॥

(शार्दूलविक्रीडित)

ऐकोनी सतिभाषणें मग हरी बोले वरी कौतुकें ॥
नारीनों नरकाम हें अवघडी कैसें तुमाला तुके ॥

नावाडी नसतां तिरा नच शिरे नौका कधीं वायका ॥
भ्रांती भाव नका करू मज घरीं रागे भरे माय कां ॥ ७ ॥

(वसंतति०)

जाऊं घरा त्वरित गे मति माझि भीती ॥
नीती अशी कशि तरी अवरूं न भीती ॥
टाकोनिया वरि पती नित कां अशी ही ॥
सूचे तुम्हां जिव हरी विपरीत गेहीं ॥ ८ ॥

(द्रुत वि०)

जल बहू नच पार अपार हें । सति करें वलवें किमपी नहें ॥
जलधिजापति हा नित सांगतो । जळमिसे मति भाव समावितो ॥ ९ ॥

(चामर०)

बोलिली तदा सती हरीप्रती दटावुनी ।
कां भिती तुला तरीं असी जडे मनांतुनी ॥
ठाउकी असे अम्हा प्रती निती निराम जी
तारणीं क्रिडा कळे त्यजीं भिती मनामधीं ॥ १० ॥

(उपचित्र.)

हरि तूं बस ये तरणीमधीं । हरि रे भय हा भव बोधनीं ॥
करिसी न कळे असि भावना । सकळी कळते मनमोहना ॥ ११ ॥
तुजला भय ना अम्हां कळे । तव नाम स्मरे तया कळे ॥
अजितां सकळांमधीं तुला । असुनी भितिचा बरा ळळा ॥ १२ ॥

(कामदा)

ऐकुनी असें कृष्ण बोलतो । भाविकासि जो प्रेम पाजितो ॥
भक्ति भूलला वस्य जाहला । नाविकेमधीं बैसुं चालिला ॥ १३ ॥
सांवळा हरी गौर गोपिका । ऐक्य जाहली ठायिं नाविका ॥
नाव चालवी एक नावडी । बैसली धुरे गोपि कानडी ॥ १४ ॥

(शार्दूल.)

औलें मारित दोवि चोधि मिळुनी मध्ये हरी वेढुनी ।
चाले ते तरणी तरूग सतिच्या बाहूबळा पासुनी ॥

गाती गीत सुबोध आननिं घरें उंचा स्वरें सर्वही ।
मध्यें पोंचत तेधवां हरि मनीं भावी कळा ऐक ही ॥ १५ ॥

(वसंत•)

गोपी मनोध दृढते प्रति कोण रीती । पाहूं अजी अवसरीं कसि भाव नीती ॥
सर्वांतरात्मक हरी नच पार याचा । सत्तारुपें सकळिकें अवभास साचा ॥ १६ ॥
भावें वळे सुलभ तें भजनीं गुणानें । सायास घोर तपना मतिया समानें ॥
भक्ती विधींविण कधीं हरि हा वळेना । सिद्धांत वेद वदती रुप हेंचि माना ॥ १७ ॥
धैर्यास धारण किती मति या सतीची । पाहूं म्हणोन करि तो सरि लाघवाची ॥
आज्ञा करी समिर मेघ भुतांप्रती तो । जो गुण भूत धृतितें जगिं चागवी तो ॥ १८ ॥

(दिंडी)

मेघ आले करुनियां वळे तेथें । वायु आला चौदिसेहूनि पंथें ॥
वीज कडके गगनात वहू हो ती । स्वीकीर्णें आकुळहि तेधवा ती ॥ १९ ॥
गडद झाली काळुकी मार्ग दृष्टि । दिसेनाची तेधवां गोपि कष्टि ॥
म्हणति झालें काय हें एकायेकीं । अकाळींची वृष्टि ही होत लोकीं ॥ २० ॥

(मालिनी.)

बहुत जल पडे हो गोपिका भीजुनीया ।
निथळत तनु ओल्या कांकडी होत बाह्यां ॥
थडि नच दिठि येई तेधवा धाइ झाली ।
दचकि वसत चित्तीं वाटली रात्र आली ॥ २१ ॥

(शार्दूल•)

नावेला धरके पडोनि जल तें येतें मधीं तेधवां ।
पाणी फार भरे बुडे तरणि ती बैसे तदां यादवा ॥
गोपी बोलति आननीं गडवडी कैसें अजी साधवा ।
होई हें नकळे गमे मरण हें आजी चुको या भवा ॥ २२ ॥

राखावें तुजला जळामधिं कसें आजी वदे आमुतें ।
सूचेना मनसा करूं तरिं कसें आकांत सर्वांमतें ॥
नौसाला करिती सती जननि ती अंबेप्रती आननीं ।
वांचो या जळिं वासुदेव म्हणुनी देऊं बळी मोहिनी ॥ २३ ॥

(वसतति०)

कोणी करी नवस तो तुळजा तुकाई । राखे सुखी हरिस या करुनी उपायीं ॥
देवी तुजा करिन गे सम गोंधळाला। मेंढा मदोद्भव दिला खचितेव तूका ॥२४॥

(द्रुतविल०)

जल चढे गुढग्यावरि गोपिसी । घननिळाप्रति ये वरि नाभिसी ॥
उचलुनी हरिला कडियेवरी । सति धरी प्रितिनें मति बावरी ॥ २५ ॥

तंव हरी सलिला नित सागतो । तरणुपाय रुपा रव भाव तो ॥
समग्र हा उभयां जन अर्थकी । मन धरी तरि ये भर लौकिकीं ॥२६॥

(शार्दूल०)

फेडोनी चिरचोळिया जलप्रवारोधाकरापासुनी ।
छिद्रें बंद करा विरोध मतिनें राखा मला येथुनी ॥
आतां नाव तळाप्रती बसतही काळांत गे गांठला ।
मोहाचा खटला भला गुणिक हा लाभार्थता साचला ॥ २७ ॥

माते माय कशी दिसे यशुमती येथोनियां पूढतीं ।
नीरीं ही बुडवी भवीं तुमचि गे साक्षी गमे नीगुती ॥
गोपींनि लुगडीं त्यजूनि तनुचीं छिद्रें तदां रोधिलीं ।
इंद्रीयें विषयाकडोनि परती ज्ञानेंप्रती बोधिलीं ॥ २८ ॥

(मालिनी०)

कितिक कर करोनी अंजुळी पाणि काढी ।
कितिक ह्रदयि गेल्या भंगुनी भ्रांति ओढी ॥
समय कठिण आला चित्तवृत्ती उडाली ।
अभिमति तनु भावो भावना ती बुडाली ॥ २९ ॥

(दिंडी.)

नीर आलें नाभिला झांकुनिया । गोपि छातीला लहरि भार माया ॥
गुह्य काया झांकली अंबुमाजीं। तदां कृष्णा घेतला शिरामाजीं ॥ ३० ॥

कंठ बूडे जेधवा गोपिकांचा । अंत वाटे पोंचला सकळिकांचा ।
तदां मूखा पाहती हरीजीच्या । धांव म्हणती माधवा गौळियांच्या॥ ॥३१॥

(कामदा०)

धाव अच्युता धांव माधवा । धाव गोपती आजिं केशवा ॥
नाडलों अजीं तूज मूकलों । गोकुळाप्रती आजिं सूटलों ॥ ३२ ॥
वनानिळा हरी तूजवीण ना । कवण रक्षिता वारि यातना ॥
भुमिवरी घरीं आजि न्हेयि रे । दिनमती सख्या गोपि आमि रे ॥३३॥

(स्रग्धरा.)

देवा देवी रुपाळा प्रसविसि जगतीमाजिं तूं मूळ देवा ।
सत्तामात्रे जमावा विविधरुप भवा नाम तें वासुदेवा ॥
भावातीता गुणाला नच रिघस्वरुपानीरभावा मवाळा ।
नीराहारी हरी रे अजि क्रुर दिठि दे सोडुनी गा दयाळा ॥ ३४ ॥

(शिखरिणी)

बहू आम्ही मूढा अबल मतिच्या नारि मुळच्या ॥
तशामध्यें गौळी पशुपवनिच्या कांतिधरच्या ॥
गती ना ज्ञानाची तमभर दिठीं जाण सखया ॥
परी भावो चित्तीं पदिंजडतसे साक्षि तुंचि या ॥ ३५ ॥

(भद्रिका.)

तळमळी तुरवा रमापती । मति निरामधिंही असे भिती ॥
अरि भिती टळवी यदूविरा । सुरहरा स्मरणीं हरी मला ॥ ३६ ॥
बळहिना अबला मुळच्या हरी । हरिगळा खळ हा आजिं रे हरी ॥
कवण ना तुजवीण रमापती । जगतिला नवरा मतिला पती ॥ ३७ ॥
मति जी रमली तव भावनीं । भव हा सरला तनुलागुनी ॥
मुनिसंततपोनिधि योगिही । पद–अबुज सेविति या महीं ॥ ३८ ॥

(उमा०)

दीनजनाप्रति पाळक नाम तुला हरि या जगतीवर तें ॥
नाकिं तसें फणिलोकि वसे संत मुखें मुनियोगमतें ॥
ते सत दावि अनंतमती भव हा अरिभाव हरी सदया ॥
गोपि तुझ्या मरती तुज घेउनियां त्वरिताव जडों सदया ॥ ३९ ॥

(शार्दूल०)

या रीतीं प्रमदा जला मधिं स्तुती गाती मुखें आतुरा ॥
चिंतातूर मनामधीं अवकला दीसे नची आसरा ॥
तेंव्हां भाव मनोगती समजली नाहीं मली संसृती ॥
माझी प्रीतमती निती सतिप्रती तैसी नसे त्या पती ॥ ४० ॥

(मालिनी.)

सदय घन मुरारी तेधवां ओळलासे ॥
कळवळ दिनतेची आंगिं ज्याचे बहूसे ॥
घन अवगतिचा तो तेधवां बंद झाला ॥
समि रवि तळदीशा भ्रांतिचा वास गेला ॥ ४१ ॥

रवि किरण प्रभा ती फांकली गोपि दृष्टी ॥
तमभ्रमजल सूके कोरडी नाव कोष्टी ॥
तट दिठिमधिं आला होडि लागे तिराला ॥
उपक्रम लय झाला बोधनीं भाव आला ॥ ४२ ॥

(वसंतति०)

आल्या तिरा उतरुनी नवती तरूणी ॥
गोपी हरी धरुनियां तरणी सुकाणी ॥
सायुज्यता प्रगटली कलिमाजिं माता ॥
गाथा शुकाचि नृपबोधरसोघहीता ॥ ४३ ॥

(स्रग्धरा.)

सान्या आल्या तिराला तदुपरि हरिला जोडुनी बद्धपाणी ॥
आनंदाची सुवाणी विखरत वदनीं प्रेमळा रोध ध्यानीं ॥
लाडें आल्या लबाडी मनिं धरि हरि हा जाणुनी चाळवीती ॥
गोडी कांता सतीची हरिवर भरती भावना ऐक्यतेची ॥ ४४ ॥

(द्रुतवि०)

हरि तुला अजिंरे अहिं रक्षिलें । जलसमूहमधीं तरणीं भले ॥
तरुनियां तरणी तनु संपती । तुजसही तरिं या अजिं ये क्षिती ॥ ४५ ॥

(कामदा,)

चल घरीं हरी गोप सुंदरा। जननि देह रे होइ घाबरा ॥
नच वदे घरीं गोष्टि माधवा। जलक्रिडा सख्या गोकुळीं तुवां ॥ ४६ ॥

(शार्दूल०)

भ्रांती भाव स्वभावता मति धृती स्वप्नीं जशी भूतता ॥
कंठीं धारणता गमें तव मता भीती भुतीं व्याप्यता ॥
शब्दा ठाव फुटेनची तमभरें धांपा बसे अंतरा ॥
येई जाग्रत भावने वरिवरी भावा मना साम्यता ॥ ४७ ॥

(वसतति०)

गोपी श्रमांतुनि घरीं सदनीं निजाचे ॥
आल्या हरी घरिं सती पति नंदजीचे ॥
दीला हरी जननितें बहु प्रेमभावें ॥
वीदेह ठाव वसणे मति ऐक्यभावें ॥ ४८ ॥

(कामदा)

पाहुनी मुखा चालती घरिं। लौंकिका रितीं बुद्धि ये बरी ॥
चिंत्ति माधवा धारणीं धृती। भक्ति गोपिका भावना कृती ॥ ४९ ॥

(शार्दूल०)

भोगी भावगती नितीं सकळही बोधान्वयें आकळे ॥
गोकूळीं सुखकारकीं सकळिकां नंदात्मयोगाबळें ॥
स्वानंदें सुळभी वसे सुजनतें भक्तीरुपें आत्मनीं ॥
मायाभाव सरे हरी भजनिं या प्रेमा भरे हो मनीं ॥ ५० ॥

(वसंत०)

हें भाग्य भागवत भावगिरा शुकाची ॥
वर्णी नृपा प्रति तया प्रति नामचाची ॥
कौंतेयसूत–सुतलो नृपती परिक्षी ॥
रक्षी क्षिती सकळही सद्भाव दक्षी ॥ ५१ ॥
आत्मानुभाव मतिनें गति दे तराया ॥
व्यासोक्ति वास शुक हा भव हा सराया ॥

तोंची यथामति अनंतमुखामधूनी ॥
वर्णी अनंत जगती ध्वनि लाववानीं ॥ ५२ ॥

(शार्दूल०)

नौका भावसरे धरेवरि असा आहे मिळावा हरी ॥
गावें मानस भाव हा निजरुपें फेरी अनंतीं करी ॥
वारी संकट सर्व दृश्य मतिचें भक्तीरुपें वर्ततां ॥
भावी ठाव अनंतमायिकरुपें कर्तेपणा नामता ॥ ५३ ॥

२. राधाप्रीति.

(शार्दूलवि०)

गोविंदे सदये तुला नमन गे माये करी वीजयो ॥
बोधाचा दिप लावुनी मम मती लागीं दिजे आश्रयो ॥
मोहाची तमसांजवेळ हरवी दावी चवी भावनीं ॥
प्रेमानंद वदो गिरा तव कृपें राधा–प्रिती आननीं ॥ १ ॥

(वसतति०)

कैसी हरी करुं तुझी विधिभावपूजा ॥
भावार्थ हा अवगमे नच कोणदूजा ॥
व्यापोनि आपसमिरा अवनी खगाला ॥
गूणान्वयो प्रगटसी मति भाव काला ॥ २ ॥

(शार्दूल.)

गूणाला गमना भुतां उगम ना नामारुपा भावना ॥
साचें हें सकळी खरेंच परि हें रूपान्वया वासना ॥ ३ ॥

(उपचित्र.)

सगुणी करुनी तुजला हरी । मन हें रमवूं आजि कौकरी ॥
कलिला ढकलूं गितभावनीं । प्रित रे रखुं ही मनसावरी ॥ ४ ॥

(इंद्रवज्रा.)

राधाप्रितीची हरि भावमाळा । गातां गुणें ही करिते सुशीळा ॥
रंगे मती यामधिं कौतुकानें । संपे भवो सार गमे सुखानें ॥ ५ ॥

(शार्दूलवि०)

कोणी एक दिनांतरीं यशुमती घेऊनियां माधवा ।
नीजे मंदिरिं त्या वसंत समयीं सांगे मुला वानवा ॥
बारे ऐक सख्या मुला घननिळा खोडी त्यजी नारिच्या ।
राधेच्या घरिं जाऊं तूं नच कदा कौकिक हारे तिचा ॥ ६ ॥

(कामदा.)

सोड खोडि तूं कार पातला । छंद तुजसी हा नसे भला ॥
ऐकूं मी किती गोपिची रळी । नाहि थार रे या भुमी तळीं ॥ ७ ॥

(मालिनी)

कुळ निति रिति लागीं रीत ना चांगली ही ।
बुडविसि रुप नामा वाटतें सत्य गेहीं ॥
गम नच तुज धामीं बाळ तूं तों तरा ह्या ।
नच दिसत पुढें रे अब्रु लागीं तरूंया ॥ ८ ॥

(शिखरिणी.)

अरे कृष्णा आतां निज मज कुसी जाण सखया ।
त्यजोनीया चाळे सकळिक तुवां आज तनया ॥
उनाची ही वेळा सुख अवकळा जाण करिते ।
तपे भूमी सारी तरणि किरणी पाद जळते ॥ ९ ॥

(द्रुतवि०)

हरि म्हणे रमणी सति गोपिका । जननि गे धरती मज कौतुका ॥
कडिवरी धरुनी मजला धरीं । बिदिंतुनी उचली ठक माजुरी ॥ १० ॥
खुसि नसे मजला परि बाळ मी । करूं कसें बळ ना भित फार मी ॥
रमणिचे कर गे मज रुतती । गुदगुल्या करिती बरी नारि ती ॥ ११ ॥
मिळुनियां सकळी मज एकल्या । गडणि त्या तनुचेवरि टेकल्या ॥
कसि धरूं कळती मति भीतसे । मुषक मार्जेर पाहुनि भीतसे ॥ १२ ॥

(शालिनी.)

बारा सोळाच्या वयाच्या भरानें । एका ठायीं दांडग्या त्या मतानें ॥
गोऱ्या गोऱ्या सावळ्या गाळ आई । साळे आळीं दाखवी गाळ आई ॥ १३ ॥

तोची यथामति अनंतसुखामधूनी ॥
वर्णी अनंत जगतीं ध्वनि लाघवानीं ॥ ५२ ॥

(शार्दूल०)

नौका भावखरे धरेवरि असा आहे मिळावा हरी ॥
गावें मानस भाव हा निजरुपें फेरी अनंतीं करी ॥
वारी संकट सर्व दृश्य मतिचें भक्तीरुपें वर्ततां ॥
भावी ठाव अनंतमायिकरुपें कर्तेपणा नामता ॥ ५३ ॥

२. राधाप्रीति.

(शार्दूलवि०)

गोविंदे सदये तुला नमन गे माये करी वीजयो ॥
बोधाचा दिप लावुनी मम मती लागीं दिजे आश्रयो ॥
मोहाची तमसांजवेळ हरवी दावी चवी भावनीं ॥
प्रेमानंद वदो गिरा तव कृपें राधा-प्रिती आननीं ॥ १ ॥

(वसतति०)

कैसी हरी करुं तुझी विधिभावपूजा ॥
भावार्थ हा अवगमे नच कोणदूजा ॥
व्यापोनि आपसमिरा अवनी खगाला ॥
गूणान्वयो प्रगटसी मति भाव काला ॥ २ ॥

(शार्दूल.)

गूणाला गमना भुतां उगम ना नामारुपा भावना ॥
साचें हें सकळी खरेंच परि हें रूपान्वया वासना ॥ ३ ॥

(उपचित्र.)

सगुणी करुनी तुजला हरी । मन हें रमवूं आजि लौकरी ॥
कलिला ढकलूं गितभावनीं । प्रित रे रचुं ही मनसावरि ॥ ४ ॥

(इद्रवज्रा.)

राधाप्रितीची हरि भावमाला । गातां गुणें ही करिते सुशीला ॥
रंगो मती यामधिं कौतुकानें । संपे भवो सार गमे सुखानें ॥ ५ ॥

(शार्दूलवि०)

कोणी एक दिनांतरीं यशुमती घेऊनियां माधवा ।
नीजे मंदिरिं त्या वसंत समयीं सांगे मुला मानवा ॥
बारे ऐक सख्या मुला धननिळा खोडी त्यजी नारिच्या ।
राधेच्या घरिं जाऊं तूं नच कदा लौकिक हारे निचा ॥ ६ ॥

(कामदा.)

सोड खोडि तूं कार पातला । छंद तुजसी हा नसे भला ॥
ऐकूं मी किती गोपिची रळी । नाहि थार रे या भुमी तळीं ॥ ७ ॥

(मालिनी)

कुळ निति रिति लागीं रीत ना चांगली ही ।
बुडविसि रुप नामा वाटतें सत्य गेहीं ॥
गम नच तुज धामीं बाळ तूं तों तरा ह्या ।
नच दिसत पुढें रे अव्रुलागीं तरूंया ॥ ८ ॥

(शिखरिणी.)

अरे कृष्णा आता निज मज कुसीं जाण सखया ।
त्यजोनीयां चाळे सकळिक तुवां आज तनया ॥
उनाची ही वेळा सुख अवकळा जाण करिते ।
तपे भूमी सारी तरणि किरणी पाद जळते ॥ ९ ॥

(द्रुतवि०)

हरि म्हणे रमणी सति गोपिका । जननि गे धरती मज कौतुका ॥
कडिवरी धरुनी मजला घरीं । बिदिंतुनी उचली ठक माजुरी ॥ १० ॥
खुसि नसे मजला परि बाळ मी । करू कसें बळ ना भित फार मी ॥
रमणिचे कर गे मज रुततीं । गुदगुल्या करिती बरी नारि ती ॥ ११ ॥
मिळुनियां सकळी मज एकल्या । गडणि त्या तनुचेवरि टेकल्या ॥
कसि धरूं कळती मति भीतसे । मुषक मांजर पाहुनि भीतसे ॥ १२ ॥

(शालिनी.)

बारा सोळाच्या वयाच्या भरान । एका ठायीं दांडग्या त्या मतानें ॥
गोऱ्या गोऱ्या घावऱ्या गाल आई । साले आलों दाखवी गाल आई ॥ १३ ॥

द्वंद्वाकारा कातरा काम भारा । दारा सारासारतानांचि पारा ॥
वारायाला नामला अंगि जोरा । तोरा थोरा बाप याना उभारा ॥ १४ ॥

(भुजंग)

मनाच्या कठोरी पराच्या भराच्या । नराच्या धुरेच्या दृढा त्यागतीच्या ॥
कडेच्या ओसरी ओस त्या मंदिराच्या । नसे बाप या त्या घरीं मीळणीच्या ॥ १५ ॥
कमानी कृती नागव्या होउनीयां । मला झोंबती ठेविती छाति पाया ॥
करानें करा माजिया चोळितातीं । उराच्या कुचया आनना दाबितातीं ॥ १६ ॥

(मालिनी)

म्हणति मज सती त्या बाळ कां आजुनी तूं ।
पति तनु मति मानी आमुची प्रीत ती तूं ॥
शशि कळिसम वाढे द्वीतिये पूर्णिमे ये ।
तव मति जळ डोहीं कुमुदी ही तनू ये ॥ १७ ॥

तरणि किरणजानी नीज भावो प्रभावो ।
अवगत अजि भावो तेधवां ये सुवावो ॥
सकळहि तरुणि त्या या रितीं रोज मातें ।
जुलुम करुनि न्हेती आवरेनाचि मातें ॥ १८ ॥

(इंद्रवज्रा)

राधा असोची उळटीच धारा । थारा नसे तीस दुजा न वारा ॥
वारा सत्याचार तरा करोनी । न्हे ते घराला बहु तें त्वरेनी ॥ १९ ॥

(शार्दूल)

माते मी लटिकें न बोल वदनीं बोले कधीं जाण गे ।
आई आण तुझी वदोनि कथितों चित्तीं खरें बाणगे ॥
झालों रोड तनू विलोक नयनीं मामी अजीच्यानिगे ।
जाईना किमपी घरांतुनि जरा बाहेर हें मानि गे ॥ २० ॥

(वसंत)

ऐसें वदोनि निजला मग माय संगें ॥
रंगे मती गवळणी प्रित भाव संगें ॥

राधा वियोग मतिला झुरणीच लावी ॥
नाहीं च जाग्रति सरोनि सुषुप्ति भावी ॥ २१ ॥

राधे हुनी नच रुची अवनी वरीया ॥
याहून ती सद शते पट जाण माया ॥
कायापुनीत भविया करणें असे ज्या ॥
नामा मृतें सुलभता सरि नाच दूज्या ॥ २२ ॥

(भुजंग.)

प्रयागा हुनी यागहा स्वल्प योगें । वदे नाम राधा हरी प्रेमरागें ॥
मती प्रेम वाढे सदां ऐक्य भासे । सदां भासती हे जनाचे तमासे ॥२३॥

(शार्दूल.)

राधेनें प्रित ठेविली हरिवरी चित्तांतरीं प्रेमता ॥
ना कांतावरि तातमाय कुळिंही ऐसी जडे साम्यता ॥
वाणीनें नच संभवे रुपकता प्रीतीस हें आणणें ॥
राधेची कळ राजिवाक्ष समजे कृष्णा तिणें जाणणें ॥ २४ ॥

सोमानें उदधी भरे जळप्रभे स्वानंद भावे तया ॥
साक्षी कोण रसा वरी रुचिकते येई नची भावया ॥
सूर्याच्या किरणें कुमूदि विखरे अस्तांतरीं आवळे ॥
प्रेमाची जडणी जसी मति तसी ज्याची तया आकळे ॥ २५ ॥

(वसंतति०)

राधे मनीं हरि जरानच दूर व्हावा ।
साचें परी जगनिती प्रति भी स्वभावा ॥
कैसा अनूभवि जगीं जगरीति माजा ।
राहूनि पैल पटवी खुण आत्म काजीं ॥ २६ ॥

तैसी सती हि जन लौकिकिं वागता है ॥
भावार्थ कृष्ण स्वरुपीं मति शांतनोहे ॥
सासू पती जपतसे दिन रात्र ऐसी ॥
घालोनि काजळ दिठीं निजवी स्वकूसीं ॥ २७ ॥

सोसूनि जाच सकळी ते गेली घराला ॥
गोकूळ वासरमवी हरि ध्यास माला ॥
माहेर माधव गुणा कृति मानुनीयां ॥
चित्तां तरीं रमतसे विसरोनि काया ॥ २८ ॥

(मालिनी.)

मति तटि यमुनेच्या कृष्ण राधा मिळाफू ॥
खुणवरि उभयांच्या अंतरी ऐक्यमापू ॥
करुनि सकळि कर्मा संसृती पाक सिद्धी ॥
रवि प्रहर दुपारीं सासु काता सुबुद्धी ॥ २९ ॥
अनुभव रुचि अन्नें वाढुनी जेववीली ॥
भुक समनित होता भावना शांत आली ॥
वदत मग ति सासू राधिके जेविं तूंगे ॥
उरत सुरत जें कां देइज गाइला गे ॥ ३० ॥

(भुजंग)

असे मोडकी गाय दाव्यावरी ती ॥
वनीं जाइना शक्ति नाकाळ नीती ॥
कळी वृद्ध भावो जडे गे तनूला ॥
करी देख रेखी तिची सांजवेळा ॥ ३१ ॥
नको जाउं कोठें उन्हाची उगेची ।
नको प्रीत ठेवूं दुजाचे घराची ॥
नको नारिसंगें करूं बोलि दूज्या ।
बरी उन्नि गे पाहतां देव पूजा ॥ ३२ ॥

वयाचा भरावा जनाचे दिठीला । बहू व्यापि गे काम तो बुद्धि माला ॥
नको मंद दारीं हरी घेउं जाऊं । जनीं बोलि खोटी तुझी रीत भाऊ ॥ ३३ ॥
अंगे चोर तो पोर नंदा घरींचा । फर्सी पाडि गे मार्ग तोडी भवींचा ॥
घरीं राहणें मानसीं वागताहे । तरीं याच रीतींमधीं सूख आहे ॥३४॥
वराला त्यजूनी पराला रिझावें । असें मानसीं वागल्या आजि जावें ॥
दिजे लग्न हुंडा अजी चार साक्षी । सुखे गे पुढां पारखी रोज लक्षी ॥३५॥

(कामदा.)

नच बरी तुझी चाल राधिके । श्रवणि ऐकिलीं सर्व कौतुकें ॥
जननिच्या कुळा दोष लाविला । नच कसा तुवां अर्थ पाहिला ॥ ३६ ॥

(उपचित्र.)

कसि गे घसिही कुळि आमुच्या । जडवीत रिती तव चालिच्या ॥
मुक नंद तुला रुचला कसा । शिशु बाळ स्वजार वसे कसा ॥ ३७ ॥
तिजप्रती नच दे प्रतिउत्तरा । मनिं असें समजे धड ना क्रुरा ॥
प्रतिजबाब करी नच ती बरें । नच दिसे मजला घनि ही बुरे ॥ ३८ ॥

(शार्दूल.)

शब्दें शब्द चढे नडे स्वहित तें बंदी घडे आजची ॥
उद्याचें कुणि पाहिलें घडिभरें राहूं मुके हे शुची ॥
वांचे थेरडि काळ ही मजप्रती कर्माजितें आधल्या ॥
जाती एक दिनीं मरूनि सटवी होतें बरें आपुल्या ॥ ३९ ॥

(शिखरिणी.)

वदे चित्तीं राधा कितिकहि वदों डोइ फुटकी ॥
मला कृष्णावीणें रुचतचि नसे दृश्य नटकीं ॥
अजी जावें वाटे जलमिषरुपें भानुजतटीं ॥
सखा तेथें भेटे खचित मजसी भावत दिठीं ॥ ४० ॥

(पृथ्वी.)

असे स्मरुनियां घरीं चळतसे कडे रांजणा ॥
असे उदक रांजणीं परि तथा त्यजी बोधना ॥
घरांतुनि निरा त्वरें वसरिका सती आणिले ॥
कळो नच दुजा दिलें पतिदिकां गपाचूपतें ॥ ४१ ॥
जसें निधडतें अनूभव मती जुने आधले ॥
स्मरोनि प्रथमीं स्वकर्म त्यजि ती उपाधी भले ॥
स्वबोध धरणी प्रती वसुनियां बरें ऐक्य तें ॥
मला रहित भावना जडत ते सती त्या मते ॥ ४२ ॥

(शार्दूल.)

वारी टांकित ओतुनी करि रिता कुंभासही रांजणा ॥
पात्रें सर्व करोनियां रिति तदां राखीत मध्यांगणा ॥
(चैत्राचे पुनवेकडोनि पुढचे मीतीतलें बोल हे)
उष्णाचे झळके करोनि तळखे ग्रीवा सुके सासुची ॥
पाणी पाहत मंदिरीं तंव नसे शब्दें सुने जाचिची ॥ ४३ ॥

(वसतति०)

नाहीं च भान उदकीं कुठ गेलि राधा ॥
पात्रां तरिं लवनसे धर ईस बांधा ॥
आणीत पाणि सगळा दिन ही हरामा ॥
नाहींच कोण असली मन ओघरामा ॥ ४४ ॥

ऐकूनियां सुखमती गति होत राधा ॥
साधेल कामजिवना प्रति मार्ग सूधा ॥
सोसिन जाच सकळी हरि सख्य भावें ॥
जावेंच माधव मिळे अशुभी सुभावें ॥ ४५ ॥

(शिखरिणी.)

सुने लागीं सासू वदत रवते दोंचि शरसें ॥
क्षतें छातीठायीं पडत परिं ती सोसि सुखसें ॥
घडा घेवोनीयां गमन करिते हंसगमना ॥
नसे सिंहाला कीं डुलत करिसीं भावित मना ॥ ४६ ॥

(द्रुत वि)

आजि मिळे मिळणीं हरिहा मला ॥ जलतटीं निकटी तरु छायिला ॥
चटचटां पद ते मग ऊचली ॥ समिप ये यमुने निट एकली ॥ ४७ ॥

(मालिनी.)

मुखकमळ सुकोनी नेत्र ते लाल झाले ॥
तळमळि हरिसाठीं योग–वीयोग तोले ॥
उतरुनि घट तेथें त्या तटां घेत वायू ॥
मति मदनशराची भाविते उष्ण वायू ॥ ४८ ॥

(द्रुतवि०)

दशदिशा नयनाकृति चंचळी ॥ नच थरे समते ममते वळीं ॥
गढि मनोघ रसीक दिसे नची ॥ शांति तदां खचली नच अन्यची ॥ ४९ ॥

(उपचित्र)

करिचे सरिचे सरळाकृती ॥ करते रमणी अति आकृती ॥
भुमिला ठकले डसले कृती ॥ पडली अवनीवर पूढतीं ॥ ५० ॥

(वसंतति०)

क्षोणी नसे समिप ते समर्थी तिपासीं ॥
येकांत वास बरवा परि त्या वनासी ॥
कृष्णाविणें रसिकता गम नाहिं भावा ॥
धांवे म्हणे जळधिजापति वासुदेवा ॥ ५१ ॥

(स्त्रग्धरा)

भावायोगें स्थिरावा हरि गुणस्वरुपा भक्तिचा जोर भारी ॥
आला धावोनियां तो चपळ मनगती टाकुनी माय नारी ॥
छायेलागीं कदंबा वसत नरहरी एकला पैलपारीं ॥
बोधे रोधे समोघं जळमधिं मतिचे ऐल ही कांति नारी ॥ ५२ ॥

(शार्दूल.)

बोधाचा तरु तो कदंब मुळचा छाया रुपें भावना ॥
भक्तीची भुमिका मती तळवटीं नीजार्थे ही भावना ॥
मध्यें अंतरवासना नदि असे दोघांमधीं अंतरा ॥
राधा पैल हरीहि पैल मिळना नेत्रांवरी अंतरां ॥ ५३ ॥

(वसंतति०)

राधा उरोजयुगुळीं चवदामधींची ॥
वर्षावकाळिं भरती उदकें नदींचीं ॥
कामोद्रवें तरुणिचा हरिसंग इच्छी ॥
जैसा चकोर शशिला प्रिति रंग इच्छी ॥ ५४ ॥

(भुजंग.)

तदां येत ध्याना वरी राधिका ती ॥ उठोनी बसे जेधवां आधिकाती ॥
म्हणे गोप कांता सख्या येइ कांता ॥ नको त्रास देऊं रमेच्या स्वकांता ॥ ५५॥

नको मोकळूं अच्युता प्रीत माझी ॥ बळाहीन मी आजि रे आंचिमाजीं ॥
वियोगें तुझ्या देह संतप्त झाला ॥ जसी अग्निसंगें रिती लोणियाला ॥ ५६ ॥
तुझ्या छंदगूणें जनीं निंद्य झालें ॥ प्रपंचामधीं नंदनंदा बुजालें ॥
नसे ग्राम्य ज्यापीं हितातें कथाया ॥ किती आठवूं रे उदासी कथाया ॥ ५७ ॥
मनानें बुडी दीधली पायिं तुझ्या ॥ मदा शांतवाया कळा पायिं तूझ्या ॥
नसे गोडि अशीं प्रिती नाच अन्यीं ॥ रती सूख इच्छी वसे तापवन्ही ॥५८ ॥

(कामदा.)

सदय मानसा गोपसुंदरा ॥ घनानिळा हरी नंदकूमरा ॥
झडकरी अजीं पाय दाखवीं ॥ वदत कामदा फायदा कवी ॥ ५९ ॥

(उपचित्र.)

झट ये मनमोहन राजसा । घन ये अवनी स्वरा जसा ॥
भुमिरे तनु ही बहु तापली । कढई चुलिच्यावर तापली ॥ ६० ॥

(मालिनी.)

नरहरि ब्रजनाथा थार दे अंतरीं रे ।
ममसमिप तुं राहे थोडक्या अंतरा रे ॥
दिठिमधिं नित येई माजिया मूर्त तूझी ।
कळ नच धरवे ही वीरहो मूर्त तूजी ॥ ६१ ॥

(शार्दूल.)

ये ये लौकर ये नये करूं असें मायेमधीं माधवा ।
दोघां संगम हा महा रसिक हा टाकोनियां मा धवा ॥
केला अंतर राजसा भरंवसा देवोनियां मानसा ।
दु:खानें दडपोनियां धरियलें माझ्या हरी मानसा ॥ ६२ ॥
देवा मी दुबळी बळी तव तनू देखोनियां सांवळी ।
संसारीं बहु तापलें भुमितळीं नाहीं मला सांवली ॥
विश्रांती मज शांति ती तव नितीमाजीं गमे नीगुती ।
दावी रे सखया दया करुनियां मूखांबुजा नीगुतीं ॥ ६३ ॥

(भुजंग.)

वदोनी असें पाहिलें पैलपारा । तदां पाहिलें लोचनीं त्या अपारा ॥
बहू हर्ष झाला तदां कंठ दाटे । करूनी सुभा भावना शद्ब वाटे ॥६४॥

(उपचित्र.)

यमुना उतरे हरि देखतां । निजरुपा अनुभा मति देखतां ।
यदिं नसे दिठि ती प्रित अच्युतीं । च्युत नसे ह्मणुनी रव अच्युतीं ॥६५॥

(मालिनी.)

उतरलि सति थडीला ऐळ ती पैल गेली ।
चिरजळसह्वासें भीजली अर्ध ओली ॥
करि नच मुखिं शब्दा व्याप लज्जांश चित्ता ।
सुजनमनसुमोघा लाजवी व्याघ्य चित्ता ॥ ६६ ॥

(भुजंग.)

उभी लाजिता मान घालोनि खालीं । रसामाजिं ओली मनीं जे निखाली ॥
निजध्यास अंगीं पराठायिं राधे । हरी गोकुळा औतरे हेत राधे ॥ ६७ ॥

(वसत.)

देखोनि सूर्य कमळी कलि हो प्रफुल्ला । तैसा मुखेंदु सतिचा दिसतो प्रफुल्ला ॥
न्यवोनि चोरदिठिला अवलोकिताहे । केव्हां गळां हरि धरी मनिं भाकिताहे ६८

(मालिनी.)

दिठिमधिं धरि ध्याना त्या मृगांकाननातें । परपुरुषिं रते जी मानसा काननातें ॥
मति दरि मथनानें जाग्रती ते अनंगा । निजरुपहरिसंगें शांति ये या अनंगा ६९
मधुसुदन मनोधीं मन्मथू प्रेम भावो । मृगनयनि दिठीनें देखतां भक्तिभावो ॥
सहजचि हरि आला लोह कीं लोह चुंबूं । सतिमुखरस भावो गौर ते गाल चुंबूं ॥

(शार्दूलविक्रीडित.)

झाला षोडष—भाव मान मतिचा जानी तनू भावना ।
भावानें वळखी स्वरूप हरिचें भक्तीच संभावना ॥
झाला एकचि भाव सौख्य मतिचा त्याचा तिचा सारिखा ।
नाहीं सागरिं जो रमे अवगम राधे प्रिती सारिखा ॥ ७१ ॥

(पृथ्वी.)

उरोज धरिले करीं हरिजिनें रजोभावते ।
मनोधृतिमथें पदा जिव शिवो बुधां भाव तें ॥

कटी तटस्फुरे करें घननिळा फिटे ग्रंथिका ।
गळोनि पडलें तदां वसन तें फिटे ग्रंथिका ॥ ७२ ॥
सुसग समयो वियोग शमुनी तया ऊभयां ।
स्मरोनि पद हें भवांबुधि तरून भावूं भया ॥
हरी सतिउरावरी रमतसे रसाच्या भरा ॥
करोनि तिस संग नंग हरिला दिसांच्या भरा ॥ ७३ ॥

(मालिनी.)

बहुत चपल राधा संगयोगें हरीच्या ॥
मतिमधिं सुख मानी ना भयो त्या अरीच्या ॥
सितळ मति मनाची राधिकेच्या तदां ती ॥
अधर सदृढ देवें चाविले शुभ्र दांतीं ॥ ७४ ॥

(द्रुत वि)

उभय तीं समता बरि पावलीं ॥ सुखकरी रसिं या स्वरुपावली ॥
हरि मिठी मधिं ते धरि राधिका ॥ दृढपणा शिरजोर नराधिका ॥ ७५ ॥

(शिखरिणी.)

स्वसूखाच्या छंदें रमण रमणी एक मिळणी ॥
जसीं आत्मारामीं सुमति सम ते सारमिळणी ॥
म्हणे देवो राधे तुजविण मला ना च नवरी ॥
मती नाचे माझी तव गुण स्मरे साच चवरी ॥ ७६ ॥

(शार्दूल०)

टाकोनी जननी सखे निजसुरी आलों मि गे धांवुनी ॥
भक्ती भाव तुझा असा कवतुकीं मूखासुधावणी ॥
राधे काय करूं तुझ्याविण मला नाहीं गमे शांत गे ॥
आई कोंडित मंदिरीं तव गुणें आलों तशा आंतगे ॥ ७७ ॥

(वसंतति०)

ऐसें वदे हरि तिला मग बोलताहे ॥ राधा सख्या घननिळा समतोलता हे ॥
टाकूं नको मज दुरी मदुसूदना रे ॥तूझ्याविणें मज जगीं भवसूद नारे ॥ ७८ ॥

संतोषकारक मना रमणा मुरारी । वार्ता फुटे व्रजपुरीं उठली फुकारी ॥
कैसी घडे तवगडी उघडीक भावें । नांवें तुझ्या रडतसे नड हीच भावे ॥७९॥
सासू श्वसूर पतिही गठि येक त्यांची ॥ गोष्टी वदों नच रुचे मरणांत त्यांची ॥
वांचे हरी तंव वरी प्रित ठेवुनीयां ॥ बोले पदीं हरि जिव्या कर ठेउनी यां ॥८०
ऐशा रितीं जलतटीं सति कृष्णकुक्षीं ॥ संपोनि शुक्ल दिन ते नित कृष्णपक्षी ॥
वर्णीयले रतिसुखामाधें आत्मतत्वा ॥ श्रृंगारभाग हरिचा मदनासमत्वा ॥८१॥

(भुजग)

निबंधा कृती लौकिकीं जारभावो ॥ गुरूबोधनीं शांतिचा हा प्रभावो ॥
कथा गोड भारी हरी राधिकेची ॥ असी नाहिं दूजी रुची हे सुधेची ॥ ८२ ॥
धरीं मानसा भावना माधवीं या ॥ मती वाग तूं राधिके साम्य माया ॥
नको भावना दूसरी तूजला ती ॥ करी नाशरे संसृती हाण लातीं ॥ ८३ ॥
रिती संग राधा रमाकांत याचा ॥ प्रिती भक्ति भावो जडे प्रेमवाचा ॥
अनंता गुणें गाउं या अच्युताला ॥ धरूं मानसीं याच कल्पद्रुमाला ॥ ८४ ॥

३ आत्मनिवेदन.

(शार्दूलविक्रीडित)

प्रारंभीं नमि मीं गणाधिश गुणी हेरंब चिंतामणी ॥
दे गा बुद्धि मला कला गुणलिला वर्णावयाला ध्वनी ॥
प्रेमानंद मनीं भरों भवसरों आरामला आभरों ॥
नासो काम फिटों कलंक न नटो कामास गा अंतरों ॥ १ ॥
पायीं भाववसों मना निज दिसों हांसो रतानावसों ॥
गोडी पूर्ण असों गुरूघर दिसों सर्वांतरीं ऐक्यसों ॥
वीवेकान्वयसारसा धन असो तापों रवी अंतरीं ॥
नीजीं बाप तुं तापहारक खरा काला भया मंतरीं ॥ २ ॥
ब्रह्मा मंद पदें वदे निजपदें हंसासनी शारदे ॥
चत्वारीजननी मनीं नमिन मी दीनानिसीं पायदे ॥
सेवेका वसला मुलासम तुला मातें अर्जी हा भला ॥
आनंदास अनंत मागत असे पूरा करी गे लळा ॥ ३ ॥

पूर्णानंदपदावधाम ममदा नाथा गुरू येक गा ॥
माथां हात धरा मथां निजकथा गाथा करा गोड गा ॥
तोडा हा भव नावडा हितनडा पीडा किडा हावडा ॥
जोडा बोध गडा घडा घड घडां सूचो नसो वावडा ॥ ४ ॥
ताता आज मता गिता मम कथा गातां खुसी वाटती ॥
धोका ना मदना मना समजना राखी प्रिती या रितीं ॥
ना विद्या धन गा उगां तगमगा ना गा गुणा ठावही ॥
आहे मात्र तुझी कृपा निज दिपा तापास नाशास ही ॥ ५ ॥
कालिंदीतटवासिया हरि भयालीकाणिवीं ठाव दे ॥
देगां आत्मनिवेदनीं निजध्वनी त्या नीगमींवाट दे ॥
गाया कीर्तिस या दया उदयिं या याया मना आंत या ॥
जाया मोहिं लया वयांतचि गया दे या मना बोध या ॥ ६ ॥
संसारांतुनि सोडवा दिन नवा दावा भवा हारवा ॥
ठेवा प्रीत मना जनांतिल दिना आनापदा चारवा ॥
गोपी–गोपकिला मला वननिका काला हराया बळा ॥
माळा घाल तुं गा गळां त्व कळा टाळा स्थुलाच्या बळा ॥ ७ ॥
गाऊं गीत तुझें सुजे मन रिझे वीजें कुमारान्वयें ॥
गोपाळां बळ आयका सकळिकां बोल निजाचें सवें ॥
गोविंदासम दाखवा जग भवा धांवा अजी केशवा ॥
ठेवा नीरमवा नवा मम गिरा साक्षी अनंता जिवा ॥ ८ ॥

(मालिनी.)

निगमनरूपजाळा सग ना गूणलीला ॥
परि सुजनस्वभावा पातला गोकुळाला ॥
सुलपण वय खासा बाळप्रेमा सुभाषा ॥
धननिळ कलिनाशा शामरंगा सुरेशा ॥ ९ ॥
सकळ वृजपुराच्या कामिनी त्या वयाच्या ॥
नवति नवभराच्या पातल्या हो परांच्या ॥
गजगति मृगनेत्री शोभवी हेचि धात्री ॥
विरहि पुरुष कात्री सूजना क्षम गात्रीं ॥ १० ॥

अनुक्रम ७.८ ६.६.१. दि: ...
 नों: दि: १०३

रविउदय सकाळीं काळकाळीं सुकाळीं ॥
मिपण–मति मळी ती गूण धूते मवाळी ॥
मुख धुत हरिनामें प्रेमकुंकू कपाळा ॥
विणिफणि करुनीयां आंति ना सूख मेळा ॥ ३ ॥

नगचिर नित ठायीं लेउनी त्यासमायीं ॥
सखि ठकि विठि गायी चीमणी माणकाई ॥
सगुणि उमणि काळी लाडकी तानि बाळी ॥
शशिवदनवाळी राधिका त्याच मेळीं ॥ ४ ॥

मिळुनि सकळ एकाठायिं त्या हो सुरेखा ॥
करिति मसलतीला काननींच्या स्वसूखा ॥
दधि दुध घट माथां चालुंगे त्या सुपंथा ॥
वरिच सवड आजीं पाहुं त्या गूणवंता ॥ ५ ॥

चलुं सखि तिच वाटे सांवळा जेथ भेटे ॥
ब्रज मुक समुद्रीं तो कुंजरानींच भेटे ॥
वदन सकुमराचें अंतरीं फार रूचे ॥
मुक सगुण गुणाचें सौख्य गे लोचनाचें ॥ ६ ॥

दधि दुध जरि मागे देउं ना आधिं तें गे ॥
चिडवुं बहुत त्या गे मानसीं नीजरागें ॥
झटपट बहुलावूं खेळण्या चित्त गोवूं ॥
मग सहजचि देऊं शांतऊं प्रेम लेऊं ॥ ७ ॥

सकळ मसलती ह्या अंतरीं शुद्ध व्हाया ॥
निजरुपिं नित गाया योजिल्या युक्ति गा या ॥
चपळ पण मनाचें जाउनी सौख्य वाचे ॥
कथन भवि हरीचें जाणती बूध साचें ॥ ८ ॥

बहु रुचिकर मेळा गोड लागो जिभेला ॥
मनसुखवणमाला ही तरा ज्ञानमूळा ॥
मनसम दिठिसाठीं प्रेम ताटीं सुवाटी ॥
अजर तनु कराया दे अनंता कसोटी ॥ ९ ॥

मराठी ग्रंथ संग्रहालय ठाणे
३९६८
दा. क्र.
ग्रंथ. क्रमांक

(वसंततिलका)

गोपास घेऊनि हरी यमुनातटाकीं ॥ शोभे मनोरम सभे जगतीं न टाकी ॥
भानू जसा जगि प्रभा XXX करितो ॥ तोही नसेच तुळणे XXX सभे तो॥१०॥

(इन्द्रवज्रा.)

याची कळा न वदवे मुखानें ॥ वाचा वदे समजुती रुपानें ॥
आहे परहुनि दुरी खरा हा ॥ जाणे बरा आशिवदे मुळींहा ॥ २ ॥
सारे जगातर भरोनि राहे ॥ वायूख तेज जिवनी भुमी हे ॥
भूतांतरीं वसुनिया उरे हा ॥ भानूशशी त्रिजगतीं भरे हा ॥ ३ ॥
आत्मा सनाथ मुळचा बराहा ॥ गोपाळ नाम समुदाय गाहा ॥
साधू जनामधिं वसे असा हो ॥ जे मिळले स्वरुपिं ऐक्य तया हो ॥४॥
नीरामयीं शिरुनियां भके ते ॥ सांडूनिया गुण स्वबोध होते ॥
गेले मिळोन स्वरुपीं तशाला ॥ नाहींच बोकबत या रुपाला ॥ ५ ॥
तो हा हरी रुप धरीत येथें ॥ भावा बरोबर गमे जनातें ॥
ज्याच्या मनीं वसत भाव तसा हा ॥ देतो फळास बरवा मना हा ॥६॥
गायी वनांत चरवी निजाच्या ॥ गोपांसहीत वनिं शोधनीचा ॥
काळी बरी दिसत घोंगडी ती ॥ खांद्यावरी शिकिं सिदोरिचीं तीं ॥ ७ ॥
माळा गळां सुमन चंपकाची ॥ [illegible]

आपाद शोभति तमालनीळा ॥ माथां मयूरपिच्छ वेष्टणाळा ॥ ८ ॥
पांवा करीं छडि बरी वसे गा ॥ चाले मधीं समुद्गोप तो गा ॥
माडोनियां गडि बरेच खेळा ॥ दों ठायिं होत बरवेच खेळां ॥ ९ ॥
चेंडू फळी हुमरि वीटिदांडू ॥ मांडोनि बाळक तदां निवाडूं ॥
आपापल्यामधिच भाडसाती ॥ चेष्टा अनेक रितिनें करीती ॥ १० ॥
ऐशामधीं स्त्रिसमुदाय आला ॥ देखूनियां वदति गोप त्याला ॥
कानू पहा गवळणी बहू रे ॥ घेवोनिया दधिदुधा अशीं रे ॥ ११ ॥
आला थवा निकट या हिं वारे ॥ शोभे भला नयनि पाहि बारे ॥
बोलूनिया रिति हरीस ऐसें ॥ पाहे अनंत मनिं नीज आसे ॥ १२ ॥

(स्वागतावृत्त)

ते गडी निजरुपें हरिचे हो ॥ बोधनीं निपुण ते मननीं हो ॥
त्या रितीं वडज बाकुड पेंदा ॥ हीज जाणित सुदाम सबोधा ॥ १ ॥

आणखी बहुपरी किति गाऊं ॥ फार तें न वदवें मित गाऊं ॥
देखुनी व्रज स्त्रिया हरिलागीं ॥ बोलतो वदनिं तो गुज भागीं ॥ २ ॥
बोलतां लुडबि बोलत पेंदा ॥ कानु छे लपुन ल्हाउनि नीदा ॥
बोंगली मद तुथी बदि देगा ॥ घेतमी लुप तुथें थमदा गा ॥ ३ ॥
गौळनीस फतवूं भाकि लाधा ॥ आदळे खुथि मला बहु लाधा ॥
बोलुनी हरिस त्या दडवीतो ॥ शोभतो निजिंच बोध तसा तो ॥ ४ ॥
पातला निकट कामिनिमेळा ॥ पाहती सकळ ते जन बाळा ॥
घालुनी मयुरपीस मुकूटा ॥ घोंगडी धरुन बावळि नेटा ॥ ५ ॥
चालतो मधिंच तो नट बोधा ॥ मोटका हरि तुकासम पेंधा ॥
ठेविला लपवुनी हरिलागीं ॥ वेष हा बहु बरा नितिभागीं ॥ ६ ॥
मानला सकळिकां निजदासा ॥ हाव भाव सम गा रववासा ॥
ध्यान हें धरुन मानस पोसी ॥ हा अनंत अजि गा बहुतोषी ॥ ७ ॥

(पंचचामर वृत्त.)

बरी त्रुटी कळागुणी उणी नसे कशानिची ॥
वयामधीं नव्या तधीं उमेदिच्या पराइची ॥
अरूण कांतिची तराच अंगिची दिठी मिनी ॥
तुकांसमे गळा पिकी दिसे दिठी विलोकुनी ॥

४ कुब्जा अन्योक्ति.

(सवाई वृत्त)

व्रजपुरवासि निवास निजासनिं कामिनिमानस माधवजी ॥
गित वदनांतरिं गाति मनोहर अमृत ते रव गायिन जी ॥
निर्जर कारण हें वयवैभव गोड सुधा हरिनामरसीं ॥
पुनित रसामृत बोधक शोधक भव्य मतीबुध मायकुसीं ॥ १ ॥
सदपद उद्धव उद्धरि हा भव शांत सुभाविक बोधरुपें ॥
निज रित भक्तिहि मुक्ति नये सरि साक्षि बहू कवि गीतरुपें ॥
हरिसख जाणुनि कामिनि बोलति साधुसमागमिं ओघसुहा ॥
कलकळ शद्ब निशद्ब सुखोद्भव संभ्रम हारित सत्य पहा ॥ २ ॥
विरह उदासिनि त्यागुनि मंदिर सर्वहि ऐक्यति शोभति त्या ॥

शशिवदनाकुल राधिक श्रेष्टिणि मध्यगणीं उभि मंडळिं त्या ॥
हरहर संगति निष्ठुर निर्मुह आजि कळे मनिंया हरिची ॥
वळवळ लावुनि या पुरवासिनि आवडि रूचलि बटकुरिची ॥ ३ ॥
मळकट वाखळ मर्कटसी तनु गर्क मती कसि ती वरतो ॥
बहु रमला तिशिं नाविट मानसिं रांड हि दुष्टिण आपमती ॥
दिननिशि अंतरिं विरह जाळित झुरणि लागलि पक्षगती ॥
कपटिच चंचल तर्क न आश्रित घट्ट मती मन पंथनिती ॥ ४ ॥
कसितरिं वांकडि अष्ट ठिकाणिं ति बीबसि भासत प्रेमखुळ ॥
दृढ मिठि घट्ट ति नक्रसमागम मोहक अंजन चक्षुकळा ॥
किडकिडिता कृति चापसि वांकलि जाग्रति हांकलि गोकुळिला ॥
ठकडिच मानसिं मोहियला हरि या व्रज संगतिं मोकळिला ॥ ५ ॥
चडफड स्वप्निंहि जाग्रतिं वीरह नांव सुखसि ति साध्यमना ॥
चिणि फणि आठव आठविना मति जोगसमाकृति वासधना ॥
सण दसऱ्यामधिं नाच समागम दुःखित हा सण भाविमती ॥
नच रुचि भोजनिं आसनिं आश्रित हा विरहानळ जाळि गती ॥ ६ ॥
तट यमुनेवर हा ठक आठवुं नेत्रजलोद्भव न्हावयुं तो ॥
धडधड छातिंत घाव करांवुनिं निष्ठुर मानस हाणवितो ॥
कसितरिं गाइ ठकाहुनि ही ठक कापटि भेपज आकळिला ॥
तनमन–अर्पण चित्तसमर्पण दृष्टपदाक्रांत आभरला ॥ ७ ॥
वन–वन हुंबर पुच्छ उभारुनि धेनु हरिस्तव ओरडती ।
तृण जल भक्षण निशेन सुष्टित ध्यास करेहत त्या करिती ॥
निभिडगिडाकृति पक्षिकुलोद्भव आश्रम शोभत स्थावरता ॥
किलबिल गौरव कृष्ण हरी रव सदपद संभव आ महिता ॥ ८ ॥
सुखकर हा हरि आश्रित यास्तव संगगती भ्रम मानस है ॥
सकळहि निर्फळ स्वरूप हि ना फळ दुःख दुणावत संत न हे ॥
गडबड पुष्कळ चंचळ सूनिळ संग सोन्मद भूतदिनीं ॥
नच सदवे वरवें भरतें मनहें किति रे कथुं मी वदनीं ॥ ९ ॥
घरघुसि रांडसमान न मान तमाम जमाव कमान कळी ॥
उघड बटीक नटीक कठोण कठींत नटीच घटोत वळी ॥

परि कृतपुण्य सपुण्य कपाळ तपास समान कमानहरी ॥
शिरशिर खोपट नम्र स्वभावित कृष्णाहि तृष्णित घेत दरी ॥ १० ॥
ठकमति शालि बुझालि सुळालि कळेंत मिळेल परे ॥
नवनव वास सुवास सुजाण सुभाव समान सुजाण खरे ॥
मन भरधाय मि गाय समायन मायक माय सताप तपे ॥
भळभळ नीर सुलोचनि माधन राव स्वभाव मनोघ कृपे ॥ ११ ॥
बटकि कठीक नठीक नभांतन भीत न लाज जनांत तिला ॥
निमति तरी बरि ही जगळी तगळी जवळी असती भुकिला ॥
जरडि इची मुरडी करडी सरडी दडली घुडली सुटली ॥
करकर दंत अवाज सुमोद अमोद रसांश सुबोध भली ॥ १२ ॥
सकळहि या रिति आक्रोश कारक आगर वीरह हा मुळचा ॥
कुळदिप शामळ कोमळ केवळ प्रेमळ मानस बोधजिचा ॥
सदपद शोधन अर्थ मनोरम सूक्षम मंथनिं सत्य दिसे ॥
सलगि अनंत स्वभाव सुवावन गांव न नांव निजेत सुसे ॥ १३ ॥

५ कुब्जानुवाद.

(शार्दूल.)

गोपी माधव वीरहो स्मरमना कुब्जान्वयें मानसा ॥
शांती भाव जडाव हा जडणिचा आहे निती मानसा ॥
साऱ्या गौळणी येक भागिं जमती मध्यें बरी राधिका ॥
शोभे सोमकळा नभीं सति तसी नक्षत्र त्या आधिका ॥ १ ॥
स्वानंदें रमणी सदां घननिळा संगें रसीं रंगल्या ॥
त्याची नंतर वीरहो गति बळें बोलूं बन्या लागल्या ॥
स्नेहानें तुटल्या कळा तनुचिया ऊदासता आननीं ॥
बैसोनी हरि खेळणीं भुमितटीं वीचारता काननीं ॥ २ ॥
बाई काय करूं धरूं कितितरीं धीरू मिं हा अंतरीं ॥
वारीजाक्ष हरी कसा तरि सये टाकूनि गेला दुरीं ॥
दावूनी घरभाव मागसगती कांपीयली मान गे ॥
नाहीं मानस शांत साजणि अजीं कांतावरी भान गे ॥ ३ ॥

छातीचा दगडाहुनी द्रढ कसा नंदात्मजो जाहला ॥
चित्तानें धांतें बांधिला घनद्या भावार्थ तो संपला ॥
कावोनी ममता गळा मुरडिला बेमान हा चोर गे ॥
आम्हां मात्र फसोनियां रडत ह्या सुखांत तो गार गे ॥ ४ ॥
बट्कीला भुलला जडे समपणा तींचा हरीचा कसा ॥
रांडेची धनुसी कटी तिडतिडी कैंचा इला आरसा ॥
पोटासाठिं दळी घरीं दुसरिया मोळा मजूरें ठकी ॥
हाडाचे पिंजरे त्वचे वडविले मांसा नसे ठाव कीं ॥ ५ ॥
अष्टांगें सम नाचतीं तिडिंबिडीं सर्वांगिची वांकडी ॥
कैसी दाटलि फांकडी वर्णिला अम्हां मती वांकडी ॥
रांडेची मुसकी करोनि बरवी टांकीयली आसती ॥
दैवें गांवि प्रजामधीं मग कशा आजूनिही आसती ॥ ६ ॥
मुखामाजिं न दंत गाल बसले भाळीं वळी दाटल्या ॥
नाहीं कांचहि ज्या करीं कवडिची कैंच्या तिथे पाटल्या ॥
वांती होत मना तिच्या करणिनें मूर्कीच ते बोजटा ॥
केशांचा वळया वळोनि जिवते नामेंच त्या हो जटा ॥ ७ ॥
लाळेचे वरंगाळ गाल हनुटे शेंबूड तो बुड्बुडे ॥
नाकाची गळती सदोदित वसे वांकोनि गेलें तिडें ॥
घोडें हें हरदास—वाहक गठीं त्याहूनही रोडकी ॥
बाई कोण इला सुचे मति तरी कंसांतका जोडकी ॥ ८ ॥
रांडेची सुधडी गडी हरिजडी वेडी कसी ती म्हणूं ॥
दैवानें दुबळ्या कड्यांत घसरूं आम्ही उणथाची म्हणूं ॥
अंगानें सरळा वयामाधिं बऱ्या गोऱ्या वरी देखण्या ॥
नाहीं त्या विधिच्या करीं दुजि सखी रेखावया रेखण्या ॥ ९ ॥
ऐशाही असुनी कळे अवदशें वक्रत्वता पावलों ॥
मोहाचा निधि अंतुजीं बुचकळू अर्थात झेंपावलों ॥
भोगाची गति नाडली अडलि हे बुद्धी झुरे अंतरीं ॥
बाई चांगोल तेचि गे बटकुरी कृष्णासि जे अंतुरी ॥ १० ॥

कैसी वांकळ मानली मळकटी तैसें उसी भीजली ॥
बाजेची थनु आकृती वरि कसा नीजे कुशीं ती भली ॥
गौळी हा मुळचा कुळी हिन असे हीणामधीं रांड ती ॥
गांठीं एकचि बाणली घरघुसी आम्हां करी सांड ती ॥ ११ ॥
त्यागावी तनु वाटते मुळिं जडी खावोनियां कौकरीं ॥
कामाचा वडिमार सोसत नची आला कली कौकरीं ॥
कोणाला नवसा कुळामधिलवा बाहेरचा आसरा ॥
मोडावा बळि मानता करुनियां दासीं कुशीं आसरा ॥ १२ ॥
माळाचे सटवाइला नवसतां नौसा जनां पावते ॥
कंसांता सुटण्या उपाव बरवा हाची मनीं भाव ते ॥
गोणायी पडसाळचे नजिकची मारेकरी नौसिची ॥
मारूं ठार तिला भला उगम हा या गे गडे नौसुची ॥ १३ ॥
चाळोबा खडकांतला सकळगे लोकापवादीं बरा ॥
देती बोकड कोंबडा बळि तया दायादता संहरा ॥
लोकांची बहु दाटणी दिननिसीं पाहूं चला तेथ गे ॥
पुर्ती सर्वहि आमुचे भरंवसे चित्तोघ्नती हेत गे ॥ १४ ॥
कृष्णानें त्यजिल्या तया दिनहुनी वेणीफणी नाकरूं ॥
कोणी पांथिक भेटतांचि मथुरे–माजील त्या आंकरूं ॥
सोडीलें मथुरापुरामधिंदधी वीकावया जाउं ना ॥
फूटे छाति हरीवियोगगतिनें त्रासाभरें जावना ॥ १५ ॥
भानूजा हतभागिहे हरिविणा पाणी विखी भासदे ॥
पक्षी वृक्ष उदासता अभरले तैसींच तीं सावदें ॥
डोळ्यानें नच पाहवे जगनिती वाटे कडू फार ती ॥
मंदीरीं तम भावना निजकला चित्तीं करूं आरती ॥ १६ ॥
वृंडालों उभया तटीं कटकटां गोकूळ खातें मना ॥
प्रेताची सरि भासते घरघरीं उदास ती भावना ॥
पोरें खेळत ना झुरोनि अडली गायी वनातें त्यजी ॥
कैसें माधव आमुचें प्रितिपणामध्धील नातें त्यजी ॥ १७ ॥

दैवा प्रांगमुखा सुखात्यजुनियां शोका मधीं लोलसी ॥
काळा दे मरणा नकोच जगणें चिंता निशीं ही दिसी ॥
रंगाचें मधि भंग हा गडणिनें कुब्जे दगा हा दिला ॥
वाराया दुसरा समे नच मती देही अजीं तापला ॥ १८ ॥

येई रे मदुसूदना नरहरी गोविंद दामोदरा ॥
गोपा पाळक नामका घननिळा तोडोनियां आसरा ॥
तूझें काय तरी करोनि चुकिला गाजीयले रे तुला ॥
नाहीं आठव आमुते सदघना तूवां नसे बोलिला ॥ १९ ॥

नंदाचें घर सोडिलें यशुमती बोले नची आमुतें ॥
नाहीं बाहिर देखिली तिजप्रती पारा न दु:खा तुतें ॥
म्हातारी असली असोनि जननी पीता कसा त्यागिला ॥
बेमाना रित ही नसे बरवि दे दायादता हो किला ॥ २० ॥

दूजा लेंक कुसीं नसोनि जननी खोव्या तुवां टांकुनी ॥
कुब्जेला भुललासि काय म्हणुनी लज्जा नसे रे मनीं ॥
गोपी या परकीं कशा असकिला लागे तुला रे लळा ॥
मूळींचाचि कठोर चोर लटिका रंगें तुवां कावळा ॥ २१ ॥

आम्हां भेट तरी तुवां दुरुनियां येई दिनीं एक रे ॥
घेवोनी सवती निरोप सखया येई बरा रे त्वरें ॥
नाहीं ठेवित बांधुनी तुजप्रती आम्हीं तुला माधवा ॥
पाहूं आनन एकदां निरखुनी जावें पुढां यादवा ॥ २२ ॥

कांता टाकुनि बाळकें तुजप्रती कैसें तुला नाठवे ॥
आम्हां मात्र न सोसवे विरह हा दु:खांतरीं सांठवे ॥
वाटेला अवलोकनीं दिन सरे तूझ्यामुळें माधवा ॥
वैरी मानुनि दादुले मति मधीं प्रेतासरी वानवा ॥ २३ ॥

रूचे हें तरि काय रे घननिळा टांकोनियां आमुतें ॥
दासीचे सगळे लळे पुरविसी हेंची मना खात ते ॥
भाग्याचा भर आज काळ सरला वक्रा असोनी तिचा ॥
नौतीचा पुर आमुचा सरळ हा वक्रा खरा दैविचा ॥ २४ ॥

अष्टांगें लव कीं असी असुनही दैवें नवी शेंगसी ॥
नेत्राला दिसली खरी हरि जिला आम्ही तयाला घसी ॥
कर्मांची गति मोटकी सतिचिया तीची खरी नेटकी ॥
तेथें माधव काय हा करिलगे सांगे तुवां गे ठकी ॥ २५ ॥
या रीतीं निति रोज गोपि हरिच्या ध्यानाप्रती गुंतुनी ॥
शोकार्ते करिती सती पतिरतिहूनी बऱ्या या गुणीं ॥
भावाची गति भक्ति ही बहुनिती गोपीरुपें जाणती ॥
त्यान्या सादर आपसांत मतिनें नीती तनू शोभती ॥ २६ ॥
गाऊं मानस माधवा बहुगुणी संसारसारान्वयें ॥
हारूं संसृति भावना इह रुपीं साक्षीरुपा अन्वयें ॥
गोपीवीरह गीत हें शुचिबहु गायी मना रोज तूं ॥
सांगे मान अनंत हा गुणनिधी दीना अनंताहि तू ॥ २७ ॥

६ राधा भुजंग.

(भुजंगप्रयात)

हरी भावना राधिका भक्तिलीला ॥ वदे मानसा टाळ तूं या कलीला ॥
हरीच्या वियोगें झुरे अंतुरी ते ॥ वदे जो सुखें या भवीं अंतरी तें ॥ १ ॥
मती राधिकेची मिळे कृष्णवासा ॥ दिनाहूनि दीनी दिसे हा नवासा ॥
बहू प्रेम जोडे दिठीं जारमुद्रा ॥ सरीता जसी धांवते ती समुद्रा ॥ २ ॥
जडे मोह तेथें वसे वीर हा हो ॥ अती प्रेमता लोभ कामें नवाहो ॥
हरीकामयोगान्वयें राधिकाही ॥ बहू व्यापिली तापली अंतरा ही ॥ ३ ॥
सखी एक दूती असे तीजपासीं ॥ तिणें पाहिली बैसली हे जपासी ॥
उपासी असे नीजली नीजसेजें ॥ गती भूतभावो दिसे ती असी जे ॥ ४ ॥
वदे राधिकेसी दुती ते विचारी ॥ हुशारी बहू फीरली देश चारी ॥
अगे ऊठ राधे तुला काय झालें ॥ कसें तेज तूझें दिसे हें विझालें ॥ ५ ॥
उदासी मुखा कां तरी दीसतें ही ॥ मला सांग आधीं तुवां गे सती ही ॥
बहू शाहणी तूं पराच्या भराची ॥ तनू ही तुझी नौतिच्यांची भराची ॥ ६ ॥
वदे काय झालें खरें आण तूतें ॥ सख्या कृष्णजीची मना लाजवी तें ॥
उठोनी बसे ऊबडी नेत्र आतां ॥ धरूनी करा ऊठवी दोहिं हातां ॥ ७ ॥

पुसोनी मुखां दीधली जांभयीते ॥ तनू ऊमळे वास घर्मे भरेते ॥
मुखा कोरडी नेत्र आरक्त जालें ॥ कळा औदशा भावते सर्व आले ॥ ८ ॥
सखी पाहुनी बोलते दुःखीजेवीं ॥ ज्वरी तो जसा पोरवी आणि जेवी ॥
करा टेकुनी ऊभया भूमि भागा ॥ नगा भूषणीं भानना वेणि भांगा ॥ ९ ॥
गडे बैस ऊभी किती वेळ तूंगे ॥ म्हणूनी तिला आपुलें वृत्त सांगे ॥
हरीनें दगा दीधला काल रात्रीं ॥ अजीं वाटतें संपला वास धात्री ॥ १० ॥
वदे ते दुती रोजगे रोगह्याची ॥ गती नीतिची भावनाही सह्याची ॥
गळां धोंगडें दाटुनीं बांधितेसी ॥ करावें तसें भोगणें जाणतेसी ॥ ११ ॥
फुका राग तुम्हां सुखाच्या मुकाया ॥ बयानो खरी आमुची नारिकाया ॥
गती वांकडी कूसडे शद्ब तोंडी ॥ नरा मानसाचें मती भान तोडी ॥ १२ ॥
पराची विवाही असोनी पराला ॥ लळा वाढवीसी त्यजूनी वराला ॥
घरीं सूख नाहीं पुरे हौस तूझी ॥ म्हणोनी हरी जोडणी हौस तूझी ॥ १३ ॥
अजूनी किती अंतरीं वांकडें हें ॥ उरीं दुःख वाढे सह्याद्रीकडे हे ॥
अजीं मानसीं शांत होईं जरा गे ॥ टिकेना तनू लागलीसे जरा गे ॥ १४ ॥
नसे वांकडें कृष्णनाथा कडे तें ॥ मुळीं गूण रूपा असें सांकडें तें ॥
तुझ्या कारणें वाढला राजहंसू ॥ मतीका कसीका मिकी तूंचिवोसू ॥ १५ ॥
घडीदो दिनाची क्षमेना सुखाची ॥ फुका फार वाटे तुझा गे फुकाची ॥
नफा नाच तोटा गुणानें अशा गे ॥ सदां योगि ध्याती तुझा राग त्यागे ॥ १६ ॥
रमादासि ज्यासी तुझा छंद त्यासी ॥ किती वांकडें राखिसी गे कुसीसी ॥
जरीं नाहिं आला तुझ्या तो घरींगे ॥ तुझें काय चाले वरी त्या बला गे ॥ १७ ॥
वदे राधिका नाचमी दोष कारी ॥ हरी बुद्धि फीरे दिसे ती त्रिकारी ॥
नकारी मतीची मती बाणलीसे ॥ मधी दांडगी रांडती भाळलीसे ॥ १८ ॥
असे प्रेमता माझि त्या फार मोगें ॥ नसे त्या रितीनें रमे हार मागे ॥
अगे रात्र भागीं गुणाचे नवावें ॥ जसे ते गिरी कोसळूनी पडावे ॥ १९ ॥
दुजा छंद योगें मला टोंच बोली ॥ कसी सोसणें सांग तूं गे हि बोली ॥
असे खोंळिमध्यें निजायाची खोली ॥ गितीं भावनास्वादही मोद खोली २०
वदे ती सखीगे हरी काय बोले ॥ मला सत्वरीं तेंचि तूं सत्य बोले ॥
अगे काय सांगूं सुचेनाचि कांहीं ॥ मला वाटतें मी जगेनाचि कांहीं ॥ २१ ॥

चुकी झाली माझी मलातीच खंते ॥ जसें सावकारीं सुशीलासि खात ॥
बहू तोडुनी बोलिलों लावुनीयां ॥ मती चंचली त्याचि ती भावुनीयां ॥ २२
न सांगोनि गेला निजे माजि मातें ॥ तुला सांगतो मानुनी आजि मातें ॥
मनीं राग राहे खरा साजणाचा ॥ उरी जाच होई अजीं साजणाचा ॥ २३ ॥
दिनीं आजिचा नाहि आला घराला कसी क्रूर झाली मती भावलीला ॥
दिनांतूनि साला करी येरझारा ॥ कळी लावणे दूरिया नाच थारा ॥ २४ ॥
तरी सर्वही भावने माजि योगें ॥ अजीं भावती भावले माझि योगें ॥
दुजा संगिं बोले कळाया मला तें ॥ मुखातील गोष्टी फुके आनळातें ॥२५॥
हसावें रुसावें नसे कोण तेव्हां ॥ मुखांतूनि काढी बहू लांब जिव्हां ॥
गमेनाचि त्याला अशा अंतराचा ॥ दिसे मोड हाके उत्ता अंतराचा ॥ २६ ॥
नसे सूख आजीं गती रौरवीगे ॥ पडे साजणीं छातिही रारवींगे ॥
न येई जरीं आजिच्या रात्रि हो तो ॥ रमे प्राण देहीं अनूमान होतो ॥ २७॥
घडी एकही जातसे यूग मानें ॥ गती तान भूके चरीहीन माने ॥
करूं काय गे हाच दैवा असें कां ॥ हरी सूख हें आजच्यानें नसे कां ॥२८॥
अजीं रात्र वैरी मला येत आहे ॥ कसें दैव खोटें मतीला न साहे ॥
गडे जाउनी सांगत्या प्राणनाथा ॥ तुझी राधिका आज चित्तीं अनाथा ॥२९॥
असे कुंजवासी किंवा गोठणीला ॥ मतीनें असेहा गडीगे गणीला ॥
वनीं गाइ राखीतसे वाटताहे ॥ असीची असी चालगे वाटतीहे ॥ ३० ॥
मती मोहुनी काननीं आननानें ॥ पळवेंचि त्यागे मृगाकाननानें ॥
तुला जें सुचे सागतें येई ऐसें ॥ मला वाचवी देवि दर्शन हसे ॥ ३१ ॥
तुकायी भवानी तुला नोस हाची ॥ अहंभाव नाचा बळीमेष हाची ॥
हरी भेटवी मीटवी कामकंदा ॥ नको मायिकी भावना कामधंदा ॥ ३२ ॥
नसे अन्न आजीं मुखामाजिं पाणी ॥ सदा नेत्रवारी पुसे हेत पाणी ॥
तुझी वाट आता बसोनी पहातें ॥ जसा चातकी मेघ ओधा पहाते ॥ ३३ ॥
तुझी भेटगे भेटकी येथ झाली ॥ मतीच्या तटीं टीकले आस जाळी ॥
असे आस आता मलाती तुझीगे ॥ बराशद्ध भावें हरीला पुजीगे ॥ ३४ ॥
पती गाइ पाठीं सदा गोठणीला ॥ निशी माजिरानीं असे वास त्याला ॥
मुलीचे घरीं काल मासूहि गेली ॥ हरी वांचुनी संधिहे व्यर्थ गेली ॥ ३५ ॥

नको वेळ लावूं असी दीन थोडा ॥ गड्यालागिं सांगे ळळाहा न तोडा ॥
तुझ्या अस्तयोगें सुके राधिकाही ॥ जसा वारि जाती रवी सांज पाही ॥ ३६
बरेंगे असें बोलुनी वृति जाती ॥ मुळी लाघत्री या भवीं हीच जाती ॥
सखी पोचली माधवा भेटलीते ॥ जना कर्म वर्मी गती वीटलीते ॥ ३७ ॥
असे येथ भावो असा अंतराचा ॥ परावा नसे संसृती अंतराचा ॥
दुतीहीच भक्ति असे कुंटिणीहो ॥ भर्ता राधिका तो सतीही भवीं हो ॥
परालागिं भूके परी मार्ग नाहीं ॥ तया योजिली कुंटीणी हे उपायीं ॥३८॥
बहू आगमीं वर्णे धर्मी मुरारी ॥ पूजिला असे भावनाते विकारी ॥
कधीं प्राप्ति नाहीं गमे ऊगमोतो ॥ पुढें भक्ति येशी धनीं मानहोतो ॥ ३९ ॥
पराची कळा जाणती कुंटिणीते ॥ निजाची कळा जाणणें भक्ति नातें ॥
मुळीं ऐक्य भावो वरी द्वैततातो ॥ विधीची कळा ही नसे त्याचताती ॥४०
असों पोचली भावनेपासि भक्ती ॥ गडे राधिके हूनही प्रीत युक्ती ॥
वदे माधवा येकटा आज कां तूं ॥ मला पूसिलें नाहिंकों आज गातूं ॥ ४१॥
तुझी खिन्न मुद्रा असी काय आजी ॥ वदेगा मला गुंतला कोण काजीं ॥
कळा नाच मूखीं उदासी रुपासी ॥ वरी सर्व सोंगें बरी दासि पासीं ॥ ४२
हरी सार साक्षी नियंता जगाचा ॥ मनीं जाणिला भाव तो सर्व तीचा ॥
म्हणे कृष्ण योगें मला त्रास आला ॥ तृषा लागली प्रेम भावो विझाला ४३
अगे आज साऱ्या दिनीं मी वनाला ॥ असें राहिलों चूकुनी त्या गड्याला॥
कशालागिं तूंगे बरी येथ येसी ॥ निसी पातली भीतिना येचि तूसीं ॥ ४४
वनीं वाघ कोल्हे गव्हे लांडगे गे ॥ जिवाला तुझ्या रात्रि होती दगे गे ॥
वदे ती सखी श्यामळा राजिवाक्षा ॥ कृपाहे तुझी मान सानाचि कांक्षा ४५
मला यावया एकटी काम हेंची ॥ तुवां जाणसीरे परी वर्णि तेंची ॥
मरे मंदिरीं राधिका वीरहानें ॥ तुझ्या माधवा गा वियोगा नळानें ॥ ४६
तिला पाहुनी माझिया नेत्रिं पाणी ॥ बहू येतसे आजुनी चक्रपाणी ॥
तुला आठवी आणिती आळवीगा ॥ गळा सूकलासे प्रभा माळवीगा ॥ ४७
नसे अन्नपाणी क्षुधा नाचि पोटीं ॥ भरे वीरहो आपला भाव पोटीं ॥
तिला टाकुनीयां असें कां करावें ॥ बरें लागुनी नादि त्याहो परावें ॥ ४८
स्त्रियांची वढी जाणसी अंतरीं तूं ॥ कसी राधिकेच्या नची अंतरा तूं ॥
नको टाकुं तीला मरेरे खरी ती ॥ मिनाला सडया भावना तीच रीती ॥४९

अगा चाल आतां नको वेळ लावूं ॥ गुणा वालुग्या ग्र्वेही माफि होऊं ॥
मिही हात जोडी तिच्या भावनेनें ॥ द्रवावें तुझ्या अंतरें रे मनानें ॥५०॥
तुझा ध्यास तीसी दिनीं आणि नीसीं ॥ रवी प्रेम तीचा तया आळि नीसी ॥
खुषीनें चला राग सोडा दयाळा ॥ तिला भेट तूं ऊठ आतां मवाळा ॥ ५१
तुझ्यावीण तीसी गमेना प्रपंचीं ॥ असे मानसीं तूजिये ती विवंची ॥
तुला फार आणी रमाया कुमारी ॥ बऱ्या मीळती तूज रे त्या मुरारी ॥ ५२
परी ना सरी राधिकेची तयासी ॥ इच्या तूळणे दीसतोची तया छी ॥
सरी पांच ठायीं कसी कांच येई ॥ इची तूळणा इतराला न येई ॥ ५३ ॥
अरे दृश्य भागीं जिला भास नाहीं ॥ कुशीला निमे जाग्रती वासना ही ॥
नसे भास दूजा तुझ्यावीण तीसी ॥ असेला कशी सांवळ्या त्याजितोसी ५४
तुझ्यावीण मेली जितीची असूनी ॥ बरी वाटते जीतितेही नसूनी ॥
अगा मोहनाला तिला घालुनीयां ॥ कसें काय वाटे तुझें हो मनीं या॥५५॥
वदे माधवो जाइ तूं मार्ग पंथें ॥ नको चाळवूं भावने या अनर्थें ॥
तुला चांगली ते मला गोड नाहीं ॥ वरी बोलणें प्रीतिची भावनाही ॥५६
बहू सोसियेले तिचे ते तमासे ॥ बहू मानसा तीचिया तो तमासे ॥
नये फार प्रीती बरी थोडकी गे ॥ मतीं माजि ती भावना ताडकी गे ॥५७॥
बरी प्रेमताती असी धार पोटीं ॥ नसे मोह माझा कठोरी खपोटी ॥
बहू फूगरी खोल बोली हटाची ॥ इला भूललों मी त्यजूनी पटाची ॥५८॥
असे बोल ते ऐकिले कृष्णजीचे ॥ कडे ऊडती दासिच्या मानसाचे ॥
मतीच्या तटाचे हरी वन्हि शब्दें ॥ सखीचे तडे ऊडती जोर्वे अब्दें ॥५९॥
पडे दासि भूमी म्हणे हाय कृष्णा ॥ कसी राधिका सोसी या भाव उष्णा ॥
अजीं जाउनी काय सांगूं सतीला ॥ असें सांगतां चित्त घेतें भितीला ॥६०॥
नको रे हरी राग हा राधिकेचा ॥ तिला नाच सोसे मती माझि किचा ॥
मला मार्ग नाहीं तिला भेटण्याचा ॥ नसे अर्थ हा तीचिया वांचण्याचा ६१
अगा लोभयोगें मती काम होई ॥ अपूर्णा क्रिया भासता क्रोध येई ॥
मुळीं क्रोध तो लोभवीणा नसे हो ॥ कळोनी कसें मान हा ना वळे हो ६२
दिनाहूनि दीनामधीं ही गणावी ॥ तुझी राधिका दीन ती हो म्हणावी ॥
तुला वश्य झाली तया दीनहूनी ॥ नसे गोष्टि गाणीं पवाडे भवानी ॥ ६३

भवाणी प्रितीची कळा तूटलीसे ॥ भवीं व्याप्य नाही कळा मीनलीसे ॥
तुला मीळली त्यागिसी ऐसीयेला ॥ तुझ्या थोर नांवा जगीं निंदियेला ६४
प्रितीची रिती थोर ती त्यां तरूची ॥ किती लालुची प्रीत त्या अंतराची ॥
तया वृक्ष ठायीं धरी आसरा ती ॥ वरी माधवीं वृष्टि काळीं भरे ती ॥६५॥
भली मीठि देयी वळोनी चढोनी ॥ जनीं आणि रानीं भरे ती समानीं ॥
मरे पूढतीं उष्ण काळीं सखी ती ॥ न काढी तिळा राखितो प्रेतरीतीं ॥६६॥
समाधानिं ऐसी तया स्नेह बोली ॥ तुवां जी तिची मान तू कांपियेली ॥
अगा कृष्णराया दया येउं द्यावी ॥ तिची आपुली बोलि एकांत व्हावी ॥६७
मनाची सरी ज्या रितीं माधवाची ॥ तसें बोलणें कुटिणीचें स्वकाजीं ॥
घनु हांसला मानसीं बोलताहे ॥ मला राधिके वीण शांती न होये ॥६८॥
म्हणे दासिलागीं तुवां चाल पूढें ॥ वरा येत मी मागुनी जाण वेडे ॥
नको काळजी बाळगूं साग राधे ॥ नको मानसीं राखुं तूं हे अबाधें ॥६९॥
अगा कापटी पोटिं तूंवां अनंता ॥ नयेसी तुवां मागुनी चाल आतां ॥
पुढें घालुनीया तुला आणण्याची ॥ गती बोधनी जाण ही राधिकेची ७०
खटाटोपे टाकी उठे ठेव प्रीती ॥ उगे चावटी वाजगीं काय नीती ॥
वदे सत्य तूतें सखी हेत माझा ॥ असे मार्ग लक्षी माउली मान माझा ७१
धरीं जाउनीयां तसा त्याच वाटे ॥ घडी दो घडी आंत येईन वाटे ॥
वदे राधिकेसी तुवां जाउनीयां ॥ नको खेद मानूं द्विधा मानुनीयां ॥७२॥
असें ऐकुनीयां दुती चाललीसे ॥ तिच्या मागुनी हाहि ये त्याच दीसें ॥
असें मंदिरीं राधिका विरहानें ॥ प्रतीक्षा करी मागती हो रहानें ॥ ७३ ॥
सखी नाहिं आली लुब्धली वाटते तें ॥ खरें भूळलें सौतिलागीं मतीतें ॥
कशाचें मला सूचलें कार्यचिंता ॥ दुणावेंचि हें दुःखची मात्र चिंता ॥७४
इमानाचि नाहीं खरी दूनिया ही ॥ वरी चालिसी झालिसेही वयाही ॥
खरा कृष्ण माझा दिसे भाळलाई ॥ स्वताचींच बोटें दिठीं रूततांई ॥७५॥
मला वेड लागे पहातें तयातें ॥ रमा यावरी वेळही हो तयातें ॥
(नसे लोक कोणी निरंजीवनात) ॥
खरें काय खोटें कसें कोणजाणें ॥ स्वताचें उगा तेजिकें तेंथ जाणें ॥ ७६ ॥
मता मोहिनी मोहिनी वेणुपाणी ॥ गती चक्रपाणी जसें व्याप्य पाणी ॥
विशाळा दिठीचा झपाटा मनाला ॥ खरा भैसला कामिनीला वनाला ॥७७

असा ध्यास लागे मती राधिकेला ॥ शकूनांनिं तेव्हां उभारा जि केला ॥
रथाआधिं भासे ध्वजाची पताका ॥ तयाभावनीं भाव हे येत तूका ॥७८॥
लवे नेत्र डावा स्फुरे वाम बाहू ॥ सुखावा मना नासुनीयां अभावूं ॥
म्हणे कार्य होई असें भासताहे ॥ तदां देखिली दासिते येत आहे ॥७९॥
मुखां टौदवी ते दिसे हास्यमूखी ॥ कळा जाणुनी होतसे फार सूखी ॥
वरी संन्निधानीं दुती पातली ते ॥ मना तांतडी प्रेमता दाटली तें ॥८०॥
गळां घालि मीठी म्हणे कृष्ण कोठें ॥ खरें सांग गे राहिलासेल कोठें ॥
वदे राधिकेला अगे यार तूझा ॥ मला भेटला सांगितीला हेत तूझा ॥८१॥
नकारा वदे तो मकारें पहील्या ॥ पुढें शांत आला वळे आपुलयाला ॥
अजीं येइ गे वेळ तासीं दुतासीं ॥ पुढें खेळणें मांडणें त्या दुतासी ॥८२॥
वरी साधि गे कार्य तूझें सुखानें ॥ नको कालवूं मानसाला विखानें ॥
रमे आरमे भार हारी हरीचा ॥ अजीं होइ गे संगमो मीळणीचा ॥ ८३ ॥
अली या रितीं ती वदोनी घराला ॥ चले तेधवां मागुनी कृष्ण आला ॥
वरी पाहि राधा तदां धांवुनीया ॥ गळां घालि मीठि प्रिती भावुनीयां ८४
भरे अष्ट भावो स्फुरे कंठ तीचा ॥ फुटेनाचि शब्दो तिचे वाणियेचा ॥
हरी भाव जाणे तदाकार झाला ॥ पुसी नेत्र तीचे करी भाक्तलीला ॥८५॥
स्फुरे अंतरीं काम दोघां समानी ॥ मिटी दिधली भावना त्याचि मानीं ॥
करानें धरी हा हरी ऊर तीचें ॥ मुखा चुंबि तो मोहनी मोहनाचें ॥ ८६ ॥
सती मीळली भीजली घर्मयोगें ॥ मुळीं कष्टली कर्मकांडीं स्वयोगें ॥
मती छंद तो प्रास संधी उसांडी ॥ उराहूनि ऊटे सुटे ते सुसाडी ॥ ८७
भवा अंबुमाजीं सती अंबुजा ही ॥ हरी श्याम हा भृंगरुंजी भुजांहीं ॥
सखा सेवि मोदा तदां हालती तें ॥ जशी वायुसंगें तरूची लतीते ॥८८॥
मुकुंदें कटीची निरी हीसकीली ॥ स्वरूपा स्थला पाहण्या हीच कीली ॥
गदी धांगडी नागडी एक ठायीं ॥ समी भावना साक्ष याला विठाई ॥ ८९
मिळे मूळपीठीं हरी मातृकेचा ॥ स्मरे मानसा शोधका मातृकेचा ॥
तरी हीच धारा असीची भरीला ॥ स्वबोधें पहा राधिका ही हरीला ॥९०॥
हरी सिंव्हभावो करी कामनाशा ॥ फिटे त्या दिनीं सर्वही हो मनाशा ॥
सतीही तदाकीं करी कृष्णक्रीडा ॥ धरी अंबुजीं रौंदली स्नेहक्रीडा ॥ ९१ ॥

हरीला उरीं खेळवी चेंडुभावो ॥ कळे शक्ति जोरें प्रचंडु स्वभावो ॥
हरी भोगुनी उलटे काम कंदी ॥ दिठीला जडे लालिका त्यांत कंदी ॥ ९२
सुखाचे लळे पूरले हो बळें ते ॥ तदां ऊठती शब्द जे कोंवळे ते ॥
तरू जे फळानें दशीं पक आले ॥ सुवासान्वयें भावने सर्व आले ॥ ९३ ॥
हरी येत कूर्शी खुशी ऊभयांची ॥ तदां पारकी दृष्टि नाहीं भयाची ॥
वदे प्रेमळाला मराळा मनाची ॥ रुची काननाची विहारा वनाची ॥ ९४ ॥
प्रियेलागिं सांगे अंगे प्रेम रंगे ॥ सदां वास माझा तुझा याच रंगे ॥
रती भंग नाहीं मती माझि झाली ॥ परी बुद्धि तूझी असी गे त्रुजाली ९५
सदां भावनासारखी राख अंगीं ॥ उगां द्वैत भावो तुझा राख अंगीं ॥
जसी होसि तूं गे तसा मीहि होयी ॥ जसा रंगयोगें जला रंग होई ॥९६॥
असें ऐकुनी कृष्ण ऊरीं चढे ती ॥ तरूच्यावरी माधवी हो चढे ती ॥
करा भावना माधवी तारुराचें ॥ हरी वृक्ष हा वेष्टणीं राधिकेचे ॥ ९७ ॥
सती वास श्रृंगार परांगा पुरूपा ॥ रती वर्णिला कामिनी त्या पुरूषा ॥
पुरूषाहि वाचे वदे संगलीला ॥ प्रिती पद्मठायीं जसी ती अलीला ॥ ९८॥
जगाचे रितीनें कथा कौतुकाची ॥ मधीं अर्थलीला स्वबोधें सुखाची ॥
असे संग हा भाव भक्तीरुपानें ॥ जशाला तसा देखणा हा रसानें ॥९९॥
भवा हारवाया मनोभी अनंतीं ॥ मती मीनली सज्जनीं ते वसंती ॥
पिका पातली आत्मविद्या रसाळा ॥ सनाथार्पणीं प्रार्थनाभाव माळा १००

---

७ गोपीविनोद.

॥ सवाई० ॥

एक दिनीं वधु गोपनितंबिनि नंदघराप्रति येउनियां ॥
बोलति आननिं प्रेमभरें मनिं बाळक श्रीहरि जाणुनियां ॥
माय यशूमति घेउनियां हरि ओचनिं भाळ विलोकितसे ॥
तीस म्हणे वधु द्याजि अजीं हरि खेळउं न्हेउनि मानतसे ॥ १ ॥
ऐकुनियां मग माय वदे सुत शब्द सुवाणित प्रेमभरें ॥
नंदमनोद्यतिकंदनिजाश्रित मद सुहास्मित जो अज रे ॥

जा हरि आजिं घरीं तुज गोपवधू म्हिति न्हेत बरें वदती ॥
खेळविती कवतूक निती प्रमदा मज प्रेमचि जाणविती ॥ २ ॥
जाय म्हणे व्रजपाळसती निजबालक जाणुनियां खुषिनें ॥
मी नव जाय म्हणे हरि कोंडिति मंदिरिं खोडिल या रितिनें ॥
गौरिहराप्रति घेउनियां उरिं नीजति कामिनि या मजला ॥
गूदगुल्या करिती बहु आनन चुंबित दाविति हेतलिला ॥ ३ ॥
शून्य घरीं मज कोंडुनियां सति बोलत्ति आननिं हो नवरा ॥
नेणसि माय तुं साज्ञ साज घरिं मानसभाव स्वभाव बरा ॥
सर्व जमाजम ओस घरामधिं रोधमती मदभोगकळा ॥
फेडुनियां पट पोट सपाट न लाज मनामधिं या अबला ॥ ४ ॥
या ललना मज मागविती बहु चाळविती सद्भाव निती ॥
कोणि कुचावरि घेउनियां मज पाणि करांबुजिं चोळविती ॥
नागडिया तनु पाहुनियां मग लोचन झांकित माय मि गे ॥
फार नढी रडि येत मि तेथचि जाणुनिया अजिं जात न गे ॥ ५ ॥
जाय न मी अजिचान दुजा घरिं साचपणें तुज्ञ सांगत आई ॥
कार नको करुं घालवि कामिनि थार वसो मज मानसिं आई ॥
फूगडि घालित ऊघडि होउनि लूगडिं खुंटिसि ठेउनियां ॥
ऊघडि ती तनु सूघडि केउति भूतनिती सम धांगडिया ॥ ६ ॥
कोण नसे घरिं कामिनिवैभव योजिति मानसिं मीच पती ॥
बाढ मला म्हणती सकळी मग लाजत मी सतिला निगुतीं ॥
कोणि दवाविति बाळक जाणुनि नासिकिं अंगुलि ठेवुनियां ॥
बोल म्हणे मज काय मुखें वदु लाज नसे मुळिं गौळणिया ॥ ७ ॥
या तरुणी नवती मधल्या मदभावभरें रमती गमती ॥
बाळक मी परि थोरसरी समभाव स्वभाविक दाखविती ॥
कोणि वधू मज घालुनियां भुकी हालविते बुलि नीजकरें ॥
तोडुनि मागति कासरि दावुनि कोण सुरी करिं घेत बरें ॥ ८ ॥
येत मि जी जरिं काकुळती बहु त्यापरि नासरि सामपणीं ॥
माय मि आज न जाइच येथुनि सोडुनियां तुज सत्यपणीं ॥

बोलत या रिनिं सार निजार्थित तारक माधव भक्तिसखा ॥
ऐकुनि कामिनि मूखकरांबुजिं आकळिती हरि प्रेमसुखा ॥ ९ ॥
लाघव नाटकि कृष्ण मुरारि रमाधव अच्युत हंसरुपी ॥
बाह्य जना गम शोध गमे मग हीत बुडे नित ऐक्यरुपीं ॥
एक वदे हरिच्या जननीप्रति मामि बरा मुल हा तुमचा ॥
चंचळ चाळक चाळवितो उगिं शब्द पुरे नच हा अमुचा ॥ १० ॥
मोहन मानस सान वयें परि थोर सरी नच पावतिया ॥
बोल असे तरि कोण मतिमधिं तोल समेसम फावतिया ॥
वीदवि संसृति ऊठवि येथुनि भास श्रमा अजि होत असे ॥
पोर कसें म्हणुं ये वदतो गुण बोलुं नये जनिं लाज नसे ॥ ११ ॥
गडबड अंत न संत अनंत मतीजळ भावनिधि मुळचा ॥
लहरि नवाळि जमाव समोघ रितींसदसंगतिचा कुळचा ॥
सतिमति कामिनि भामिनि यामिनि टाकुनियां घर हश्यगती ॥
सकळहि शांत मनोघपणामधिं भावति बाळचि आत्मनिती ॥ १२ ॥

८ दधिमंथन.

(वसंततिलका.)

आदी सनाथ नमुनी हरि गूणलीला ॥ गायीन मी निजरुपें गुणभावलीला ॥
गूणाकृती मुळि नसे निगभावरूपा ॥ साचेंपरी गुणरुपें करणें स्वरूपा ॥ १ ॥
कर्मानुबंध तनु हे सगुणी नराची ॥ साक्षी नसे रुपविणा म्हणवोनि साची ॥
निर्गूण भाव सगुणी गितगाणिठावो । आत्मार्थ भाव जडणी सगुणप्रभावो ॥२॥

(द्रुतविलंबित.)

बहुत योग तपें तप जोडिलें ॥ अभिमती घसणींतुनि सूटले ॥
म्हणुनिया गवळी गडि गोप हे ॥ हरिकडे वसती प्रिति भाव हे ॥ ३ ॥
श्रुति जशा जडणी उपनीषदीं ॥ जडुनि राहत स्वभाव सुशोधनीं ॥
हरिकडे सतिया नित बायका ॥ नवकळा जडल्या सदगोपिका ॥ ४ ॥

(शार्दूलविक्रीडित.)

आनंदें सकळी गडे गवळि ते गोपी तशा धेनुही ॥
गोकूळीं अवतार धारण करी नीजार्थ दाता मही ॥

हा नंदात्मजनंद काननक्रिडा कुंजामधीं गोपिका ॥
संगें मांडित रास खेळ बरवा बोधार्थ हा कौतुका ॥ ५ ॥
त्याणें शोध गमे समे रतिपती प्रीती निती आकळे ॥
गाती गाणें मनोघ ते मतिरुपें अच्यूत शोधाबळें ॥
प्रात काळ सुखावभावमतिला बोधार्थता पातली ॥
गूणांची निशि संपली स्वरुपता दृष्टोत्पती पावली ॥ ६ ॥
झाली प्रेम सुगी मना अमनता जोडे घरी आजरीं ॥
भीतीना कलि काळ भाव मतिला आनंदता आभरी ॥
ऊठोनी प्रथमा मुखें धुति वधू गोविंद नामें जळें ॥
कर्में सारिति गेहकाज सकळी वीचारयोगें भले ॥ ७ ॥

(वसततिलका.)

डेऱ्यांत घालुनि दधी रवि आगमाची ॥ पाळीत कामिनि करीं रित शोधनाची ॥
वाक्यार्थ अर्थ अनुमोद सबोध भावें । गाती मुखें रसिकता गितरंगभावें ॥८॥

(द्रुतविलंबित)

नग चिरे करुनी तनु मांडणी ॥ गुण कळा सकळी कळ लावणी ॥
पर पुरूष मतीमधिं घोंकणी ॥ घरपती विसरे रज कांचणी ॥ ९ ॥
अजित नाम मुखें वदती सती ॥ दुजि नसे मतिला घरिं त्या निती ॥
प्रतिदिनीं सदशोधन कौतुकें ॥ मधुर वाणिरसें अनुभाविकें ॥ १० ॥

(मालिनी.)

करुनि निगमभारा आत्मनी भाव डेरा ॥
दधि मथि श्रुति वाक्यें बोधनीं सत्वभारा ॥
रवि अनुभव भावों घालुनी त्या मधीं हो ॥
घुसळति सति सारा सारसंसार देहो ॥ ११ ॥
सद्गति निति दोरें बोधनी धारणाते ॥
प्रथम सति करानें बांधिती आदराते ॥
समरसि करि खासी चाळणी चाळितांना ॥
करयुग बहु हाले चंचळे भावना ना ॥ १२ ॥

(शिखरिणि.)

मनोवाच्या ओघें सरळ सुमनें गाति गित हो ॥
सुवेळीं गोपीका घननिळ सखा प्रेमगति हो ॥
गती कृष्णा छंदें द्विविध त्यजुनी ऐक्य नितिनें ॥
हरी गाणीं गाती सगुण भवती नाशक मनें ॥ १३ ॥

(वसततिलका.)

एकांत वेळ रमणा रमती मनोघें ॥ कातान्वयें प्रितिरुपें हरि रंगयोगें ॥
अच्यूत चिंतन सदा मतिठायिं वागे ॥ गोविंद वामन हरी वदनांत रंगे ॥ १४

(तोटक.)

सदया करुणा कर वासुदेवा ॥ उदया प्रति ये हरि काम भावा ॥
व्रजवास कुमार यया हरी रे ॥ सद्बोध उपासक अंतरीं रे ॥ १५ ॥

(उपचित्र.)

अजि ये हरि तूं मम मानसीं ॥ मित वाग तसाचचि मानसीं ॥
दुजिना आणखी सुख भवानीं ॥ हरिये हरिये नित शोधनीं ॥ १६ ॥

(द्रुतविलंबित)

तनमनें करुनी तुजला हरी ॥ स्मरतसे नितमी रुपें हांवरी ॥
मनतुटे घरदार निती सरे ॥ भर तिहीं भरकी तव ओघिं रे ॥ १७ ॥
नरहरी मधुसूदन वामना ॥ मदअरी स्मरणा धरि आनना ॥
सति प्रती उपदेश करीतसे ॥ विजरघूभवनाशक मानसें ॥ १८ ॥

(उपचित्र.)

सदया करि रे बरवी दया ॥ अरिभाव हरी जगदातया ॥
करुणा घनशामक मानसा ॥ अमला कमलांबुजवानसा ॥
सगुणा जगती निति दासया ॥ हरिरे हरि या अरिच्या भया ॥ १९ ॥

(द्रुतविलंबित)

घननिळा करुणा कर लौकरीं ॥ पदिं मती जडवी दुर भी करी ॥
ततुकड मातमान नसो भजा ॥ अजित तू जडणा जड सांच जी ॥२०॥

(शिखरिणी.)

अगा दीना नाथा बलहिन असीं कामिनि हरी ॥
पराच्या छंदानें अवनितळिंया आभर भरी ॥

नसे बुद्धि गेहीं स्वपरण मतिची कामिक कळा ॥
भरे अंगीं साचा म्हणवुनि स्मरों आजि विकळा ॥ २१ ॥
अजीं येरे द्वारीं हरि झडकरी नंदतनया ॥
मुखातें दावावें उठ घननिळा येइं उदया ॥
गड्या गोपाचीया कमलनयना श्यामळ हरी ॥
पदांबूजीं ठावी त्वरित सदया टाळिं भंवरी ॥ २२ ॥

(मालिनी.)

दिन उदय प्रभातीं प्राप्त झाली हरी रे ॥
अजुनि नच कसा तूं द्वारि येसी मुरारे ॥
तन मन धन सारें चिंतिते चैतना रे ॥
शिण हरी नयनाचा मानसा शांतवीरे ॥ २३ ॥
दिनाह्निन करुणेच्या सागरा वासुदेवा ॥
नरहरि रमणा रे राधिका आत्मभावा ॥
शिण मज बहु झाला पाव रे देवदेवा ॥
अजितगुणस्वभावा ठाव दे वासुदेवा ॥ २४ ॥

(शिखरिणी.)

रमा कांता शांता पयनिधिमधीं ठाव करि त्या ॥
सुसंता संतापातुनि निवटसी भाव भरल्या ॥
सख्या भक्तीचीया सदय मनसा गोपगडिया ॥
मुखा दावी मातें नच रुचि दुजी साच भवीया ॥ २५ ॥

(द्रुतविलंबित.)

गित असें रसभावगतीरुपें ॥ घरघरीं रित भागवती रुपें ॥
करिति सकाळिं मतीमाधिं यारितीं अनुभवो भवभाव झुकावती ॥ २६ ॥

(शार्दूलविक्रीडित)

प्रेमाचें सदनीं हरी भजन हें गोपी गितीं भावती ॥
भावें यादवनाथ भाव घुसळी भक्तीरुपें रीजती ॥
कोणी शोधक सारसाक्ष जगतीं भावें मनें पाहणी ॥
गोपी गीत रसायणें नित अस बोधार्थ ही काहणी ॥ २७ ॥

(वसंततिलका.)

काढीत लोणि सखि त्या सकळीक सारा ॥ वेदांत सार उपनीषद आत्मसारा ॥
पाणी करोनि अनुभावमतीरुपानें ॥ तक्रातुनी निवटिती भवशोधमानें ॥२८॥

(भद्रिका.)

तव हरी प्रगटे बिदीमधी ॥ गडि सवे गडि हा नरामधीं ॥
शिशु कुमाररुपें रमापती ॥ शिशुमध्यें रमतो दयानिती ॥ २९ ॥
तनु कळा घन सांवळि हरी ॥ करि कृपा निज भाविकांवरी ॥
कमलमूख सुहास चांगलें ॥ अनुभवें मुनिभाव संपले ॥ ३० ॥

(वसंततिलका.)

राजीव लोचन कळा सुविशाळ भाळीं ॥
भाळीं जगा रचविता सुतजा सुकाळीं ॥
ज्यासी शिवादि सकळी सुर वंदिताती ॥
तोची रमे गवळियांमाधिं भाव नीती ॥ ३१ ॥

(द्रुतविलंबित.)

करपुटीं नवनीत नितंबिनी ॥ कवळुनी हरि आठविती मनीं ॥
तव दिसे नयनीं सकुमार तो ॥ निशिवरी उदया रवि येत तो ॥३२ ॥

(उपचित्र.)

करिच्याकरें तें नवनीत हो ॥ धरुनी सरल्या घरबाह्य हो ॥
सदशोधक वेद सबाह्य शोधुनीं ॥ मतिकर्म त्यजी नित आगमीं ॥३३॥

(द्रुतविलंबित.)

बिदिमधीं सकळी सति पातल्या ॥ गुणभुतांतुनि ज्या मति वीटल्या ॥
नयन तें लवणें विसरोनिया ॥ जडणिला जडले नच भान या ॥३४ ॥
किति करे कुरवाळिति त्या मुखा ॥ सगुण भाव ६रे रव ज्या मुखा ॥
निगमसाच सिकास गुणी हरी ॥ प्रित यहू मनिं ज्या सतिच्या वरी ३५

(मालिनी.)

गडिहरि मधि गोपी गौळणी एक झाली ॥
नवनित कर ठायीं दाटणी ओट आली ॥

वितळुनि किति गेले ऊरलें सार्थकासी ॥
हरि मुखिं सति देती देहभानाभिषासी ॥ २६ ॥
किति धरित करानें पोटभागीं हरीला ॥
कितिक मिनति ओठीं आदरें चुंबनाला ॥
दिन तंव बहु आला ताप लागे तनूला ॥
दिन उदित वसंता माजिली सर्व लीला ॥ २७ ॥
सदय पण जडे ही वर्णितां बाळ लीला ॥
अभय मति प्रभाते प्रासही गोपिलीला ॥
प्रतिदिनिं मुखिं गायी तेथ हा कृष्ण येई ॥
सकळ दुरित भावो टाळुनी येश देई ॥ २८ ॥
करित मति सबोधा बोधनीं एकनाथी ॥
गति न रूप कळाही चाळली नीजपंथीं ॥
सदय घन अनंतीं नीति ही भाविता हे ॥
स्थुळ गुण मति भावो हा अनंतीं वसा हे ॥ २९ ॥

---

९ गोपीगाराणी.

(वसंततिलका.)

नंदात्मजाप्रति नमी नमिं प्रेमयोगें ॥ सर्वांतरात्मक प्रभू जगतीं तरंगे ॥
भावागुणें प्रगटला निजलोकभानू ॥ वेदांत अर्थ इतुका सरिज्या न मानूं ॥१॥

(शार्दूलविक्रीडित)

ऐकावें रसिकें सुबोध गितहे गोपी कळीच्या मिषें ॥
गायीलें बहुतें शुकादिकमतें त्यांतून हा लेशसें ॥
वाक्यांचीं मधुरोत्तरें मति रमे रामेहुनी या गितीं ॥
नीतीची भरती मुमुक्षु मतिला बाकी जनाची निती ॥ २ ॥

(भद्रिका.)

हरि वृजीं शिशु खेळ खेळतो ॥ करितसे नवनीत चोरितो ॥
दुध दधी सकळीं घरींघरीं ॥ नित उठोनि पितो मुकें हरी ॥ ३ ॥
नच पदा समता विधीहरा ॥ पद रमे श्रुतितें श्रुतीं नरा ॥
नव विधी सति या प्रबोधती ॥ नवनितीं उगमो गती श्रुतीं ॥ ४ ॥

॥ दिंडी० ॥

धन्य भाग्यें भाग्यि हे गौळि सारे ॥ धराभागीं माधवो गुणाकारें ॥
शेषशाई क्षीरजा निधीमाजीं ॥ योगनिद्रे वसतसे तोचि हा जी ॥ ५ ॥
राजि झाला भक्तिला भावयोगें ॥ भावरूपी गोपीच्या अनूरागें ॥
मूळ जाती मूळची सूखकारी ॥ बाल्यभाषा बोबडी वरी प्यारी ॥ ६ ॥

(वसंततिलका)

एके दिनीं यशुमती सुत वासुदेवा ॥ घेवोनि अंकिं बसली सद्नीं स्वभावा ॥
पाणी करोनि निज भाळ सुढाळ भावी ॥ भावींक रंग कुरवाळित कुंतभावी ७

(शार्दूलविक्रीडित)

पांचाचें उमरीमधीं हरिरळी दीसी मनीं भाविता ॥
तोची भागवतीं सुबोध लिहिला पद्यांतरीं अच्युता ॥
वेदांनीं रुपिं मानिलें भुमितळीं योगी शुका वामना ॥
त्याणीं वर्णियलें स्वबोध मथनीं बोलूं तयाच्या गुणा ॥ ८ ॥

(शिखरिणि.)

मिळोनीयां गोपी सकळिक बऱ्या एक सदनीं ॥
मतीमाजीं प्रीती धननिळ रिती त्याहि मधुनी ॥
कळीच्या मीषानें गुणचि वदनें सांगुं सतिसी ॥
मुरारीला पाहूं रुचिकर बहू घेत मनसी ॥ ९ ॥

॥ पृथ्वीवृत्त ॥

करीत सकळी मुखें अनुमतें घरीं येत तो ॥
उठोनि चलती तदां हरिघरीं बरा भाव तो ॥
मना बुडि भजीं दिजे श्रवणि हे कथा गोड ही ॥
तुवां रित धरी प्रिती करुनियां गिता गोपि ही ॥ १० ॥

(कामदा०)

त्वरित सुंदरीं नंदमंदिरीं ॥ उदय बाल्यता वेळ भास्करीं ॥
नयन चंचली चंचळाकृती ॥ मृगगती सती येति नीगुती ॥ ११ ॥

(विबुधप्रिया.)

प्रेमळ मनिची बहू मुलिं लाडकी मधुरी ठकी ॥
ठेंगणी बहु गोरटी सगुणा निकी विठि कौतुकी ॥
पातल्या निज अंगणीं हरिमंदिरीं रसिं गुंतुनी ॥
बोलती रस भाव तो उपनीषदीं रूप मंथनी ॥ १२ ॥

॥ सवाई० ॥

देखुनियां प्रमदा मनमोहन लोचन झांकुनियां उगला ॥
मूळ खरा परि भाव परेवरि राव जगांतरिं साव भला ॥
गोपि मनोगति सर्व हरी उरिं पुर्वितसे निज भाव गती ॥
चाळक जो भव जाग्रति चाळवि अश रत्रीसरि आत्मगती ॥ १३ ॥

(मालिनी.)

दडत जननि मागें पाहुनी कृष्ण गोपी ॥
शिशु यशुमतिचा हा दीन, ना, थान, जो,पी ॥
समजलि जननी ते भावना मोहनाची ॥
चपळ पण अनंती सूत्रमूळीं जगा ती ॥
बिज पण मुळ ठावो सांचला या न नीती ॥ १४ ॥

(शार्दूलविक्रीडित)

गोपी गोरस चोरुनी कलि घरीं घेवोनि यां पातला ॥
यांचें आतिल अर्थ हा समतसे वृत्ती भवो हारिला ॥
बोले जाणुनि माउली घनमिळा कां रे तुवां पाठिसी ॥
भाळासी भिउनी सतीप्रति गमे खोडी मुखाला घसी ॥ १५ ॥

(शिखरिणी.)

तदां गोपी सान्या कलि कळविती कृष्णजननी ॥
अगे माते तान्हा बहु अवगुणी थार न मनीं ॥
विटोनीयां गेला अभिमतिंभवा भाव तनुचा ॥
दिनावाणी झालों रस नच घटीं तत्वमसिचा ॥ १६ ॥

(द्रुतविलंबित.)

नच घरीं जननी नवनीतगे ॥ उरतसें मुळ हा सदिं खातगे ॥
कुळिनता बुडवी बडवी मुलें ॥ बिदबिदीं फिरतो गडि घे मुलें ॥१७ ॥
कसि तरी गवसे रस पाळती ॥ चपळ गे पळना स्थिर ती गती ॥
सति तुझा शिशुला अरि ना भिती ॥ पति टपे धरणीं परि नाष्टती ॥१८॥
पुरुष ते वसतां घरिं हा नये ॥ मति रिपू षडभाव रिपूच हे ॥
बहुत ते धरती हरि वांकडें ॥ परि हरी नच येत तयांकडे ॥ १९ ॥
बरि गे अबलामधिं दाटणी ॥ सतिंची रित हा बुडवी गुणी ॥
ठकिची सगुणी अशि बोलली ॥ चिमणी पुढतीं मग घूडली ॥ २० ॥

(भ्रमरविलसित.)

ऐके मामी मुळ तव सगुणी ॥ आम्हा आणि विट भव धरणी ॥
आला बाई नच रवि किरणीं ॥ तेव्हां आला मम पति सदनीं ॥ २१ ॥

(शार्दूलविक्रीडित)

गाई दोहनकाजि कात मतिचे वत्सें मनें घेउनी ॥
गेले गोठणी धेनुच्या तृणघरा संचीत हें चिंतनीं ॥
आला गे सदरे बरा हरि तुझा दारावरी पूढच्या ॥
होते एकलि घालुनी अरगळा जाणू सुता मूळचा ॥ २२ ॥

(कामदा.)

चोर पाळती घेउनी हरी ॥ हात मारितो द्वारिं सुंदरी ॥
काढ गे कडी शांत वाजते ॥ वेई मंदिरीं फार पीडते ॥ २३ ॥
भिति नको धरूं चोरि ना करी ॥ गुण बरे मला येति सुंदरि ॥
सति अजीं तुवां मासला बधी ॥ दिन सता असी बोलणीं सुगी ॥ २४

(द्रुतविलंबित.)

सुलरवें वळकें मनिं मामि मी ॥ अरगळा कळीं ढकलि भाव मीं ॥
ढकलुनी शिरला मग आत हा ॥ हंसुनियां फसवी मतिभाव हा ॥२५॥

(विबुधप्रिया.)

काय गे करणी पुढें करि माजुरी बरि ऐक ती ॥
बोळिला मज एकटी मनिं जाणुनी नच येतती ॥

लाजतें मति सांगण्या नच ही थण्या खुण ठाउकी ॥
लावुनी मज बोलिला अजि मान गे करि लाज कीं ॥ २६ ॥

(वसततिलका.)

लाडेंच लाड जडवी प्रित भावना ते ॥ माते म्हणे पति कुठें घरि नाच कांते ॥
तूवां कसी रमसि गे कडि घालुनीयां ॥ शून्यामधीं मुरकुटी दडि देउनीयां २७

(शार्दूलविक्रीडित.)

गोरी तूं तरुणी धणी नसुनियां कांगे फुका वागसी ॥
भीतीनें उगिं शीणसी मतिमधें ऐसी कसी गे खुसी ॥
कांताच्या पदिं मानसी मज धरा आहे बरा नोवरा ॥
सारा गोंधळ आवरा असि घडीं कां नासुनीया मरा ॥ २८ ॥
बाजारीं मरतां कशास सतिनो लोणी दूधी द्या मला ॥
चोरीचें मग कामना करिन मी भावार्थ हा बोलिला ॥
ऐसें बोलुनि झोंबला पदतला झोला दिला गांठिला ॥
फेडीला पट हांसडी उघडि गे तेव्हां मदो तापला ॥ २९ ॥

(शिखरिणी)

अगे मामी नष्टा मुळ तव असा आननिं वदे ॥
अनूरागा आलें मतिमधिं सभे भाव विट दे ॥
बरी काठी हातो धरुनि उठलें तेथ पळला ॥
फिरोनीयां आला भिति नच मुला शोध धरिला ॥ ३० ॥

(भद्रिका.)

सडकेवरची धुळ गे मुठीं ॥ धरुनी शिरला घरिं हा हटी ॥
नयनावरि मारुनि मामि गे ॥ पडलें ताळे मीं तधिं मामि गे ॥ ३१ ॥
असला कसला गुण हा मुला ॥ सकळी नवनीत हरी मुलां ॥
भय ना वसुसा हरि मातला ॥ भव लौकिक गे कुळिं आटला ॥ ३२ ॥

(वसंततिलका.)

बोले असी तव तिनी सरसावुनीयां ॥ सांगे कळी घननिळीं दिठि लावुनीयां ॥
कारे अजीं दडासि तूं अगुणी अनंता ॥ नंदात्मजा तव कळा वदते वदंता ॥ ३३ ॥

(दिंडीवृत्त)

भाय मोठा खोडिचा पोर तूझा ॥ अत पुरला आमुचा येथ साचा ॥
काय सांगूं वीटलों ऊठलों गे ॥ जगामधुनी कामिनी आमिं या गे ॥ ३४ ॥

(शार्दूलविक्रिडित.)

साळूची मुलगी सगी ठकि सखू बैसोनियां आंगणीं ॥
वेणी घालित तास दीनसमयीं तेथें शिरे हा गुणी ॥
मागोनी चपला करीं धरितसे नेत्रीं तिला जाउनी ॥
सूटे पेड करांतुनी करिं धरी पाणी मती बोधनीं ॥ ३५ ॥
सूते मूल शिरीं तिच्या निळतनू वेणीवरी वेणिच्या ॥
नेत्रीं तें उतरे तदां उठकि ते रागें वदे रे मिचा ॥
जोडीचा नवसा कसा उगम हा झाला असे नंदजी ॥
लागीं नंदन चोरटा मुळपिठा खोटा कसा भावजी ॥ ३६ ॥

(वसततिल्का)

गोळा घरांत पळुनी दडला कसोटी ॥ सोटी करीं धरुनियां करि लाग पाठी ॥
झोटिंग हा हरि अरी दडला तमानें ॥ अंधार फार कुडितेमधिं दीपज्ञानें ॥ ३७

(द्रुतविलंबित.)

चपळ हा परि सांपडला भला ॥ वळचणीमधिं ते धरि भीतिला ॥
करिं तदां धरिला घननीळ हा ॥ नितदिना वणि गे करितो महा ॥ ३८

(रथोद्धता.)

रमणिचा करिं हा रमापती ॥ वसतसे गरिबावरी निती ॥
सति दहावितसे बहु क्रुरा ॥ मुरहरा प्रति त्या मनिं भासुरां ३९

(पृथ्वीवृत्त.)

वदे मुल तुझा ठकी प्रति तदां छिपी बोबडी ॥
गळी गळिव मी थती गवथलों तुद्या गे तडीं ॥
मदा अजि नतो तुवां धदुकली घला जाउं दे ॥
नगे मि अजिपासुनी खत कळी कळी कामदे ॥ ४० ॥

(मालिनी.)

सुटुनि निसटलासे कामिनीचे करीचा ॥
चपळ पळत तेव्हां कामिनीपाठिं त्याचा ॥
तरुणि तरुण भावो सैपला धांवतांना ॥
हरि नच गवसे हा शोधितां यत्न नाना ॥ ४१ ॥

(उपचित्र)

ठकली बसली ठकि लौकिकीं ॥ हरि हा स्थिरला जगलौकिकीं ॥
प्रमदा म्हणते धर चावटा ॥ द्विरदावरि भार कुरा तटा ॥ ४२ ॥

(कामदा)

करित केउल्या बाउल्या तरा ॥ नयन मोडि हा प्रेम अंतरा ॥
दमकि ती बसे पोर ती पुढें ॥ करित रंग हे वृत्ति, ना तुडे, ॥ ४३

(मालिनी)

कटकट चवथी ती बोलिली गोप बाळी ॥
भिति कुळ निति अंगीं मारुनी सांख्य टाळी ॥
आजें मम घरिं चोरी हा करीती वदे मी ॥
सकळ परिसुनीघे भाव हा शोध नामीं ॥ ४४ ॥

(हरिणीप्लुता)

घुसळितां दधि हा रविकाळीं ॥ रविश्रमें श्रमले तंव काळीं ॥
पय मुखीं धरुनी हरि मागुनी ॥ अवचिता प्रगटे मम भावनीं ॥ ४५ ॥

(द्रुतवि०)

स्थुळ दिठी वरि मारि चुळास त्या ॥ वदनिं जे रुचिन स्थिरलेंच त्या ॥
कर तदां रविचा कळि सूटला ॥ जिव गमे बहु हा मज वीटला ॥४६॥

(शार्दूलविक्रीडित)

लोणी काढुनि आयतें धृतिकडे होतें मिं गे ठेविलें ॥
वाटे लाधियलें करूं आजि कसें सासूरवासी भले ॥
दूधामाजिं दधी करी मिळवणी खाई उरें तें भुमी ॥
भागीं टांकित घांसुनी निज करीं कैसें करूं मामि मी ॥ ४७ ॥

(स्रग्धरा.)

जावें वाटे त्यजूनी व्रजपुर अवनी कार आला अमाला ॥
तोटा सारा प्रपंची गत कसि करणें शोभतें कां तुमांला ॥
कूसीमाजीं कसा हा स्थिरपणिं रमला मास वीधी नवाची ॥
भाग्यें मोठी सुदेवी यशुमति सखये बाप हागे विरंची ॥ ४८ ॥
कूळीं आला मुळीं हा करिल अमुळ गे गोकुळीं ग्राम सारा ॥
आरामाच्या सुवायू व्रजपुर वनिं हा आभरे शून्य सारा ॥
दीसे ऐसें आम्हाला करि तजविजि गे माउली ठाव देई ॥
सोडू याला नको गे दृढपणिं मतिनें बांध गे धारणाई ॥ ४९ ॥

(कामदा)

उठलि पांचवी येतसे पुढें ॥ म्हणत माउले पोर हें तिडें ॥
धरुनि मार्ग गे उंच टेकडी ॥ टपत पाळती एकटा गडी ॥ ५० ॥

(शार्दूलविक्रीडित)

बाई लेंकुरवाळि लेंक पतिच्या आली घरापासुनी ॥
सासूनें खुसिनेंचि माहेरघरीं दीली असे लावुनी ॥
आहे पोटसि आवडी रचतिला साधी मती माउले ॥
गेलीसे यमुनेप्रती जलमिसें तीला असे गांठिलें ॥ ५१ ॥

(वसंततिलका)

बोली करी तिजप्रती घरिं येत तेव्हां ॥ वाटेमधीं जल बडा भरलाच तेव्हां ॥
का गे तुझें उदर हें बहु थोर दीसे ॥ रोगें स्वभाविक कसें वदतें स्वांसें ॥५२॥

(चामर)

आवडी वदे तया अरे हरी तुला मती ॥
लागली असी कसी तरी धरी जरा मनीं भिती ॥
चावटा तुला कसा रळा असा गळां जडे ॥
लाजेनाच काज हेंचि साज खोडि आवडे ॥ ५३ ॥
काम नाच थांमि तूज नारि खोडि काढिसी ॥
पार तोंचि थोर काज थोर होसि गाजिसी ॥
कासयासि पोट पूस तूज माधवा अरे ॥
जा उठूनि येथुनी जि देसि कां तुं कार रे ॥ ५४ ॥

(मालिनी)

वदत हरि तिला हा काय गे वांकडें यां ॥
मधि तुज गवसे तें बोल तूं आननीं या ॥
तव उदरिं स्थुलावा वाटला लौकिकीं यां ॥
म्हणुनि पुसत त्यासी राग आला कसा या ॥ ५५ ॥

(शिखरिणी)

कसाया ऐसी कां करिसि मति गे नेत्रिं क्रुरता ॥
अगे माहेरीची रित अवगमे स्पष्ट पणता ॥
फुकाच्या तोंडानें सरळ वचनें येत न बरी ॥
कशी दूजालागीं घरिं वसविसी नीत न बरीं ॥ ५६ ॥

(शार्दूलविक्रीडित)

जानीचे दि.त हे बरे सरति गे तोरा झडे अंगिचा ॥
डोळ्याची चमकी जिरेल सकळी तेंव्हां कळे बुद्धिचा ॥
सांगे गे अजुनी मला सकळही फेडी मनाची रळी ॥
बुध्धी कोंवळि माझि गे म्हणुनियां केली असे ही कळी ॥ ५७ ॥

(वसं-तिलका)

कामामधीं चुर गमे मतिमान तूझा ॥ बोलें क्रमें स्वरुप हें नच येथ दूजा ॥
वागूं नको अडिरुपें मजपासिं नारी ॥ सांगे कळा सकळही कळवीच नारी ॥५८

(उपचि.त)

वदली मुलगी मग यावरी ॥ हरि रे मज नाम गरोदरी ॥
समजे उठ तूं चल लौकरीं ॥ जड ही शिरिं घागर निर्भरी ॥ ५९ ॥

(पृथ्वी)

अगे कशि तुवां गरोदर सखे मला सांग गे ॥
खरें कळवि तूं नको कडसगी मनीं राखुं गे ॥
अजीं मज बहू गमे नवल हें गडे सांकडे ॥
पडे अति अभावला अनुभवो म्हणूनी नडे ॥ ६० ॥

(भुजंगप्रयात)

वदे तेथवां लेक लेंकास तूझ्या ॥ अरे पुससी जाणुनी कोण काजा ॥
तुझा जन्मरे जाहला माय पोटीं ॥ गरोदी असे आय ती माय पोटीं ॥ ६१ ॥

तसा गर्भ रे आजि वाढे मला हा ॥ नको चावटा आठवूं गोष्टि दाहा ॥
म्हणे वाढला कोण रूपें कसा गे ॥ मुळीं बीज हें कोण ठायीं वसे गे॥६२॥
अरे नंदनंदा तुला हाचि धंदा ॥ तूझें बीज रे कामना भाव नंदा ॥
यशोदेपती नंद हा नंदना रे ॥ तसा हा पती पासुनी होत बा रे ॥६३ ॥

(शिखरिणी)

असी बोली केली मम तनु कळेपासुनि भली ॥
असे झाली लेकी कुळ निलिपणा माजि तगली ॥
तिला तूझा लाला करित सलगी लाड लटकी ॥
म्हणे दूखे कीं गे समपण गर्भे पोट मडकीं ॥ ६४ ॥

(शार्दूलविक्रीडित)

फूकां गे नवरा करोनि प्रमदे केली असी ही दशा ॥
आहे काय स्थुळामधीं कळत ना आली तुला औदशा ॥
गायी जे जगदीश ईशपुरुषा पाशातुनी सूट या
गोरे योग बरा नसे पति असा लागा पदीं माजिया ॥ ६५ ॥

(वसंततिलका)

कांते कळा मम असी तुज सांगतों हे ॥ ऐके तुचा मन दिजे बहु हीत आहे ॥
सांगूं नको दुसरिया गुजवाणि माझी ॥ मानी मला तनुपती रत गे स्वकाजीं६६

(मालिनी)

राजी असे पतिपणा मति माझि साची ॥
राजी नसे मजविखीं सति कोण साची ॥
खोटे धनी करुनियां मजला त्यजीलें ॥
तूं गे तरी नवरी हो वर नाम बोले ॥ ६७ ॥

(पंक्ति)

नवरा त्यजुनी उरीं मला ॥ धरणें सतिनीं वरी तरा ॥
किति गे धरितां गुमान हें ॥ वद गे रमणी वदनींच हें ॥ ६८ ॥

(द्रुतवि.)

जगनगाप्रति मी धनि साजणी ॥ वळखि गे जगिं ना मति जारिणी ॥
शिणधणी अभिमान करूनियां ॥ जग रमे असुरीमधि साच या ॥ ६९ ॥

(शार्दूलविक्रीडित)

दासे मी शिशु बाळसी परि बळें काळा दरारा असे ॥
साक्षी घे पटवोनियां जगनिती बाळाविखीं राजसे ॥
वैराणें तरणें रणासम घरीं वैराकृती सोबती ॥
साचें तें परि बाळका वरि नसे मोहें द्रवे लाल ती ॥ ७० ॥

(त्रिष्टुप्)

निति असी शिशुचे वयसेची ॥ म्हणवुनी रमतो सदसाची ॥
गुण कळा भरती भरनाची ॥ अरुपता मजला सम साची ॥ ७१ ॥

(द्रुतविलंबित.)

सद्कथा समता सम भावनीं ॥ नरशिरीं हरि मी जग साधनीं ॥
मदकरी वरि मी अरि गे हरी ॥ हरिभया परि या मन नो वरी ॥७२॥
वरि असे प्रित गे मम मानसीं ॥ परि बरी नच ती मजला खुसी ॥
खुषि कुशीं शयनीं मजला असे ॥ कुशिं धरी जगिंना सति मानसें ७३

(शार्दूलविक्रीडित)

भाग्यानें कवणें तपें असुप तें योगान्वयें व्यापिलें ॥
दृश्याचे चुटके टके मति तटें सोडीयले कावळे ॥
(ऐसे जे मतिचे स्वभाव सरळे तेची मला फांवलें) ॥ ७४ ॥

झाली रमा मम पदीं सखये सुदासी ॥ पादोद्भवीं उपजली जळ ओघ त्यासी॥
भागीरथी भुमितळीं प्रगटे भवानी ॥ वैकुंठवास जगतीं मधिं मोक्षदानीं ७५

(शार्दूलविक्रीडित)

भक्तीनें वळलों परंतु तुमची बुध्धी असी नावडी ॥
पाणी वाहत आवडी जननिचा दासी जसी सावडी ॥
सूखें बैस घरीं नको हुरहुरी ऊरीं धरूं साजणी ॥
सूरी साच अहंमती इजत ही जाणे बरी तूं मनीं ॥ ७६ ॥
कागे बोल त्यजूनि राहसि उगी माने किंवा ना मने ॥
माझें हें मुख बोलणें तुजप्रती आतां त्वरें सांगणें ॥
ऐसें ऐकुनि हांसली चमकली बैसे तदां तेथची ॥
मंदीरा विसरे असे शिशु कसें व्यालीस तूं चोरची ॥ ७७ ॥

(शिखरिणी)

इचें संपे तोंचो गडबड करी वृद्ध तनुची ॥
धरूनीयां काठी ढकलत उठी येत किळची ॥
द्विजाचें वाटोळें मुखचि मुकलें पोंगट कटी ॥
मळीना वस्त्राची दिर्नं गति दिसे नासिक दिठी ॥ ७८ ॥

(विबुधप्रिया.)

साक्ष ही निजनिर्गुणी रूप उन्मनी, गम येथुनी ॥
दाविली सगुणावरी अनुभावनी रुपदायिनी ॥
ऐक्य ते हरि आणिला गित मंथनीं मति शांत ये ॥
कानडें परि प्राकृती रुप भावना समजावुं यें ॥ ७९ ॥

(शार्दूलविक्रीडित.)

साठीची मति नाडली भ्रमभुली बोली तदा कांवरी ॥
गुणाची सरळी सवाग जडली ओढी नसे अंतरी ॥
स्वेदादी सकळी स्वभाव घुडले कंपे असे व्यापिलें ॥
बा, रे येथुनि शांतिचे भरंवसे साक्षी रुपा पातले ॥ ८० ॥

(इंद्रवज्रा)

गोपी तदां त्या सकळीक स्तब्धा ॥ होवोनियां पाहति त्यास लुब्धा ॥
मौना कृतीका मुखवाणि गेली ॥ बोधान्वया भावित त्या मराळी ॥ ८१ ॥

(मालिनी.)

मिळ नच जन अर्था स्वार्थ भावो सतीचा ॥
चळ भ्रमकृत भासे शोध हा नेणिवेचा ॥
सरळ गति निजाची ऊळटी दृश्य भासा ॥
सगुण सुख अनंतीं रंगली तीच वाचा ॥ ८२ ॥

(त्रिष्टुप्)

कलिमला हरवी सुबोधनीं ॥ असि कथा वदते रसायणी ॥
कथन तें परिसा सुखामधीं ॥ वटवटी त्यजुनी जनामधीं ॥ ८३ ॥

(शिखरिणी)

यशोदे माजोरी मम मुल खरा लेक तुझि गे ॥
वनीं गाई राखी पति घरिं असे साज कथि गे ॥
सगूणी गेलीसे घट शिरिं नसे वारि भरण्या ॥
मथूरेची साळू निजत कुसिला घेउनि सुन्या ॥ ८४ ॥

(शार्दूलविक्रिडित)

माळ्याची सुन सालि काळि करटी देती शिव्या नापिका ॥
बोक्यानें प्रितिनें घरीं वसविलें लोणी कथा आयका ॥
खावोनी मडकें शिकें भुमिवरी वारी भरी बा पया ॥
रायाच्या दरबारिं पेरणि घडे जाऊं सये कांपुया ॥ ८५ ॥

(भुजंग.)

हरिदास घोडे चढे श्वान अंगीं ॥ रमेची सिता कांवळी अंतरंगीं ॥
उगींच्या उगी कानडी काळ आली ॥ मराठीण आल्या करी तीस बोली ॥८६॥

(शार्दूलविक्रीडित.)

वाण्याची रडकी कुमार वयसा कुंभार भाळे तिसी ॥
साळीचा पति माळणीप्रति धरी मूकी रुपें ती घसी ॥
माझी गाय करोनि लग्न दिधली काल्याप्रती द्वादशी ॥
त्याही जेवण घातलें घरशिखीं एकादशीचे दिसीं ॥ ८७ ॥

(वसततिलका.)

माझ्या सुता मम मुली मुलुनी मिळाली ॥
झाली गरोदर उमा पडसूत व्याली ॥
आजीच भोळि मुळची घरिं सासु आली ॥
तीसी ददाविलि सुने म्हसि खात केली ॥ ८८ ॥

(इंद्रवज्रा)

मूलाम, नीजे, सति सावकारी ॥ गादी नृपाची वरि शेळि चारी ॥
प्यारी मनाला जडली मलागे ॥ वागे पतीचा रत भाव अंगें ॥ ८९ ॥
देई पती गे तव नंद माते ॥ माते सुताला सुचवीच नातें ॥
खातें सरापा घरचें नसावें ॥ बुरूड तो रांजण थोर भावें ॥ ९० ॥

माळावरी पेरुनियां सुसाळी ॥ केली मनोधें वरचे शिवाळी ॥
पाणी भरी मोट तळें रिकामें ॥ कांटे वरीं ते सुळसे हरामे ॥ ९१ ॥

(शार्दूलविक्रीडित)

वाघाची नरडी धरी मुरडुनी शेळी बरी कोयळी ॥
हेमाची सुगि पातली दरवसें शेरासनीं पावली ॥
झाल्या बेरंडी म्हाग पेठ दर त्या तोळ्यावरी शेंकडा ॥
कोंड्याची भरती करेनि नृपती आणी नफेचा धडा ॥ ९२ ॥
बोलाला नच मेळ माप रुप हें जाणीव भावीं मिळे ॥
काळें बोध सुबोधता जडलिया भावान्वयें आकळे ॥
बोधाचे सुगड रसीक उघडे गोडी जडे त्याकडे ॥
वाढे प्रेम समानता मन वसे भक्तीरुपें ऊघडें ॥ ९३ ॥

पृथ्वीवृ०

पुरेल सकळी रळी मतिचिया गितामाजि या ॥
दयाघन रमापती अवगमे करी रे दया ॥
रसीक मनसामर्थीं भरतीचा जमावा असे ॥
रमे कवतुकें धरा धर भजे पदीं ज्या रमे ॥ ९४ ॥

(वसंततिलका)

झालें असे सतिमुखें सकळीक भावे ॥ रंगात्मजाप्रतिवसे विविधाव नांवें ॥
भावार्थता पिकतसे गित गायि वाचे ॥ गोविंद माधव हरी मदुसूदनाचे ९५

(इंद्रवज्रा)

ईती गतीनें निति ऐक्य भावा ॥ पावे सरुपानों माधें या विसावा ॥
ठावा रमेचा पति होय जीवा ॥ सीता जिव्हाळा समता नत्रावा ॥ ९६ ॥

पृथ्वीवृ०

अनंत मतिच्या अनंत रितिया अनंगावरी ॥
समोघ धृति धारणा स्वरुपता मना आवरी ॥
विणा चिपुळि ना सुरार्थ भरिणा मती ताळ ना ॥
सुबोध मथनीं मती धरियळा सुखें गायना ॥ ९७ ॥

१० निजभक्ती.

(इंद्रवज्रा)

नित्यान्ययानें निज भाव भेटी ॥ भेटी अभेटी करि जन्म तूटी ॥
तूटी अभावा समता प्रभावे ॥ भावे अनंता व्यतिरेक व्हावें ॥ १ ॥
आदी अनादी जगदेकराया ॥ वाढे स्वभावो समता कराया ॥
माया जयाला मृगभास वाटे ॥ अज्ञान ज्ञानें नच जाय वाटे ॥ २ ॥
जो दास भावें हरिदास त्याचा ॥ विश्वास प्राप्तीस्तव वेद वाचा ॥
जेथें अहंता समुळें निमाळी ॥ तेथेंचि शांती सहजीक आली ॥ ३ ॥
ज्यासी असे ही निज सूख शांती ॥ जी कां अज्ञातीय गती स्वभाती ॥
ना वर्ग दीक्षा रुप गूण तेथें ॥ भावे अनंतीं सकळीक जेंतें ॥ ४ ॥
वेदांत सिद्धांत स्वरूप साक्षी ॥ वाचीकभावो सगुणेक पक्षीं ॥
पक्षी अलक्षी सदचीद पक्षें ॥ पक्षाविणा तो निज लक्ष लक्षे ॥ ५ ॥

(भुजंग)

बहू शोधितां ग्रंथ ग्रंथी फिटेना ॥ अहंभावना मानसाचीविटेना ॥
बरा निश्चयो एकही तो असेना ॥ सदां बोलण्यासारिखें चालवेना ॥ ६ ॥
जरीं अंतरीं सौख्य व्हावें सदाचें ॥ असें वाटतें तेथ युक्ती मनाचे ॥
मनाचेंचि दृशें मनातीत व्हावें ॥ असा भक्ति योगू अतूळ प्रभावें ॥ ७ ॥
तया नाम स्वानूभुती नीजभक्ती ॥ दुजावीण जी कां स्वकार्यार्थ युक्ती ॥
इये प्राप्तिलागीं विधी संत कीजे ॥ तया संत भावा अर्जी कान दीजे ॥८॥

११ रुक्मिणीविलास.

॥ स्वागता ॥

तो नमी नमि विनायक आजीं ॥ जो गुणा इश असे सुर गाजी ॥
मूळ तें गजरितीं दिसताहे ॥ स्थूळ तें नच बरें निज पाहे ॥ १ ॥
सोंड ती सरळगा कळिनाशा ॥ नीगमा कृति बरी सित आशा ॥
बोध तो जडित मोदक भासे ॥ ऊदरांतरि रुळे घन खासें ॥ २ ॥
नागफांश कटिला मिटला तो ॥ जो अनूभव भवीं समर्ग तो ॥
फांश जो करपुटीं मदनाशा ॥ अंकुशीं धरितसे भिपगाशा ॥ ३ ॥

आसनीं विलसती सहजाच्या ॥ चार ते पुरुषगा कमलाच्या ॥
पांकळ्या बहु बऱ्या चहुदीसे ॥ अंतरीं गणपती गति खासे ॥ ४ ॥
पायगा धरितेसें निजरीतीं ॥ बोलवी सुरसभाव कथा ती ॥
आत्मगूण भरवी रवि तापों ॥ ताप हा भव सरो अरि कांपों ॥ ५ ॥
शारदे वरददायिनि अंबे ॥ हंसवाहनि वसे जगदंबे ॥
आननीं गित वदे मम आतां ॥ तारिंगे भवपुरी तुंचि माता ॥ ६ ॥
नाथजी गुरु तुंगा इह रूपीं ॥ साचची मज गमे कृति मापीं ॥
गूण हे सकळगा तुझि लीला ॥ काविती मज बरा निज टीळा ॥ ७ ॥
सूरुची कथनहें भव नाशा ॥ शोभवी रस भरीं हर फांशा ॥
पद्धती निजरुपीं मन लागों ॥ या अनंत भुवनीं प्रित वागो ॥ ८ ॥

॥ भद्रिकावृत्त ॥

निगम हरिच हा जना रिती ॥ धरि समरूप तें मना कृती ॥
करित बरविती लिळा असी ॥ दिसत जनित साक्ष ते नसी ॥ १ ॥
सकळ सुख दाति ही खरी ॥ म्हणुनि वदत तेहि वैखरी ॥
शुळ रस चवी गिता मधीं ॥ भरतपुर असे नित यामधीं ॥ २ ॥
मदुसुदनि नर एक दीनि हो ॥ भिमक सुपतनये घरींचहो ॥
सति सुख मनआंत घेततें ॥ सळगि जुनि अती दिनाचितें ॥ ३ ॥
वदत ति हरिला बहू बरी ॥ रुचिकर गुणते हरी वरी ॥
उठुनि उभि असेच लाजते ॥ नयन चळविते नितींत ते ॥ ४ ॥
रजनि माधिं गुणांत तो भरे ॥ घर सगुण तिचें मधीं सिरे ॥
निज निति वदला कळी मिषें ॥ मन निट धर गा सुधा असे ॥ ५ ॥

शार्दूलविक्रीडित.

रुक्मीणी सदनाप्रती हरि बरा आला असे रात्रित ॥
देखोनी भिमकात्मजा वदतसे स्वामीसची हास्मित ॥
यावें जी बहुता दिनीं मजवरी दृष्टी कशी फीरली ॥
भाग्या काय वदूं अजीं दिन नवा प्रेमामधें पीकली ॥ १ ॥
स्वामी तूमि बरे मला अजिं सुखा दावोनियां तोषवी ॥
दीनाच्यापरिं मी घरीं वसुनियां होतीं खरी या भवीं ॥

आतां सूख बहू मना भरत गा गाऊं किती ते गुणी ॥
चंद्रा पाहुनि चातका रस गमे ती रीतही ठेंगणी ॥ २ ॥
यासी कारण हेंचकीं शशिकळी वाढे तुटें तें रुप ॥
पौर्णीमे दिनिं पूर्णची तिस दिसीं ना साम हें गा रुप ॥
तूझें मूख सदोदिनीं उदित तें सोळां कळीं वाटत ॥
नाहीं तो क्षयगा कदां निजमुखां श्रांती भुली तोडित ॥ ३ ॥
सोमी अंग कळंक वर्ण दिसतें तेंची असे लांछन ॥
तुम्हां ब्रीद बहू बरें भृगुमुनी श्रीवत्स दे लांछन ॥
शांताकांत तुमी बरी गुणवती ठेवा प्रिती अंतरीं ॥
ओघा मूख करा बरें मम धरा तापा करा गा दुरी ॥ ४ ॥
बोलूनी मग या रितीं यदुपती संगें बसे मंचकीं ॥
जंघींपाय धरोनियां चुरि करें वीनोद एकांत कीं ॥
हांसे तो हरि तेधवां तिजकडे पाहोनियां कौतुकें ॥
बोले नंतर सुंदरीस प्रितिनें सूखामधीं जीतुकें ॥ ५ ॥
हे प्रीये मज गोडि गे तव रुपीं वाटे बहू मानसीं ॥
नाहीं त्यासरि दूसरी जगनगीं वर्णूं तरीं ती कसी ॥
तूझा संग गमे रमे बहु बरा ऊरामधीं रोज गे ॥
थारे शांति असे सुखें मन निवे बोलूं तरी काय गे ॥ ६ ॥
भूलोनी तुजला मि गे गुणत्रयीं वागे रूपाच्यान्वयीं ॥
कांते कां उगिं बोलसी डसउनी प्रीतो दया अन्वयीं ॥
ऐकोनी सति ते वदे मग तया कंसांतका आननीं ॥
गोडी घेत अनंत हा निजमुळीं अद्वैत मत्ताननीं ॥ ७ ॥

॥ पंचचामर वृ० ॥

वदे बरी सखी तदां पतीस त खुषींमधीं ॥
उगेंच तीं वदूं नका कळे मला मनामधीं ॥
बहू तुमा घरीं स्त्रिया नसे मिती कसी प्रिती ॥
नटा नव्हे झुटी मिगा टळा कसा जुने निती ॥ १ ॥
नव्या उमेदिच्या बऱ्या तरामधीं गुणी कळा ॥
वरी तया प्रिती खरी मला हरी उगा टळा ॥

मुखावरी प्रिती करी स्वामर्थ्री असे दिसे ॥
उरीं कसें असें असो मला पिसें नसे तसें ॥ २ ॥

वरी बरें मनीं कडू घडी उरीं दिसे बरी ॥
मला रुची नसे इची खरी तरामती वरी ॥
जुनी भिगा वयें कला जिरे खरी चुके सुगी
कसी तुमा प्रिती गमे मला कळे म्हणे उगीं ॥ ३ ॥

नको अगा फटी मला नसें खुळी भुळी फसे ॥
तुम्हां रुचे तसें करा कृपा असो पुरे दिसे ॥
जरी पदीं असे दिठी खरी मनी मला हरी ॥
तरी दया वसे तुझ्या उरीं पुरी भवा हरी ॥ ४ ॥

विनोद हा वरी दिसे निजींहि तीं फळां असे ॥
अनूभवी गमे सवी धनी भवीं हरी दिसे ॥
पदोपदी विवेक तो भरोनिया असे रसीं ॥
सबोधनीं जनां गमे सुधेहुनी रुचीं इसी ॥ ५ ॥

जरी धरी इहीं सवी कुणी भवीं तरे बरा ॥
रमावरा दया भरे तयावरी रिझे खरा ॥
गितामर्थी रमूनियां बहू भले तिरास रे ॥
अनंतगा मनासर्धी निशीदिनीं मुळीं परे ॥ २६ ॥

॥ मालिनीवृ० ॥

सकळ हरि तिचे तें ऐकुनी भाषणातें ॥ दुखवित वरि तीला अंतरीं प्रेमनातें ॥
हळुच वदत आहे ते सती काय तेव्हां ॥ समुळ वदनीं गातो होउ संतोष जिव्हा १
म्हणत भिमकबाळी तो हरी सारसाक्षी । तुज नच बरवा गे मी पती जाण लक्ष्मी॥
मृगनयन सुकांती गौरवर्ण सुजाणी ॥ भुलकिस मज फूकां नेणती साक्ष बाणीं २

मुलपणि वनि गायी राखिल्या फार त्यागें ॥
गवळिमत मला तें शोभतें या भवीं गे ॥
नवरस विटवोनी माळ ती घातलीसी ॥
फसलि मसलती तैं तूंहि गे जाणलीसी ॥ ३ ॥

घननिळ बहुकाळा रंग माझा दिसे गे ॥
नच नृपपण तेंही आमच्या या कुळीं गे ॥
कुळशिळ तव तोला जोग तें नाहिं गे तें ॥
जनन जन व्रजामाजीं असे जाण मातें ॥ ४ ॥
परघरिं वसतों गे दीनराती न थारा ॥
गुण नच बरवे ते सुंदरी यास दारा ॥
सम नच वधु गे तूं चांगली राखण्याला ॥
तुजसम मज माजीं रंगना देखण्याला ॥ ५ ॥
उगिंच लिखित लग्नासाठितें पाठवीलें ॥
नकळत भुपतीला कूळ तें दाटवीलें ॥
अँसिकसि भुलगेही तेधवां तूज लागीं ॥
कटकट अजि वाटे पाहुनी अंतरंगीं ॥ ६ ॥
धुत हय भि नराचे सारथी त्या रथीं गे ॥
नृपमख समुदार्थी काढिली उष्टिं ती गे ॥ ६ ॥
मम सख दुबळ्यांची प्रीत गे वागते ती ॥
म्हणुनि पर घरीं हो राहतो चोर—नीतीं ॥ ७ ॥
नृप सुत बहु ते गे सैंवरीं तूझिया हो ॥
कुळ शिळ रुप खासें तोल तूला समे हो ॥
अजुनि जरिं मनातें आवडे रील त्याची ॥
चल मज जवळूनी आजची गे सुखाची ॥ ८ ॥
तव मनिं वसतें तें तूं करी आजचानीं ॥
उगिं नच पडुं गे तूं कानतीं आमुच्यानीं ॥
रवरिति अशि हे ती ऐकुनी काचली हो ॥
निजरुपिंच अनंता जी असे माउली हो ॥ ९ ॥

॥ शिखरिणी. ॥

हरी शब्दें भेदें हृदय सतिचे फारचि तदा ॥
वधाहूनी भारी दुपण रव तें झोंबति हृदा ॥
पडे भूमी भागीं मृतवत सती छाति फुटती ॥
नसे देहाठायीं तनु गळित तें ना स्थिर गती ॥ १ ॥

खरी सूशीला ही प्रतिवचन वाणें विरगळे ॥
गळे कांती शांती नच उरिं तिच्या मीपण गळे ॥
कळा लोपोनीयां मुखकमळ तेंही सुकतसे ॥
पडे नेत्रालागीं धवळपण तें झांपडि असे ॥ २ ॥
न हाले डोळेंगा तिस हरि तदां पाहुनि तसी ॥
भरे प्रेमामध्यें सदगद उठे अंतर कुसीं ॥
पंलगाखालीं ये उतरुनि तदां श्यामक हरी ॥
बसे कांतेपासी उठवित तदां चाळवि हरी ॥ ३ ॥
म्हणे कांगे ऊगें सहज वदलों हास्यवदनें ॥
निजाचे रीतीनें नच समजलें स्थूळ मतिनें ॥
उठे आतां तूं गे समजुत पडेसें कथिन तें ॥
नको शोकालागीं त्वरित सुट दे ऐक निति ते ॥ ४ ॥
करें डोळे पूसी हरि सगुणीचे पीत पदरीं ॥
वरी घे मांडीये उचलुनि शिरा लाघव परी ॥
निरालागीं सिंपी सुपरि मळ तें कर्पुरमिषें ॥
बहू वेळे झाली सितळ मति ते ऊठुन बसे ॥ ५ ॥
भला रंगामध्यें हरि वदनिं वदे आत्महित गा ॥
अगा गाऊं यासी सुद्धं खटपदी पासुनचि गा ॥
गुणापासूनीयां भवभय उठे अंतर गती ॥
अनंताची इच्छा पुरवित असे लक्षुमिपती ॥ ६ ॥

(शार्दूलविक्रीडित.)

ऐके सुंदरि बोलते तुजप्रती ठावी नसे रीतगे ॥
ऊगां राग कशास गे करिसि हा दुःखा बहू सांग गे ॥
बोली ना कळली निजास जिचि ती ऊगां कसा राग तो ॥
शांतीहो मन ऐक सांगत असें आत्मीं भला लाभ तो ॥ १ ॥
तूला चीड कशास गे भरलि हे वीनोद ठावा नसे ॥
तूझ्यापासुन रूप गे मज बरें गूणास साक्षी असे ॥
नाहीं रूप मला अगूण मुळचा बोली असे सत्य ही ॥
कूळीं नाहिं खरी रसे अकुळतें नीरामयी निर्मही ॥ २ ॥

नाहीं देश बरा स्थिती नच मला निर्मोह मायापुरी ॥
सत्ता मात्र वसे जगीं नगपदीं काळारुपे सांवरी ॥
तूं नोहे भिमकात्मजा समप्रभा नीजासनीं ऐक्य ती ॥
कांती तूं सम शांत मी हरि असे जोडे मुळीं हे निती ॥ ३ ॥
गौळी ऐक कसा असे वदत हें पूरें धरीं अंतरीं ॥
इंद्रीयें नव हीच गोकुळपुरी गाई रुपें सुंदरी ॥
राखीं काळ सदां भुमी निजवनीं गोपाळ ते बोधनीं ॥
सद्भावें मज नंद तो निज पिता माता विदेही जनीं ॥ ४ ॥
कांते आणिक ऐक गे मिपण तें नाहीं नृपा आसना ॥
प्रेमाच्या सदनीं सदां परघरीं भावावरी आस ना ॥
निर्भ्रांता मनवीं वसे अनुदिनीं बोधा सरोजावरी ॥
तूं गे सुंदर तेथही सुनिति ते साक्षी स्वरूपावरी ॥ ५ ॥
भूता पंचसमुह तो वट असे होतो गुणाच्यान्वयें ॥
यासी कारण तूंच गे जगभवीं संबोधना संभवे ॥
(बुद्धी तूं बरि चैतनीं गति मि गे चित्तास चाली तसे)
तूझी प्रीत मला अनादिचि कळा घालीत माळा बरी ॥
तेचीं हें जग शोभतें तिन गुणीं काळासरी संहरी ॥ ६ ॥
नेत्रीं द्वादशगे कळा रजगुणें तापे रवी साक्षप ॥
हीची जाग्रतिची असे सरितुझी भानूस तेंची रुप ॥
सोमाभी वदनें सखे मन तुं गें सोळा कळी कोमळा ॥
आहे वास निशीं गुणामधिं बरा चत्वारि वाचा बळा ॥ ७ ॥
कार्योकारण नांदसी भुतभवीं लीलान्वयें शोभत ॥
यासाठीं प्रकृती कळा तुज म्हणे आहें मधीं मीं सत ॥
जोडे हेंच खरें सखे निज तुकीं ठेवी बरी ओळख ॥
कां गें दुःखित होउनी न वदसी देखे बरें कोतुक ॥ ८ ॥
भूतें स्थूल जमाव हा घर बरें केलें असें राहण्या ॥
घेवोनी मजला सदां वससि गे भीती नसे देखण्या ॥
यासाठीं वदलों तुला बरि असे माझ्याहुनी देखणी ॥
खोटें वाटत काय गे तुज सखे मी कांत तूझा गुणी ॥ ९ ॥

तूझ्यानें मज नाम हें सगुण तें फांवे बरें साक्षिस ॥
नामा ठाव नसोनियां दिसतसे लक्षीं असें घे बस ॥
नाहीं प्रीत दुजेवरी म्हणुनियां सांगीतलें तूजला ॥
तेची हें आजि ऐक गे मम सखे बोलास झेला भला ॥ १० ॥
दूजी ती द्वित छंद सौभरगुणी कामींच रंगे मन ॥
गुंगे जी विषयामधीं मति ति गे वांछी सदां जी धन ॥
ऐसी जी मति गे मला न रुचिते नाहीं लळा ते सतीं ॥
सूचेना मजला सखे किति सुखें नाहींच तीशीं प्रिती ॥ ११ ॥
सोडीलें घर गे तिचें बहु निचें जाणूनियां सुंदरी ॥
प्रेमानंद नसे तिसी खुसमुसी त्या नांच मी मंदिरीं ॥
आहे वास खरा मला तिस भला नाहीं परी ओळखी ॥
अंगीं मीपण वागतें निज न तें संसार माखे सुखी ॥ १२ ॥
कीतीं बोलुं तुला सखे निजमुखें सूखें रिजे जाणुनी ॥
घेईं बोध तुं गे मनीं समजुनी ध्यानीं बरा आणुनी ॥
आत्मा मी रवि तूं प्रभा मनसुभा ऊभा अनादी असे ॥
नाहीं द्वैत तुं गे गमे मज रमे साम्यें खरें हें असे ॥ १३ ॥
भावाच्या प्रितिनें वसे रुप तसें हांसे धरी प्रेम तो ॥
छंदें वागत कौतुकें निज तुकें भूके मना नेमतो ॥
पीता भीमक तो तुझा मज भजा भावीक गे मूळचा ॥
सत्वाचा पुतळा मला रजगळा नाहींच त्या कूळिचा ॥ १४ ॥
श्रद्धा कामिनि ते तुझी जननि जी नामें मती शुद्ध जी ॥
तीच्या ऊदरसंपुटींच उमठी भक्तीच तू गे निजी ॥
माझी ओळख तूजसी तुजि मसीं होसी कसी वेडि तूं ॥
सोडी रोष वदे मसी बहु खुशीं रोषास या तोड तूं ॥ १५ ॥
ऐसा बोध करी हरी तिजवरी प्रींत ते अतरीं ॥
झाली शांत बरी खरी निज उरीं नूरी कळा दूसरी ॥
आनंदा मिळतें मतें न ममते चित्ते खुशी रीजते ॥
झाली एकचिते सवी जिव शिवीं नाहींच भ्राती तितें ॥ १६ ॥

गाथी तूं मन हें धरी समपुरा शौरीं उरीं अंतरीं ॥
संसारीं बरवा दिसे हरि असें कंसारी जो संहरी ॥
हे नारायण माधवा गितरवां प्रेमा करी केशवा ॥
बापा आजि अनंत हा पदिं पहा आहेच या तोषवा ॥ ५८ ॥

(पृथ्वीवृत्त.)

अगाध महिमा तुझी गुणनिधी तुझी गा खरी ॥
सुमीधर शिणे गिरा चिरकि गा तया नासरी ॥
विधी रजगुणें रची जन बरें नसे त्या कळे ॥
अहं बळ बरें उरी धरुनियां तुं गा ना कळे ॥ १ ॥

चढे चतुर ते वदे निशिदिनीं मुखीं वेद ते ॥
भुके कुमरिला फुके मदन तो जडे शाप ते ॥
अपूज्य जगतीं असे ठरविला अशाही गती ॥
कळे न महिमा तुझा हरि खरा कसी गा मती ॥ २ ॥

जया उरि असें सदोदित पिसें अभीमान तो ॥
तयावरि खरा तु गा क्रुर बरा बरा छेदितो ॥
दिनावरि दया रमेश सदया वया नेणसी ॥
ध्रुवां अढळ तें दिलें पद तुतें करीसी खुसी ॥ ३ ॥

तुझ्या भजनिं जे सदां रिझति गा तया आपदा ॥
न ऐकिलि कधीं लिहीं जगमधीं दिलें सूपदा ॥
बहू तरति ते चहूं दिशिं बरे किती ते वदूं ॥
सिमा नच तया कसें गणित तें मुखें या वदूं ॥ ४ ॥

अजामिळ अधीं मळे बहुदिनीं द्विजा जातिचा ॥
रमे परधरीं अमंगळ कुळिं स्त्रियेला निचा ॥
नसे स्मरण त्या कदां हरि तुझें अशाला गती ॥
स्मरे सुतरुपें मरे तव बरें हरे या रितीं ॥ ५ ॥

तया गति बरी दिली नरहरी जगीं गाति ते ॥
असा सदय तूं सदा समना मना मानते ॥

दुजी गणिक तीं कुटीण कुळिची तिलाही बरी ॥
दिली गति तुवां दयाळु पण हें बरें गा उरीं ॥ ६ ॥
रुका भरंवसा बहू हृदयिं या रमेच्या पती ॥
असे सतत तो खरा मजसि वाटतो पूढतीं ॥
अगा मलिन मी मती निजतुरी असें पापि गा ॥
परी वदतसे तुझे गित मुखें पशा लावि गा ॥ ७ ॥
झडों कलि मला मला भव नको खरें गा हरी ॥
पदीं रमवि थार दे कळवळा उरीं गा घरी ॥
नसे बहुत मागणें आणिक तें पुरूषोत्तमा ॥
बरा सकळ जाणता निपुण तू अगा सत्तमा ॥ ८ ॥
सुसंग बरवा रुचीकर असो निजा भीतरीं ॥
अगाध गुण दे कळा निपुण ती मलाला हरी ॥
भवास दळवावया कवि निती बरी फार दे ॥
नको मज तुझी न मुक्ति बरवी सदां प्रेम दे ॥ ९ ॥
जनास भित ना वना वचत ना मना नाम तें ॥
धनास वतनास नाथ तुं दिनाघना मान तें ॥
हरी जिवपुरीं जरी मळ हरी बरी रीत दे ॥
उरीं नच सुरी भरी भुळ बुरी घरीं प्रीत दे ॥ १० ॥
बरा पर खरा तरा नर शिरा खरा रावजी ॥
तरा क्षिति उरा तरा सद घरा दरा सावजी ॥
लभाधिद नभा सुभा तळि उभा जिभा भांडती ॥
गभाळ नच भाव बाळक स्वभाव भांवावती ॥ ११ ॥
तुला दिन भला मला समजला खुला लाभ हा ॥
न लागत मला कळा निजशिळा भला लाग हा ॥
टवाळ भव वाळवा किंवच जिरवा वासवा ॥
नवामधि गिरा धवा धर रमा जिवा आठवा ॥ १२ ॥
सवीनच भवीं नवी रसचवी कवी वीटले ॥
रवी अनुभवी चवी घुसळवी रवीं रोजले ॥

कुळेंच कमळें मळें विणमळें दिलें लेकरा ॥
तुळे नच बळे फळे नच कळे तळे तें परा ॥ १३ ॥

हरा तुचि बरा खरा उरिं धरा परा राम हा ॥
शिरावरि निरा धरा पुरिं बरा सखाराम हा ॥
उमा उपशमा तुम्हा मधिं रमा शमा मी मती ॥
गमा रिपुतमा समा उरि गमा जमा मागती ॥ १४ ॥

जळों विषटळों गळों मदबळों रमेचा पती ॥
कळोनित वळों चळों नच मळों हिची मागती ॥
जरा चुर करा तरा निजतिरा करा चाकरा ॥
शिरावरि धरा करा हरिहरा जरा आसरा ॥ १५ ॥

न मागत तुमा जमा विप यमा तमा मारि गा ॥
चमाचि अधमा नमा गतसमा दया मायगा ॥
पदींच चवदी नदी भवसुधी मती घोटडी ॥
नदी सदपदीं मिळों उदधिते सखा भावडी ॥ १६ ॥

तुमाहुनि रमा न मानत समान माया बरी ॥
अमां तुंचि रमा जमा निजगमा स्मिमा अंतरीं ॥
बरा ठकितसा असे अज दिनीं ध्वनी खुंटले ॥
खरा कर बरी अगा नरहरी मना सूजलें ॥ १७ ॥

अगा कळवळा तुला मनिं असों स्वड्राम्बांबरी ॥
धरी सदपदीं करा हित अजीं मदा आवरी ॥
मदूसुदन वासुदेव वरवा भवा मानि तू ॥
अनंतरळि मारतो उतर गा सती रात तू ॥ १८ ॥

दफ्तर ३ रें.

—— ०:——

१ योगेश्वर निजलीला.

(शिखरिणि.)

अगा सिद्धनाथा अभयपग दे विघ्नहरणा ॥
अजाला पंथाची सुरसमहिमा भावभरणा ॥
जनाची या ध्याना बहुविधपणा तूज निपुणा ॥
अखंडा यानंतीं उभवसि मती गूण अगुणा ॥ १ ॥

मनानंदा भावा विपरित भवापासुनि सुटे ॥
उठे वेगीं वेगीं सकळिक मतें टाक निकुटें ॥
वरी संतांगीच्या सतत उभवांतील किरणा ॥
घनानंदीं होसी स्वसुख नयनीं सार निपुणा ॥ २ ॥

नको जाऊं रानीं हटमठ खटाटोप हरवी ॥
असे तैसा राहे सहजपण हे युक्ति बरवी ॥
सदा घेई गोडी सगुणच रितीं निर्गुणपणीं ॥
धरी भक्ती भावो अजित विभवो होय तरणी ॥ ३ ॥

भजे आत्मारामा विमळ चरितें सादरपणें ॥
जिणें याणें होणें जननमरणातीत करणें ॥
जया ध्यावें तैसें मनतद् वसे होत सहजीं ॥
निजध्यासीं प्राप्ती भ्रमरअळिचा न्याय तुकजी ॥ ४ ॥

जिवाध्यासें शीवा अजप जपवा जाप्य विवरा ॥
वरा भावार्थाला सुजनपथि या भाव विवरा ॥
भराया दुर्वासांतुनि झडकरी दूर असणें ॥
घनें ना याहूनीं स्वसुख वळखी नित्य वसणें ॥ ५ ॥

(मालिनी.)

सकळहि जग नीती भावना ना तमासे ॥
गुणनिधिमधिं होती चिंतिल्या ध्यान ध्यासें ॥
अवगत सहसा ही नाच कोणा स्वभावा ॥
सुजन विरळ ऐसा मीळला स्वात्मभावा ॥ ६ ॥
श्रवण मनन ध्यासें नीजविश्राम साक्षी ॥
अनुभव सद्‌चीदीं चिन्मयीं नित्य लक्षीं ॥
विजयपण तयाचें भाग्य गोविंदगीतीं ॥
वदत सगुण मूखें सारती स्वात्मनीती ॥ ७ ॥

(इंद्रवज्रा.)

श्रीकांत वाणी कुल उद्धराया ॥ सांगे कथा ती निपुणाख्य राया ॥
श्राया कराया अमलाख्य वाणी ॥ श्रीशूक ही भागवताख्य वाणी ॥ ८ ॥

(शार्दूलविक्रीडित)

वाणीलें निज आत्मभाव मतिनें स्वानंद योगेश्वरें ॥
हंसाचें निज हंस मत्त कथिलें विज्ञान ज्ञानेश्वरें ॥
एकानें बहुतेक छंद गतिचे स्वाध्याय वाणी मिषें ॥
दावीलें विलयाकृति प्रकृति हे सद्‌भाव ध्यासा वसें ॥ ९ ॥

(इंद्रवज्रा.)

श्रीनाथ पायीं नमुनी पहीलें ॥ वर्णीन योगेश्वर नीजलीलें ॥
ज्याणें करोनी समता भरा ये ॥ भावार्थमत्तें करुनी करा ये ॥ १० ॥

(भुजंगप्रयात)

अगा संतलीला वसे मानसासी ॥ बहू मोहिलें वीसरे हे भवासी ॥
असा लाभ दूजा मनाला न रूचे ॥ रुचे आरुची या भवीं सर्व साचें ॥ ११ ॥
सदा संतलीला वसें काळ लोटे ॥ घडीनें घडी सार्थकीं भाव दाटे ॥
कदा ना वसे जन्म लाशाकृतीनें ॥ सुयोगू दुजा ना असा कोण मानें ॥ १२ ॥
जया पाहतां पाहतां पाहवेना ॥ जया लक्षितां लक्षणीं लक्षवेना ॥
जया संगतीं संग भंगे गुणाचा ॥ जगीं धन्य तो भाव सर्वोत्तमाचा ॥ १३ ॥

मनाचा विचारी जनाचा दयाळू ॥ भवा नाशकू बोधभावार्थ पाळू ॥
कृपाळू सदां दीन भावा कुलीका ॥ मना सज्जनानंत योगार्थ लीला ॥ १४ ॥

अभीमान अंगी जयाचे असेना ॥ नसोनी असे तो जगीं कुमजेना ॥
कदां ना गमे देखणा नीज ठावो ॥ तदा आठवीता हरे देह भावो ॥१५॥

म्हणोनी स्मरावें सदा सज्जनासी ॥ कळी दुर्भरा नाममार्गेचि नासी ॥
मिळे आगळा दीन भावो स्वअंगा ॥ रमाकांत तेंव्हां वळे नीजरंगा ॥१६॥

(शिखरिणी.)

हरी नामें गातां हरसि सकळी प्राकृत गती ॥
जगतीं लाधे जे कां सकळ वळखी नीज निगुती ॥
हरी दीसे अंगीं जनिं वनिं बरा गूण अगुणी ॥
दुजा कोणी नाहीं प्रगवकरणी आत्मतरणी ॥ १७ ॥

(इंद्रवज्रा)

भासेल सारा हरिचा पसारा ॥ हारेल सिंधू भवभ्रांति धारा ॥
संताप शांती सुखनाब्द मानी ॥ वेदांत सिद्धांत जयास मानी ॥ १८ ॥

(भुजंग.)

जयाचे वसे काळ धाडी न घाली ॥ मना धांव वेगीं उडी तेथ घाली ॥
नसे आवधी सावधानी करावी ॥ घडीनें घडी सांड जीर्शी करावी ॥ १९ ॥

(शार्दूल०)

मानावीं सकळीं बळी भव वळीं काळा घरीं जाचणी ॥
अंतीं मोह फणी बहु फणफणी तोडावयाची फणी ॥
कामाची नरळी गळी रगडितो क्रोधास जीजी मनीं ॥
मानी ना अभिमान मानसगमी ग्रामीं वसे उन्मनी ॥ २० ॥

वाणी वाणिक काय भाव नगरीं माजील चारी पणी ॥
खाणी संगम नीजबोध अवनी विज्ञान चिंतामणी ॥
स्वात्मा जो अवनी समान वदनीं नित्यानया दाविती ॥
गोंवीती गुणसाधनी करुनियां कठी धरी भाव तो ॥ २१ ॥

(इंद्रवज्रा)

गोविंदनामें मन गोंवावें । गाइंद्रियालें सधि सूजवावें ॥
गोविंद गोविंद हरे अहंता । ऐसा असावा निजभाव संता ॥ २२ ॥
अविंदाख्य साक्षी स्वरूपी मुरारी । गोविंदविंदें समता करावी ॥
स्वात्मानुभावें भव हा तरावा । ना साक्ष याची अतुल प्रभावा ॥२३॥
वर्णीन मार्गाकृतिच्या विचारा । सिद्धाकृती पासुनि शांति धारा ॥
पूर्णांक अंकें स्वरगलेला । मानी महा भागवताख्य लीला ॥ २४ ॥

(शिखरिणि.)

समाधानीसाठीं अमित सुवटीं भाव उठती ॥
सदा संतोषाची सुगम जडणी कार विनती ॥
न जी शास्त्राभ्यासें अवगत मही वेद वदतां ॥
तदाकारालागीं लगबग करी भाव पुरता ॥ २५ ॥
अगा शांती कांताप्रति भुवनिं या मानसिं धरी ॥
तरि तारीतो की करुणघनना तमभुवरीं ॥
तया भक्तीपथांतिल वसविणें ठाय मनसा ॥
धरा लक्षीं साची अनुभवपणें मानसिं ठसा ॥ २६ ॥

(भुजंग प्रयात.)

असे सिद्ध साधूनरी संतराजा । मुनी ब्रह्मनिष्ठादिकीं वाणिराजा ॥
वरी ब्रह्मज्ञानी तया श्रेष्ठ सर्वी । म्हणा मुक्तिते शांति आंत्यर्थ यांती ॥ २७ ॥

(मालिनी)

नवविध पदमाला पाम्रनाख्यार्थ लीला ।
करित सगुणठायीं तोचि तो सर्व बोला ॥
तनमन अमनानें बोध वाजी प्रतापी ।
बसुनि सुमनसेज गादला आपआपीं ॥ २८ ॥
भजन विनयवाणी पोसली नित्य लीला ।
प्रसवत निज बोधें ज्याचि तो हे स्वलीला ॥
उभयपण समाजाप.सुनी निर्मलाहे ।
उभय तट अरांगीं मध्य गंगा विराजे ॥ २९ ॥

(शार्दूलविक्रीडित)

भक्तीभाव उभा करोनि सुजना भावार्थ भक्तीमधीं ।
स्वानंदाकृति मेळणी निजपणीं आत्मान्वयीं साम्यधी ॥
संताचे चरणां सदां शरण मी मी हा बहू अर्थ मी ।
स्वार्थी साधक संत सज्जन भला ठायीं दिनानंत मी ॥ २० ॥

(इंद्रवज्रा.)

मी मात्र नाहीं त्रिविधाप्रकारें । एकान्वयाच्या मतिच्या विकारें ॥
स्वानंद तृप्त्यर्थ अनंत वाणी । वाणी सदांची समभाव खाणी ॥ २१ ॥

सिद्धभाव.

(इंद्रवज्रा)

सिद्धास वर्णोन अजीत ठाया ॥ जाया जयाचा मतिला उपाया ॥
शोधीत संता पथ आक्रमाया ॥ माया भ्रमाचा अनुताप ठाया ॥ १ ॥

(भुजगप्रयात.)

जया मानसीं सार निर्धार झाला ॥ सुपंथाक्रमी नित्य योजी वशाला ॥
करें काय होतें नसे दृश्य मानीं ॥ मना चिंतनीं ध्यास ज्या नीज मानीं ॥ २ ॥
सदांचा उदासी गृहा सक्ति ठायीं ॥ करी भावनाभाव नाना उपायीं ॥
जडे ध्यास तो त्या सदाचार पंथी ॥ सदां गात राहे करूणार्थ संती ॥ ३ ॥
हरी सर्वसाक्षी पूर्ण लक्षीं भरावा ॥ कसा कोण ता देव दृष्टीं पडावा ॥
मनीं संशयो तीळमात्रीं नसावा ॥ असा आवडे वेळ तो सिद्ध भावा ॥ ४ ॥
जनाची न गोडी अनूताप अंगीं ॥ मनाचें वसें शोधितो जो प्रसंगीं ॥
करूं जात यात्रा सदां सत्वभावें ॥ वसे तेथ शोधी सदां संतभावें ॥ ५ ॥
बहू मानला नीज ध्यासू स्वसूखा ॥ तया बोलती मोक्ष इच्छू विवेका ॥
रमाकांत चित्तीं सदांचा जयाचें ॥ गडे ओळखी बाणण्या अर्थ ज्याचें ॥ ६ ॥
जया भाव जैसा तया देव तैसा ॥ जहाला स्वयें मार्ग दाता भजेसा ॥
परी येथ बाधा जडे साधकासी ॥ निरापेक्षता सिद्धिच्या आश्रयासी ७ ॥
परी नाच मानी सदां मौन्यमुद्रा ॥ असे सात्विकू योग हा राजमुद्रा ॥
सदां संत संगें बरा काळ गेला ॥ तया संगमीं नित्य भावार्थ ठेला ॥ ८ ॥

मना गूज तेचीं जरी प्राप्त झालें ॥ परी आकळेना क्रमावीण पोलें ॥
जशा क्षुधिताळागिं पक्वान्न गोष्टी ॥ रुची दाविती ना गमे भाव तुष्टी ॥ ९
परी पाक पोटीं स्वयें ज्या कराया ॥ गमो पाहिजे या महा भागिं जाया ॥
कळे भाव तो सार सारार्थ हेतू ॥ क्रमें चालिला पथ दीक्षा प्रतापू ॥ १० ॥

(शार्दूलविक्रीडित.)

संताचा सहवास होउनि बरा योगान्वयीं जोडला ॥
साधू तो पथयोगकर्मजडणीलागीं बहू लागला ॥
नित्यानित्य विचार सार क्रमिचा पादाकृती चालिला ॥
साधू तो निजबोध शोध करिता आद्यांतरीं चेतला ॥ ११ ॥

(इंद्रवज्रा.)

अनंतमार्गी निजबोध लीला ॥ वीचार साक्षी प्रकृती उदेला ॥
वाणींत साधूपथ लक्षणासी ॥ निर्धार्थ इच्छू म्हणती तयासी ॥ १२ ॥

साधूभाव.

(शार्दूलविक्रीडित.)

साधावें निजसार साधन वसें याकारणें मानसीं ॥
वागे ध्यानवृत्ती गुणार्थ कसणी भावार्थ स्थूळा वसीं ॥
नित्यानित्य विचार सार गतिचा पांथस्थ पंथा क्रमी ॥
साधो शोध करा हरीमार्धि धरा संवाद श्रीविक्रमीं ॥ १ ॥

(द्रुतविलंबित.)

गति तर्धी बहुते रणभैरवी ॥ समर धी उदधी क्रम संभवी ॥
भगवती निगुती करि भाव तो ॥ नच जनीं विजनीं क्रम ठाव तो ॥ २ ॥

(इंद्रवज्रा.)

जासूद जैसा नृप चाकरीचा ॥ घेवोनि मुद्रा वरि जात साचा ॥
नेमीत ठाया पथ आक्रमोनी ॥ तैसा मुमुक्षू गुरुगम्य मानी ॥ ३ ॥
तेव्हां न मानी इतरांप्रती तो ॥ दीसे जनासी बहु क्रूर होतो ॥
वाणी तयाची जग नष्ट भावें ॥ वैराग्यतापें प्रतिती प्रभावें ॥ ४ ॥

नित्यान्वयाचा थिर मानसासी ॥ अनित्यदृष्टी जड भावनासी ॥
जैसा सिपायी नृपनाथवाचा ॥ कोणा न भीजी जगतींत साचा ॥ ५ ॥
मत्ताभिमानी समता न मानी ॥ मार्गांत नाना कृति मान मानी ॥
नानातरेच्या जनवाद वादी ॥ गुंतीं तधीं ते विपदांच वादीं ॥ ६ ॥
हा आडफांटा तम अधदेशा ॥ लागोनि नेला गम ना सुदेशा ॥
याकारणें येथ वरा विचारीं ॥ योजीक मौन्यातरिं सारसारीं ॥ ७ ॥
सूलीन भावो मुळच्या जदासी ॥ तो नाहिं पंथी निजवास त्यासी ॥
सात्वीक गूणाकृति शुद्ध झाली ॥ भावार्थ वल्ली तधिं हो उदेली ॥८॥

(भुजंगप्रयात.)

असों पांथिकाला वदों भाव मानें ॥ असावें सदा मार्ग नीतीप्रमाणें ॥
जनाकारिं वाणी बहू नम्र वाणी ॥ हरीभाव प्राप्तीप्रती हेंचि वाणी ॥९॥

(शार्दूलविक्रीडित.)

कार्यार्थी चतुरा नरा वच धरा भाराहरी दुर्भरा ॥
सारासार जधी मधी सुपथिच्या मार्गा करी वा पुरा ॥
लौकिकाक्रम सांडुनी घडिघडीं साधी घडीनें घडी ॥
पोंच जाउनि तुधे देश भुवनीं तूझा तुंची होउनी ॥ १० ॥
आदी अंतवरी तुझा तुंचि गड्या कोणी नसे दूसरा ॥
सारा ससृति भेद भ्रांति पसरा यांतोनियां ओसरा ॥
अध्यात्मीक कथा विचार सुपथा भावार्थ आत्मान्वयों ॥
साधी साधक सांख्य तो बहुभला वेदार्थिचा निर्णयो ॥ ११ ॥
येथें फार जपे पटे अवघडे भेटे बहू टेकड्या ॥
मोहाच्या दरड्या कड्या मद थड्या वाड्या कुड्या वाकड्या ॥
भाड्याचा तटु जाण मानस गड्या अंगें वरी आरुढे ॥
नेटें चाल अकाल काल मिळणीं निस्वार्थ तो आंतुडे ॥ १२ ॥

(पृथिका)

पथ ते बहुत लोक गर्तामधे ॥ वेष धारण गती नच त्यामधे ॥
सार रे निजगती जन साधनी ॥ मिघडे कचित ते निजबोधनीं ॥१३॥

(त्रिष्टुप्.)

अनेक योगें पनोध दीक्षा ॥ विनोद जाणे महतींत शिक्षा ॥
सकाम साधूनच शांतिभावा ॥ भली वरा ये सकळी अभावा ॥ १४ ॥

(शार्दूलविक्रीडित.)

कीर्ति सांगुनि आपुली बहुरुपी बांधे शिरें पाउलीं ॥
तैसें संसृतिभाव व्यापकमती नानारितीं चालली ॥
असमांगीं बहु मावळें शिरिं जदा ताहा मनाचा हृदीं ॥
पोटीं कामनला कळा खवळली ना साधू धूर्जटी ॥ १५ ॥

(भुजंगप्रयात.)

मठाचे हटानें करी काम भंगीं ॥ करी बागबागायती त्या प्रसंगीं ॥
बहू भोंदिलीं भोळटें स्तवरंगीं ॥ असी शिष्यशाखा बहू माजलेली ॥ १६ ॥
अगा तो नव्हे मार्ग लक्षी सुलक्षी ॥ असे दंभवादी निजीं हीन लक्षीं ॥
बहू बोलका ज्ञान अध्यात्म गोष्टी ॥ परी पांगळा लौकिकी अर्थ नष्टी ॥
नसे याजला नाम मात्रा प्रभावो ॥ असे फार हाची मना हा न शीवो १७
सदाचार मार्गें सदा चाल बापा ॥ नको आणिकार्थे गाऊं प्रतापा ॥
वसे दीन भावीं उदासी कृतीनें ॥ धरी नाम पोटीं महा योग्यतेनें ॥
कळों नेदिता दुजियालागिं अर्गी ॥ वरा होऊनी चाग पूढें अभंगा ॥ १८ ॥

(द्रुतविलंबित.)

मनसुभा परमार्थ गती निकी ॥ वरिला वेष कशास्तव कौतुकी ॥
निढळ तें अढळे नच साधनीं ॥ विपरिताकृतिच्या नितिबोधनी ॥ १९ ॥

(स्वागता.)

स्थूळभाव जिणला नच साधू ॥ पावला मनपुरीं निज सिंधू ॥
तेथिंचा उगमतो निगमानें ॥ योजिला सहजोद्भव भावनें ॥ २० ॥

(शार्दूलविक्रीडित.)

साधीला निजयोग पंथ मग तो सूसंत झाला भला ॥
चंद्रोनी सदपाउला त्रिरश्तीपासोनि वीसावला ॥
त्याची जी महिमा कथीन सगुणी स्वानंदवाणी वसें ॥
आदी अंत न पार पार भुवनीं तो माधवो सौरसें ॥ २१ ॥

(इंद्रवज्रा)

लाभे स्वभावा विसरोनि भ्रांती ॥ तुर्या प्रभा ती नि-बोध ज्योती ॥
ख्याती तयाची अजिता अनंतीं ॥ रुतीं प्रभावे मळयो वसंतीं ॥ २२ ॥

संतभाव.

(इंद्रवज्रा)

संतोष झाला सुख रंग ठाया ॥ येऊनि पोंचे वहुतीं उपाया ॥
माया भ्रमाचा तधिं नाश झाला ॥ मोहंपणाचा भ्रमशो उदेला ॥ १ ॥
मी जीव ऐसी जगकार्य लीला ॥ ती भेदियेली शिव भाव झाला ॥
सिद्धाश्रमाचा गम येथुनीया ॥ झाला पुराचा चळण्या उपाया ॥ २ ॥

(शार्दूलविक्रीडित)

साधूनें निज साधिलें तदपुरी तुर्यार्थ साक्षी भला ॥
आला जिंकुनि कौतुकीं गुणगती विश्वार्थ विश्वासला ॥
कर्ता नाचि म्हणे असें विनय मीं माझा मसीं भाव हा ॥
भावार्थें पिकला भला सवकला लीलागती हे महा ॥ ३ ॥
नाहीं नाश कदां मला जननही मी नाहिं देहावसें ॥
माझेंनी सकळो घडे मज यथापासोनि साक्षी असे ॥
नाहीं काम अकाम भाव मजला लीलाचि माझी खरी ॥
ऐसे भाव करी अनेक परिचे तुर्या क्रमाचे वरी ॥
ज्ञानाज्ञानपणीं अणी फिरुनिया विज्ञान प्राशी करी ॥
तुर्या तोचि उभी असे सकळही जाळोनि भ्रांती बळी ॥ ४ ॥

(इंद्रवज्रा.)

मोहादिकाचे सकळीक सूभे ॥ भंगोनि गेले नच कोण ऊभे ॥
भ्रांतीवनाते जाधिं शुष्कता ये ॥ तेव्हांचि तेथें सकळी कळा हे ॥
गेलीं जळोनी गुणवंश बेटें ॥ येकांत येकीं मिळले प्रफांटे ॥ ५ ॥
सज्ञान वायू करि लागतानां ॥ झाली बहूघर्षणि नित्य साना ॥
वन्ही नयाचे कृति चेतला हो ॥ विज्ञान तुर्या म्हणती तया हो ॥ ६ ॥
जाळोनि टाकी गुणवश जाळी ॥ तृष्णा मुळीं वास भ्रमास मेळीं ॥
चेते बहू तो भ्रमकाननासी ॥ जाळोनि झाला स्वप्रकाशि वासी ॥ ७ ॥

(द्रुतविलंबित.)

समरसें समता नच व्याळता ॥ प्रभवतो भवतोडित होइरा ॥
सतत तो अजरामरसंगमीं ॥ अमितबोध निजाश्रमआश्रमीं ॥ ८ ॥

(इंद्रवज्रा.)

येथोनि वाणी निजभावलीका ॥ ते हो कवीतापद बोधनीका ॥
पद्यार्थ गद्यार्थ समर्थ वाणी ॥ भेदा हरोनी गतिची सिराणी ॥ ९ ॥
साक्षी स्वभावें जगें वागताहे ॥ भोगी न त्यागी समभाव लाहे ॥
आहे असा हा गम तेजसाचा ॥ मीकार बाकी समरंगणीचा ॥ १० ॥
विश्वाभिमानी परिपाकसिद्धी ॥ सिद्धी तदाच्या दश लक्षणा धी ॥
धीरावती सौभरहर्षरंगीं ॥ रंगें रमांगें निज ते प्रसंगीं ॥ ११ ॥
येथोनी वाढी स्वसुखार्थ सारी ॥ वारीज नेत्राकृति सार भारी ॥
भारू भरावे सम संगमाचा ॥ निष्ठा स्वभावी मिळणी अवाच्या ॥ १२ ॥
वाचाळता जाय गळे अहंता ॥ निष्ठा अशी हे गमणें वरिष्ठा ॥
ते ब्रह्मनिष्ठा म्हणती विवेकी ॥ विज्ञान झाले समभाव लोकीं ॥ १३ ॥
महामौन्य मुद्रा प्रभवे समुद्रा ॥ तद्रूपता हे मननीं सुभद्रा ॥
रुद्रावती ही युवती अवस्था ॥ मानापमानीं नच मान मस्ता ॥ १४ ॥

(शिखरिणी.)

मुनींद्राची ख्याती करुनि निगुतीं येकवटली ॥
सबाह्यीं ऐक्यत्वाप्रति करि तदा भाव विमळीं ॥
लिळा हे सूखाची अचळपणिची पूर्ण धरणी ॥
अनंती विश्रांती नवल सुलभीं नीज तरणी ॥ १५ ॥

(इंद्रवज्रा.)

मायी नमूनी मतिचा पसारा ॥ सारार्थ सारा कृतिचा उभारा ॥
भारा हरोनी जगदुर्भरा या ॥ मारा अनंतीं नच संगमीं या ॥ १६ ॥

मुनीभाव.

(द्रुतविलंबित.)

मननसील रसाळ रसाकृती ॥ कथिन सज्जनसंग सुखावती ॥
ध्वनिताहुनि हे मृदु भाषणी ॥ लिनपणें विचरे मननीं ध्वनी ॥ १ ॥

परम पावन भाव स्वभाव हा ॥ रमर नला निगमाकृति हे महा ॥
कलिमलांतक ही निजभाषणी ॥ विजय हो सकळी सुखसेवनीं ॥ २ ॥

(मालिनी.)

गुण गति सकळी हे चिन्मयीं भातळीसे ॥
प्रणव जिणुनि छंदें ऐक्यता संचिर्ळसे ॥
मनन वरि तयाचें ऐक्यतानेक छंदा ॥
अगुण गति सगुणी येथ ना लाग येदां ॥ ३ ॥

(इंद्रवज्रा)

वेदांत तो मूळिंच सिद्धमार्गी ॥ साधुत्व तेंही तदनुप्रसंगीं ॥
हा सर्व भावो स्थुळ सूक्ष्माचा ॥ कैवल्ययोग् क्रम संगतीचा ॥ ४ ॥

(द्रुतविलंबित)

मनन तें पहिलें विवरी बरें ॥ सकळही खळल्या अभाव रे ॥
परि वरी अगुणाकृति हे ळिळा ॥ करित माधव जे महिला भला ॥५॥

(इंद्रवज्रा)

सर्वार्थ सिद्धी मति ओवळोनी ॥ भावार्थ शोधी पर पार ध्यानीं ॥
केवीं जनीं तो उगमासि येई ॥ ना ठाउका हा सकळीक ठायीं ॥ ६ ॥
ज्याची समानी विघडे न मुद्रा ॥ कोणा न बोले विपरीत निद्रा ॥
नामे अनेकीं हरिभाव लीला ॥ चाळीत बोधें सम तें स्वलीला ॥ ७ ॥
ब्रह्मांडपिंडीं समवीत सारें ॥ मुनेंद्र ऐसें म्हणती तया रे ॥
येथें निमाला अभिमान सारा ॥ सोहंपणाचा हरला उभारा ॥ ८ ॥
असी जसा तो स्वरुपीं मुराला ॥ विज्ञानराही म्हणती तयाला ॥
कोठें न जाता म्हणण्याल सी हा ॥ झाला तदाकर मुनेंद्र गेहा ॥ ९ ॥

(शार्दूलविक्रीडित.)

निष्टासार गतीप्रती प्रभवली जे ब्रह्मनिष्ठा असी ॥
बोधीली हरिनें स्वभाव वळवी जैसी मुखा आरसी ॥
जाणे जो सकळा गती अनुभवी भावार्थ शब्दांतला ॥
लाभाचा निजलाभ भाग गति हे सिद्धांत वेदांवला ॥ १० ॥

(हरिणीप्लुता.)

परतणें श्रमणीं नच आश्रितां ॥ समरसीं मिळणी सम साम्यता ॥
विजय तो सुजनाख्य कृपानिधी ॥ पतितपावन ब्रीद जया वधी ॥११॥

(शार्दूलविक्रीडित.)

झाला सर्वहि संसृती क्रम वरा अभ्भारला लाभतो ॥
स्वानंदीं मिळणी मिळोन वळणी वाणी न वाणीन तो ॥
जाणीवा कृति आदली भवनदी मीदा न सूदान ही ॥
वाणी लाभ अनंतभाव घसणी मार्जीं करी क्षोभही ॥ १२ ॥
शब्दांची रचना जन र्दन घना वांचोनि कैसी घडे ॥
कर्ता कोण म्हणे पणें अभिमती नीती निजार्थे अडे ॥
जाणे जाणीव नेणिवांतुनि भला झाला मनीं मोकळा ॥
भोळा ना खळ चोर भ्याड सकळी भावो अनंतीं भला ॥ १३ ॥

(इंद्रवज्रा.)

ब्रह्मांड पोटीं समळें जयाचा ॥ तो काय दुजा करि भेद वाचा ॥
वाच्यातिताचा नव रंग लाहे ॥ हा जी अनंतीं मिळ हा प्रवाहे ॥ १४ ॥

ब्रह्मनिष्ठभाव.

(स्वागता.)

देखणेंपणत्रिणा निज सेजे ॥ शोभला विमळ भाविक तेजें ॥
नात स्या अवसरीं नच रीजे ॥ रीजलें पण भलें रिज रीजे ॥ १ ॥

(शार्दूलविक्रीडित.)

जैसी सागरसंगमीं लावण तें जाई विरोनी भले ॥
तेव्हां सागरिं भिन्नता किमपिही ना सैंधवीं एकिलें ॥
योगी भावभरें महामति निधी स्वानंद तो ऊभरे ॥
आनंदें सम साम्य ते करुनियां येथें न देही रमरे ॥ २ ॥

(इंद्रवज्रा.)

जैसा निधोळा लहरी प्रभावो ॥ तैसाच योगी अतुळा प्रभावो ॥
ना कारणीं हा नच कर्म भावो ॥ ना कार्य वार्ता निजगीं स्वभावो ॥ ३ ॥

(मालिनी.)

जड नच गति झाली मौन्य मुद्रा मुराळी ॥
अमळ जग समोहीं चिद्प्रभा ते जिराळी ॥
सकळ वळखि होतां जाहला दृश्य द्रष्टा ॥
विचरत अवनीला तेथ ना कर्मचेष्टा ॥ ४ ॥

(इंद्रवज्रा.)

ना देह कामीं निजभाव रंगीं ॥ नीधी तरंगीं नच भाव अंगीं ॥
भिन्नार्थ कांहीं जलरूप सारे ॥ योगार्थ सिद्धी वीरतात सारे ॥ ५ ॥

(शार्दूलविक्रीडित.)

संसारीं विरला कळा विमळ हा पावे हरी संगमीं ॥
तोची एक जनार्दनीं मिळणिका मीळोनी मिळे सर्मी ॥
नित्यानित्य गती हरोनि वरती संतोष शांती स्थळीं ॥
पावोनी पद निर्भयीं हरि भजे ज्याचाचि तो न्याहळी ॥ ६ ॥
निष्ठा ब्रह्म असी समत्व सहजीं राजी सदां सर्वधी ॥
साक्षीभूत विभो मनोघविभुती शंभो सदां ज्यामधीं ॥
लोळे रात्रदिनीं असंग भवनीं किंवा हरी शोधनीं ॥
दोनी एकचि संगमीं मिळुनिया आले रुपा या जनीं ॥ ७ ॥
बापा हे तनु मानवी घडिं घडीं जोडे नची साधनीं ॥
ईचेनी सकळी कळोनि वळणें इच्छा जसी ज्या मनीं ॥
सर्वांमाजि अजीत हे परवडी लाधे तया लाधणें ॥
जैसे सर्वहि लोक रंक नृपती स्थाना नची शीवणें ॥ ८ ॥
खेळे आपण आपणामधिं भला स्वानंद तो भूपती ॥
ज्यासि कोणिहि भूमि शत्रुवळि ना विश्रांति हे निश्चितीं ॥
जैसा तो विर शत्रुला जिणुनिया झाला असे वीजयी ॥
निर्धारें मग पातला निकट या उद्बोध तो वीळयीं ॥ ९ ॥

(शिखरिणी.)

खरें खोटें नाहीं गम उगम त्या तेथ भजणें ॥
वरी ज्याणें सारें जगिं नच वदीं येत मिपणें ॥

उभी राहेनाची अभिमति तया योग सुगमीं ॥
कळे देहो मिथ्या वरि वदुं कसा भेद मति मी ॥ १० ॥

(इंद्रवज्रा.)

बोले तरीं तें नुमजे दुजाला ॥ ज्याचीच तोही उमजेल लीला ॥
वेडा दिसे तो परिभाव होतो ॥ सतास शांती भरिणा अहो तो ११
येथें वशाची तुळणा करावी ॥ वादापवादीं मति नाचि गोवी ॥
जैसा जयाला दिसला असे तो ॥ तैसाचि त्यातें प्रभवो हरी तो ॥१२॥
संगीं न भंगीं नच लोक रंगीं ॥ अंगीं न कांहीं अजरा प्रसंगीं ॥
शत्रू न मित्रादिक रंक राजा ॥ सर्वांभुतीं जो सम साम्य काजा १३

(शार्दूलविक्रीडित.)

ऐसा ब्रह्म निघोट बोध भुवनीं कांहीं वसें राहिला ॥
जैसा पुष्पकळींत गंध बरवा अंगांतची व्यापिला ॥
प्राप्ती काळगती अमोघ भरती फांके दिशा सर्वही ॥
ब्रह्मज्ञान अनाम धाम सकळीं विश्वात्म ज्याचे सही ॥ १४ ॥

(पृथ्वी)

सदास विमलाननीं निगम तो रमूं पातला ॥
रमाधव हरी असा सदय जी अभेदीं भला ॥
विलास सहजीं उमाप भरिणा घनासारिखा ॥
जसा अवनिला सुतसपण ये तधीं सारिखा ॥ १५ ॥

(इंद्रवज्रा)

खाणींस खाणी निजबोध वाणी ॥ वाणी अवाणी कशि कोण वाणी ॥
वाणी न वाणा गति ते अनंतीं ॥ एकाकृतीचा वरि भेत संतीं ॥ १६ ॥

(शार्दूलविक्रीडित)

शांतीची निजशांति होउन मनीं वाणी वसे संचरे ॥
तेव्हांची स्थिति गम्यतागमजनीं सर्वांतरीं सचरे ॥
कोणा ना गमला गमोनि कवणा ऊणा नची भासला ॥
जैसा भाव जया तयासि तसा ना रुसला तोषला ॥ १७ ॥

(इंद्रवज्रा.)

सांगों न जायी नच मौन्य होइ ॥ होई न होई नच तेथ गोवी ॥
ना दीन तोषी नच दुःख हर्षी ॥ ऐसा म्हणावा नच कर्मकर्षी ॥ १८ ॥
बोळे हरीहा भजन प्रवाहें ॥ देहीविदेहीपण ज्यास लाहे ॥
हेतू अनर्ती नच कार्य कर्मी ॥ ना देह धर्मी नच देहवर्मी ॥ १९ ॥

(शार्दूलविक्रीडित)

संतोषात्मक आत्मभाव प्रगटे या मानवाचे पुरीं ॥
संसारीं बहु भाग्य हें निजरुपीं स्वानंदलीला करी ॥
भारी तेजपणीं अरी न जगतीं कोणी न पाहे तया ॥
काळाचा निजकाळ कृष्ण प्रभु हा हारी भवाच्या भया ॥ २० ॥

(इंद्रवज्रा.)

एकार्थ ठायाहुनि बोधवंतू ॥ व्यापोनि सर्वांमधिं हा अनंतू ॥
अंतू न याचा नच जन्मधारी ॥ भावार्थ अर्थी कृतिचा विचारी ॥ २१ ॥

ब्रह्मज्ञानभाव.

(शार्दूल.)

ब्रह्मज्ञान वसंत संत महिना शांती क्षमा विक्रमा ॥
भावे आत्मगमा मना अमनता होण्यार्थ त्रीविक्रमा ॥
नामाचा निज सोलिवार्थ वळणी तेथें क्षमा सूगमा ॥
चाळे बोध अरोग हा, भवतिचा हारोनिया संभ्रमा ॥ १ ॥

(इंद्रवज्रा.)

ब्रह्मा न विष्णु शिव भेद भावो ॥ येकार्थ तीवे निळसे स्वभावो ॥
सर्वार्थे साक्षी प्रतिती जयांगीं ॥ तो ब्रह्म जाणे वरी हातवागी ॥ २ ॥
ना आग्रहो कोणहि ज्या प्रसंगीं ॥ संगी असोनी नच देह संगी ॥
ताठा कदांही नच जेथ येई ॥ गोविंद गर्ती प्रचिताथ देई ॥ ३ ॥
बोळे बहू जो परांचि बोळे ॥ ऐसा प्रभावो निजरंग लीळे ॥
माझें न तूझें सहजार्थ साजे ॥ वागे तयार्थी कवणू न लाजे ॥ ४ ॥

(भुजंगप्रयात.)

जसा कोण भेटे तसा त्यास दिसे ॥ असा भाव हा आत्मवीणा न दिसे
जया पारखीतां कदां पार नाहीं ॥ नसे ज्ञान अज्ञान मूळींच कांहीं ॥५॥

(शार्दूलविक्रीडित.)

साक्षी या मुरली रुळें बळिलसी वाचाहि मौनावली ॥
देवें कोण गणी गणीत सगुणीं विज्ञान ज्ञानावली ॥
आत्मानंद गती अभेद मतिलें नित्यान्वयें भातली ॥
स्वानंदीं सततीं सती गुणवती श्री माधवी पातली ॥ ६

(भुजंगप्रयात.)

अखंडाकृति नामलीलेंत झाली ॥ सबाह्यी जया पूर्णता ते मिळाली ॥
समाधी अशी वर्णिली शीरभागीं ॥ जया कल्पना ना शिवे काळ भंगीं ७

(शालिनी)

सहजपण जयाचें लोकमेळीं मळेना ॥
अभिमति नच अंगा कर्मभाव शिवेना ॥
निजगति परिवारा दावि जो नीजकीर्णी ॥
समभर विजयाचा नाचि तो वर्ण वर्णी ॥ ८ ॥
अभयपण ययानें होउनी हो बसावें ॥
तळमळ नच राहे संगती ज्या प्रभावें ॥
सुजन विमलवाणी भक्तिभावा प्रसंगें ॥
दुरित तृण जळोनी आत्म विश्वास रंगे ॥ ९ ॥

(इंद्रवज्रा.)

संतोषकारी जगिं प्राण जैसा ॥ तैसा मिळे तो मिळणींत तैसा ॥
भावार्थ नीधि निगमो पुराणा ॥ प्रेमोद्भवानें करुणेक राणा ॥ १० ॥

(भुजंगप्रयात)

नसे पक्षपाती नसे लक्ष लक्षीं ॥ सदाचार ठायीं दिसे जो सुरक्षी ॥
जया देहभावो सिवेना कदांचा ॥ जगीं तोचि तो जाणता सर्व साचा ॥११॥
मना उन्मनी होउनी नीजगेहीं ॥ गळाली कळा दुर्मती सर्व तेही ॥
तया अंगिं चेष्टा निजानंद कारी ॥ महाभूत साक्षी असे निर्विकारी ॥१२॥

कळेना कदां लोकमेळी मिळोनी ॥ जसें नीर अंगें मिळे सर्व मानीं ॥
निराकार चेष्टा सदाचार ठायीं ॥ दिसो लागती लोकलीला प्रवाहीं ॥१३॥
जया रंगभागीं निरा मेळवीलें ॥ तया सारिखें तेथ तात्काळ झालें ॥
परी ते वरी येत रंगा जिणोनी ॥ दिसें रंगस्थानीं जवाचें मथोनी ॥१४॥
तसा सज्जनूसार साक्षी निजांगीं ॥ वसे निर्मळू लोक भागीं सभागीं ॥
जसा कोण भीळे तयाचे विचारे ॥ दिसे आगमी तो तया सत्य सारें ॥१५॥
अभीमानियासी अभीमानि दीसे ॥ परी देखतां देखतांची न दीसे ॥
सदां संगतीचा असे सत्य वादू ॥ परी ना मदू दुर्भरू खेद बाधू ॥ १६ ॥

(पृथ्वी.)

असा हरिरसीं रसाळ गतिचा असे मातला ॥
न आस कवणी गुणी अगुणि जो दिसे भासला ॥
बहुत जन वागती बहुमती न याचे सरी ॥
सुसंत बरवा भवामधिं वसे बहूतां परी ॥ १७ ॥

(इंद्रवज्रा.)

विघ्नें न जेथें किमपी असावीं ॥ ऐसी जनाची मिळणी स्वभावीं ॥
भावींत लोकीं अनुमान मानें ॥ दिसे नची हा कवणा क्रमानें ॥ १८ ॥

(भुजंग प्रयात.)

दिनाचा दयाळू अभीमान टाळू ॥ असत्यार्थ ना वाणिला तो विटाळू ॥
जनीं बोलणें ते रितीं चालताहे ॥ असा धन्य भावी हचीतार्थ पाहे॥१९॥

(शार्दूलविक्रीडित)

ब्रह्मज्ञान अनाम भावगति हे नामें बहू शोभलें ॥
आलें ना दुसरें बरें वसनिया जेथील तेथें भलें ॥
अंगीची भ्रमभावना निवटली तेथें प्रभा फांकली ॥
स्वप्नाचेवरि जाग्रती असि गमे मिथ्याकृती भावली ॥२० ॥
ज्ञानाज्ञान हरोनि जाणिव सरे त्यांतेच रे फांवले ॥
जे [illegible] सार के [illegible] [illegible] संभावले ॥
संतांचे [illegible] दर्शिता [illegible] हे संतोष आले भले ॥

काळें तद्रुप मानवो निज गडे भावीक मेळांतले ॥
ज्याचें भाग्य अपार मानव वळी माजीं बळी जन्मला ॥
याहूनी नच लाभतो म्हणुं बळी सर्वार्थ तेजें भला ॥ २१ ॥
आत्माआत्मसमर्पणीं नसे समपर्णी ही सर्व लीला वसे ॥
भासे तोचि वसे असोनि न दिसे गूणाकृतीचे वसें ॥
जाई मानव भावने करूनियां विश्रांति देहावसें ॥
भोगीं योग वियोग रोग हरल्या स्वानंदवाणी वसें ॥ २२ ॥

(स्रग्धरा)

संती मुक्ती समा नी स्वरुप अवनिचें सच्चिद्रानंदकारी ॥
भक्ती मुक्ती विरक्ती अनुभव मतिला सर्वदा सर्वकारी ॥
ऐसी हे भावसिद्धी जनन मरण हो बंध तोडी निदानीं ॥
स्वानंदानें सदांची सुभर उभवणी नित्य रंगीं मिळोनी ॥ २३ ॥

(इंद्रवज्रा.)

वाचातिताची सगुणार्थ लीला ॥ संतीं असे या पद भावनेला ॥
भावार्थसिंधु दिननाथ गावा ॥ सारार्थ सारा स्वरुपार्थ भावा ॥ २४ ॥

(भुजंगप्रयात.)

समाधानि जेथें सदांची उदेली ॥ तयाचीं नमूं पाउलें देहमेळीं ॥
जया संगतीनें कलीकाळ नासे ॥ भवभ्रांतिचें हारवी सर्व पीसें ॥२५॥
जया संगतीनें कुसंगासि तोडी ॥ जया संगतीनें मती धीर जोडी ॥
जया संगतीनें अलक्षासि लक्षी ॥ तया संगतीचा हरी वास लक्षी ॥२६॥

(शार्दूलविक्रीडित.)

गायीलें गित सद्गुरू गुणवसें श्री एकनाथा मिसें ॥
लेणें हें मुळचें अजात घरिचें मुद्रीत चिन्हां वसें ॥
नामाधार असे विराम भुवनीं याहूनि कांहीं नसे ॥
वाणीलें बहु वाणणें अवगमें संता मनीचें पिसें ॥ २७ ॥

(इंद्रवज्रा.)

स्वानंद प्रासीवरि भेद नाहीं ॥ सायुज्यसिद्धी वदताति पाही ॥
त्याहोनि भक्ति वरि नित्य लाहे ॥ सोन्या सुगंधीपण शोभताहे ॥२८॥

(शालिनी.)

बहुविध स्वरुपाचा भाव मानी स्वमानी ॥
सहज उभवला हे नीजभक्ती समानी ॥
अमन करुनि संती शांति हे भावीली ॥
विजय हरि गुणाची जोडणी जी उदेली ॥ २९ ॥

(भुजंगप्रयात.)

अनंती समाधी नसे ताठ मुद्रा ॥ सदा संगमेळीं निजानंद मुद्रा ॥
समुद्रावरी ज्या रिती त्या तरंगी ॥ तसे स्वात्मभावीं हरी रंग रंगीं ३०
असे नित्य हे जी नवी निर्मळांगा ॥ स्वओघे भली मातली भावगंगा ॥
मिळे सागराला सहस्रामुखानें ॥ अनंती वदे नाम एकात्मतेनें ॥ ३१ ॥

(शार्दूलविक्रीडित.)

खंडेना गति हे अखंडपणिची ना अंत आदी असे ॥
प्रारंभू नच शेवटु वरुनची देहात भावे नसे ॥
मोक्षाचे नच मावळें मति पिसें बंदी नसें सगमीं ॥
वंदा मीपणभाव देह उगमीं स्वामीहि माझाचि मी ॥ ३२ ॥

(इंद्रवज्रा.)

मा लोक कोणी मजवांचुनिया ॥ मी लोकवीणा नच कोण ठाया ॥
भेदार्थ भावा हरुनी अनंता ॥ वंदीन माथां गुरु येकनाथा ॥ १४९ ॥

" समाधि रंग. "

(वसततिलका)

वंदोनियां गुरुवरा निज भावनातें ॥ दावीन त्या समसुखा स्थिति भावना ते ॥
मायाभ्रमें जिवशिवादिक द्वैतभावो ॥ वाटे तया शमविण्या सुलभी उपावो १
भाग्यें बहू तनु नरा तुज मानवाची ॥ प्राप्ती घडे परि तुला भ्रमणा भवाची ॥
गुंतोनि मोहमदिं या मरसी फुका रे ॥ मी कोण हा समज ना असला तुंकां रे २
नाहीं प्रमाण पुढचें कळणें कसें तें ॥ पेरीयलें बिज जसें पिकतील सेतें ॥
अंधार हा गुणनिशी रुप याच भावें ॥ स्वमार्थता सकळही भ्रमणाचि भावें ३

दारासुतादिक सगे म्हणशील माझे ॥ माझें म्हणे इतुकियांतचि मृत्यु माजे ॥
अंतीं न पावति कुणीं तुंचि एकला रे ॥ या व्यर्थ ह्या सकळही भवती कळा रे ४
शास्त्रें अनेक असती निति देशमानें ॥ सिद्धांत भाव नच या अनुमान मानें ॥
वेदादि ते भुमितळीं रित काय देहो ॥ व्यव्हार मार्ग गम हा मनु आदि देहो ५
जैसा नृपाधिश भुमीवरि रेत लोकां ॥ जो कायदा करितसे रुप तें विलोका ॥
व्यापार शेत कुणबाव जनांकरीतां ॥ दंडार्थ भेद गुण दोष जमे करीता ॥६॥
व्यवहारकर्म नसल्या नृप कायदा ना ॥ ना दंड ना कर असा रुपयादि नाना ॥
कर्तेपणावरि नृपें कर बैसवीला ॥ अन्यायकारक तया रासें बाधियेला ॥ ७ ॥
याचीं रुपें हरि धरीं रित वेद मानीं ॥ कर्मानुबंध नर तो भव सत्य मानी ॥
सत्यार्थ ज्या अवगमे मग तो गुमानी ॥ नाहींच लौकिक मतीं अपमान मानी ८
कर्में करूनि मति ही जरि शांत होती ॥ कर्मांतरें बहु दुरी करितां न होती ॥
वेदोक्त मार्ग सरळा पण होत नाहीं ॥ होतें ति तू किं समजे श्रम यातना ही ९
कर्मार्थे तो नच फळे मग कर्म केवीं ॥ केवीं गमे अनयना परकीय ठेवी ॥
भुक्तीत सक्त असुनी करि मुक्ति कर्में ॥ काते धनाविण कधीं मतिला न कर्में १०
वाचोनि भागवत जनां बहु अर्थ सांगे ॥ वागे भवोकुशीं मधीं जनहुनि सांगे॥
ज्ञानोपदेश असला कसला कळेना ॥ भानूप्रभे निशिकळा कसि वीतळे ना ११
मायाभ्रमो म्हणुनियां भव सत्य नाहीं ॥ भ्रांती अशी वळुनियां वळलीच नाहीं॥
वक्ता जपे श्रवणि कां धन अर्थ मानें ॥ ज्ञानोपदेश करण्या मति केंवि मानें १२
दंभार्थ ज्ञान धनिकें श्रवणीं धरावें ॥ वित्तास देउनि कथा श्रमणीं वरावें ॥
कर्तेपणा नचि सुटे गुण ते न जाती ॥ भावीकता नच उरे भर केंधिं जाती १३
शास्त्रार्थ वाचुनि जरी बहु ज्ञान झालें ॥ तेंची यहू अभि मती मधिं अंध झालें ॥
आत्मानुभाव सगळामतिचा गळाला ॥ माया वढीश मिन हा अडला गळाला १४
जाणोनि सांग न चळे अधमा मुकूटीं ॥ मुडींळ धर्म धरुनी करु मूरकूटी ॥
रोगावरी तनु मधीं जरि औषधी घे ॥ पथ्याविणा मरणची ज्वरिं तो दधी घे १५
रोगें तनू बहु जरीं क्षिण झालि आहे ॥ ना औषधी ग्रहणता बहु हीत आहे ॥
दैवावरी भरंवसा धरुनी बसे जो ॥ येकांग गृहा बहु बरा दुसरा कसे जो १६
स्वनूभवाविण नसे भव दूर कर्ता ॥ स्वानूभवो उगमता नच भाव कर्ता ॥
स्वानूभवारहित हे सकळीक वार्ता ॥ मायेप्रती मग कसा नर हा निवार्ता १७

दीपू जसा समुळिं तो दिपपात्र ठायीं ॥ अंधारकारक कळा दिवली दिठायीं ॥
सारा प्रकाश दिठिला दुजियास होतो ॥ शास्त्रार्थ ही दृढरुपी मति भाव देतो १९
आत्मप्रकाश रविसा निशि गूणहारी ॥ कामादि ते सकिरणें त्यजिले महारी ॥
वेदांत वेद्यरुप हें निजभावयोगें ॥ द्राष्टांत मत्त नच या सुजना प्रयोगें २०

(भुजंगप्रयात.)

स्वबोधें मना शांतवी जो स्वभावें ॥ तया द्वैत ते कल्पना नाच भावे ॥
दिसें जें दिठीला तया ब्रह्म वाटे ॥ विचारान्वयें भिन्नता नाच वाटे ॥ २१ ॥
नसे काम ज्या नाम त्या काय कीजे ॥ मुका साक्षि ते न्हेउनी काय कीजे ॥
नसे लोभ ज्या तो मुका या प्रपंचा ॥ नये हा कधीं जाग्रतीलें प्रपंचा ॥२२॥
अशाची जरीं संगती दैवयोगें ॥ घडे ज्याप्रती भक्तिप्रेमानुरागें ॥
तया भाग्य ठावा नसे शब्द वाचे ॥ जगीं कल्प अंता पुढें हाचि वांचे ॥२३॥
दिपानें दिपू लावणें जेविं येथें ॥ तसें मान या साधकांमाजिं येतें ॥
खरें हें परी प्राज्ञता साधकांगीं ॥ मुळीं पाहिजे लीनता भाव अंगीं ॥ २४ ॥
वसत जो दृक्ष लक्ष जडणें रुप आत्मभावी ॥ तो मानवामधिं हरी तरणार्थ भावी
होवोनियां अमल आपण तारि दूजा ॥ हाची परंपीर जडे नच अन्य दूजा २५
संसारसार मानिं मानुनि जो रमे हो ॥ वैरी दिसे मतिमधीं पति जो रमे हो ॥
मोहाब्धिचा पुर भरे मतिढोलिमाजीं ॥ तूफानता रव उठे षडरीपुमाजीं ॥२६॥
दुःखांत सूख समजे मुढ हाचि देहो ॥ व्याली फुकाच रति ती शिणलीच देहो ॥
मी कोण हा विसरला रतला रतीला ॥ नाहींच जन्ममरणीं कसि ये भितीला २७
पीता मरोनि सुत हा जगिं वांचलासे ॥ याच्या गुणें पितर ते खदिरागि लासे ॥
वैरीच हा तधिं पिता सुत ना म्हणेची ॥ जाऊं लया त्वरित हा नित हें म्हणेची२८
जो आपणा वळखितो सुत तो नराचा ॥ बापें तपें करुनियां वर हा हराचा ॥
साचाच भाव सम हा नच भाव दूजा ॥ बेचाळिसि हरिपदीं मिळवी न दूजा २९
रांडे म्हणे जननिला पितयास मेल्या ॥ कांतिप्रति बहु ळळे असलाहि मेल्या ॥
बांधोनिं एमदुत न्हेत सदां न सोसे ॥ लोहाग्निचे बीर उभा करती न सोसें ॥ ३०
जन्मोनि काय तनुही पशुहुनि ज्यादा ॥ मायेमधीं रतलिया पशुचाचि दादा ॥
बांधील जो समपणें हितकारि तो बा ॥ बाकी नकार लिपिही सकलीक तोबा ३१

होताति ढोल हलग्या मळघ्या नगारे ॥ मर्णांतिं चर्म पशुचें नरहा उगा रे ॥
काळांत होत तनु ही मग कोण कामा ॥ मूळें सती रडविण्या फुकटी रिकामा ३२
लावोंनि गोड मळिदा शयनी सुंदरा ॥ ऐसेनची किमपिही गडि ऊज दारा ॥
दारा सुताहुनी दुजा मनिं व्याप नाहीं ॥ याची जमा शुमधीं सम होत नाहीं ३३

(इंद्रवज्रा.)

संसार धंदा करि वेळ सारा ॥ फांवे तधीं खेळत जूग सारा ॥
बारा वदे कीळचि मारुनीयां ॥ लज्जा हरीच्या भजनीं मनीं या ३४

(वसंततिलका.)

माळेंत पाणि धरुनी किति ते जपाला ॥ लावोंनि तेत्र बसले किति खाति माला ॥
फासोनि राखकिति येक जटा धरोनी ॥ भोंदीयके दिन भुतें भुलती भरोनी ३५
ऐसे कलीमधील संत परोपकारी ॥ सारेचि संत असळे फिरती भिकारी ॥
येथें नसे भजन तें मग पूजनाचा ॥ चाले मची विधि बरा स्मरि राम वाचा ३६
ऐशास काय करणें वदणें भल्याला ॥ जे अंतरीं धुवटसे बहु मासल्याला ॥
आधींच सावध बरे घरिं राहुनीयां ॥ वीचारकारक मती करिती उपाया ३७
त्याचे कडोनि हरिचें रुप गूण गाती ॥ नाहींच या प्रति कधीं वडणें दगा तीं ॥
माया भ्रमा निरसती सति मान बुद्धी ॥ वीचारवंत तरती समजे प्रबुद्धी ३८
ना आळसी मळिन ना अभिमान नाहीं ॥ बोली मधूर रसिकी दिन भाव नाहीं ॥
मानी समान सकळा सम एक भावें ॥ ना आस आणि परकी सरळे अभावें ३९
संसारसागर तरोनि मनोघ योगें ॥ जाणें असे सहजता निजरंग भोगें ॥
शांतीप्रती मिळणि ये गुणभाव जातां ॥ जातील गूण गुरुभक्ति सुबोध होतां ४०
बोधाविणा अनुभवो नच येई अंगीं ॥ याकारणें रम तुं बा सदसंतरंगीं ॥
बोधास योग्य असल्या सुळभी गुरू तो ॥ बापाहुनि प्रिति करी जनिं सद्गुरू तो ४१
आहेत बाप बहुते परिं तापकारी ॥ माता तशी रमविती नच हीतकारी ॥
वीर्यें करोनि निपजे तनु तो स्व पीता ॥ जो पालना करितसे जगिं तोहि पीता ४२
राखीत संकटिं बरा तनुळागिं पीता ॥ शास्त्रार्थता परि खरा गुरु एक पीता ॥
मातेकुशीहुनि निघे मग मूळ बोले ॥ ठेवीत नाम बरवें शिकवीत झोले ॥४३॥
वाढे तदा पढविती घरदार नीती ॥ माझें तुझें परकि भाव द्विबोध नीती ॥
मायेंत गुंतुनि जरीं घरिं मूळ राहे ॥ तो शाहणा बहु प्रितीवरि त्याच राहे ॥४४॥

झाला जरीं अव गुणी मग त्या छळीती ॥ ऐशास बाप पण तें नच होत रीती ॥
जों पोटिं घेई दिनता करि शांत चित्त ॥ कैसा असो परि प्रिती न तसी जिवित्ता ४५.

(भुजंगप्रयात.)

पिता सद्गुरु माय तेची खरी हो ॥ सदां सूखवी शांति दे भावनीं हो ॥
करीं बोध तो शोध दावी तनूचा ॥ समाधान बाणें खुणें अंतरींचा ॥ ४६ ॥
तया संग योगें मती शांत येई ॥ अभीमान तूटे जडे लीनताही ॥
परी शोधुनी सद्गुरू ओळखावा ॥ परिक्षेविणा नाहिं हा हो सुखावा ४७ ॥

(वसंततिलका)

याहो भवीं गुरु घरोंघरिं राबताती ॥ शिष्या नसे गणितते बहु बोडिताती ॥
नाहीं अशांत गति गा उलटी फजीती ॥ संसार सांडुनि फुका जनिं हीन होतीं४८

(भुजंगप्रयात.)

गुरूबापतोची जनीं राम दावी ॥ विसावा जडे या भवीं हाच भावी ॥
जयाच्या गुणें भ्रांतिचा नाश होणें ॥ तयाहूनि ईशा नसे थोर होणें ॥ ४९ ॥

(वसंततिलका)

अंतीं सुखा भरंसा सजणें समाधी ॥ हीची जना कळत ना निजबोध बांधी ॥
संताप शांत करि रे मनिं तूं अनंता ॥ ठेवूं नको किमपि तूं भवपाश चींता ॥५०॥

२ मनो बोध.

(वसंततिलका.)

संतोषकारक मना गित राम गायीं ॥ स्वानंद भाव उपजे सहजें उपायीं ॥
माया भ्रमें भ्रमुनियां बुडसी उगा तू ॥ पाहे तुझें तुचि बरें सकळीक हेतू ॥ १ ॥
रामाविणें नच दुजा तुज कोण तारी ॥ संसारसागरिं मती बहु दुःख कारी ॥
कांतासुतादि पर गा नच देहसंगीं ॥ अंती न येति कवणी मरणाप्रसंगीं २
मायाभ्रमें भ्रमु नको नरदेह संगें ॥ मोहाब्धि हा नच उतार कदां न भंगे ॥
जाणोनि प्रेम प्रितिनें हरि ओळवाचे ॥ निंदा नको स्तुति तसी नर भाव वाचे ३
काया पुरी रचिलिसे विधिनें सुकाळीं ॥ साचीच दुर्लभ भुमीवरि ही नवाळी ॥
कार्यार्थ हा अवगमे सकळीक योगें ॥ येथोनि जन्म मरणें चुकणेचि बाणें ४

ज्ञानोपदेश तनुसा नर भाव माने ॥ सर्वार्थ साह्य असती करि त्यास जाणे ॥
अर्थात अर्थ परमार्थ स्वकीय काजीं ॥ भोगें करूनि रघुला सुखि नित्य गाजी ५
निद्रा अहार सुरतादिक सर्व भावो ॥ सर्वांतरीं वसतिगा चर रंग ठावो ॥
सर्वास ज्ञानविपयीं स्वपणींच साजे ॥ सूटे नचीं किमपि हें भवभ्रांति वोझें ६
कां व्यर्थ काळ असला फुकटे वसाचा ॥ वायां गमाविसि मना वद राम वाचा ॥
कामारि राम जपतां समभाव झाला ॥ वेदांत वाक्य मतही रघुवीर बोला ७
भक्ती धरी मन तुवा हरिनामठायीं ॥ जोडे बरी सद्‌निती उरिं ये उपायीं ॥
आनंदकार स्वरुपात्र समोघ ओघीं ॥ जीवा शिवा समपणा मग ऐक्यरंगीं ८
झालीच पावन तनू सकळीक कर्मे ॥ भक्ती बडे नवविधी समभाव वर्मे ॥
जीरे अभीमति पदीं लिन भाव भूली ॥ कर्मे तदां न घडती द्विविधा विभूती ९
गूणावभावस्वरुपीं सकळीक ठायीं ॥ वागे मती गुणगती अधिकाव भावी ॥
कर्मे करी मन तसीं गति आद्य रूपें ॥ जीरे नचीं मिपण हें कवण्याहि रूपें १०

(इंद्रवज्रा.)

कर्मे टळाया कलिमाजि भावों ॥ भक्तीच या राववनामि भावो ॥
शांती मनाला जडते प्रसंगीं ॥ गीतार्थ ध्यानीं जडता निजांगीं ॥ ११ ॥

(वसंततिलका)

वन्हीच रामरुप हें अवभाव जाळी ॥ ज्ञानोदयें उदित हा लिनतावकाळीं ॥
जैसी तृणें सकळही वनि दग्ध होतीं ॥ उष्णवकाळ समयीं सकळीक जाती १२
उष्णावकाळ स्वरुपीं समज्ञान भावो ॥ वन्ही हरी गुणालिला नववीध ठावो ॥
चेतेल लिंगान्टन स्थुळ कारनातें ॥ होईल भस्म सकळी गुणग्राम नातें १३
जाणोन हें सकाळे घे मन आत्म ठायीं ॥ वागे सतांरुप तुवा हरिगुण गायीं ॥
प्रेमें करोनि जगतां मधिं सौख्य घेई ॥ सर्वांतरि हरि असे धरि भाव गेहीं १४
नाना तरा करुनियां मतितें रमाया ॥ गीतार्थ गाणिं कविता हरिभाव माया ॥
काया पुनीत स्मरतां नित ही अनंती ॥ वीनति ही जग हरी प्रति मानुनी ती १५

४ बोध.

(भुजंगप्रयात)

अगा देवराया दयाळा महंता ॥ नसे पार तो जाणणे ती अहंता ॥
गुणातीत तूं नीत ना प्रीत कांहीं ॥ रुपा अग्निच्या बाधते शीत कांहीं १

तुला रूपता आणणें काय वाचे ॥ उगां खेळ हे गूण भावीं भवाचे ॥
परी सत्य येथें असे एक नातें ॥ तुझा भाव तो जाणणें त्या अनाथें ॥ २ ॥
अनाथाविणा नाथ तूं नाच येसी ॥ विना मोहता पारकी ना दयेसी ॥
सनाथा अनाथीं अनर्था चुकाया ॥ स्वबोधान्वयें त्यास देसी सुखाया ॥ ३ ॥

(इंद्रवज्रा.)

संताप हारे मग संत होई ॥ संताप हारे दिन तान होई ॥
संताप आहे तव संत नाहीं ॥ संतापता कारण यांत नाहीं ॥ ४ ॥
कर्मे गुणाच्या रिति मानिं होती ॥ येथें अहं आकृति ठाव देती ॥
जेथें अभीमान मनास आहे ॥ दुःखासि हें कारण सत्य आहे ॥ ५ ॥

(भुजंगप्रयात.)

जनीं कर्म योगें घडे यातनाते ॥ तनू प्राप्त हें सत्यची कर्म नातें ॥
जनीं कर्म वीणा घडेना तनू ही ॥ असें भोग व्यापीं सुखीं तो मनूही ॥ ६ ॥
गुणातीत तो मीत ठावो स्वदेवो ॥ वदे अंतरीं व्यापुनी तोचि देवो ॥
परि हा अहंकार कारास ठावो ॥ करी जन्म मृत्यू नसे साम्य ठावो ॥ ७
तनू ठाव सूखा स्वरूपान्वयानें ॥ परि नासिलें काम्यतेच्या वयानें ॥
अहंभाव स्फूरे कळेनाच मी हा ॥ अभीमान तपि रूपाळाच मी हा ॥ ८ ॥
अभीमान अगीं जया मानवाच्या ॥ असोनी फुका या जगीं व्यर्थ वाचा ॥
पशूहूनि हाची अधिका गुणानें ॥ तमानें तपे हो रजाच्या मनानें ॥ ९ ॥
तरा मानवाची तनू फार भाग्यें ॥ मिळे सत्यची नाडली या अभाग्ये ॥
सुखोनी सदा नाडला लोक सारा ॥ मनीं मानुनी वीषयीं सूखसारा ॥ १० ॥
सदा द्वैत भावो सखे आणि दूजें ॥ अशा मानसाला मतीला वदू जे ॥
सदा ऐक्य भावा जया आप दूजें ॥ नसे त्याचि भावा वदू नाचि दूजें ॥ ११

(इंद्रवज्रा.)

झाला समाधान मनामधीं जो ॥ ओढा नसे त्या सम ऊर्ध्वीं जो ॥
योगी असे भावत नामयाचें ॥ नाहीं अशाला भय त्या यमाचें ॥ १२ ॥

(भुजंगप्रयात.)

नसे व्याप माया जया मानसाला ॥ तया वीषयाचा कशाला मसाला ॥
स्मरेना कधीं दूसरा ईश आहे ॥ मती ज्याचि मानी जनीं ईश आहे ॥ १३ ॥

गुणातीत जो गूण व्यापीं असोनी ॥ जसा अग्नि राखेंत झाके असोनी ॥
अशाला विलोकावया देव येई ॥ परी या जनीं दृष्टिला तो न येई ॥१४ ॥
बहु कर्मकांडीं जडे भावना ती ॥ पुढें जन्म घेण्या खरीं हींच नातीं ॥
गुणावीण ना वाढ या कर्मधर्मा ॥ घडे कर्म तें जातसे हो अधर्मा ॥ १५ ॥
अभीमानरूपा उठे ज्ञाति भावें ॥ तयामाजि आणी दुजें सख्य भावें ॥
करी कर्म तें लौकिका वाढवाया ॥ म्हणोनी नचे येथ हो गाढवा या ॥ १६ ॥
अभीमान त्या गाढवाला न साहे ॥ जगाकारणें कष्ट तें सर्व साहे ॥
नसे चंदिचारा सदां पाठिं भारा ॥ चरे माळ भूमीं नसे तो उभारा ॥१७॥
परासाठिं देहो कसे गाढवाचा ॥ मती भाव या व्यर्थ रे गाढवाचा ॥
मरावें खरें जाणुनीं भूलतो हा ॥ पतंगू दिपीं पोळतो भाव तो हा ॥ १८ ॥
नराचें जिणें येथ तें काय जादा ॥ सदा दंभ ताठा वसे हाचि जादा ॥
अभीमान जाई तरी देह जादा ॥ तयाहूनि ना देव तो सत्य जादा ॥ १९ ॥
अभीमान गेला तया लीनता ये ॥ सखा भाव भावोनियां ईशता ये ॥
सदां संत शांतीप्रती भावितातीं ॥ निती वैदिकी जे अभीमानता ती ॥ २० ॥
पढे वेद चारी चढे थोर मानीं ॥ कळेना कसें बोलिले वेदमानीं ॥
जसी कन्यका पीतये पाळीयेली ॥ वरा हस्तकीं ना दिली वाढियेली ॥ २१ ॥
तदां शास्त्र देयी सभोगाकरीतां ॥ तसा अर्थ वीणा नफा ना करीतां ॥
जरी वेदवाणी अनुभाव भावी ॥ पुढें ना पडे या भवीं हो अभावीं ॥ २२ ॥
वदे वेद कर्मा तसें ज्ञान योगा ॥ घडेना कलीमाजि हा सांग योगा ॥
रुपा अंत ना पार या माधवाच्या ॥ असें वेद बोले मुखानें स्ववाचा ॥ २३ ॥
क्षरा पासुनी अक्षरा ठाव झाला ॥ असे जाणि त्यांचा सकामू विझाला ॥
रुपा पासुनी शब्द वाणी रुपानें ॥ जसीं वृक्ष कचे ऋतूमार्गि पानें ॥ २४ ॥
तरू पल्लवाच्या रुपें शांत राहे ॥ मुळीं तापता त्याजला अंत राहे ॥
मुखानें जरी कोवळी येई वाणी ॥ तया शांतिची ती मिळे हो नवाणी ॥ २५ ॥
सदां प्रेम भावो जडाया उपावो ॥ गुरुभक्तिचा सर्व हाजी प्रभावो ॥
गुरू साच आहे परी नेत्र नाहीं ॥ मुलोंनी मदें भोगितो यातना ही ॥ २६ ॥
मुळीं मूढ खासा परी ज्ञानि थोडा ॥ अशाच्या रुपा ठेव्यता अर्थ थोडा ॥
त्यजा मानना आपुला शोध म्हाताम ॥ तयाचा अजी मादरी भाव व्हावा ॥२७॥

समाधानिसाठीं जडे संतवासा ॥ मळीना कृती त्याग हो भ्रांतिवासा ॥
तुला मार्ग दावी बरा साधुरावो ॥ जरी त्यागिसी अंतरीचा धुरावो ॥ २८ ॥
मळोत्सर्गयोगें समाधानि बाणे ॥ तसी भ्रांति संपे गुरूबोध बाणे ॥
मळोत्सर्ग वीणा नसे देह शुद्धि ॥ स्वसूखा तसी पाहिजे गूणशुद्धि ॥ २९ ॥

(इंद्रवज्रा)

थोडें असें हें परि भारि मोठें ॥ कल्पादिकांना करी हे हि मोठें ॥
माया अघोरी नच पार इचा ॥ जिंकोनि घेता शुक केल ईचा ॥ ३० ॥
बोधार्थता भागवतावतारी ॥ बाकी पुराणें समती व सारी ॥
जैसी फळें एक तरू वरी तीं ॥ कांहीं तयांसी परिपक्क होतीं ॥ ३१ ॥
कांहीं तसीं कोवळिंहि भरार्चीं ॥ टोंचीत रावो शुक पक्वतेची ॥
सर्वांवरी व्यास सुजाण योगें ॥ गुरूकृपेच्या स्वनामयोगें ॥ ३२ ॥

(शार्दूलविक्रीडित.)

केली भागवतातरी रुपकता त्या उत्तमाच्या रुपा ॥
शांतीचा पुतळा गुणातित असा पावे हरीच्या कृपा ॥
बाकी प्राकृत लौकिकीं सकळिकीं कर्मानुमानें जमा ॥
योगी तापसि सिद्ध स्हंत सकळी कर्तेपणा हो जमा ॥ ३३ ॥

(इंद्रवज्रा)

जन्मोनियां मानव मायकूसीं ॥ मायेमधीं भाव तुझाच कूसीं ॥
माया परावी नच भास देयी ॥ हीची अनर्थी बुडवी प्रवाहीं ॥ ३४ ॥

(भुजंगप्रयात)

नसे सूख कांहीं परी मानितोसी ॥ कसा नागशय्येवरी डोलतोसी ॥
फुका रे तुवां आपुला घात केला ॥ बडीशामुळें मीन तो हो भुकेला ॥ ३५ ॥
जडे रामनामीं प्रिती भाव योगें ॥ तुझे ताप नाशारुपें याचि योगें ॥
दुजा ना नफा या तनुमाजि बापा ॥ उगा सोसिसी कां तुवां व्यर्थ तापा ३६
स्वधर्मांचि राही नको आणि ढोंगा ॥ सदा प्रेमवाणी मतीला जडोंगा ॥
हरीकीर्तनीं मीळणी होत बोधा ॥ मिळे मानसा सार आत्मस्वबोधा ॥ ३७ ॥
घडीनें घडीं सार्थकींही जडावीं ॥ स्वरें भ्रांति बापा रुपाची उडावी ॥
बरी बुद्धि यावीपयीं ते अडावी ॥ अहंभावना यातना ते दडावी ॥ ३८ ॥

धरी बोध हा अंतरीं आदरानें ॥ नको जाउं तूं हिंडुं आड रानें ॥
अनंतीं मती मानि संगा सुसंता ॥ तरी पावुनी व स्वबोधांत संता ॥२९ ॥

हितबोध.

(वसंततिलका)

आधीं नमी नमि गणा धिप वक्रतुंडा ॥ गौरीसुता सकिरणा सम मारतंडा ॥
देई मती हरिपदीं गुणवर्णनाला ॥ प्रेमाभरा सदपदीं हरि दुःख काळा ॥ १ ॥
गायी मना रघुविरा रणरंगधीरा ॥ कोदंडपाणि शरधारी सुखासि थारा ॥
नाहीं दुजें सुखमही दुसरें असें हें ॥ हेमीं सुगंध सम तें रघुनाम बा हें ॥२॥
गेले तरोनि बहु ते मुनि संत साधू ॥ बोधामृता पिउनियां नच भ्रांति बाधू ॥
जाणूनि आज परते भवभ्रांति सूनी ॥ साधी मना तुज तुचो धरि हेंचि ध्यानीं ॥३॥
आत्मासमागम तनू भववासनेनें ॥ निर्माण होत सहजें बिज हेत मानें ॥
जें मानिलें मतिबळें स्थुळ देह हेतू ॥ साक्षी रहोनि जगतीत सुत दिनातू ॥४॥
मोहामधीं बुद्धि दिली मनिवासनेनें ॥ कामादिकें दडपिलो गुणदोषमानें ॥
नाहींच आठव तदा स्वरूपावभावीं ॥ भावी असें जगति हे आपुली परावी ५
संसार स्वप्नवत हा गुणरूप घोरें ॥ घोरेंच जाग्रतिमधीं स्वपणा नवारें ॥
वारें भरें जगति दृश्य स्वभाव मानें ॥ मानें तसें विचरतें गुण हेतुमानें ॥६॥
कोणास कोण धणि ना गुरु नाच चेला ॥ आला तसाच वचतो पुढतीं अकेला ॥
पोटास कारण धनी गुरु तेंहि पोटा ॥ शिष्यास काळजि बहु धनहेतु मोठा ७
ढोंगे करूनि बहुतीं धनशोधनाला ॥ त्यागोनि देश फिरती जग भोंदण्याला ॥
पोटांत द्वैत भरलें हरि तथ कैंचा ॥ ढोंगाच सत्य जगळा तुक तोच न्हैंचा॥८॥
शास्त्रें पुराण पठणें पढलेंचि वेदा ॥ तत्रापि मान न सुटे नच देह खेदा ॥
भेदास कारण पहा मिथ्या मतीचें ॥ जागोत हा मतिमधीं तव सूत्र कैंचे॥९॥
ज्याची गती नच कळे कवण्या प्रकारें ॥ सिद्धांत मात्र नच हा गुण ज्ञानवारें ॥
शब्दें करोनि वळखी नच होई याची ॥ शब्दास ठाव रसना गुणभेद साची ॥१०॥
तोहीति य दिनिं शशी नभिं दावितांना ॥ शाखा समागम खुणा अनुमान माना॥
वृक्षाहुनी बहु वरी शशिवास आहे ॥ ज्ञानेंहि या रितीं जगीं अनुमान पाहे ११
आदीच नाहिं मग अंत अनंतिं कैचा ॥ ध्यानास गोचर नसे सगुणाक वाचा ॥
व्यापार कारण गमे सकळीक खातें ॥ मूळावरी द्विठिं नसे भवभ्रांती वाते १२

अंधासमोर बरवा जरि हत्ति उभा ॥ मीळे तदां जवळि तो जन अंध सूभा ॥
कोणी करें करुनियां धरितीच सोंडा ॥ आहे म्हणे मुसळ हें दुजि नाच जोडी १३
कानास हात बरवा धरुनी दुजा तो ॥ बोलेच सूप म्हणुनी मग तीसरा तो ॥
पोटास चांचपितसे मुखि ढोल बोले ॥ पायास स्तंभ म्हणुनी चवथाहि बोले १४
हत्ती असे परि तया दिठि भाग नाहीं ॥ साक्षीरुपें अनुमतें वदतीच पाहीं ॥
याचे परी निजरितीं जग अंध आहे ॥ दृश्यावरी अनुभवें सकळीक पाहे १५
दृष्टी असेचि उलटी जग देखण्याची ॥ दूजेपणाविण प्रिती नच देहिं साची ॥
सूखास कारण दुजा मनि मानुनीयां ॥ गेलेच वीसरुनियां स्वपणास वायां १६
मी कोण हा नकळतां भ्रमणाचि वारे ॥ वारें भरे श्रवणिं रे द्विविधा प्रकारें ॥
थारा नसे किमपि तो घरदारकारीं ॥ विद्याधनादिक कळा उदरार्थ सारीं १७
नव्हेस तूं स्थुळ बरें नच लिंग देहीं ॥ तूं कारणांत नससी सद दक्ष पाहीं ॥
सर्वांस जाणत तुझा समजूत योगें ॥ जाणीव तूंचि म्हणतां अनुमान वागे १८
आत्मा चराचरिं असे सकळीक ठायीं ॥ नाहीं दुजेंपणिं बरा सम ऐक्य ठायीं ॥
भानू जसा जगतिला नामें एक आहे ॥ दृष्टीरुपा प्रसवितो तिच जाग्रति हे १९
भ्रांतीस मूळ गमतें गुण जाग्रती हे ॥ शांती उडे मन बुडे भ्रमकारणीं हे ॥
द्वैतास ठाव रज हा मिपणा मतीचे ॥ कर्तेपणा धरुनियां फसते फुकाचे २०
जन्मास कारण असे मुळ याचि भागीं ॥ जन्मांतरीं मति असें मग देह भोगी ॥
मर्णों असे स्थुळ जडा नच वासनेला ॥ पुष्पासनास परि तेथ सुवास ठेला २१
स्वासासमान मन मान जनांत आहे ॥ नाशास साज जगतीं नच वासना हे ॥
बीजारुपीं जगतिला मनलिंग देहा ॥ इच्छारुपें भवि असे अनुमान तें हो २२
साक्षीस या तनुमधीं बरि पाहि बापा ॥ स्वप्नामधीं मन भ्रमें उठवीत तापा ॥
स्थूळाविणें मति भ्रमें मुळ हेतु मानें ॥ दीसे तसें परि नसे जड जाग्रतीनें २३
कंदास कारण निवास सुषुप्ति पाहीं ॥ तेथें मुरे पुनरपी रज जाग्रती ही ॥
दीनांतरीं मन जसें भुतदीन कर्मे ॥ केलींच मागुतिं करी समधाम वर्मे २४
याचे परी तनु धरी पुनरेव पाहीं ॥ देहांतरीं गमनतां भ्रम हेतु पाहीं ॥
भिन्नाकृती भुतथती परपंचकार्यी ॥ येकत्र होत सकळी मित वासनेची २५
आत्मा समागम असे सकळीच भागीं ॥ भूतामधीं जगनगीं गुण कर्मभागीं ॥
सर्वोच आत्मलक्ष जे मनवाक्नाहीं ॥ दर्पांत भूक डकी नच आंग पाहीं २६

जारीण जैसि पतिला घरिं टाकूनीयां ॥ जारासमागमिं क्रिडा सुख मानुनीयां ॥
शांती न होय किमपी तसिं बुद्धिमाया ॥ २७ ॥
आत्मा स्वकांत विसरे भवभूलिं भूळे ॥ शांति नसे द्विविध तें मदकामिं फूले ॥
जारास ठाव अभिमान मनास पाहीं ॥ लुब्धे घुडे अधिं पडेनिच वासना ही॥२८॥
भूळींच द्वीगुण नटी नटली जगाला ॥ भ्रांती भरें भ्रमतसे नच सूख मेळा ॥
याचेंच नाम म्हणती बुध ते अविद्या॥ विद्या दुजी नितअसे तिनिं लोक वंद्या २९
पातिव्रतासम असे निज आत्मभागीं ॥ आत्मासमागमिं रमे अनुमोदयोगी ॥
प्रीती नसे जगनिति अभिमान गेहीं ॥ सूशील जैशि विटते परदृष्टि पाहीं॥३०॥
कांतासमान धन ना जिस आणि दूजें ॥ नाहींच जात कधिंही कुळदेव पूजे ॥
प्रीतीच एक पतिची सतिची रिती ही॥ भाग्यें करोनि मिळणी असली जगी ही३१
ऐंचेपरी सुजनि ही निजबुद्धि कांता ॥ शांती करीत वनितेहुनिही कवीता ॥
गीतांतरी नित असे पतिसंगमाची ॥ आत्मा अनुभव जया प्रिति योग्य त्याची३२
कीर्ती पतीची सति ऐकुनि सूख मानी ॥ ध्यानीं मनीं पतिविणा दुसरा न मानी
गोष्ठी रुचे नच दुजी पतिवीण आणी ॥ कानीं पडे रव इचा अघनाश खाणी॥३३
तारी पती पितरही उभया तटीचे ॥ कांता जरी शुचि असे द्दढवर्णनाचें ॥
संसारसार सकळी मग त्या भ्रतारा ॥ तारापती धर भला वरदानिं थारा ॥३४॥
बाकी स्त्रिया अघपुरीं पति घाळण्याला ॥ द्वेषामुळें फणि घ्रती कुटणी भवाला॥
बोली रुचीकर भली परि आंत खोली॥कात्रीचधात्रिचरि हे घरभंगबोली ॥३५॥
हांसे बहु घडिघडीं पर पाहुनीयां ॥ मोडीत नेत्र बरवे चळ झांकि काया ॥
तोऱ्यांत चाळ चळते चहूंभागिदृष्टी ॥ सृष्टींत नाड गमते हिचि पापिदृष्टी ॥३६
नीजे परा घरिं सदां जगप्रीत मोठी ॥ कांतास खंतिकरवी शरशद्व ओंठी ॥
कोठो हरीचि बरवी अघखाणि हेची॥भोगास कारण प्रपंच विघडी विधीची॥३७
सीनाळ तीच पतिला बहु गोड बोले ॥ चाळे छळे करि बळें तनुभागिंलोले ॥
सारें वरी उरि परीं रत झालि आहे ॥ वा हेचि लाव समजे कधि सूख नोहे॥३८
लंडास भड मिळतां मग दंड कैंचा ॥ जैशास तैसि रचिली मतिहीच नीचा ॥
शास्त्रें बहू पढुनियां जरि द्वैत बुद्धी ॥ आत्मा नसे मग तया पुनरेव सिद्धी ॥३९
भ्रांतीच सार सकळी जननीतिवासा ॥ स्वासास नाश करितो सदबोधवासा ॥
त्रासासमीद सम हो तनुमाजि आतां ॥ गायी कथा वदनिं तूं हरिगूणगीता ॥४०

रामासमान नच मान जगांत कोणी ॥ रामासमान मन तूं रम गीत वाणीं ॥
वाणी निजाचि तुजला बरि दाखवी हा ॥ भावावरी रिज असे नवबोध गेहा४१
शुद्धी जशी रघुवरी पति जेंवि कांता ॥ प्रीती असो भवभुती सुति जेंवि माता ॥
ताता सरी जगभुतें सकळीक मानी ॥ नीती वसो सद बरी हित बोध ध्यानीं४२
आत्मा जगास रघुराज सितापती हा ॥ संताप शांत शमतो बरि दे मिती हा ॥
संतास जा शरण तूं गुज दाविती ते ॥ चित्तीं धरी प्रिति मनीं निज सेवनातें॥४३॥
साधूस बोध समता नुरुनीच ठेला ॥ कापूर जेंवि जळुनी स्वपणीं मुराला ॥
भ्रांती फिटे खट नसे सकळीक जाती॥ द्वैतास नाश करिती उजळोनि ज्योती ४४
या रीतीनें मन मनाप्रति बोधिताहे ॥ शांतीपुरीं गितमिषें मिळवीत आहे ॥
नामें अनंत सदपंथ सनाथ वाणी ॥ वाणी मना सहजची सुखसिंधु कोणी ॥४५

नीतीबोध

(भुजंगप्रयात.)

धरीं तूं मना मानसी बोध कांहीं ॥ फुका कासया यातना नाश देहीं ॥
नको कोळसा सारखूं आननाला ॥ मना नाशका कामना नाममाला ॥ १ ॥
दया यावया या युगीं गीत गायीं ॥ तया यादवा वाणि तूं तुतें भायी ॥
अरे रे गड्या डाव तो तोलमानें ॥ तुवां वास घे घेतला लाभ मानें ॥ २ ॥
नको वीषयीं गुंतुनी देह नासूं ॥ नको संगती वाउगीं तोंड वासूं ॥
करी काम धामें जमाबंदि पाहे ॥ मना त्यांतुनी मानसी राम राहे ॥ ३ ॥
बरी युक्ति ही सांगतों तूजलागीं ॥ धरी पोटिं ही आदरें आत्मभागीं ॥
नको जाऊं राना जपाला तपाला ॥ सुखें राहि बापा जपे राममाला ॥ ४ ॥
कली माजिं रे कीर्तनीं सार आहे ॥ मुखें राम गायी तरी सूख आहे ॥
बहू शोधितां शोध नाहीं कदापी ॥ अभीमान बापा उगा देहधापी ॥ ५ ॥
मनाकारिं सारे जनाचे तमासे ॥ जसें ज्यासि भासे करीं तोचि तैसें ॥
अभीमान हा मानसा खेदकारी ॥ नसे सार्थकीं हा सदा लोकचारी ॥ ६ ॥
मना दृश्य हें नष्ट होणार आहे ॥ बहू दाखले प्रत्यहीं घेइं बा हे ॥
दिसे तेंचि नासे नसे शाश्वतीनें ॥ फुका मोहबंधीं नसे सूख त्यानें ॥ ७ ॥
जसी इंगळ्याची बरी सेज केली ॥ नसे झोंप ती ताप अंगासि जाळी ॥
सदा काम जागा दगा देत आहे ॥ मदामाजिं धोळे शुची वास नोहे ॥ ८ ॥

तनू पोसि सुखें करी काम धंदे ॥ धना मीळवी संसृती शोध बोधें ॥
सदां आननीं राम वाणी वदावी ॥ मिती भाव ठेवी तुटो दु:ख गोवी ॥ ९ ॥
कसा काळ हा नेणवे अंतकाळीं ॥ लिहीलें असें वीधिनें जेंचि भाळीं ॥
बरें यासि टाळी असा कोणि नाहीं ॥ अनूमान सारा असे स्थूळ देही ॥ १० ॥
नसे चीरकाळीं जिवा वास येथें ॥ घडे तोंचि मोडे कसें यासिनातें ॥
परी मोहजाळें मना गोंवुनीया ॥ अमाला मिळे वासना हेचि माया ॥ ११ ॥
सिताकांत एकांतवासीं स्मरावा ॥ सदां शांति पोटीं जडो देहभावा ॥
बरी संगती सज्जनाची रुचो दे ॥ नको दुर्जनीं वास मत्तां घडूं दें ॥ १२ ॥
जसी संगती जोडते साचि खोटी ॥ जडे देहिं ती आवडीचेनि गोठीं ॥
जनीं वागलो देह हा याचि मानें ॥ बरें शोधि तू मानसा सत्यमानें ॥ १३ ॥
नसे सिद्धिमानें नसे रिद्धिमानें ॥ नसे योगमानें नसे भोगमानें ॥
जपें कर्म सांगें समाधान नाहीं ॥ समाधानिला वास संतींच पाहीं ॥ १४ ॥
खऱ्या बोलण्यासारिखें पुण्य नाहीं ॥ मुखीं वाणि खोटी घडे पाप देहीं ॥
नको द्वेष निंदा कदां दूसऱ्याची ॥ जिचाहून वाणी बहू नीच हीची ॥ १५ ॥
बरा कामधंद्यामधीं वेळ सारा ॥ गमावूनि फुका नसे शांति वारा ॥
समाधानि नाहीं कदां देहभागीं ॥ सदां गुंतळे चित्त हें भोगभागीं ॥ १६ ॥
दिसे भोग तो रोग होतो पुढें रे ॥ तनूलागिं आसी सदां क्रोध वा रे ॥
तनूमाजिं हा काम अग्नीरुपानें ॥ वरी क्रोध हाही असे वायुमानें ॥ १७ ॥
कदां काष्टभारें नसे शांत वन्ही ॥ करी राख तो जाळुनी सर्व धूनी ॥
असे वायु साह्यीं बरा चेतवीतो ॥ तयाचे रितीं कामि गा क्रोध येतो ॥ १८ ॥
बरें काम ऊठे मनालागिं जेव्हां ॥ परीपूर्ण होतां सुखा वास तेव्हां ॥
जरी पूर्ण नाहीं पुढें दुःख वाटे ॥ अभीमान योगें घरीं क्रोध दाटे ॥ १९ ॥
नको ढोंग मांडू नको सोंग कांहीं ॥ सुखें काळ वाळी वदे राम गेहीं ॥
हटाच्या तटा का जटा वाढवासी ॥ निशीमाजिं स्वप्नी बहू ओसगेसी ॥२० ॥
जनीं सूख तें शोधिल्यावीण नाहीं ॥ विचारी मती शोध घे याच देहीं ॥
विचाराविणें सार तें आणि नाहीं ॥ जगीं धुंडितां धुंडितां शीण गेहीं ॥ २१ ॥
विचाराकरें चित्त हें वोळवावें ॥ जसें दुग्ध अग्नीसवें ओळवावें ॥
मना आळितां आळितां बोध होतो ॥ पयापासुनी होतसेची खवा तो ॥२२॥

जनीं शोधितां सार तें नाम आहे ॥ मुखें वर्णितां कष्ट कांहींच नोहे ॥
जयापासुनी पूरती सर्व कोडें ॥ परी नाहिं रे येत हें वाच्य तोंडें ॥ २३ ॥
जयाच्यानियोगें पदीं सिद्धि दासी ॥ बऱ्या बोलती ह्या कळेना जनासी ॥
कुकां जोडते ती घरीं कामधेनू ॥ अजा पाळठी घेतली ह्याचि मानू ॥ २४ ॥
बरी राघवीं लाघवी वागवावी ॥ प्रिती आदरें रामवाणी वदावी ॥
जनीं लीनमानें असो वागणूकी ॥ धरीं संगती सज्जनीं होय सूखी ॥ २५ ॥
नको यातना मानसीं येऊं देऊं ॥ तुला नाडि रे अंध हा घात घेऊ ॥
तमानें गमेना तुला तो विसावा ॥ जसा अंधकारीं नसे दृश्य ठेवा ॥ २६ ॥
उरीं वासना नांदते सौभरानें ॥ शिरीं जाळिते द्वैतरूपानुमानें ॥
धनें गोधनें शोधनी काळ गेला ॥ परी रीत ही रीजली ना तनूला ॥ २७ ॥
सखा खास नाना प्रकारी दुजा तो ॥ तुला वाटतो प्रीतिचा आप्त जो तो ॥
दुजा सूख देई असें जें वदावें ॥ भ्रमा मध्यभागीं तयाला गणावें ॥ २८ ॥
अभीमान सोडी तुवां बोध जोडी ॥ गडी दीननाथा करी प्रेम गोडी ॥
नरी हीच जोडी तनूमाजिं जोडे ॥ घडे तोचि आनंद भोगीत पुढें ॥ २९ ॥
नसे ज्ञाति गोडीं रघुराजयाला ॥ अजाती असे वास याचा मुलाला ॥
दिनाचा सखा सोयरा सज्जनाचा ॥ प्रितीं आठवी मंत्र हा शंकराचा ॥ ३० ॥
सदाचार रीतीं जगीं वाग बापा ॥ स्वधर्मेंचि राहे हरी देह तापा ॥
नफा नाच तोटा नसे सान मोठा ॥ नभांमाजिं भूतीं असे एक वाटा ॥ ३१ ॥
करी निश्चयो शाश्वताचा बरा तो ॥ कसा काळ हा जाणणें शोधनीं तो ॥
मदामाजिं राजी कशी बुद्धि झाली ॥ कळेना तुला आपुली ठेव भूलो ॥ ३२ ॥
करूणास्वरानें हरी आठवावा ॥ मनीं प्रेम छंदें गितीं नित्य गावा ॥
जनाचें उणें काढणें काम नाहीं ॥ तुझें तूंचि पाहे भवीं शोध घेई ॥ ३३ ॥
उगीं चावडीं बाकडीं माजवूनी ॥ नको तूं बसूं निंदका संन्निधानीं ॥
बहू आळसी ना रुचे कामधंदा ॥ उगा चावटी वाउगी द्वेष निंदा ॥ ३४ ॥
पराच बरें देखुनी दुःख होतें ॥ दुजा क्लेश तें पाहुनी सूख मोठें ॥
न जाणें कदा कीर्तना कीं पुराणा ॥ बरा डाव मांडी हंसे खेळतांना ॥ ३५ ॥
गमावूं नको ही जमा पूर्व ठेवी ॥ तनू मानवी भक्तिभावांत गोवीं ॥
कुव्याचार हा कायदा संसृतीचा ॥ जमा वाढली वासना नाश ईंचा ॥ ३६ ॥

मना जाग्रती वीषया चाळवीती ॥ असे ही मती द्वैतमानें जगांतीं ॥
धनाच्या भरानें सदां लाल डोळे ॥ बळें दुःख देई दीना अन्न मीळे ॥३७॥
पळांरे पळा काळ हा आवळी गा ॥ कळा कूसरी जाणता नाहिं तो गा ॥
दगा कां उगा बावुगा सोसितोसी ॥ जपे राममंत्रा मनीं येम तोषी ॥ ३८ ॥
कळोनी वळेना जरीं बुद्धि देहीं ॥ तयासारिखा अंधळा कोणि नाहीं ॥
नसे ज्ञान ज्याला भला एक मार्गी ॥ गती ना चळे स्थूळ देहींच वर्गी ॥३९॥
हरीसारिखा थोर तो नाहीं दूजा ॥ परी राम नामावरी मान साजा ॥
अरी काम तो जाळिलासे जयानें ॥ प्रतापी असा राम हा योग्यमानें ॥ ४० ॥
गिरीवास केला उमानाथयाणें ॥ जगापासुनी राहिले दूर मानें ॥
असे साधिला पूर्ण बोधू जयानें ॥ असा ना दुजा थोर गा भक्तिमानें ॥४१ ॥
उमेलागिं जोगी कथा सांगताहे ॥ महीमा मुखें वर्णितां तोषताहे ॥
जयालागिं स्वानंद आनंद पोटी ॥ तयापासुनी राम हा येत ओठीं ॥ ४२ ॥
बहू झोंप घेतां तमालागिं मीळे ॥ तमें व्यापिल्या नास्तिकीं चित्त घोळे ॥
मळीमानसी द्वैत भावें भरे ती ॥ तनूची फुका केलिसे याणि माती ॥ ४३ ॥
जगीं सूख देता दुजा कोण नाहीं ॥ रघूराज यावांचुनी आणि पाहीं ॥
दिनाचा दयाळू असे रामराणा ॥ सुखानें मुखें याजला कां न गानां ॥ ४४ ॥
प्रभातें उठोनी मुखें रामवाणी ॥ अती आदरें प्रेमभावें करोनी ॥
पदें छंद गीतीं बहू आळवावा ॥ मनीं शोधनीं हेत अर्थी धरावा ॥ ४५ ॥
करीतां घरीं कामधंदे करानें ॥ हरी बोल बापा बरा तूं मुखानें ॥
मनानें कदां वाउगें तें नसावें ॥ अनूभावनी चित्त गोंवीत जावें ॥ ४६ ॥
रिकामी मना राखितां फार धंदे ॥ करी आपला माजिं ते छंद वादे ॥
असें फार तें पार नाहीं तयाला ॥ भुताचे कृती वासने वास झाला ॥ ४७ ॥
म्हणोनी हरी पायिं ही प्रीत ठेवी ॥ प्रिती भावनेपासुनी ऐक्य भावी ॥
दुजें जें दिसे तें पिसे सोड बापा ॥ चुको यातना ससृती दुःखतापा ॥ ४८ ॥
असो ध्यास विश्वास हा राम नामीं ॥ जसें गुंतलें चित्त हें दृश्यकामीं ॥
जरीं राघवीं आदरानें जडे हें ॥ पुढें सूखसिंधूच ओघीं बुडे हें ॥ ४९ ॥
हरे राम हा मन्त्र वाचे कढोनी ॥ मना गायि तूं बोध मार्गी घडोनी ॥
नदी तोडि साऱ्या अरीकूळ नासी ॥ घरीं बैस सूखें नको जाउं काशी ५०

नफा कोणता कोण मानें करावा ॥ बरा शोध याचा मनीं लाववावा ॥
मना अंतकाळीं सुखा ठाव होतो ॥ तयाला नभा बोलणें मान हो तो ५१
मदें गोंवुनीं मोहजाळीं पडावें ॥ सदां द्वैतभावा मनीं ऊठवावें ॥
बहू वार घाली अरी कामअंगीं ॥ बहू दुःख मोठे वडे देहभागीं ॥ ५२ ॥
असों वास देहीं सुखाचाचि पाहीं ॥ मना मानणें दुःख हें व्यर्थ देहीं ॥
जसें मानणें भोगणें त्याच रूपीं ॥ म्हणोनी सुखा मानणें आत्मरूपीं ५३
नको बोलि ती चावटी सोडि पाहे ॥ नसे काहीं तेथें तुला सूख पाहे ॥
बहू हांसणें सांगतां गोष्टि मूखें ॥ करी गोष्टि त्या लोक निंदाचि सूखें ५४
टवाळीविणा चैन ना ज्यास गेहीं ॥ तया सूख कैचें मनीं बोध नाहीं ॥
दिसेना कदां कोण मी काय आहे ॥ नसे बुद्धि देहीं सदां बाह्य पाहे ५५
अशीं शोध कावीं मना आपुला तूं ॥ नको दु खरूपें उगां येथ कुंथूं ॥
नसे ताई काका तुला मामि मामा ॥ उगा मोह हा लागलासे रिकामा ५६
करी हीचि संध्या बरी साधी संधी ॥ घडी तोडवी संसृती पाश बंदी ॥
नको नंदिसा या तनूमाजिं राहूं ॥ मना सार्थकीं काय तें आजि पाहूं ५७
जगीं पाहतां देव तो ग्रामग्रामीं ॥ बहू देउळें पूजिलें राजकामीं ॥
सदां दर्शनें घेउनी जन्म गेला ॥ परी चित्तिचा ताप तो नाहिं गेला ५८
सुखाकारणें देव तो आंगवीला ॥ परी दादला पाहिजे आधीं केला ॥
श्रमानें श्रमें चित्त फूका रिकामें ॥ विधी लेख मीठी असीं नाहिं कामें ५९
असा भाव पोटीं तसा देव होतो ॥ म्हणोनी तुला भाव हा पाहिजे तो ॥
जरी भाव योगें वसें भक्ति पोटीं ॥ नसे कांहिं तोटा वदे राम ओठीं ॥ ६० ॥
हरीदास आशा वरी पूरवीता ॥ बरा संकटीं सेवका साह्य होता ॥
असा ना दुजा मानसा आठवे तो ॥ म्हणोनी वदावा मुखें राम गातो ॥६१॥
नको मानसा बोलिंया वीट मानू ॥ अती आदरें साधि तूं राम ध्यानू ॥
मनाला मवाळी रवांची नवाळी ॥ हरा कंठिचें वीष तें नाम टाळी ॥ ६२ ॥
सदां दास भार्गीं सितानाथ वागे ॥ कनूवाळता अंगि ज्या फार वागे ॥
बरा दास गेहीं करी सर्व कामें ॥ बहू गोडि ती दास दास्यत्व कामें ॥ ६३ ॥
मनानें सुतानें बरा तोपवी हा ॥ परी भाव येथें बरा पाहिजे हा ॥
एकभावें हरीभक्ति होयी ॥ तया नाहिं ऊणें कदां देहगेहीं ॥ ६४ ॥

भजीं साव होयी धरीं राम पायीं ॥ असे शांति ते याच पायीं नवाई ॥
परी लीनता पाहिजे मूळ अंगीं ॥ वसे त्या वरी नम्रता देहभागीं ॥ ६५ ॥
जगीं नम्र झाला तई देव भेटी ॥ खरी शांति रे पूर्व योगेंसुगाठी ॥
जमा सौंति झाली तमा टाळितांना ॥ वमा काम मामा हरा क्रोध नाना ॥६६
सखाराम झाला जया देह अंगीं ॥ तयालागिं झाली सुखाचाचि सुगी ॥
बरा मानसी शांत होतो जनीं रे ॥ बहू दाखले या युगीं ऐकिले रे ॥ ६७ ॥
मना आमना कारणीं राम वाणी ॥ गमे मुक्ति देहीं सुखाला न वाणी ॥
जडा देह भागीं नराची कमायी ॥ तरा या उपावो असे राम पाहीं ॥ ६८ ॥
करावें बरें आजि हें हीत भूमी ॥ तरी स्वार्थ झाला खरा देहग्रामीं ॥
पराला धरावे दिनीं रात्र पोटीं ॥ करा तांतडी फंद कामासि तूटी ॥ ६९ ॥
असा साम धामीं मनीं प्रेम ठेवी ॥ जगीं सर्व लोकीं समीं बुद्धि गोवी ॥
नको गर्व अंगीं दगा हाचि जाणें ॥ सदा राहिवा चूकवी दुःख पेणें ॥ ७० ॥
घरीं सूख आहे असा हो रितीनें ॥ वनीं कांहीं नाहीं जरी बुद्धि सूने ॥
असें कारणीं बुद्धि आधीं धरी हे ॥ जरी भक्ति काहे तरी सौख्य पाहे ॥७१ ॥
करी काम सारें घराचें सुखानें ॥ कुटुंबासि पोसी बहू शांत मानें ॥
परी मानि चित्तीं धनी राम हा हे ॥ तयाचेनि सत्ते भला काम आहे ॥ ७२ ॥
नको मी पणा मानु तूं माणसाला ॥ तुला घातकी हेंचि होतें सुखाला ॥
कशाला फुगा वाउगा संसृतीचा ॥ नसे शाश्वती वास याहो तनूचा ॥ ७३ ॥
मदाचानियोगें सदा तांठ डोलें ॥ दमा भाजि गा रात्र दीनी मवाळें ॥
भला गर्वयोगें जगीं वागतोसी ॥ परी कोण मी हा मनी नेणतोसी ॥ ७४ ॥
असोली तनु तोलसी का धनाला ॥ तनू सारिखे थोर ना द्रव्यमोला ॥
जयाचे नियोगें रघूराज जोडे ॥ तयालागिं कां तोलसी धेनु घोडे ॥ ७५ ॥
बरी शेति ऐशा रितीनें करावी ॥ बरी सोय जीवें मनीं वागवावी ॥
हरीनाम धंदा बरा सौख्य दाता ॥ दुजा या पुढें साध्यते नाहीं येतां ॥ ७६ ॥
पराही भुमी देहग्रामी असे हो ॥ पिके सर्व येती बिजाचें रुपें हो ॥
परी पीक खासा बरें एक होतें ॥ समाधानि शांती घडे वासनेतें ॥ ७७ ॥
भुमी पाहिजे आधिं ही शुद्ध केली ॥ मदाची असें बिंबली येथ ओली ॥
अभीमान धोंडा असें थोर मोठी ॥ तशा कामझाळी मुळें दाट आटी ॥ ७८ ॥

असे मालकी वासनेचीच शेती ॥ तिचें संगति चौधुरी अन्य जाती ॥
धनी बायको बुद्धिची जाण पिसी ॥ पराधीन वागे सदांची उदासी ॥ ७९ ॥
तुला तोषवांया विवेकासि गांठीं ॥ तयाचेनि योगें बरी होय गांठी ॥
बरा वास नेला असे हाचि मंत्री ॥ तुला बोधुनी साधि ही येथ धात्री ॥८०॥
बरा फाळ जुंपी भुमी फोडि सारी ॥ पुरुषार्थ योगें करावीं तयारी ॥
गडी बोध हा राहु द्यादा घरीं हो ॥ इमानी असे आत्म सख्यत्व या हो ॥ ८१ ॥
मदादीक सारे दुरी ठेवि चित्ता ॥ भुमीभागिं कांहीं नको यांचि सत्ता ॥
असी शुद्ध झाल्यापुढें बीज पेरी ॥ गुरूसाक्षिनें रामनामें उदारीं ॥ ८२ ॥
पुढे मेघ स्वानंद आनंद योगें ॥ पडे बीजभागीं सुवाचानुरागें ॥
अनूमान भावें तदां शेत वाढे ॥ वरी भक्तिचा वाकि माळा पवाडे ॥ ८३ ॥
कुतर्कास हांकी खरा येथ राखी ॥ उडाठेव पक्षी तनू वृक्ष सीखीं ॥
विकल्पासि कल्पीत संकल्प योगें ॥ कुटुंबी बहू वाढला भ्रांतिभोगें ॥ ८४ ॥
खराबी करी शेत नासी दुधाचें ॥ सबोधामृतामाजि रे शांति साचे ॥
असे शेतभागीं हरीभाव धान्या ॥ तुला नागवी हा वसें लोकमान्या ॥८५॥
म्हणोनी असो सावधानी मतीला ॥ बरा भक्तिठायीं असो वास तूला ॥
असे जाग्रतीमाजि हें काम गेहीं ॥ करीसी तरी सूख येथेंचि पाही ॥ ८६ ॥
पुढें पीक पीकें भराची सुगी रे ॥ घरीं आणि सारे सुखाचे पुरी रे ॥
समाधानि बाणे मिळे बोध नाणें ॥ सुखीं इष्टमित्रा करी भोजनानें ॥ ८७ ॥
करी शेति ऐसी तरी थोर होसी ॥ समोरा समोरी वदे देव तूंसी ॥
असें मालकी सर्व भूमीश देवो ॥ धन्याला कुळें रूचती जीवभावें ॥ ८८ ॥
जसीं खोत लोका कुळें आपुलीसी ॥ वरी वाटती जी तयालागिं पोसी ॥
तयाचे परी रामदासां मधीं तो ॥ बरे शेतकरी समीं वागवितो ॥ ८९ ॥
असे भाव भागीं खरा कुळंबि येथें ॥ कसा भाव पाहे जयालागिं शेतें ॥
वरीं साळिपीकां बरा काढिताहे ॥ परी त्या धन्याचें वरीं देत आहे ॥ ९० ॥
कदान्नासि भक्षी असे तुष्ट देहीं ॥ कुळां दंड नाहीं कदां राजगेहीं ॥
कदा किर्द खातें नसे तें हुजूरीं ॥ कुळा खोत मोठा कसे कष्टचारी ॥९१॥
हरीदासही याच रीतीं हरीला ॥ बरा खोत हा जी जपे भक्तिकूळा ॥
कदां येम बाकी हरी दासि नाहीं ॥ असा वेदसूभा वदेचत्वगोहीं ॥ ९२ ॥

नडी सोसितो दास गेहीं हरी तो ॥ हरी काम मोहा मतीआमि येतो ॥
कमावीत शेती अनूभाव युक्ती ॥ वहू मूखमार्गें वदे नित्य मुक्ती ॥९३॥
असा खास हा दास भागीं विभागीं ॥ तनू मानवी यास येथें विभागी ॥
सुगी साधितो देहकार्जीं खरा रे॥ वहू ईश इच्छी अशाला वघूं रे ॥९४॥
धुरेचे खरे भक्त हे या तरेचे ॥ परेचे भुमीं पोसले जाणिवेचे ॥
नसे थोर योगी भले संत भोगी ॥ जयालागिं सूगीं असे शांति भागीं ॥९५॥
बरा भाव भागीं हंसे भक्ति जोरा ॥ नरा संसृती तोडि हा रे अघोरा ॥
अनूभावनें तोषला देवं आधीं ॥ पुढें म्होर केली दिली ती समाधी ॥९६॥
करीसील शिका स्वबोधानुभावें ॥ मती बोध खातें रघू योग नांवें ॥
वदे संत मूखांतुनि रे हरी हा ॥ कचिरवागती चेतवी अंतरीं हा ॥९७॥
हरी गीत वाणी सुखाची नवाणी ॥ कलीच्या मळाला समूलींच धूणी ॥
गणी रे गणीता कळा दृश्य यंत्रा ॥ वदे पाद तो रे खुणे राम मंत्रा ॥९८॥
नको तूं पडूं चक्र शोधार्थ गेहीं ॥ नको योग रे जोग तो भक्तिधाहीं ॥
करी तांतडी तूं घडी साधि आधीं ॥ नको ही मना व्यर्थ माया उपाधी ॥९९॥
मना बोध हाची जया देहिं बाणे ॥ तयालागिं कांहीं नसे येथ ऊणें ॥
सदां दास हा ईश होई घरीचा ॥ सुखें दोंद वाढे सुखें आत्मनीचा ॥१००॥
असे दासभावें गती ती अनंती ॥ अनंती मती मीनलीसे अनंतीं ॥
अनंतास वाणीं अनंतानुभावें ॥ नसे अंत याहो अनंतासि ठावें ॥ १०१ ॥

७ मनोबोध.

(वसंततिलका वृत्त)

ऐकें मना अमन तापद दावितों हें ॥ भ्रांती जिरो भव सरों निज कानडें हें ॥
येई भरोनि वदनीं सुखशांति लाभो ॥ धावूं नको स्थुळमतें गुणकद थांबो १
भांबावसी फससि तू नच कोण तूंतें ॥ मोहाब्धिला मिळणि हे सकळीक नातें॥
स्नेहीं कशास गुतसी नच सूख कांहीं ॥ पाही मना तुज तूंचि सदुपाय गेहीं २
दूजा तुला हित करी जरिं वाटला तो ॥ दुःखासि कारण पुढां मग तोचि होतो
कामीक मानसगती वरि आवरी ही ॥ पाही मना ० ॥ ३ ॥
कर्मावरी भरंवसा वसवी मना तूं ॥ मानूं नको सुखदुखें भ्रमणाच हेतू ॥
भोगी सुखी जड वरें धनवास नाहीं ॥ पाही ० ॥ ४ ॥

कामीक मानस नसो वनवास ह्याची ॥ कर्तेपणा बुडवितें रित सोड हेंची ॥
धांपी तुलाहि फुकटेव भ्रमांत पाही ॥ पाहीं ० ॥ ५ ॥
थाटे हटा नट मठा तट वाउगे ते ॥ पोटा धठा खटपटा हटयोग हीते ॥
अंतीं जटा न सुभटा तुज तारितीही ॥ पाही ० ॥ ६ ॥
गर्वें करोनि फुगसी फससील येथें ॥ गर्वासनीं अरि असे षडरीपु खातें ॥
जातां लया असुसया मग दुःख होयी ॥ पाही ० ॥ ७ ॥
पोटांत एक वरि एक वदण्यास वाचे ॥ नाचे मनोरथ सदां अवनाम याचें ॥
साचेंपणा सरळता सदसाह्य होयी ॥ पाहीं ० ॥ ८ ॥
सत्पाद मार्ग बसवी सदनांत रंगीं ॥ रंगीं रमे हरिरवां मृतसंत संगीं ॥
नाहीं दया अरिस ऱ्या समजून पाही ॥ पाही ० ॥ ९ ॥
लोकांत वास बरवा जग रीति राहे ॥ रीतींत फेर नच तो करुं ढोंग बाहे ॥
रामास मानत नहीं निच बुद्धि पाही ॥ पाही० ॥१०॥
वागों रितीं जग निती जगकारणीं हो ॥ पाहों मती अडखते अरि भाग साहो॥
मोहांतुनी दुरि वसे समरंग देहीं ॥ पाही०॥११॥
संतापकारक गमे अरि मोह ह्याची ॥ ह्याची अरीस जनिता भ्रमणा फुकाची ॥
दुःखांत काळ सरता नच स्वार्थ कांहीं ॥ पाही० ॥१२॥
नाहीं पुन्हां नरतनू घडि जोडण्याची ॥ स्वानंद ना इजविणें निल देखण्याची ॥
साधीं स्वकाज अपुलें समभागिं येईं ॥ पाही० ॥१३॥
ध्यानात राम वदनांत मनांत रामा ॥ रामाविणें घडिभरी न बसूं रिकामा ॥
कामांत काम दुसरें असलें न पाहीं ॥ पाही० ॥१४॥
संताप शांत शमता ममता दुजाची ॥ दूजेपणा हरविता ममता मरेची ॥
गीतांतरी हरि मिळे तुज याच गेहीं ॥ पाही० ॥१५॥
गंडांतरा चुकविता नच सिद्ध कोणी ॥ सिद्धामधीं अभिमती भुल हीच घाणी॥
ढोंगेंच हीं सकळिकीं भव भ्रांति पाही ॥ पाही० ॥१६॥
हीतास टांकुनि फुका नच दुःख भोगू ॥ जोगामधीं नच मरे अरिकाम भागूं॥
विचार येथ बरवा हरिनाम गेहीं ॥ पाही० ॥१७॥
संतास ठाव पुसणें बरवा वसंता ॥ संतांत संत गमतो निजबोध पंता ॥
संसार सार न रुचे तव संत नाहीं ॥ पाही० ॥१८॥

संताप हा समतुकें समभाग योगें ॥ योगांत योग कलि ते हरिनाम वागे ॥
सांगों किती तुज हितीं नड काम पाही ॥ पाही ० ॥ १९ ॥
माळा नको चिपुळिया करताल वीणा ॥ प्रेमाविणें फुकट हे रसभक्ति वीणा ॥
भावाविणें सुख नसे नरदेहिं पाहीं ॥ पाही ० ॥ २० ॥
प्रेमास भाव उठवी सद्भाव भेटे ॥ भेटे हरी मग वरी मतिबंध खुंटे ॥
तंटा मिटे मिठ पडे रुचि वास देहीं ॥ पाही ० ॥ २१ ॥
गातां कथा अनुभवें हरिचे पवाडे ॥ जोडे मना अमनता सुखसिंधु वाढे ॥
भ्रांती बुडे सुख घुडे समताव गेहीं ॥ पाही ० ॥ २२ ॥
प्रेमावरीं धनसुतीं तद्नूरुपानें ॥ राहों हरीवरि प्रिती सद्भावनेनें ॥
अतीं सुखास समता सम आत्मगेहीं ॥ पाही ० ॥ २३ ॥
कौतूक तूक तुकतें भ्रमभूत जातें ॥ गार्थेत अर्थ मथिता सुजनाव खातें ॥
अर्कास अर्क निजतर्क सुमार्ग पाहीं ॥ पाही ० ॥ २४ ॥
निंदा नको स्तुति नको जग लाघवाची ॥ लीलाच ही हरिजिची सकळांत साची
भ्राती भुले द्विविध तूं तनुमाजिं पाही । पाही ० ॥ २५ ॥
मी थोर वाटत जया अवघाणि तेथें ॥ जो मीरवी मिपण तें मुळ दुःख खातें ॥
नातें अशावरि कशास नकोच पाहीं ॥ पाही ० ॥ २६ ॥
पूसे गुरूसि घर हें सदसंगतीचें ॥ दावी तुला सुजन तो सकळांच सांचें ॥
आधीं मनीं लिनपणा धरि याच गेहीं ॥ पाही ० ॥ २७ ॥
हाटास आटिव भटासम धीट होई ॥ ताठा फिटों मन घटों समयोग पाहीं ॥
धार्यांच देहिं रमुनी शमुनीं मनाहीं ॥ पाही ० ॥ २८ ॥
सर्वांभुतीं सदयता तम ऐक्य रूपीं ॥ होई तरी हरि मिळे अतुल प्रतापी ॥
इच्छा पुरे मन निवे यमभीत्र पाहीं ॥ पाही ० ॥ २९ ॥
पाही जगांत सुख तें कवणा प्रकारें ॥ दृश्यात दुःख सकळी भ्रमणा न वारे ॥
शांती नये किमपि ती जगनीत गेहीं ॥ पाही ० ॥ ३० ॥
माझें म्हणोनि रमतां जडदृश्य भार्गी ॥ भार्गांविभार्गी जडते सुखदु:खभोगी ॥
नष्टांत कष्ट सकळी समजूनि राही ॥ पाही० ॥३१॥
याहो रितीं मन मनाप्रति बोधितामा ॥ बोधामृतास भरती भरपूर माना ॥
आजी अनंत बहु तोषत याच गेहीं ॥ पा० ॥३२॥

सारविचार.

(विबुधप्रिया)

हे मना निच कामना खल संगती नच गोड ती ॥
जोड ही नर जन्मिची सद्वासना मुळ जाण ती ॥
बोधनी नित शोधनीं सद् योंकि तूं पदिं पावसी ॥
भ्रांति ही धन कामिनी सुत.आस रें नच मावसी ॥१॥

नाहिं हा तुज तारिता तुजवांचुनि बहु आगळा ॥
हा गळा अरि हस्तकीं नच गोववूं चपळा पळा ॥
सांगणें किति सांगु हे दिठिं देख तूं मन मोहिसी ॥ भ्रां० ॥२॥

मुक्तिची सद्युक्ति ही निज शक्तिनें हित शोधणें ॥
सगळी धरि सज्जनी मति भक्तिनें भव आटणें ॥
सिद्धिची सुद सोडुनी सम बुद्धिनें जगिं हो सुखी ॥ भ्रां० ॥३॥

जोग हा नच वाढवूं मति ढोंगिचा सुख नाहिं रे ॥
वाउग्या निच कल्पना जग भोंदण्या हिर्तिं फांस रे ॥
जाळली मग माळ गा जरि काम हा मनिं पोसिसी ॥ भ्रां० ॥४॥

साक्षिला नच शोभला जगती मधीं तुज जोगता ॥
शोधितां भ्रम वाढती सिपणाकृति तनु जाणता ॥
वेगळें तनु सोडुनि नच राहसी कवणा मिषीं ॥ भ्रां० ॥५॥

सांगणें तुज कारणें इह हेतुनें समजे बरें ॥
आवरे भव भान हें सदुपायनें हित साजिरें ॥
रात्र ही गुण जाग्रती त्रिविधाकृती कसि नेणसी ॥ भ्रां० ॥६॥

सुख तें हरिनामची मन आमनी करि सोडितें ॥
जाणुनि आजि ध्यायिजे नच आळसीं मन जोडुं तें ॥
सांगणें आजि खुंटलें भज राम तूं अरि ताडिसी ॥ भ्रां० ॥७॥

दुर्लभी तनु लाभली सद साडली करिं याचरी ॥
व्यर्थ रे नच काळ हा निच सेवनीं डरिं का सुरी ॥
दाखले बहु शोभले भव आंतुलें सम साक्षिसी ॥ भ्रां० ॥ ८ ॥

पाहिंपां जगदांतरीं समदृश्य ते स्थिर ते उरे ॥
नासतें उपजेल तें भवभानिचें समचातुरें ॥
दंडची तनु खंडणीं मति बंडही उगी घुडसी ॥ आं० ॥ ९ ॥
उदधी पय पानियां पद आत्म तें सद्साक्षिचें ॥
पक्षिचें नच कुक्षिचें निजलक्षिचें बुध दक्षिचें ॥
शांत हो सद्पंथि या सुखसोहळ्यामधिं बूडसी ॥ आं० ॥ १० ॥
वर्गहा निज मार्गिंचा भव स्वर्गिंचा नच वास या ॥
सज्जनीं अवलोकुनी रस सेवणें करुनी दया ॥
जाति भावि अनंत हा बहु तोषला अजि मानसीं ॥ आं० ॥ ११ ॥

मानसबोध.

॥ विबुधप्रिया. ॥

मानसा जड आदरें सद्पाउलीं जड तूं बरें ॥
सोयिला तुज कावितो करुणानिधी बहु आदरें ॥
काय हे हकनाक गा वय टाळिसी नय सार्थकीं ॥
शांतिचें नच धाम तें जन लाधवी विधि द्वैत कीं ॥ १ ॥
ठाव ना उगिं नांव हें भवभ्रांतिचें जड देखणें ॥
बावुलें नव अभ्रिचें उगिं कौतुकें तुक आटणें ॥
बेगडेचि ही बाहुली नच साउली सुखशांतिची ॥
चंचळे मति संश्रुती निति आगमीं तव दीप्तिची ॥ २ ॥
दो दिसीं तनु नासुनी फुकटाव ही अजि जाइरे ॥
नाहिंरे मग सांपडे पुनरूपि हें सद्भाइ रे ॥
काम हा अधमाकृति अरिकूळिचा नृप माजला ॥
ग्राम हा तनुक्षेत्रिचा बळकाविला स्मर याजला ॥ ३ ॥
भीड कां नड खोठितां तुज वाटतें सम पाहि तूं ॥
साधुनी हितबोध घे बरि धारणा वरि ठेवि तूं ॥
भावही जडभाव दे मन मोहुनी हित नाडते ॥
ना कधीं सुख मानसीं धन कामिनी वरि ओढितें ॥ ४ ॥

या जगीं तनुमानवी बहु देखणी हित कारणीं ॥
काधली तरि पाहिजे मति साधनीं हरि घोंकणी ॥
काय ते पशु थोडके तनु धारणी जगिं जन्मले ॥
जन्मले हत पावले इह रीतिनें मनु आटलें ॥५॥
कोण मी गति काय ही हित कोणतें जनिं पाहि रे ॥
नाहिं रे वरचेवरी असीहि घडी तनु जोडि रे ॥
वासना भ्रम भावना धन साधना वरि गुतते ॥
दे म्हणे मज देवजी नवसादिकी बहु मागते ॥६॥
साधनें सकळीक हीं धनवासने करुनीं वरीं ॥
बांधितीं बहु देवळें दिप माळिया आजि सौभरें ॥
देव हा दगडावरी बहु सेंदुरीं पट काढिले ॥
ग्रामनाथ खडेश्वरी किति भैरि ही जनिं पूजिले ॥७॥
कोंबडीं बळि मेंढरीं नवसामिषें बहु कापिती ॥
वाळिती दुगऱ्यावरी उचलूनियां चटकी मती
ढोंग हें सकळीक गा सुख येथ ना मज वाटतें ॥
भ्रांतिचे भुत वावरे जड साधनीं भवि धांवतें ॥८॥
धावतें नवसा खरें परि नाहिंरे तुजवीण तें ॥
भाव हा तुजपासिला फळ या रितीं अजि मीळतें ॥
भूत ना तूंचि भूतरे भ्रमभूत हें तुज लागलें ॥
भासतें तव मानसा तद्रूप दिसुं लागलें ॥९॥
देख गा अजपाजपीं कळिकाळ तो नच पाहता ॥
तेथ ही भुतभावना जडुनी मना उगिं नाचतां ॥
आपुली करअंगुली नयनामधीं जरिं घातली ॥
एकचा पार दोनसा अनुमोदनी दिसु लागली ॥ १० ॥
द्वैत हें हित नासतें भ्रम ऊठवी कळि गांठवी ॥
आठवी अजि आपणा सद्भावनामधिं सांठवी ॥
मानणें सुख दुःख हें फळ जूवलें भ्रम वृक्षिचें ॥
बादकीं नभिं साउली तिच भाविली सुण साक्षिनें ॥ ११ ॥

गोड ते कडु होतसे कडु गोडिला बहु वाढलें ॥
वीषयावरि दाखलें बहु लौकिकीं दिठीं देखिलें ॥
अन्न हें परब्रह्मसें भुक भोजनीं घरिं जेविलें ॥
पाक तें जठराग्निनें उदरामधीं रसिं सोसिलें ॥ १२ ॥
जाह्ला मळ कूढता पळ सूटली भयदांनि रे ॥
सोंवळें परि जेवितां मळ त्यागितां मग भ्रष्ट रे ॥
मूळ हें उदरामधीं बरवें पहा अजिं शोधुनी ॥
नर्क हा जड देहगा बहु ओंवळा नितबोधनीं ॥ १३ ॥
दामक्षा तव गांठिला जरि जाह्ला मग सोयरीं ॥
शोभती तुजभोंवतीं बहु गोडिनें मन सावरी ॥
बायको मुल मावशी सखि म्हेवणी घरजावई ॥
सासुही बहु मानिते तुज लाभली प्रित जांवई ॥ १४ ॥
फारसी कवतें भली नयनाकृती बहु मोडिते ॥
साधनीं सकळीकडीं नच अंतिचीं तुज मानतें ॥
सोडि तूं अजिं आस ही तुज खासची बुडवीति हीं ॥
साव हो सम राहि तूं मुळ सोड ही करि रे सही ॥ १५ ॥
पाहणें निजकौतुकें गुरुपाद हे नित सेवणें ॥
दान दे दिन मानवी नच ज्ञात ती तव शोधणें ॥
आननीं हरिनाम गा गिरिं कान:दे नयनीं बघी ॥
राघवा सगुणाकृती बहु प्रीतिनें निज घे सुधी ॥ १६ ॥
बोध हा तव मानसा बहु चांगला निजकारणीं ॥
शोधुनी निगमागमी तुज ओपिला सदसाधनीं ॥
पीउनी श्रवणा सुखें रुचि घेइ ही अजिं कौतुकी ॥
शांतिच्या सदनांतरीं सुख सज्जनीं गित बोल कीं ॥ १७ ॥
हे मना नच जाउ तूं दुजिया घरीं सुख मानुनी ॥
मान नाच परीचयीं नच पूसती बहु हो दिनीं ॥
भानुच्या घरि सोम हा जंव चालतो तंव त्या कळा ॥
तूटती दिनदीनिं त्या मग नाहिंसा अनुमानिला ॥ १८ ॥

सूर्य हा जगकारणीं अवतारला सकळां दिसे ॥
रोज ये उदयाचळीं पर कोणि ना जन त्या पुसे ॥
द्वीतिये शशिखंड तें जगिं वंदिलें प्रित मानुनी ॥
पौर्णिमे नच पूसती रित ही अशी त्वरि शोधुनी ॥ १९ ॥

पाहुणा तिन दीनिचा मग रावणा बहु दीनि तो ॥
गूण हा सहवासिचा समजूनि घे तुकिं बाणतो
प्रेम हा रघुनाथजी वरि ठेवि तूं बरवा मना ॥
साधना नच याहुनी भव सागरीं सम बोधना ॥ २० ॥

गायि तूं हित मानुनी नित दाविली निज आथली ॥
बोधिली तनु शोधिली तरि गाभली हितिं मानिली ॥
प्रार्थना तुजपासिंही अजि मांडिली मनिं मानसा ॥
या रितीं जरि राहसी मग ना उणें सुखसोरसा ॥ २१ ॥

दीसतें बरवें खरें परि नासतें नच राहिलें ॥
जाणुनी हिति मानलें नच मानसीं गिति ओविलें ॥
मानलें तरिं घेई गा तुजला रुचे करितें तसें ॥
बोलिलों म्हणुनी नको मनिं राग तो धरं मानसें ॥ २२ ॥

पावना पतिता जना मनमोहना रघुरावजी ॥
सावजी मम मानसा करिं आजिं तूं दिन नाथजी ॥
आसरा तव पायिंचा मज राघवा प्रिति देइरे ॥
नाम हें मुखिमानसीं सुख मानुनी नित गाइ रे ॥ २३ ॥

पूरवी ममहेत हा मनिं ऊठला तुज बोलिलों ॥
दास मी तव आस जी धनि मानुनी मुखिं वाणिलों ॥
सांगणें तुज लागतें नच आथलें परि हांव ही ॥
थांवली बहु हावरी तुजपासिं गा सदभावही ॥ २४ ॥

शांतिचा मजगांव दे सदभाव दे तव नाम दे ॥
बोध हा निज ठाव दे अनुभाव दे पदआत्म दे ॥
सज्जनीं सदसंगती प्रिति लीनता संवशोधनीं ॥
हे धणी तुज मागणी हिच मागतों दिठि देखणी ॥ २५ ॥

राग तो नच येउं दे दिन अर्भकीं मज माधि गा ॥
आवडी पुरवावि ही मज बाळका तुंचि बाप गा ॥
माय तूं मज बाप तूं भव ताप हा दुर पाठवी ॥
प्रेमळा सुजनाचि ही मज संगती अजि गांठवी ॥ २६ ॥
बाघरीं मन बांधिलें तुज अर्पिलें सुख कायलें ॥
चांगलें अजि वाटलें मुख देखिलें निज कोंवळें ॥
मानि ही मिति तूजला म्हणुनी मला रुच दीधली ॥
माधवार्य अनंत हा करि बीजणी बहु चांगली ॥ २७ ॥

९ नीतिबोध.

॥ वसंततिलका. ॥

वाहे मना जनवनीं सकळीक देसीं ॥ स्थूळासनीं तुंच बरें तिनलोकवासी ॥
नाहीं तुला तुजाविणें सदबोध वाणी ॥ शोधी बरें मिषण तें सुखदुःखखाणी ॥ १ ॥
दारासुतीं मतिरुपें सुखमानितेसी ॥ नाहीं तुला कवण तें सुख आत्मद्वेषी ॥
मोहामधीं गुतुनियां पडलासि वाणीं ॥ शो० ॥ २ ॥
मायाच ही हरिजिची सकळीक येथें ॥ नातें तुला दिसततें पुनरेव सातें ॥
सोडी मदा छिनपणें हरि गूण वाणी ॥ शो० ॥ ३ ॥
ध्यानीं वसे तदनुतें दिसतें स्वदेहीं ॥ गूणाकृती मति असे सुख येथ नाहीं ॥
ऊरामधीं तळमळी दिन रात्र वाणी ॥ शो० ॥ ४ ॥
दृश्यास्तवें भुलुनिया बहुरूप होसी ॥ भ्रांती हिची पडलिसे बुडवी सुखासी ॥
दाही दीशा मृगजळावतहेत पाणी ॥ शो० ॥ ५ ॥
कांता तुझी दुजि नसे तुझी तूंच कांता ॥ माथां असे द्विविध तें उठवीत भत्ता ॥
सत्तामुळीं तुझी तुला प्रकृती न वाणी ॥ शो० ॥ ६ ॥
कायापुरी रचुनियां जगतूंचि होसी ॥ फांसी पडोनि ममते बहु क्लेशी होसि ॥
साक्षी तुतें असिसमे सुचते जि वाणी ॥ शो० ॥ ७ ॥
भानूतपें पडतसे मृगनेत्रिं भ्रांती ॥ वाटे जळावत नसे परि धांवताती ॥
शीणे उगां फिरुनियां मग दीनवाणी ॥ शो० ॥ ८ ॥
वाटे तुला भुत जसें रजनींत वाटे ॥ खुंटास देखुनि बरें भ्रमणेसि भेटे ॥
भावी तदां तसतसें तव देह वाणी ॥ शो० ॥ ९ ॥

आदेस तूं गुणरुपीं द्विविधा मतानें ॥ संकल्प कल्पित सदां द्विविधाचि मानें ॥
वीकल्प ऊठत असे मग दीनवाणी ॥ शो० ॥ १० ॥

वाटे तुला गमति हे घरदार कोडें ॥ झाडें मिरास वतनें गज दासि घोडे ॥
अंती नये तुजविणें तुज आणि कोणी ॥ शो० ॥ ११ ॥

रूचे तसें करिसि तूं स्थुळ हेतुरूपें ॥ बैसी अहंकृतिशिरीं प्रकृती न मापे ॥
पोटांत तें वदनिं ये रुपरंग वाणी ॥ शो० ॥ १२ ॥

नाहीं दिसे तुजविणें जगतींत कोणी ॥ देवांतुंची मसिगमें मुळगूण खाणी ॥
वाणी तुंझी निजसली कुचवींत कोणी ॥ शो० ॥ १३ ॥

मायामती जगतिही त्रिनयार्थ केली ॥ कोळी जसा घरकरी वरि झेंप घाली ॥
तंतूवसें फिरतसे मरणेंहि त्याणीं ॥ शो० ॥ १४ ॥

भृंगीजसी किटकतो वदनीं धरूनी ॥ ठेवी घरांत वरि टोंचिल कंटकोंनीं ॥
प्राणांत होत किटका निजध्यास वाणी ॥ शो० ॥ १५ ॥

ध्यासासध्यात असतां ध्येयरूप झाला ॥ हा कीटकांत सद्रुपाय अनुमानिं आला
भृंगीच होत किटकी तवरूप काणीं ॥ शो० ॥ १६ ॥

सारेंच तूं परि तुला निज दादलातो ॥ जो जाणतो मन असें नवलाव होतो ॥
तेथें जरीं रिजसि तूं सदगूण खाणी ॥ शो० ॥ १७ ॥

दूजेपणीं रिजतुला पर मैत्रिकेची ॥ दूजाचि तो तुज बरा नच देई रूची ॥
या कारणें सम मना निज आत्म हेतू ॥ शोधी तुवा जगनगीं सुखकार हेतू १८

कामादि हे अरि बरे तनु दुःख दाते ॥ शांती नसे किमपितो अगुणीच खाते ॥
नातें कशास असल्या वरि ठेविशी तूं ॥ शो० ॥ १९ ॥

गर्वें करोनि फुगसी मिपणा कृतीनें ॥ दूजा न मानसि कधीं बरवे रितीनें ॥
ऊठा ऊठी करि बरी सम ठेवि हेतू ॥ शो० ॥ २० ॥

माळा नको दिळकही सकळीक सोंगें ॥ कामामुळें सुचतिही तनु रंग भोगें ॥
ज्ञातेपणा मनिंधरी अरिगेह बेतू ॥ शो० ॥ २१ ॥

रामीं रमे गुणनिमे सम होई आतां ॥ ताताकडे मुल जसा धरितोच हेता ॥
मानी अनंत पदहें चिद्गूण मातू ॥ शोधी तुवां जगनगीं सुखकार हेतू ॥ २२

मानसबोध

॥ विबुधप्रिया ॥

हे मना मदनाशना करि शोधना सद काय ते ॥
नासतें नच राहतें जगिं दीसतें चिद्पाद तें ॥
कोण तूं तुज कोण हीं निजसोयरीं पुस आपणा ॥
देखणा गुरु पाहुणा पदिं धारणा छिन कारणा ॥ १ ॥
नाहिं तें दिसुं लागतें झुट गोड तें बहु वाटतें ॥
वासने करिं घालणें भव पोसणे भ्रम या मतें ॥
दाखला बहु हा भला रिज बुद्धिका करण्या खुणा ॥ दे० २ ॥
वास हा बहु चांगला नरजन्मिचा भवसागरीं ॥
दृश्य तें नच पालवूं निजदीप हा मति ओवरी ॥
शांत हो सम पाहि हो हरिचिंतनीं जडि वासना ॥ दे० ३ ॥
बायका सुख कौतुका अरिकाम हा चळवी तुला ॥
पाश रे करि घेउनी अरि रक्षितो जग हे तुला ॥
गोळिता नच सोडता बहु क्रूरता अनु ओढणा ॥ दे० ४ ॥
बावरा नच घाबरा रित आभरा उठ सत्वरा ॥
हो बरा तुज आसरा नर पामरा सद्मंदिरा ॥
जावया गित हें गया शुचि पावया निज धारणा ॥ दे० ५ ॥
श्रीमदें किति अंधसा बहु गर्व तूं मनिं मानसी ॥
सज्जनीं बहु लाजसी नच हालसी छिन मानसीं ॥
नाहिंसा सम तूळणीं दिठिं देखसी नच धारणा ॥ दे० ६ ॥
दंडणें मति खंडणें स्थुळ दश्यती वधि आंतुले ॥
कोण मीं मज नास हें जग कामिचें सुख घे भले ॥
सांगतों तुज दुसरा नच आसरा शशिफाल्गुना ॥ दे० ७ ॥
काय हे शिण वाढुगे किति सोसिसी भव आंतुले ॥
नाशिले शिक आपुलें फळ सभवीं अरि मातले ॥
जाणतें तुंचि नेणतें भव भ्रांतिनें जड देखणा ॥ दे० ८ ॥

ज्या रितीं मति भासतें तुज हे तुते समजाविलें ॥
मानिलें मग आपुलें विषया बळें धन सत ते ॥
सार्थकीं नच कोण कीं धन जोड कीं वगि आपणा ॥ दे० ९ ॥
बंधु ते नच साहिते धनलोभि ते दिनकाळिं ना ॥
वासना बहु भोगिते नच त्यांतुनी सुख अंशना ॥
ही नदी भव भ्रांतिची मृग नीरसें तम टेकणा ॥ दे० १० ॥
आळसी निज मोकळी नयनावरी तम संचरे ॥
लाकिया सबळी बरी सुख लेकणी मति ताजिरे ॥
मोडि तूं तुजवीण ती अनंती रितीनुमजे वणा ॥ दे० ११ ॥

बोधरूप

॥ भुजंगप्रयात ॥

करावी दया रामराया दिनाची ॥ असो दे मिती दासया रामराची ॥
नसे मागणें आणि दूजें मला तें ॥ पदा दाखवी हारवी आपदाते ॥ १ ॥
नको वालुं या संसृती बंधमूळा ॥ मला थार दे प्रेमछंदें कृपाळा ॥
नको फंद तो वीषयाचा मला रे ॥ सदा आननीं नाम तूझें वसों रे ॥ २ ॥
बहु काळ गेला पशू अन्य वाती ॥ असे भोगिली फार ती गा फजीती ॥
मिती नाम ती तेथगा मूढ ठाणें ॥ बहु क्लेश बापा किहुं तेचि नेणें ॥३॥
बरी मानवी ही तनू प्राप्त आतां ॥ गमावूं कशी राघवा सांग आतां ॥
विषाचे परीं वीषयीं भास होतो ॥ बहु त्रास वाटे जगा ठायिं गा तो ॥४॥
नसे सोयिरा दूसरा तुजवीणें ॥ सदा फूळ गोतीं तुंची एक जाणें ॥
सुखालागिं पायीं मना ध्यास लागो॥ सदा मीपणा तोडुनी देह वागो ॥ ५ ॥
बहू पोंचले पैलपारीं समर्था ॥ तुझें नाम गा चूकवी या अनर्था ॥
मुनी सिद्ध साधू जपी तापसी ते ॥ तुला पाहती आपुलाल्या गतीं ते ॥६॥
उरी ना सरी भाविकांची तयासी ॥ नसे साक्षि गा या भुमीभागिं यासी ॥
सदां तूजला पाहती अंतरीं जे ॥ अहं या मदा टांकुनी सार हो जें ॥ ७ ॥
दयाशांति अंगीं तया फार नाहीं ॥ भरा संसृतीला कदां भीत नाहीं ॥
तयाच्या उरीं वास तूझा हरी रे ॥ मदा मांझिया आज तूं गा हरी रे ॥८॥
जळो काम खोटा टळो वासना ही ॥ झडो दंभ ताठा मिटो कल्पनाही ॥
वसों भावभक्ती तुझ्या नामगीतीं ॥ नसे याविणा मागणें या अनंतीं ॥९॥

खरें नाम तें नेणते कोणिही गा ॥ जगां चावटी काम भार्गी दगा गा ॥
हिरोवांत रूका जसा शोधिती हो ॥ तसा हा ठसे राम त्याला असे हो ॥१०॥
गळा बांधि जो हा मनीं रामराणा ॥ सदां चिंतितों मानसीं गा पुराणा ॥
कलीच्या भयापासुनी सूटतो तो ॥ तरोनी स्वतां तारितो हो जनां तो ॥११॥
असे सार सोपें परी पारखी ना ॥ धना साधना गुंतुनी काळ दीना ॥
मनीं मानितों कामिनी आपुलीसी ॥ तयासाठिं फीरे सदां देशदेशीं ॥ १२ ॥
जसा बैल जो बांधितीं घानराटीं ॥ पडा नेत्रभागीं दिठीलागिं तूटी ॥
असे दीनसारा नसे थार तेव्हां ॥ तयाहूनी कामी असे वेळ तेव्हां ॥१३॥
अगा सारसाक्षी दिनाच्या दयाळा ॥ कृपाळा उदारा भयालागिं टाळा ॥
नको शास्त्रविद्या अभीमान ताठा ॥ सदां वादभागीं जडे दुःख वांटा ॥ १४ ॥
कळा वीकळा काळ न्हेईल तेव्हां ॥ नसे कोण तो सोयरा आप्त तेव्हां ॥
दिसें दृश्य तें तें नसे सत्य बापा ॥ खरें पाहतां संसृती दुःख तापा ॥ १५ ॥
जगांही तनू साजिरी भासती रे ॥ असे पंचभूतीं कृती गूण चारे ॥
नसे ठाव तूका सख्या मीपणा तो ॥ अभीमान ताठा सवे व्यर्थ वा तो ॥ १६ ॥
जनीं सूख तें शोधितां सांपडेना ॥ मना मोहमाया कदापी सुटेना ॥
सदां कामताठा अभीमान अंगीं ॥ जडे क्रोधपाठीं समाधानि भंगी ॥१७॥
खरें दूर राहे छुटें आकळीती ॥ धना देउनी वीष तें भक्षिताती ॥
घरीं कामधेनू जगीं भीक मागे ॥ अभाग्या नरा क्षीर हातीं न लागे ॥१८॥
बरा कामधंदा करूनी रुकातो ॥ जमा खर्च राखी नसे चूकतो तो ॥
अभीमान मोठा जडे देहभागीं ॥ म्हणे जाणता थोर रे अंतरंगीं ॥ १९ ॥
असों शोक कानीं जळों भीकवाळी ॥ कळेना कसें काळ तो अंतकाळीं ॥
बरी सूत कांता मिती सर्व तेथें ॥ मदें मातला नेणतो सार होतें ॥ २० ॥
बळें संसृती घेसि कां बांधुनीयां ॥ अहं या पदा अंतरीं मानुनीयां ॥
वरे पाहिं बा रे न काळा दयाती ॥ भया पाळवी मोह हा गा प्रभातीं ॥२१॥
मना यातना या भवीं थोर आहे ॥ नको तूं भुलूं कोणिही सख्य नोहे ॥
दिसे तें नसे काळ तोडी तडाडां ॥ घटे तो चढे बोध पाडीं धडाडां ॥२२॥
नटे तो विटे शोक हो अंतकाळीं ॥ कळे तो वळे शांति सूखीं सुकाळीं ॥
चळे तो फळे भोगितो यातना रे ॥ गळे तो ढळे मोह मायेंतुनी रें ॥ २३ ॥

घडों मानसीं पाठ हा बोधनीचा ॥ सुटो त्रास रे अंतरीं संगतीचा ॥
मना तूं जना मोह लावू नको तो ॥ पुढे घातकीं होइ गा कारणीं तो ॥२४॥
बरा जन्म हा कष्ट सोसी तया रे ॥ करी आसरी ही तनू याच धूरे ॥
रमाकांत गा भाव साधी निका तो ॥ पुसे सज्जनीं टाकुनी मीपणा तो ॥२५॥
सदां आळसी तामसी क्रोध भारीं ॥ नसे ती दया अंतरीं दंभ भारी ॥
मनालागिं ताठा स्थुळाचा करी तो ॥ मदा मोडुनी वांछि गांजो घना तो ॥२६॥
सिताकांत एकांत वासीं भजावा ॥ सदां आननीं गर्जे घोषें म्हणावा ॥
नको काळ हा घालवूं तूं रिकामी ॥ रमे तूं मना सौख्य घे बोध धामीं ॥२७॥
धरीं ध्यान तें अंतरीं राघवाचें ॥ नसें जें स्थुळामाजिं तें आजरेचें ॥
निराभासि पाहे निरालंबि राहे ॥ निराकारस्थानीं असें सौख्य बा हें ॥२८॥
गुरूलागिं गांठीं भवाकार मीठी ॥ तुटो यातना मानसीं कारमीठी ॥
वसों संगती सज्जनाची सदां ती ॥ भरों भाव रे प्रेमरंगीं गितांती ॥ २९ ॥
रामभक्तिच्या धारणा पाहिजे ती ॥ उगां चावटी ना चले व्यर्थ बा ती ॥
नको येथ टीळा गळां माळ हो ती ॥ सदां भावनीं चिंति तू गा अयाती ॥३०॥
नको ढोंग कांहीं करूं रूप दूजें ॥ जटाभार शिरीं उगीं व्यर्थ ओझें ॥
नसे मुंडणी दंड हातीं धरीतां ॥ रमे गा विचारें मनीं शोध घेतां ३१
घरामाजिं राहे नको त्याग वा रे ॥ वनामाजिं जाऊं जनीं सौख्य घे रे ॥
धरी अंतरीं जानकीच्या धवातें ॥ मना तूं भजे नित्य वाचे हितातें ३२
बहू ते गुरू संसृती लोक भोंदू ॥ मनीं वासना त्या धनालागिं रोधूं ॥
अहंतीमधीं गुंग झाला असे रे ॥ कळेना कसें कोण मी या पदा रे ३३
बरे शिष्य ते संपतीचे फुकी गा ॥ तया गोड तैसें वदे आननीं गा ॥
हरामी खरा नाहि रे राम येथें ॥ जरी वाचिली ती गिता सौख्य तेथें ३४
असे मानसीं राम तेथें दया रे ॥ समीभाव भूतीं नसे काम तो रे ॥
मनाचा मवाळू दयाळू दिनाचा ॥ कळा जाणता तो गळाके मतीचा ३५
असे जाणता नेणता दीसतो रे ॥ मळा ना तळे संसृती बोधनी रे ॥
सदां अंतरीं चिंतनीं गुंतला जो ॥ रमाकांतिं भावें असे मीळला जो ३६
असे भोग त्यागी नसे काम अंगीं ॥ नसे शोक तो धामभागीं दुभागीं ॥
करी चिंतनीं प्रेम तो राघवीं हो ॥ दिसे तेधवां अंतरीं ऐक्यभावो ३७

कशाला तया माळ टोपी टिळा तो ।। नसे देह भागीं अहं या पदीं तो ।।
मुरोनी बरा बोधतो पक्व झाला ।। गळाले रिपू वैरि त्या हो पुराला ।। ३८
अशाची बहू आस हो या अनंता ।। वसे अंतरीं आद्य जन्मींच सत्ता ।।
असे मी मिनाच्या परी या भवीं रे ।। जळाचा निधी सार साक्षी हरी रे ।। ३९

रामजन्म.

आर्या.

मधु मासशुक्ल वसंतीं संतति संती नृपा अयोध्येच्या ।।
नववीधी नवमीचा दिनमध्यानेस जन्म रामाचा ।। १ ।।

द्रुतविलंबित.

प्रगटला धरणीं स्थळिं राम गा ।। सुजन ते निजभाव स्वभावगा ।।
जनन काळ कथा भजि लौकिकीं ।। नच दुजी इज साक्ष कळी तुकीं ।।२

(शार्दूलविक्रीडित.)

यांनीं सूर नभांतरीं सतिसही गंधर्व देवांगना ।।
आनंदें जयकारती सकळही होते तधीं गर्जना ।।
पुष्पांचा घन ओतला धरणिला पूरी अयोध्येंत ते ।।
देखों येत सुशोध नारदमुनी वाल्मीक सायूज्यते ।। ३ ।।

(आर्या)

दाटी झाली नगरीं नारीनर वृद्ध सान येतातीं ।।
आनंदित चित्तानें केला आदर यथार्थ नयतातीं ।। ४ ।।

१३ साधनतत्व. (सवाई)

रामसमागम काम त्यजी तरिं धाम गमे सद्धाय धरा ।।
भाव बरा तरिं साव धरीं हरि नाम जपे पर येई नरा ।।
कामरिपू प्रिय शाम सिताधव नाम वदा नित आननिं धा ।।
मीळेल बोधनिं आत्मसुखामधिं नीत मनीं धरिं हीच सुधा ।। १ ।।
आधिं मनामधिं शोध करा निट वीट असों विषयावरता ।।
ज्या रितिं आसचि दैन्य उदे तधिं सोडुनियां मग हो परता ।।
कोण नसे गणगोत सखा भविं जाण खरें मनिं भावुं नको ।।
शाश्वत ना तनु जाणुनिया मग हां वरि कां मति शांति पिको २

नामरसायण गूण वधास्तव हाचि कषाय सुधा समजा ॥
रोग भवामधिं काम उठे उरिं शांति धरा मनिं हीच मजा ॥
जाग्रति चेतवि हीच भुली भविं मानसिं आठवि या विषया ॥
नाहिं सुखुसिंत कोणतिही रित साक्षिवरी बरि चाणुनियां ॥ २ ॥
आइहि बाप खरे परि तापचिदायक मोहुनि पोळति गा ॥
कामिनिचे करिं गोंवुनि वेसनिं बांधिति घोरगि तो सिमगा ॥
आत्मसमागम दुर्गम दुर्लभ मोहबळावरि ना गमला ॥
हा गमला मज लाभ भला आज बाघ निजासीन हा ॥ ३ ॥
नाम मुखामधिं धारणि जो परि काय तया अरि बाधति गा ॥
अग्निमुखें तृण शाश्वत केउत भाम न देखत या भुजगा ॥
सिंव्ह गजासम एक धरी नच नाम हरी अरि हा गज गा ॥
बोधनिं पूर्ण मना समजे तरि काम न राहिल हा उरिं गा ॥ ५ ॥
बालट जोडिव हींवचि मीपण तूं पण ऊठावें हें परगा ॥
नासि रजोगुण त्या तमिं मीळुनि सत्व हि गीळुनि भंगित गा ॥
द्वैतचि लक्षण चाळ विलक्षण नाचति लिक्षण यामधिं ते ॥
नाहिं अनूभव कोणति ही सत्र प्रेमचि बांधव गा गित तें ॥ ६ ॥
काय मना तुज वाद कशास्तव आस नको धरुं थोरपणिं ॥
फांसचि हा समजे पुरता मनिं कामिनि आस न आत्मधनी ॥
थोरपणामधिं गोंवुनियां मति ही तनु फूकट नासुं नको ॥
पार नसे आदिं अंत कसा मग नीत धरीं उरिं चूकुं नको ॥ ७ ॥
काय दयानिधि आवधि ना तुज हांवरि ही मति भाकित गा ॥
दास जनाप्रति त्रास नसो हरि आस तुझी बहु मोहन गा ॥
माय तुं मानुनि गात असे मनिं ध्यानिं निशीदिनिं पाय तुझे ॥
काय दया सदया सरली तुझि वाहुनि भूंजत चित मुझे ॥ ८ ॥
मागत हें हरि मोहन सोडरिं काम सुरो दुरि ही कर गा ॥
ना धन वांछित अर्थ बरा परमार्थ मला सम शांतचि गा ॥
संग नसे जगिं ढोंगाचि हें उगिं सोंग खरें मज भासत हो ॥
त्रास कदी मग वागळ मानसिं ना मन हें खुपि जाणसि हो ॥ ९ ॥

वेद करी नित तो सिमगा सण भादरितीं धिट तो ठकला ॥
तेथ नसे मन शांत कदापिहि मीपण ऊठवी हा खटका ॥
सागर पोहुनि पैलथडी वरि बाहुबळें कुणि पोंचत ना ॥
अंतचि ना कग पंथ कशास्तव रामचि गायित राहि मना ॥ १० ॥
ध्यान तुझें हरि कोण रितीं करूं ना गति मानसिं आण तुझी ॥
बाळ कसा मनिं भाव उठे नित जाणसि अंतर साक्षी तुझी ॥ ११ ॥
शास्त्रनिती विधि आगम बंधन नीगामिं ना दिठि देखत गा ॥
भ्रांति निशीमधिं बोधन जाग्रति गूणभरें रव घोरत गा ॥
जाग्रत जो नर जोरभरें उर चेहुलिया मग काय डणें ॥
जाणिल त्यासचि फावतही सव शांति धरीं उरिं सांवपणें ॥ १२ ॥
रंग शिळानिज रंगरसामधिं दंग असो मन रात्रदिनीं ॥
भानीं गाउनि गूण तुझे हरि प्रेम बळें कस शोधधनीं
भक्तिच दुर्लभ या भुवनामधिं साचपणें हरि गा तुमची ॥
ध्यासचि साधन हें परि दूर वसे नच अंत अजीं समची ॥ १३ ॥
कोण रमापति तारिल दासजि आणिक थोरपणीं तुमचें ॥
कांत श्रिमान जिच्या शिरिं ती लळना भिक मागत नासविचे ॥
बुद्धि मनामधिं या रिति भाविस तीपण हो पति आत्म तुमी ॥
साच रमापति साक्षि पदीं तव जाणसि भावजि दासचि मी ॥ १४ ॥
नाहीं मला गुण शास्त्रसुधीरित वाक्य न जाणत साच हरी ॥
नाहिं रुचि मनिं त्रासचि भासत पंथिं नसे मत ईहपरीं ॥
शाश्वत ना तनु आयुर ऊमज ना कळती सुद कोण कसी ॥
भंगुर संगति गूणत्रयावरि पंच भुताकृति याथ मिषों ॥ १५ ॥
मोहनिधी मधिं बूचकळ्या बहु काम अरि उरिं जागत गा ॥
क्रोध मदादिक जाग्रत होउनि देतिल साचचि पूर्ण दगा ॥
ही ममता उरिं घाबरि होउनि आस मनीं बहु वागविते ॥
वीषय गोडिहि वाडवि मुद्दल वेचिल नीज हितापुरतें ॥ १६ ॥
या अरिला अरि तूंचि सख्या हरि वदे बिचारिच काय करी ॥
भासत हें भय आभय दे मज संसृतिनाशक हात शिरीं ॥
हे सदया तुज प्रार्थु कितीतरि गा ठकलों बहु मानसिं मीं ॥
पार करा भव ना दुजि गा सव सांडिन वैभवआगम मी ॥ १७ ॥

रंग मला गिरिं दे नित चांगलि प्रेम मिळो सदि राघवि या ॥
याजि अजी मति माजिं पुरे तुमि वेळ नको बहु लावुचि या ॥
या भवकाननिं झांपडलों बहु त्रास स्थळोंस्थळिं भोगुं किती ॥
ना सख कोणहि आस तुमाविण आणखि जाणत ना मन ती ॥ १८ ॥
स्नेह कसा म्हणुं मायिक या जगिं कार्य हितावरि लोक सदा ॥
वीषयिं लुब्धचि या जगनीतित लोक तमामचि आस पदा ॥
थार नसे मज वाटत मानसिं या रितिं गा हरि जाण बरें ॥
जाणुनियां रित घेत प्रचीतचि पूर्णपणीं जगिं साच खरें ॥ १९ ॥
काय हरी तुज काकुळती नच वाटत मानसिं साचपणीं ॥
भाट रितीसम हाक मि फोडित नाहिं दया कसि प्रेमपणीं ॥
सोडि ब्रिदावळि दीनदयापण निष्ठुरतापण हा कर गा ॥
काय उपेक्षिसि हा दिन दुर्बळ भावपणीं निज चाकर गा ॥ २० ॥
प्रेमळ कोमळ सावध साधक शोधित शामळ गोपसखा ॥
आठवुनी मनिं आननिं वर्णिति कीर्ति अगाधहि ऐक्य सुखा ॥
वीषय विकृति सोडुनि मानस भाव बळावरि जो जडला ॥
ना अडला मग संसृति छेदुनि भेदक बाणचि हा सुटला ॥ २१ ॥
दीनपणाविण प्रेम नसे तुज थोरपणीं विज मानत ना ॥
गर्व जया बहु पर्वचि दूषण सर्व समागम दुःख जना ॥
अर्थ गमे न अनर्थचि दीसत वर्तत जी रित मायिक ही ॥
शोधक शोधित बोध बळावरि रोधुनि मानस संसृति ही ॥ २२ ॥
नंदवनामधिं संगरहीतचि दंगुनि रंगत भंगमती ॥
संग हरी पुर वंग नसे भजिं जगिं मती सदपायरिती ॥
हाचि रमावर वासक हें उर कर्दळिं कर्पुर जेंवि दिसे ॥
शोधनिं सत्वचि आत्म रसायण रोधक औषधि ओघमिषें ॥ २३ ॥
नाक धरी करिं नेत्रहि झांकित गोमुखिं माळ जि ढोंग फुका ॥
दांभिकता मनि ओढि हि उठत गोउनि सोडित प्रेमसखा ॥
कारण कर्मजि आधिं भुतान्वयिं शोभत तो गुण थोरपणीं ॥
बुद्धिस चेतन चैतन चेतवि चौकस हा रवि एक धणी ॥ २४ ॥

गोड बहू उंस काठिणता बरि प्रेम रसेंमधिं गौरविला ॥
तेविं विचारहि प्रेमरसायण मोह्र बळामधिं हो दडला ॥
ज्ञान समागम साधन उत्तम माह्र जि गाळक बोल निका ॥
ह्राचि सिका सरकार हरी उरिं कार मिठों हुरहूर नका ॥ २५ ॥
जाउं नको पर मंदिरिं रोज तुं मान नसे मग रंग फिका ॥
चंद्र जसा रवि मंडळिं चालत होति कळा क्षिण साक्ष तुका ॥
हें मन चंचळ सोमकळासम वीषय हे पर मंदिर हो ॥
काम उठे उरिं नीजकळा हरि गोंधळ हा मग सौख्य न हो ॥ २६ ॥

१३ प्रार्थना.

(विर्व्वंकमाला)

थारा मला द्या निराभासि देवा ॥ सेवा घडो गा तुझी वासुदेवा ॥
केव्हां मला तूं रघु भेटसी रे ॥ शांती सुखाच्या घरिं ठेवसी रे ॥ १ ॥
रामा तुम्हा मागतों ठाव पायीं ॥ बोधामृताका असे ठाव पायीं ॥
अज्ञान माझें अर्जी हें हरावें ॥ कामादिकांला दुरी वोळवावें ॥ २ ॥
संसार सारा परावा पसारा ॥ थारा निवारा नसे येथ सारा ॥
मत्या मनाला भ्रमानें जडे ती ॥ नीती बुडे गा नसे ज्ञान ज्योती ॥ ३ ॥
फूका श्रमावें मरावें पुढें तें ॥ मोहामधीं या नसे सार गा तें ॥
माझीं परावीं करावीं गतीनें ॥ संकल्प वीकल्प संयोगमतें ॥ ४ ॥
तटा बखेडा घडामोडि सांडा ॥ वाडा कशाचा मतीलागि खोडा ॥
क्रोधा जमावा मदा इच्छितांना ॥ मानापमाना फुका रे तनाना ॥ ५ ॥
गोडी मनाही तुला लागली का ॥ रात्रींत भ्राती थरी तूं विवेका ॥
आका न काका नसे माभि मामा ॥ रामा जपावें तुला न्हेइ धामा ॥ ६ ॥
गेली भली ही तनूची पराई ॥ काळास त्या ना दया जाण भाई ॥
जाणोनिया या रितीला मनानें ॥ संताप तापा त्यजावें सुखानें ॥ ७ ॥
गावा मुखानें रघुराजराणा ॥ दीनांतुनी त्यास भावे करूणा ॥
तोपेल तो जानकिकांत साचा ॥ साधी मनासाच ह्याची सुखाचा ॥ ८ ॥
ध्यानांत रामा जमावा करोनी ॥ ऐक्यान्वयाचा सदूपायमानी ॥
वीवेकज्ञाना जमावा जमावें ॥ बोधास तेथें बहूते जमावे ॥ ९ ॥

घोरास तोडा तुम्ही ज्ञान जोडा ॥ संदेह मीटा नका रासुं द्वाडा ॥
पाडी मठावास कां रे फुकां तो ॥ रानात कामा दुणावे चढे तो ॥ १० ॥
सिद्धी भरानें मनानें भरावें ॥ जोरामधीं खास बापा मरावें ॥
साधोनियां ही भवीं भ्रांतिमानें ॥ नसे तूज दीसे स्थुला हेतध्यानें ॥११॥
पाहे मना सार तें दूर आहे ॥ भाग्याविणा येत ना ध्यानिं पाहे ॥
सूखास देतो मना नीववीतो ॥ संताप शांतीस संता पहातो ॥ १२ ॥
वाचोनि पोथी बहू ज्ञानि झाला ॥ नाहींच तो गा अभीमान गेला ॥
शास्त्रें पढोनी सदाचारिं वागे ॥ कर्मानुबंधें अभीमान लागे ॥ १३ ॥
संताप शांती जरी संतभीऊे ॥ मीळेल बोधीं तदीं चित्त वोले ॥
कां रे धनाची जित्रा आस तूला ॥ आजा पिता तो तुझा कोठ गेला॥१४॥
सीताप्रिया रे हिता दाखवावें ॥ नीती मनाला मला दे बरी रे ॥
ठेवी दया बाळकाचे परीची ॥ पीता तुं जीवा हिताळागिं शूची ॥ १५ ॥

१४ नाम सारविचार.

(स्वागता.)

ओंनमो जगनगांतर वासा ॥ देविदेव ग तिच्या मुळ ईशा ॥
निर्गुणा गुणगती सहजाची ॥ भ्रांतिभावमतिला वहुजाची ॥ १ ॥
नामसार म्हणती कवि जाणते ॥ सारची परि तया विण जाण तें ॥
अर्थ भाव लपला तळिं ना जरी ॥ काय ऐकुन फुकां गति कांवरी ॥ २

(द्रुतविलंबित.)

नाम फार दुरचें गुण संपती ॥ आटल्या उमगणें सहजाकृती ॥
कारणा विसरुनी उगमे पुढें ॥ मुक्ति भुक्ति विसरें बहु कुडें ॥ ३ ॥

(इंद्रवज्रा.)

माया भ्रमाचेमधिं नाम वाचे ॥ पापार्थ नासी परि प्रेमियाचें ॥
प्रेमाविणें ढाल कुटोनि फूकां ॥ लावोनि भाळीं नच सूख बूका ॥ ४ ॥
शांतीसुखा दे हरिभक्त यासी ॥ मानापमानीं समता तयासी ॥
मानापमानीं मति खेद पावे ॥ दुःखार्थ वांटा दुसरा न भावें ॥ ५ ॥
जासील वायां तनू त्यागुनीयां ॥ गायी सुखानें रघुरामराया ॥
माया नको बा धरूं संगतीची ॥ येणेंचि तूझें गतीळागिं जाची ॥ ६ ॥

ना कोण कोणा भव भ्रांति सारी ॥ नाना कृतीची गति कर्मकारी ॥
माझें दुजाचें करूनी सरावें ॥ तेथें मनानें बहुहो झुरावें ॥ ७ ॥

(शार्दूलविक्रीडित.)

अंतीचें बहु दुःखहो नर मुवा कार्गी गमे सांकडे ॥
आतां सोडुनि देह प्राण उमळें माया मधीं आंतुडे ॥
गाडे वारकरी धरी मति पुढें पक्षा तसा कौकिकीं ॥
नीकी सांगड घालुनी वळविका बाकी पुरेसे पिकीं ॥ ८ ॥

१५ कृष्ण गोपीलीला.

(भुजंगप्रयात.)

विना वासुदेवा परा वासुदेवा ॥ पिता ज्येष्ट भावा समान स्वभावा ॥
मनाचा विसावा भजेचा विसावा ॥ त्यजे वासिलावा वधें चौतिसावा ॥ १ ॥
भवा हा नवा वानवा आत्म भावा ॥ दिवा रात्र ध्यावा सुखाचा विसावा ॥
असे शांतिठावा मधीं हो रिघावा ॥ उमानाथ ध्यावा गुरू ऐक्य भावा ॥ २ ॥
सदां सौख्य जीवा गमे हा वरावा ॥ नसे वाच्यठावा गुणाचा नवावा ॥
नवा मानवा बोध हा सत्त्वभावा ॥ सितेच्या धवा मेळवी ऐक्य भावा ॥ ३ ॥

(इंद्रवज्रा)

नमो मोरया यातना नास सारी ॥ भया हारवी बुद्धि दे निर्विकारी ॥
असो प्रेमवाणी सदां आननीं या ॥ हरी कीर्तनी गोडि देई रमाया ॥ ४ ॥
मना आवडी वागवी राघवीं या ॥ नको दृश्य भार्गी रमों गुंतुनीया
मदालागि आटावया गति गाणीं ॥ विचारान्वयें गायि तूं गूण वाणी ॥ ५ ॥
नको आणि शोधूं तपाला जपाला ॥ नका नाहिं कांहीं हितीं या कलीला ॥
नको योगयागा नको जोगरोगा ॥ भजे तूं सदां प्रेम भावें हरी गा ॥ ६ ॥
हिला गाउं आतां सुखाची स्वलीला ॥ हरीमीष योगें तया मीगमाला ॥
कथा कौतुकाची जनाचे रितीनें ॥ हिता भाविता आत्मभावानुमानें ॥ ७ ॥
स्मरोनी पदां नाथ राया गुरुला ॥ वदों आननीं ऐक्यता भक्तिलीला ॥
कथा कृष्णराधा प्रिती मानभावो ॥ जडे येथ शृंगार दुजा प्रेमभावो ॥ ८ ॥
नसे मान ना श्राम ज्या निर्विकारी ॥ परी भक्तिभावें दिसे हा विकारी ॥
रमाकांत एकांत गाऊं सदां हा ॥ अनंता मनीं गोडि येथें स्वभावा ॥ ९ ॥

(शार्दूलविक्रीडित.)

वाढे गोकुळग्रामिं तो यदुपती नंदाघरीं भक्तिनें ॥
ये तीर्थे उपदेशिला म्हणुनिया झालें तसें मानने ॥
राणी नंदजिची सुबोध-जननी शांती दया उन्मनी ॥
तेथें नीगम नाटका करितसे भक्तीस त्या जाणुनी ॥ १ ॥
सात्वीक अतिचा स्वभाव पहिला भावीक हा नंदजी ॥
कांताही मतिशोधनी यशुमती कृष्णा म्हणे नंदजी ॥
गोपी त्या श्रुतिशा जमाव सकळी गोपाळ ते हो गडी ॥
प्रेमाचे पुतळे सदैव बरवे झाले जमा ते थडी ॥ २ ॥
वेदीवांकडि शोभती बहु सुखें गायी वनीं वेढुनी ॥
सर्गे माधव शाम तो वलतसे हीरा जसा कोंदणीं ॥
खांदीं कामळि वेत्रकाठि करि ती शिंकीं शिदोरी-करीं ॥
वारी जाश्च हरी तमभवो खेळान्वयें-कूसरी ॥ ३ ॥
नाना भाव अभाव डाव हरवी जेवीं रवी तो निशी ॥
खेळाचें मिष काननोसरितिची बोधार्थ वाणी खुपी ॥
नाना शास्त्र विचार योग सकळी वेदांतरीं वागती ॥
खेळाचें मिष भ्रांति ते हरविण्या बोधार्थहीहो निती ॥ ४ ॥
बीजाचें सदनीं गडे हरि जिचे तीघे बरे प्रीतिचे ॥
सूदामा वडजा तसाच तिसरा पेंदा हरी मानिचे ॥
भावाचा पुतळा सुदाम बरवा पेंदासमें बोधतो ॥
विश्वारान्वय वाकडा हरि गडी त्याची कथा सांगतों ॥ ५ ॥
भावें मानस लावुनी कथन हें आजी करा आदरें ॥
ध्यावें जी श्रवणीं अनूभव मंदी अंगीं हरी आभरे ॥
व्याधी रोग पळे गळे अभिमती शांती वळे मानसीं ॥
गायी साज अनंत भाव मतिनें स्थूलोद्भवाचे कुशीं ॥ ६ ॥

(वसंततिलका.)

काळीं वसंत ऋतुच्या यमुना तिरीं हो ॥ खेळे हरी गडिसही नवभाव ते हो ॥
गायी वनांत चरती सद शोधनीच्या ॥ गोपाळ बाळ रमले गुण खेळणीच्या॥ १ ॥

दांडू विटू डुमारि इश्य पदार्थ जोडी ॥ चेंडू फळी शिरकुंडी बहु भाव गोडी ॥
झाले गडी दुधडिते सदचीद मार्गीं ॥ वाक्यार्थ शोध न रुपें रुप खेळ मार्गीं ॥२॥
आनंद कंद हरिहा गडि गोपयांचा ॥ साचा परी जगरितीं नच शोध त्याचा ॥
सांगे गड्यांस बरवी रित खेळण्याची ॥ वाणी अनंत गतिची बहु लाघवाची ॥३॥
खेळामधीं रडिकदां मजला न रुचे ॥ सत्यार्थ भाव असणें सकलीक वाचे ॥
सांडोनि द्वैत मतिला निजभाव खेळा ॥ हेळा अभिमती मनीं प्रथमेव वेळा ॥४॥
व्हावें समानमनसा अजि दोहिं पक्षीं ॥ लक्षात खेळ धरणें सदपंथदक्षीं ॥
बोलोनियां मग करीं हरि घेइ चेंडू ॥ बोधार्थ अर्थ उपनीषध तत्व झंडू ॥५॥
झेलीत अंतर गती वरच्यावरी तो ॥ आधार धारणा धृती मतिशोधनीं तो ॥
गोपाळ ते वरचिया वरि झेलताती ॥ भूमीवरी नच पडे बहु खोल नीती ॥६॥
दावी हरी रुपिं तया गडि खेळती हो ॥ आनंद भाव मतिनें यमुनें तटीं हो ॥
झाली तदा रविजिची बरिती दुपारीं ॥ छायापदीं समतसे गमहा विचारी॥७॥
ज्ञानार्थ साक्षिपटतां भवभ्रातिजेवीं ॥ जायी निमोंजी अवघी गति हेहि तेवीं ॥
खेळोनियां शिणबहू गडियांसि झाला ॥ छायेस बैसति तदां भ्रमहारण्याला ॥८
अध्यात्म अर्थ गमतां सदसंगतीनें । इंद्रिय बुद्धि वळते मग ऐक्यतेनें ॥
गायी तशा वळुनियां रवितापयोगें ॥ आल्या सुगोठणिवरी हरिभाव मार्गें ॥९॥
सोडोनियां मग हरीतटिं त्या सिदोरी ॥ गोपासही सकळिकीं करिवइसारी ॥
काला करोनि बरवा समयेक भार्गीं ॥ स्वानंद सूखकरिं दे क्षुधिताव भार्गीं॥१०

(द्रुतवि०)

कवल हा हरिचे करिंचा बरा ॥ मिळत गोपसख्यां न सुरांनरा ॥
सकळ ते वळले लवले मती ॥ गति पदीं रमली सतिसी पती ॥ १ ॥
निजमती गतिचे गडि शोभले ॥ बहु विनोद रितीं करिती भले ॥
सकळ देव नभातुनि पाहती ॥ मतिमधिं कवळी प्रिति मानिती ॥ २ ॥
वदति भाग्य बहू हरिसँगडी ॥ रितअमा असली नच सँगडी ॥
सतिसही सुरते मग येतिहो ॥ मिनरुपें यमुनाजळिं तेथहो ॥ ३ ॥
मनिं असें स्मरती प्रित भाऊनी ॥ करधुतीं जळिं या गडि येऊनी ॥
रसमिळे हरिमूख कणांशुतो ॥ सकळ दोष हरी हरिभावतो ॥ ४ ॥

समजला मनिं तो यदुनाथ गा ॥ मग म्हणे गडियांसि दिसे वृथा ॥
पिवासि भाज जळीं यमुनेचिया ॥ जपतसें गडिभक्षण भाविया ॥ ५ ॥
अजिं जळा सिवणें नच कोणि तें ॥ करपुसा दगडासि बरोबितें ॥
नच गडी यमुना जळ स्पर्शती ॥ सुतदां मनिते सुरचूरती ॥ ६ ॥
हरिपणें हरिहा बहु काचडी ॥ कपट भाव असा यमुने तटीं ॥
करितसे सुर जाणुनि मानसीं ॥ अभिमती गति त्या निजवासनसी ॥ ७ ॥
अभिमती वसते हरि तेथना ॥ अभिमता वसते हरिते थवां ॥
हरिपणा दिनता तनभावना ॥ हरिपणा दिनतात नभावना ॥ ८ ॥
सहयता उदयता रवि हा हरी ॥ समपणा हरवी निशि सारखी ॥
हरिबळें बनसा दिनमानसा ॥ दिनजरीं प्रितिया सतिबाळसा ॥ ९ ॥
हरिकथा गित गोडमती जया ॥ हरित्तया म्हणतो मति भाजवा ॥
सतिप्रति पतिजसा मतिभाळतो ॥ क्रुरमता नसता परा भावतो ॥ १० ॥
हरिघरीं परहा अभिमान हो ॥ हरिपणा पसरल्या मति काननीं हो ॥
हरिघरीं परहा अभिमान हो ॥ करि कसा मदये रिपु जाणुनी हो ॥ ११ ॥
करि अरी समना मनमोहना ॥ हरिहरा नच हा स्वशोधना ॥
गुणकळा भवभान तमामता ॥ मम मता तमता भवमानता ॥ १२॥
गित असें रिजळें हरिचें मता ॥ रीति गुरुपद भाव समागती ॥
कुळ गुणें मन हें समजावितों ॥ भव भया प्रति साधन जाणतों ॥ १३ ॥
गित बरें घननीळ हरी जिचें ॥ रुचति ज्या प्रितिनें मति माजि जें
वदनिं ते वदळे मन भावनीं ॥ भव मती सतिहो रित भावनी ॥ १४ ॥
सदय भाव मनोनत जेथहो ॥ हरी असे बरवा सम तेथहो ॥
सुजन ते समते गमतें असें ॥ घर खरें हरिचें जगतीं असे ॥ १५ ॥
अजि मना धरि बोध बरा तुवां ॥ हरि मिळे सप्रते निति शोधना ॥
अजि अनंत मनोभवभाव हा ॥ भरतसे भरती निजभाव हा ॥ १६ ॥

१६ मुरली.

कोणी एक दिनीं वनीं हरिगडी गायी वन्या घेउनी ॥
जाती तेथ स्वतोप खेळ करिती नीजार्थ तो भावुनी ॥

गोविंदें मुरली करीं धरकिसे चित्तान्वया बोधनीं ॥
वाजे निगम सुस्वरें अनुभवें भ्रांती हरे शोधनीं ॥ १ ॥
गोपी गोपगडी सुबोध सकळी कूळी मुळीं गोकुळीं ॥
माळी माधव जीवनीं सकळिकां दावी निजीं साउली ॥
बोधाची सुघडी असे घडिही भक्ति प्रभा फांकली ॥
झाली एकत्रि चावडी मतिथडी भानुनुजेच्या जळीं ॥ २ ॥

(द्रुतविलंबित)

बहु गुणें भरती निति बायका ॥ करित कौतुक माधव लौकिका ॥
हरि कलोमल लौकर गायनीं ॥ सुरसंगीत सुबोध सुशोधनीं ॥ ३ ॥
मधुर भाषणिं कामिनि गोरट्या ॥ नवरसें भरल्या चित्रकथा कट्या ॥
नग चिरे भरती तनु मंडणी ॥ सदन सोडुनि जाग्रति आंचणी ॥ ४ ॥

(वसंततिलका)

गोविंद गोप सखया प्रति भूलतो हो॥ वत्सें जशी स्मरति तीं निज धेनुला हो॥
आर्यांच जाति अबला मति मोहनाची ॥ माजी घडेप्रति बहू मनमोहनाची ॥५॥
कोहास खुबक जसा जडणी कळेधि ॥ किंवा रवी उदयिं ती कुमुदी फुलेची ॥
जाती तिची समपणा रित गोपिकाची॥ भक्तिस भाव मिळणी गति ऐक्यतेची ६

(स्रग्धरा)

टाकोनीया घरातें तमरजममते कांत सासू दिरातें ॥
जाती साऱ्या वनातें भुलुनि मुरलिनें देहभानी न नातें ॥
भाळी घेती घड्याला निरसिप रितितें दाविती त्या जनाला ॥
चित्तीं लीला हरीची मधुरस अलिची प्रेम खाणी मवाळा ॥ ७ ॥

(मालिनी.)

गडबडि बहु झाली वेळ ती आर्तभूती ॥
मति अमन कराया कामिनी योजिताती ॥
गतिमार्धिं चवताळी चंचळी भाव भाळीं ॥
नच मग स्मरती ती हांव भावीं नवाळी ॥ ८ ॥

(शुद्धकामदा)

सगुणि धाकटी चीमणी हटीं ॥ बहुत लाडकी भावना मटी ॥
विठिवरी कडू अंतरी बरी ॥ मतित कूसकी साळुकांवरी ॥ ९ ॥

(कामदा)

मीतभाषणी नीत लाघवी ॥ गोरटी सखी प्रेमता नवी ॥
नीजपारखी नारि राधिका ॥ कृष्ण येथुनी प्रात कौतुका ॥ १० ॥

(द्रुतविलंबित)

घटितही सकला हरि मीळणी ॥ वळतसे घनसा सति योकणी ॥
किति कानडि कोकणी गूजरी ॥ किति व्रजामधल्या घर अंतुरी ॥ ११ ॥

(उपचित्र)

जवळी हरिच्या सकळीक त्या ॥ जमती गमती मतिमान त्या ॥
भिति ना जगती मधि बायका ॥ परभावमति निति नायका ॥ १२ ॥

(शिखरिणि)

गड्याठायीं होता हरी मुरलिनें ओंठिं धरुनी ॥
कदंबाचे छाये घननिळतनू मंजुळ ध्वनी ॥
दुडा धाठीं पायीं कटित धनुला वागत हरी ॥
गळां शोभे माळा वनसुमन तें स्वास्तिक वरी ॥ १२ ॥

(पृथ्वी)

पदाब्ज बहु कोंवळें सितमती वदे भाव तो ॥
मनोघ जडणी जडे सति प्रति बहू प्रेम तो ॥
नदी निरभरे निधीप्रति तशा हरि गोपिका ॥
हरी गुणनिधी प्रती मिळती ह्या वन्या बायका ॥ १४ ॥

(भुजगप्रयात.)

प्रभा कांचनाचीं कळा कोंदणाची ॥ सभे गोपिकांची मधें या हरीची ॥
मिती हो निळाची जडे जारमदीसी॥पदा मीळणी झाकि ते ऐक्यदीसी॥१५॥

(दिंडी)

गडी तेव्हां बोलती कृष्णनाथा ॥ थव्रा आला धांगड्या गोपि आतां ॥
तुझी झाली सूगि ही मना ऐसी ॥ अम्ही आंता जाउंरे धेनुपासी ॥ १६ ॥
गडी खोडी काढिती बहू रीतीं ॥ हरी हांसे नाटकी वानगीतीं ॥
जमा सारी येक ती भागिं झाली ॥ स्वादभात्रो आमरे चित्त मेली ॥१७॥

(शार्दूलविक्रीडित)

राधेनें मिठि दीधकी बहु घटी कंठी करा घालुनी ॥

सुखी आनन आननीं घननिळा प्रेमा मती मानुनी ॥
झाली सद्गद तेथवां उभयतीं चित्तान्वया मीळणी ॥
प्रेमाचें भरपूर नेत्र स्रवती पादांबुजी भेळणी ॥ १८ ॥
गोपी ईतर पाहती हरिकडे कोणीं मनीं रूसती ॥
कोणी मानचि मोडिती किति घसी रूपे सुखें साजती ॥
राधेची प्रित फार या हरि जिला जाणोनि त्या नागिणी ॥
ऐसें आननिं बोलती तिजप्रती तूंची बरी गे धणी ॥ १९ ॥

(सवाई.)

काय गे नित राधिके तुज लागली बहु खोटिही ॥
मानते तरि हें कसें तुज अंतरी सवती मही ॥
संगती सगळींकही हरिपासिं या आम्हि पातलों ॥
सोडुनी आजि आमुतें नित काय ही अम्हि तावलों ॥ २० ॥

(द्रुतविलंबित.)

सगुणि झोंबलिसे करिं वेणुला ॥ घसणिचें मधिं घे हरवी जिला ॥
हरि भरे मतिनें मधिं राधिके ॥ कळलि ना कळही दडवी निकें ॥ २१ ॥

(भद्रिका)

कटि पटींवरि खोवुनी तदां ॥ उभि असे सहजें दिठी पदा ॥
यदुपती मति ये तदां स्मरे ॥ मुरलि भाव भरें मनीं झुरे ॥ २२ ॥
मुरली सतिनीं कुणिं घेतली ॥ मजला कळवा कधिं मातली ॥
करुणा मतिला आजि येउ द्या ॥ सखये जलदी मज लागिं द्या ॥ २३ ॥

(दिंडी.)

आजि द्या गे मूरली रंजयंती ॥ नीति निगमीं बोधनीं गूणवंती ॥
मती माझी सर्व ही तींज ठायीं ॥तिच्या योगें आल्याति याग ठायीं ॥२४॥
नये कामा तूमच्या बायकानो ॥ खोडि टाका आजि ह्या अनूमानो ॥
प्राण माझा गोपिनो सर्व तेथें ॥ भाळलें मी मानसीं सती नातें ॥ २५ ॥

(शार्दूलविक्रीडित.)

वंशीं लिंग कळाविधी नवरुपें छिद्रें बरी पाडुनी ॥
बोधाची कळ घातली मधिं असे शोधामृता दायिनी ॥

मातें मोहनि नाम हें जगनितीमाजी गुणें मूरली ॥
चोरीली कशि कोणि गे कळत ना कैसी मती भावली ॥ २६ ॥

(मालिनी.)

वदति सति तदां त्या क्रोधभावें मुरारी॥ समजलि नित तूझी चोर तूं लोकचारी॥
घरघर दधि खासी दूध लोणी हरी रे॥नच तुज कळ वाहे अतरीं आमुची रे॥२७॥
तव रुपें सकळाला मोजिसी भाव बुद्धि॥ अजवरि नच येऊं तूझिये शोधशुद्धी॥
नच गरज अमाला तूझिये मूरलीची॥नच अगुणपणाचा भाव बोलूं न रूची॥२८॥

(पृथ्वी.)

वदे दूजी चादा रित बरि तुझी आजि कळली ॥
नसे तूझ्याठायीं अमळ मति ती लाघवि भली ॥
तुझ्यासाठीं आलों तनमनपणें टाकुनि पती ॥
तयां आम्हांलागीं हिन वचन हें चोरटि निती ॥ २९ ॥

(सवाई)

संगती तुझि आमुतें अजिं माधवा बहु जाहली ॥
राधिका तुज चांगली बरि घेउनी बस साउलीं ॥
जादुची दिठिकापटी मति राधिका तुं हि नाटकी ॥
हे ठकी धरि नेटकी चल जाऊं गे अमिं लौकिकीं ॥ ३० ॥

(द्रुतविलंबित)

चल सखी अजिं जाउं घराकडे ॥ वदतसे हरि हा बहु वांकडें ॥
रुचि नसे मतिला अमुची तया ॥ उगिंच कां गलबा करणें तया ॥ ३१ ॥

(उपचित्र.)

असली कसली प्रित वांकडी ॥ ठकडी गतिची हृदयीं कढी ॥
कपटी लटकीप्रति भाळला ॥ अजिं हा हरि राधि कीं वाकला ॥ ३२ ॥

(शुद्ध कामदा वृत्त)

सगुणि बोलते ऐक माधवा ॥ मुरलि राधिका अंतरे भवा ॥
रिजलि मानसीं तूजलागुनी ॥ अधरिं हे धरी प्रीत मानुनी ॥ ३३ ॥
बहुत लाडकीं राधिकेवरी ॥ अजिं कशास ती वंशबासुरी ॥
दमिं कशास रे चोरि लाविसी ॥ घटकुरी मिसें गोपिमानसीं ॥ ३४ ॥

नाहीं तूला इजहुनि दुसरी ॥ गोडी कृष्णा कळलिच उजरी ॥
गोपीठायीं नच मळ असली ॥ चोरांची ती रित काशि रुचली ॥ ३५ ॥

(शार्दूलविक्रीडित.)

कोण्या रे दिवशीं तुवा धरियलें हातीं हरी आमुतें ॥
खोटा नाट नसोनियां वदत तूं खोटें कसें भावतें ॥
जालों रे अजि राधिका धरुनियां धैले तुवां येकला ॥
आसों आठव मात्र ही मुखरसें जो कां रचो झांकिला ॥ ३६ ॥
आलों लौकिक टांकुनी तवकडे वेसी असें वांकडें ॥
झालें मानस भंग हें सकळिकीं चित्तीं अमा नावडे ॥
हाराला कुलुपें करोनि गडणी नीरामिषें पातल्या ॥
छंदें तेरव माधवा शपत ही आजी मती आटल्या ॥ ३७ ॥

(दिंडी)

ऐसि बोले सगुणि ती हरीलागिं ॥ भाव कुरी राधिका डौंश अंगीं
मत्सराचें बोलणं लाड प्रेमें ॥ गोपि सान्शा बोलती द्वेष रामें ॥ ३८ ॥
समजलासें अंतरीं देवराणा ॥ वरी बोले लाघवी शब्द राणा ॥
उगीं कां गे राग हा गोपिकानों ॥ कोण कार्यें पातला अभीमानो ॥ ३९ ॥

(मालिनी)

अभिमति नच खासी त्रास हाची भवाचा ॥
त्यजि त्यजि मतिचा हा संग खोटा हिनाचा ॥
द्विविध मन करी हा अंतरीं कां तरी गे ॥
नच मज रुचि याची जीभली भागली गे ॥ ४० ॥

(शिखरिणी.)

उगी कां गे क्रोधा करित बहु हा घेउनि हटा ॥
रसा प्रेमाचिया मधिं अवगमे भावचि तुटा ॥
मला राधे ठायीं प्रित बहु असे मानुनि मनीं ॥
असें हे घाणेरें रच वदतसां साज मधुनी ॥ ४१ ॥
जसा जीचा भावो तदनुरुप मी शामल हरी ॥
मती माझी मातें सकळहि समे ऐक्य लहरी ॥

कलीलागी येतां वरचडपणें काय नित ही ॥
विधीनें ही कैसी घडविली घडी नाहि घड ही ॥ ४२ ॥

(पृथ्वी.)

स्त्रियाच मुळच्या तुम्ही भुलमती जनी कातरा ॥
तरा नच दुजी भवांबुमधीं या भवा आसरा ॥
मती कपटही निती सरळ नाहि ती वूड गे ॥
कितीक करिता अशी अवकळा प्रिती भंग गे ॥ ४३ ॥

(वसंततिलका.)

आल्याति कां मजकडे मुळ कोणि केलें॥ कां बाकडे धरितसां मति भाव झालें॥
टाकोनिया पति घरांदिक या वनी गे ॥ यावें नची परपणें रित वायकागें॥४४॥

(शार्दूलविक्रीडित.)

आहे मी पर गे सती परतुनी भीती तुमां नां कसी ॥
नासी कां वर दाविता कवतुका कोण्या रुपें ही खुपी ॥
राधा ही मति लाघवी सति तुम्ही गोपि तिच्या सांगडी ॥
सारा एकचि मासला भवगुणी नाहीं तुमा मी गडी ॥ ४५ ॥

(द्रुतविलंबित.)

मुक मला मति ते भलि राधिके ॥ भरुनियां हरिली मुरली निकें ॥
मरूळती करुनी मधि आपणा ॥ करुनियां सद्शोधन त्या पणा ॥
निगम गे अधरी गुज बोधनीं ॥ मम मती मुरली मुरलीध्वनीं ॥
असि लिळा हरवी असि ना भलीं ॥ सति तुमाविण गे मज आठवी ॥४६॥

(उपचित्र)

मजला कळही करिवीकळा ॥ भवि या रमणी निजही कळा ॥
दळलां तुमिं ही मुरलीस गे ॥ म्हणुनी वदलों नच राग गे ॥ ४७ ॥

॥ सवाई• ॥

ऐकुनियां मग त्यास ति बोलति लाघवी माधव जाणुनियां ॥
काय तुला भुळ फार जडे उरिं कां उगिं बोलसि ठासुनियां ॥
चोर तूं नाटकि काय तरा तरिं अतरिं या भरल्या असती ॥
गोड वरी परि आंत कठोर मति वचनें तुजिं भाषविती ॥ ४८ ॥

(उमा.)

आजि वनीं आमिं भावु न मुरली पोंचत येउनि नादगुणें ॥
कां जि उणें मनिं भावुनियां हरिं ठेवियली तिस दूरपणें ॥
झोंक अजी त्यजि प्रेम भरें मति भावुनियां हरि गा मुरली ॥
वाजवि कौंकरि हा भव हारवी भूळ हरो मति जी मिनली ॥ ४९ ॥

(द्रुतविलंबित)

गडि तदां हरिचे रित सांगती ॥ घननिळा सति या नच बाटती ॥
अजि पटा झटफेड सगूणिच्या ॥ जबरिच्या वदती मिति घाणिच्या ॥५०॥

(उपचित्र.)

दडविली मुरली सगूणिनें ॥ नयनिं पाहिली रे स्वतांपणें ॥
वदुनियां गडे ते हरीकडे ॥ सकळ धांवति फार वांकडे ॥ ५१ ॥

(मालिनी.)

गडि हरि चुचकारी घालि डोळा पुढा रे ॥
कळवित पट फेडा आंसिचा हा भवी रे ॥
तवं गडि इसके ते धेनुला गोचडीसे ॥
हरविती अनितीनें लोह माया भ्रमासें ॥ ५२ ॥
किति पटहिसकावी कंचुकीका किती हो ॥
धरि कर जबरीनें वेणिला झोंभती हो ॥
अरळि बहुत झाली गाळि शिव्या करीती ॥
मुख घसि सम मेल्या काळ रे अंतनीती ॥ ५३ ॥

कामदा.

सगुणिळा तदां झोंबला गडी ॥ कटित हीसडी फार तांतडीं ॥
पटा फिटें तदां फार वांकली ॥ गळित संसृती हेत हाकली ॥ ५४ ॥

(शिखरिणी.)

धरा भागीं वेणू पडत सगुणी पासुनि बरा ॥
वरा गोपी साऱ्या नयनी भरती लावित वरा ॥
म्हणे तेव्हां तीसी यदुपति तदां काय सगुणी ॥
गुणी ऐसी कैशी अवघड खणी नास्तिक गुणी ॥ ५५ ॥

(द्रुतविलंबित.)

सगुणि ते म्हणते यदुवीरा ॥ सलगिनें सकळी करूं तरा ॥
प्रित कळे पुरवूं सगूण हे ॥ सकळ जाणतसे मनींत हे ॥ ५६ ॥

(वसंततिलका.)

गोविंद गोप सखया मधुकैट भारे ॥ तुझ्या रुपाप्रति अम्हीं बहू भूलल्लों रे ॥
चोरी नसे मन मता ममताच मानी॥संवाद वाद घसणी रुपयाच मानीं ॥५७॥
तूझ्या रुचे करुनियां पुनितात्र मातें ॥ नातें मनोवृति असे समजे मनांत ॥
आनंदकंद सदया गुणसागरा रे ॥ ऐसेंचि रोज घडणें रित पुरवा रे ॥५८ ॥
ऐशा रितीं स्तवुनियां मग गोपिका त्या ॥ वंदोनियां पद हरी चलती पुढे त्या
आनंदयोग सकळा नवभक्तिभावें ॥ देई रमापति गडी सति आत्मभावें ॥५९॥

(मालिनी.)

सकळहि घरिं जाती आत्मकांता स्वतोषी ॥ सिण उतरत अंगीं ना अभीमान कुसीं
सुख बहु हरि कीळे गायकां याच रीतीं॥सदनघन अनंता देतसे भाव रीतीं॥६०॥

प्रेमसुधा.

(इंद्रवज्रा)

संसारसिंधू विपरीत अर्थी ॥ स्वार्थी निजाचे बहु येत अर्थी ॥
भावार्थ येथें बहु पाहिजे तो ॥ मोहाब्धिपासोनि तिरा सरे तो ॥ १ ॥
गोपाळ गोपी प्रिय धाम धामीं ॥ त्यागोनियां तें भुलुं कामदा मीं ॥
टाकोनि दुग्धा नच कांजि घेती ॥ घेतील ते होय मुखा त्यजीती ॥ २ ॥

(पुष्पिताग्रा.)

धामनाच्युत हरी जगदेक वासा ॥ पावना पतित पावनि हा निवासा ॥
तोडोनि बंधा गमवी अनंता ॥ दुःखादि जेथें नसणें अहंता ॥ ३ ॥

(इंद्रवज्रा.)

वार्ता नसावी स्थुळलिंग याची ॥ चित्तांतरीं जोडणि आत्मयाची ॥
आणीक कांहीं नच मागता मीं ॥ माजें मळा दे निजधाम रामीं ॥४॥
काया कृतांती जडकारणाची ॥ बुद्धी भ्रमाची गति लिंग साची ॥
माया तुजी हे जग भावनेला ॥ शेषादि येथें ठकले मतीला ॥ ५ ॥
कारणाची हा मुळ शोध कोणा ॥ सोहं अभावो विधि वाक्य जाणा ॥

नाहीं चतूरानन तूज जाणे ॥ तेथें कशीहीं इतरीं प्रमाणें ॥ ६ ॥
माया हराया हरिनाम जोडी ॥ नामामृतानें अमनार्थ जोडी ॥
भावें करोनी जपतां रमेशा ॥ तोडील बंधा भवदुःखपाशा ॥ ७ ॥
अभीमान नासे तधीं आत्मभावें ॥ तया सौख्यकारा दुजें नाचि भावें ॥
भुतीं सर्व दृष्टी समानीच दावी ॥ पुढें द्वैतबुद्धी चवी नाचि दावी ॥ ८ ॥

(भुजंगप्रयात)

बहू सूखशांती नवा नित्य प्रेमा ॥ असी नामलीला करी अंतकामा ॥
बहू याच पंथें रसोनी विराले ॥ करोनी न ते सस्तीं माखियेलें ॥ ९ ॥
नको शोध आणी असावें स्वभावें ॥ हरी सर्व कर्ता अशा योगभावें ॥
वळे लौकरी ना कलीमाजि वेळू ॥ अगा भक्ति हेची नको टाळुं वेळू ॥ १० ॥

(द्रुतविलंबित.)

नयन पद्मपदा रज आवडी ॥ वसलियां किमपी नच सांकडीं ॥
विनयता उभवे भवसूख हें ॥ समजुनी वरणें प्रितमान हें ॥ ११ ॥

(शार्दूलविक्रीडित)

कंसारी मनिं आणुनी विनय ते केले अनेकीं भले ॥
संसारीं नचकार वाटत मना दीसे बहू चागलें ॥
झालें कार्य न कर्मभाव उरला पाहूनियां यादवा ॥
आता हे गति प्रेमरंग कवळी ना योग ऐसा भवा ॥ १२ ॥

(इंद्रवज्रा.)

वैराग्य गेलें नच वैर कोणा ॥ ठायीं स्मरावें समजू न कोणा ॥
कांतासुतादी धन रग मातें ॥ नारायणाचें पदपद्म नातें ॥ १३ ॥
अज्ञानबंधांतुनि सोडवीलें ॥ प्रेमानुबोधें बहु सूखवीलें ॥
ना आस तेथें मग कोण दूजा ॥ ऐक्यान्वयानें स्मरुं आत्मराजा ॥१४॥
तुझें तुंची हें मिपणें न साहे ॥ मी कोण दूजा तुजवीण पाहें ॥
सर्वांभुतीं तूं असुनी न जाणें ॥ तोची मि ऐसा अभिमान बाणे ॥ १५ ॥
माता अनाथा पयपान पाजी ॥ नामामृताचें नच जे सुराजी ॥
चाढे मतीं अंतर आत्मबोधें ॥ तारुण्य तें कारण ना विरोधें ॥ १६ ॥

(वसंततिलका.)

अज्ञान कारण असे प्रकृतीविलासा ॥ मोहांधकार गुण रात्रि वदे दुजासा ॥
भ्रांती कदा नच सरे विषयीक बुद्धी॥वीचार येथ मतिचा गति तोचि शोधी॥१७॥

(भुजंगप्रयात.)

दिनानाथ दाता अनाथा सदांचा ॥ कृपाळू वळे मेघसा बोध वाचा ॥
अनामारूपा पार जेथें असेना ॥ जयावीण कांहीं दुजेंसें दिसेना ॥ १८ ॥
अगा भाववीणा नसे भक्ति कांहीं ॥ पतीवीण कांता हिणावें न कांहीं ॥
विचाराविणें काय कीजे विवेका ॥ अभीमान त्यागाविणें द्वैत देखा ॥ १९ ॥
जरी ज्ञान झालें महाकारणाचें ॥ तरी सौख्य तेथें घडेनाची साचे ॥
महाकारणा जाणता होउनीयां ॥ कसा होसि येथें महाकार काया ॥ २० ॥
चुकेनाचि फेरा अहंभावनेचा ॥ कसा देखुं येई नभाचे तरेचा ॥
मनाच्या विकारें विरा वेंची येथें ॥ न साहे परी साहणें गूणपंथें ॥ २१ ॥
अहंतेगुणें आप दूजें करावें ॥ सदां कर्दमीं कामदर्पी भरावें ॥
न सोसोनि कांहीं नसे मार्ग आणी ॥ असे जाणता चिंति हें सर्व बाणी ॥२२॥
मुळां जीवनू सींपितां वृक्ष वाढे ॥ हरीभक्ति तैसी निजीं नीज जोडे ॥
जशा फांदियापानपुष्पें फळानें ॥ निजाचे गडी घुडिती ध्यानध्यानें ॥ २३ ॥

(यूथिका.)

आत्मबोध सहजें गुण कीर्तनीं ॥ भक्तियोग चवथा उभवे मनीं ॥
ऐक्यते वरूनिया सुख पाविजे ॥ द्वैत तोंवरि हरी गति भाविजे ॥२४॥
कामना सकळही पुरतील गा ॥ लाग संत वचनी धरूनी लगा ॥
वाढवी भरवसा निज अंतरीं ॥ सत्य हा हरी तुझा अरि अंतरीं ॥ २५ ॥

(इंद्रवज्रा.)

कां गा मनाचा लय माजवीला ॥ अंती असे हा बहुते चुकेला ॥
नेणोनि सत्ता पर पार जातां ॥ ना पार यासी दिसते अहंता ॥ २६ ॥
लाभली नरतनु सुखकारी ॥ भाविता भिति कशी जगचारीं ॥
आननी हरिकथामृतगाना ॥ योगयागतप भार त्यजाना ॥ २७ ॥

(यूथिका.)

या कलीमधिं दुजी तरण्या गती ॥ना दिसे अनुभवि वदले नीती ॥
संत साधु तरले लय लावुनी ॥ टाकुनी अभिमती कलि लागुनी ॥ २८ ॥

(द्रुतविलंबित.)

कलि बहु सुखकारक लौकिकीं ॥ हरिकथामृत आर्त अलौकिकी ॥
अमरही हरिच्या पद भावनें ॥ अनुसरोनि भवीं तनु मागणें ॥२९॥
हरिपदा विधि शंकर भूलले ॥ परि दुरी सहजें रसु लागले ॥
गुणनिधी जन चालक नेणता ॥ जपमखादिक ते बहु वानिता ॥ ३० ॥

(यूथिका)

काळजात अशुभामधिं वा उगा ॥ भोगिलें मच पुढें दिसुं येत गा ॥
भगासि स्थिर नसे तनु भावना ॥ गा मना निसिदिनीं रघुनंदना ॥ ३१ ॥

(वसंततिलका)

आनंदकंद गवसे भजनीं हरीच्या ॥ स्वानंदयोग सहजीं सम देखणेच्या ॥
भावें मिळोनि मिळणें भ्रित हे अनंता ॥ राहों अखंड भजनीं हरुनी अहंता॥३२॥

निजठाय कथन.

(भुजंगप्रयात.)

भला लाभला लाभ हा हाटहाटी ॥ दिसे सेज ही हीतकारी मराठी ॥
नफा नाचि तोटा नटाकार हारी ॥ हरी रीजला नाटकीं ज्या विहारी ॥ १ ॥
नराकार नाहीं नसे नारिकारी ॥ तिजा पंढही जो नव्हेची विकारी ॥
तिघांलागिं जो भासवी नीजलीलि ॥ तयांठायिं भावो तयाचेचि लीले ॥ २ ॥
नसे हर्ष चिंता नसे आप्त दूजा ॥ नसे न्याय अन्याय रंकादि राजा ॥
नवी नित्य गोडी नसे स्तब्ध ताठा ॥ अजाल्या घरीं जाहला जात तोटा ॥ ३ ॥
अगा नामरूपाविणा ठाव झाला ॥ यया देखतां कान अंगीं बुजाला ॥
कदां आठवेना असे देहधारी ॥ गमे मात्र सत्ता अनेका विकारीं ॥ ४ ॥
जधीं चिन्मया शीकरा पाहिलें हो ॥ तधीं दृश्य येकान्तया सेविलें हो ॥
प्रबोधी प्रभा हे पराहोनि राहे ॥ स्वभानस्वतेसी वढू होनि राहे ॥ ५ ॥
जगाचा जमावा जयाचेंनि होई ॥ नसोनी दिसे ठाव हेची नवाई ॥
जलें स्तब्धची राहणें ऐक्यठाया ॥ न होणें कधीं गूण छंदी लिठाया ॥ ६ ॥
नटाया अभीमान हा जेथ न्हेयी ॥ तधीं तेथ तैसे नसे द्वैत कांहीं ॥
दिसे मात्र तैसें परी भिन्न नाहीं ॥ परा हे प्रबोधीं असा गूग लाहे ॥ ७ ॥
करी नाच कांहीं परी सर्व होई ॥ पराकारणें कर्म रूपें नवाई ॥

अभीमान ना नीरठार्यी सुखींचा ॥ दिसे देखण्या आत्मभावार्थ याचा ॥ ८ ॥
असे तेज ठायीं निरारूप साचें ॥ तसेची प्रबोधें गती आत्मवाचे ॥
वदों ज्ञान तें आत्मवादें प्रभावो ॥ प्रभे संगतीनें जडाभाव दावी ॥ ९ ॥
दया शांति सर्वांभुतीं हो असावी ॥ नसे जेथ दूजे तरी हे नसावी ॥
नसावी असावी त्यजोनी द्विधेला ॥ समाधीसुखा लागुनी बोध झाला ॥ १०॥
द्विवीधाकृती ऐक्यता पावलीश ॥ दयाशांति येते सुखावीण ठाया ॥
तधीं ठाव ना पूजनीं पूज्य गाया ॥ पुढे विश्व वासी कशा देई गाया ॥ ११ ॥
नसे विश्व धेनू द्विधा मानसानें ॥ कसा देखवें प्राकृती मानसानें ॥
कधीं जो न होई दुजा कोण ऐसा ॥ तयाच्याचि तो भाणिवांवीण खासा ॥ १२॥
सदा सारिखा आरसासा वदावा ॥ स्फुरे मानसाळागिं हा भाव दावा ॥
परी आरसा पूर्णता नाच दावो ॥ चवी है उणी ती परी खूण दावी ॥ १३ ॥
अविद्यामळीं लिंपल्यावीण कांहीं ॥ रुपा पाहणें दूजिया होत नाहीं ॥
अगा पार ज्यापासुनी रूप बिंबे ॥ अनेर्शी परी रूप बिंबे स्वबिंबे ॥ १४ ॥
जरी न्यून मायात्रिणें आत्मसाचा ॥ परी ठाव ना दावि दूजा रूपाचा ॥
म्हणोनी गुणावीण या आत्मयासी ॥ जगी काज नाहीं स्वरूपावकाशीं १५
स्वता देखणा नाचि आत्मा स्वभावें ॥ परी दाविता साक्षि दूजानुभावे ॥
जसें जेथ नांदे गुणाच्या वशानें ॥ तसें रूप दीसे कृती श्रामभानें ॥ १६ ॥
दुजें नाच दावी कदां आरसा तो जयाचें तया भासवी रूपसा तो ॥
समानी जगाची अशा मानि होतें ॥ जगीं धन्य काया यथार्थीच होते ॥१७ ॥
सुखीं हे कळा वागणें अंतरासी ॥ विचारान्वयें जाग्रतीसी निरासी ॥
विवेकें विवेंची विचारी सदाचा ॥ जगीं धन्यता लाभला हे सुखाचा ॥ १८॥
जरीं आत्मगूजीं गती प्राप्त झाली ॥ परी पाहिजे नित्य गोडी भुकेली ॥
असे देह संगीं अनित्यान्वयाचा ॥ तया बोधणें बोध हा नित्य साचा ॥ १९॥
कधीं ऐक्यते चित्त हें नाचि राहे ॥ स्वभावो यथा प्राप्यकर्मींच आहे ॥
परी न्यून मोठा सदां संग जैसा ॥ तसें होतसे हेतहा आत्मभासा ॥ २० ॥
जरा कंद हा लिंग स्थूळान्वयाचा ॥ असे कारणीं लिप्त भावार्थ त्याचा ॥
जरीं दग्ध झाला न हा तों वरी हो ॥ कधीं ताप ना चूकणें या नरा हो॥२१॥
जरा लिंग देहाप्रती मोड हाची ॥ जया वासना बोलती सर्व साची ॥

निरें मोह याची बहू वाढ होई ॥ वरी स्थूळ दृश्यीं झटे वाढ घेई ॥ २२ ॥
फळे काम नाना तरेनें विराजे ॥ भुली येथ झाली वरी ही सुराजे ॥
यथा दग्ध केल्याविणा जन्ममृत्यू ॥ चुकेना कधीं बोल हा सत्यसत्यू ॥ २३ ॥
विचारानळें बीज भर्जीत झालें ॥ पुढें नाच सूजे बहू साक्षि झाले ॥
जया तेज रंगे रसा आत्मभावा ॥ मिळों पातला आद्य भावो स्वभावा ॥२४॥
सदानंद झाला गळोनी पहीला ॥ चिदाकार भासू अभासीं वहीला ॥
असे होकि झाली द्विधाकार माया ॥ तिही साक्षि नाहीं उरे त्याजि ठाया ॥२५॥
यथा भाग्यभागीं विभागी असे जो ॥ तया काय वर्णूं वंदनी भाव माजों ॥
नसे दंभ ताठा अभीमान अंगीं ॥ सदा ऊभवे नीज आनंद रंगीं ॥
असोनी जनीं वीजनीं नांदताहे ॥ अभेदीपणें लौकिकीं मीळताहे ॥ २६ ॥
रसाळानुवादें वदे नीज ठाया ॥ ह्मणों ये कसें मानवी भूतकाया ॥
अनंता अपारा बरा सोयराहा ॥ परेहूनि पर्ता स्मरोनी नमूं हा ॥ २७ ॥

१९ रुद्रगाथा.

अनुष्टुप.

निजानंद सदा ध्यावा ॥ सद्गुरू करुणानिधी ॥
भगवान् निरहंकारी ॥ निर्मो ही निज साधनी ॥ १ ॥
रमापती तमारी जो ॥ दुःखतापा विमोचिता ॥
सर्वसाक्षी सर्व लक्षी ॥ लक्षणीं नच मिळता ॥ २ ॥
अनामीअमनाकारी ॥ सर्व भूतीसमान ते ॥
मानापमानीन लाहे ॥ वाच्यवाचेहुनी दुरी ॥ ३ ॥
भवांबुधीं तरायाला ॥ लोकत्रयिं नसे दुजा ॥
कर्माकर्म शुभाशुभीं ॥ साम्यता सर्व देखणा ॥ ४ ॥
बहू नामी बहू गूणी ॥ करी लीला जगाकृती ॥
दिनार्थी द्रव ज्या चित्ता ॥ गर्व नाशा अरीरूपीं ॥ ५ ॥
दिसेनाची असोनीया ॥ जाणित्राक्रांतिमानसें ॥
नेणणें नेणते येथें ॥ जाणुनीयां अजाणता ॥ ६ ॥
निगमागम ज्या गाती ॥ शास्त्रे मांडति लौकिकीं ॥
पुराण महिमा वर्णी ॥ लागेना अंत या गुणें ॥ ७ ॥

भक्तभावें सुखावोनी ॥ नाचतो निजरंगणीं ॥
कीर्तनाची असे गोडी ॥ मानसीं प्रेमभावनें ॥ ८ ॥
जयामूखीं हरी नांदे ॥ अतरा तेथ नाच दे ॥
सदा मार्गे पुढें रक्षी ॥ गोवळा धेनु ज्यापरीं ॥ ९ ॥
हरिदासीं नसे माया ॥ स्नान काया न रेखिती ॥
सदानंद घनाश्रयीं ॥ वास केला सुखान्वयें ॥ १० ॥
रुद्र गाथा सुखें गातां ॥ शोक चिंता न शीवती ॥
चिती शांती अनीती तें ॥ अनंतरूपीं वमेचिना ॥ ११ ॥

राम सगुणवर्णन.

(अनुष्टुप)

नमोनियां गुरुपाया ॥ गुणी राम वदों सुखें ॥
अगूणी अरुपी जो कां ॥ असाक्षी अखिल जगा ॥ १ ॥
सदानंदू सदाळीं जो ॥ सदाचारी सुदेखणा ॥
कृपानिधी दिनार्थी जो ॥ भक्तप्रिय सदां असे ॥ २ ॥
बहूरूपी बहूभाती ॥ समत्वें सम आपणा ॥
नीज दासांमधीं वागे ॥ निर्मोही करि साधना ॥ ३ ॥
नीजभक्तीं प्रिती मोठी ॥ सरोजीं भ्रम राजसीं ॥
नीजता जेथिचे ठायीं ॥ सुखावे रघु तेथ हा ॥ ४ ॥
कथा गोडी सुधा कोटी ॥ आवडी अक्षरीं जडे ॥
उडे भ्राती अविद्येची ॥ शांति विद्या भरे ऊरीं ॥ ५ ॥
काळ वेळ न लागे या ॥ यातना चुकवी भया ॥
दयामूर्ती समत्वानें ॥ वागवी चित्त सर्वदां ॥ ६ ॥
नसे आणी कधीठायीं ॥ तरुणोपाय या जगा ॥
हरीभक्तीविणा चित्ता ॥ साधनें सर्व बाधती ॥ ७ ॥
कर्म शुद्धि मतीकारीं ॥ श्रुति वेद हेंचि बोलती ॥
परि कर्मी अहंभावो ॥ सूटला नच ऐकतों ॥ ८ ॥
कर्म चारा चरायाला ॥ भक्तिधेनु जयाचि ही ॥
तया गोडी प्रबोधाची ॥ वासरा पय ज्यापरी ॥ ९ ॥

शुद्धसत्वा वरी श्रद्धा ॥ धारणा गुरुभक्तिची ॥
अभिन्नता वरी वाढे ॥ ज्ञानविज्ञान तेधवां ॥ १० ॥
जसा अग्नी वसे गुप्त ॥ भस्मभागीं अपाणा ॥
सर्वज्ञ जाणता तोही ॥ लोपवी ज्ञान भीपणा ॥ ११ ॥
यथारूपा प्रतीपादी ॥ साक्ष ऐसी दिसे नची ॥
अगाध महिमा याची ॥ जाणती बुध क्रीयवान् ॥ १२ ॥
जीवदृष्टी फिरोनीयां ॥ शीवरूपी प्रभा वसे ॥
शिव आत्मा असे ज्ञाता ॥ भक्ति भावो ययाकडे ॥ १३ ॥
दुजा भावो सरे सारा ॥ रूप बिंबे अविनाशि जें ॥
सहजें सहजाकारें ॥ आकृती अनुभाविल्या ॥ १४ ॥
नरजन्मीं कलीठायीं ॥ काळ भावो हरे असा ॥
म्हणोनीयां युगा अंतीं ॥ कली मोठा सुखदायकी ॥ १५ ॥
स्मरा रामा निशीदीनीं ॥ नित्यनेमी अनामिका ॥
हरा दोषा गुणाचीया ॥ पंचभूतीं स्थुलार्थिया ॥ १६ ॥
कामनाशा प्रतीवादी ॥ आदी आदित्य तर्क हा ॥
विनाशाप्रती पावी ॥ मोह भ्रांती तमासही ॥ १७ ॥
देहभाव उरे नाची ॥ कारणाहुनि दूर जो ॥
न जो लक्षाप्रती येई ॥ मानसा गुणभावनें ॥ १८ ॥
कीर्तनाची असी गोडी ॥ अंत्य युगामधीं असे ॥
कवी शास्त्रें पुराणें जे ॥ बोलिले संतसाधुही ॥ १९ ॥
मना धांवे पदीं लागे ॥ वेळ वायां नको पिटूं ॥
तोड सारी शोक चिंता ॥ वेळ भारी बरी असे ॥ २० ॥
मानवी साधली कूडी ॥ सर्व जोडीहुनी वरी ॥
व्यर्थ कर्मीं नको लोटूं ॥ आवडी विषयावरी ॥ २१ ॥
पूर्ण नाहीं कदां काम ॥ मोह दाटे उरीं फुकां ॥
सुरी भेदी सदां छाती ॥ द्वैतभाती प्रकाशक ॥ २२ ॥
म्हणोनीयां गुरूभक्ती ॥ हरी कीर्ती मुखें वदे ॥
भाव दे संतसंगार्थी ॥ अर्थी वास बरा असो ॥ २३ ॥

अनंतासी अनंती ही ॥ अन्य न्यून्य विवर्जिती ॥
वेद नीती सदां लोपे ॥ पोखवी प्रेमभावना ॥ २४ ॥

२० युगभाव.

(सवाई)

श्रीगुरुनाथ समर्थपदाप्रति वंदुनि भाव व देव मुखीं ॥
हा भवनाशक आत्मविलास सबाह्यपणें मति होय सुखी ॥
स्थूळ अहंपद भावगती हरि ऐक्यपणा नच याकरितां ॥
भ्रांति मने वरुनी फसले युगभाव भला वदतों समता ॥ १ ॥
वांछित भोग अभोग सदां कडु ते बहु गोड दिसे गतिला ॥
तेथ झटे अति आग्रह मानुनि त्रास करी परि ना विटला ॥
काम मदादिकहे प्रिय जागति तेथ कदां नच शांति वसे ॥
द्वैतपणा उरि घाय करी अरि अंत करी तथिं दुःख असे ॥ २ ॥
शाश्वत कोण असा मति शोध करीं तरिं काय उणें नसतें ॥
दृश्य अशाश्वत वैभव सर्वहि शाश्वतिं जाउनि सामवतें ॥
घोर मनोवृत्ति जाग्रति जाणिव गुण मताकृति पांघुरली ॥
द्वंद्वदिठी भव भावि तदां मग नित्य असे अभिं भांबवली ॥ ३ ॥
देह अहंपद मानुनि मानस मान भरे भव जागृति ते ॥
काम मदोद्भव संभव ते क्षणिं कामिनि लोभ करी ममते ॥
शोक जडे मुळ हेंचि असे तळ काळकृतिप्रति हाचि जमा ॥
भीत अभीमति वांछित शाश्वत नाश कळे वरि जोडि तमा ॥ ४ ॥
माय पिता सुत ऐक मनीं बहु आवडती सतिलें सदनीं ॥
गोत बहू जमले वमलें सुख आत्मपदाप्रति या भुवनीं ॥
कोण तपिं जपिं कोण वसे किति योग कळे मधिं भाव गती ॥
जोडति कारण कामचि याप्रति भ्रांतिविणें नच आणि गती ॥ ५ ॥
शांति सुखास्पद सद्गुरु साधन साध्यचतुष्ट जडे वरितो ॥
दाविल या भव भान कळासम मानस योग कळे वरितो ॥
जो सहजें भुत मात्रि न दे कधि त्रास तथाप्रति येथ धरूं ॥
पूर्णस्थितीपदि नाचवणें कधिं बाकि मती पुरता अभरूं ॥ ६ ॥

दुर्लभ ही तनु मानवि या जगिं लाधुनियां विषयीं हरितो ॥
आत्म अरी समराविण आपण नेणुनिया भ्रमणें करितो ॥
शस्त्र करें धरि भोंवत आपण सभ्रम ते गिरकी जडते ॥
हें जड तेजस मानुनि नास्तिक कापि गळा कधिं ना परते ॥ ७ ॥
जाय लया सकळीक दिसे जग जाणत कां मग नेणतसा ॥
सावध कोण करी मति जाग्रत जो भुलला विषया अरसा ॥
दुःखचि तें सुख भाउनियां मतिभागिं अशाश्वत संग करी ॥
मोह धरी मम आस सुखोद्भव भापण पोषण गोड करी ॥ ८ ॥
ज्या मनुज्याप्रति मानतसे स्तुति निंदक तोचि जमे मुळचा ॥
जाड्यपणें करि धर्म तरीं अभि वर्म नसे रज हा उरिंचा ॥
देहगतीविण ना मति चिंतित नित्य दिसे नचि त्या मनुजा ॥
काळघरीं सरदार अघाप्रति होउनि राहिल नाहिं रजा ॥ ९ ॥

सद्पदानुभव.

(मालिनी.)

मन अमन कराया संगती सज्जनाची॥सदपद अनुभावो वागतो येथ साची ॥
रित नच चितरांची दूरची गोष्ट आहे॥सदय हृदय ज्याचें नाम त्या संत पाहे १
तळमळ भवभानापासुनी सूटला जो॥ हरिसम सकळींकीं साच जाणें मनीं जो॥
द्विविधपण नसे ज्या ऐक्यभावो स्वभावो॥भुमिवर गुरुराजो बोध ना योग्यभावो
अभिमति नच गेहीं म्हंत साधूपणाची॥दिनजन कळ वाहे अतरीं उग्रास साची ॥
जगनग दिठिंमाजीं माधवो मानिताहे॥नमन चरणि त्याचें साच हें चित्त वाहे २
समपण निति शब्दो भाव दावी सुखाचा॥रसिकपण रसाची वाणिती सत्य वाचा ॥
जिवशिव द्विपणाचें नाहिं पीसें जयासि॥जगिं सुजन म्हणावा ठाव हा आत्मवासी ४
भव भय हरवायां कांस याची धरावी॥नच दुजि उपमाया या जगि साक्ष भावीं
सकळ निति पुराणें वेद सिद्धांत बोली॥गुणचि वदति याचे साक्षपी जाण बोली ५
मन सुमन प्रभाती कांचनी कोंदणाची॥निगम निळ हरी हा जोडला अंतरींची ॥
त्रयविधि मुळसूत्रीं बैसवी सांख्यशास्त्रीं॥प्रभु दिन निशीं त्याचे अंतरीं प्रेमपात्रीं ६
नरतनु नच साची जाणुनि मोहबुंथी॥त्यजित नच मति ही गुंतली द्वैतहेतीं ॥
भ्रमत भ्रम भरानें भान भ्रांती तमाची॥भव भिति धरुनीयां नाचणें हें उगाची ७

धन सुत घर दारा मोह कामीक सारा॥चिनमयकृत यारा शांति ना येथ थारा॥
अभिमति भ्रम वारा दृश्य भासीं घुमे हा॥गुण रुप कळ ऊठे व्यर्थ नाचे तसा हा ८
हरिहरविधिरूपें गुणरूपें स्वरूपें ॥ जगनिति कळ याची साक्षि वेदानुमापें ॥
त्रिगुणरुप पसारा व्याप्य व्यापार सारा ।नटत समपणानें अंश तें कर्म सारा ९
गुणकृत जननी ती साक्षिणी नाम तुर्या॥अनुभव मति माया कारणी हेतवर्या॥
मुळ पुरुष कळा हे कामिनी आत्मयाची॥विसरुनि पतिलागीं प्रीत ती पुत्रि साची
पतिहुनि सुतिं प्रीती माउलीची जगीं या॥जनरितिमधिं वागे त्याच मानें रुपींया
निजपति विसरोनी मोहबंदीं मती हे॥षडरिपु शर सोसी मानुनि सौख्य वाहे ११
खरमुखीं हणि लाता गाढवी त्या खराला॥प्रितिकर बहु वाटे दुःख नाहींच त्याला
किमपिहि नच सोडी पाठ तीची जसा तो॥नरतनु अभिधानीं कामिकीं भाव येतो
विषयीं रुचि मनाला वाटते आवडीनें ॥ करि सकळ पसारे अर्थ हेतूच मानें ॥
मति सम जवं कार्यें प्राप्त होतीं फलातें॥सुख बहु मग मानी नातरी दुःख होतें
विषयिं अभिरुची ती भोगिली भोगताहे॥ नविनच चविला हे आरुची नाहिं पाहे
पशु करि रंवथाला बैसुनि खादल्यातें॥नरतनुहि तसी ही भोगिते भोगिल्यातें
क्षिण तनु जरि झाली आठवी जानि भावो॥विषयिक अनुभावें ठाव ना आत्मभावो
भव भ्रम मद मोहो कल्पना कल्पिताहे॥अमरण समयातीं हेंचि मावे स्वभावें १५
किळस नच कशी ती येत नाहीं मनाला॥ जनन मरण बंदीं जाणुनी ऊगमाला ॥
नरतनुविण आणी सार्थकार्था न दुजी ॥म्हणुनि घडिघडीनें राम जोडी स्वकाजीं॥
गुण रुप नच रामा धाम स्वानंदकारी॥सुखदुख नच याला भाव चित्ता विकारी
अभिमति त्यजुनीयां अंतरीं दृष्टि पावे ॥ सुख मग मति लागीं ऐक्यता येत भावें
हरिगुण कथनातें मान विश्वासमानें॥मति गिति निति पाहे नीज ठेवा मनानें ॥
निजहित मतिला हें लेखवां बाह्य लाजे॥गुण रुप कळ तूटे आत्मभावो विराजे १८
सद्यपण जडोनी देह भावो स्वभावो ॥ घडत सहजता ती द्वैत दृष्टीं न ठावो ॥
दिनिनिसि हरि भावो नीज ध्यासें करोनी॥मग हरि सहजेंची ज्ञानदृष्टी कडोनी
हरिरुप सुजनाचें भक्तिरुपें हरीच्या॥इह रितिसम साक्षी कीटकीं भृंगिणीच्या ॥
घर करुनि अळीतें भृंगिणी आत कोंडी॥निजकळ अनुतापें भृंगिणीरूप जोडी २०
मन हरिरुप ध्यासे ध्यान ध्याताचि होतो॥कळित घडत लाभो फार हा साक्ष देतो॥
हरिभजनिं बहू गा साधु झाले जगीं या॥म्हणुनि हरि भजावा प्रेमवाणी तनू या॥

जप तप नच येथें लागती नाम साम्में॥अवघड हठयोगादीक तीं साध्य कामें।
हरिहरि मुखिं वाणी वर्णिता सर्व सिध्धी॥जडति पदिं तयाचे अष्टभावादि रिध्धी
जडपण हरिनामे नासुनी तत्वप्राप्ती॥ सदपद अभिधानी साम्यता ऐक्यदीप्ती॥
सद्‍द्यपण फळातें देत ते ज्ञान साचें॥ अभयवर अनंता नाम दे नाथ वाचे २३

स्वरूपरूपवर्णन.

(वसंततिलका.)

गावे सदा जगदिशा निजछंद भावें॥आत्मानुभाव उभवे जग हें अभावे॥
भावेंविणा अभयता गति प्राप्त नाहीं॥भावार्थ भाव सहजीं उपमा न साही १
आहेत भाव बहु ते गुण आकृतीनें॥ नाना विकार भवती प्रकृतीप्रमाणें॥
आनंद भाव उभवी नच खंड ज्यासी॥स्वानंद तो बहु नये भित साक्ष त्यासी २
पाहे मना तुजविणा तुज कोण सोडी॥ आनंदकंद मिळण्या निजभाव जोडी॥
जेथोनि द्वैत उभवे गति कारणानें॥ छेदी तया विवरुनी शुर आकृतीनें॥ ३॥
जो शब्द भाव उभवे सहजागतीनें॥ काम्यार्थ द्वंद्व मुळ हे गुण आकृतीनें॥
वाचा परापर असे स्वरुपानुभावा॥तूंचेंचि तू द्विविध हें प्रकृती अभावा॥४॥
नाहींच शब्द मुळिं हा परि होत राहे॥ कैसानिधी जळपणें गति स्तब्ध राहे॥
वाचातिताप्रति कथी मुळ गूण वाचा॥ वाचा मना तवरुपें भर हा भवाचा ५
हा कारणार्थ प्रकृती जड लिंग भासू॥ अज्ञान येथ अभिमान जडे अभासू॥
जोडोनि कारण गती गुणछंदतालें॥ मोक्षादि भाव गमधी विधि कर्म बोलें ६
येथोनियां परत तूं निजधामिं येई॥ पाहोनिया तुज तुवा बहुसूख घेई॥
कीर्थेविणें सकळही पुस्तीक कोडें॥ भावार्थ हा गुरुविणा गमबोल कोडें॥७॥
कोडें परी समजतां भवि भीति थोडे॥ थोडे यथार्थ कसणी इतरीं अजोडे॥
जोडेची ऐक्य असुनी विघडे दुजानें॥तापत्रया उभयही सहजीं तिजानें॥८॥
कांता अकांत पुरुषा करवी परानें॥ तेथें उपाय उभवे नच त्या वरानें॥
सौभाग्य ज्याकडुनि या परि त्यास त्यागी॥आकांत जेथ सहजीं सुख तेंचि भोगी
झाली अनेक सहजें परभावबाधा॥ ना येकही सुखवितां समजोनि बाधा॥
तैसें परात्पर पति प्रति त्यागुनीयां॥ कां तूं मना विवरसी गुण भाव ठाया १०
आत्मानुभाव गतिनें सततीं असावें॥ या कर्म धर्म गतिनें कधिं ना कसावें॥
स्वानंद योगभर ज्या कवितांतरातें॥ स्वार्थार्थ साम्य सहजीं जडणी तरातें ११

स्वाध्याय संगम मह्ना निज कारणाचा ॥ भावार्थ हा गमवितो गुण कारणाचा ॥
गूणें विणा अगुणि हा नच भाव होयी ॥ गूणाविगूण समता सहजें नवाई १२
लाभेल सर्व परि हें सहसा न लाभे ॥ वीवेकवंत वरि भाव तयासि लाभे ॥
ना भोग त्याग उभयाकृति साम्य जेथें ॥ भोगी अमोघ गतिलें नच कर्म पंथें १३
नाना उपाय गति मान मती पसारे ॥ ना येकही स्वरुप तें जडण्या कसा रे ॥
जाणे प्रबुद्ध परि तो परहोनि राहे ॥ भोगोनि भोग दिसणें नच हो तया हे १४
जाणीव ग्रास करुनि नच नेणता जो॥जाणेल काय कवि हें कवितार्थ लाजो ॥
मी कोण हेंचि नकळे तव हे कवीता॥ गूणानुबंध वसवी अभिमान गाथा, १५
येथेंचि गूढ दिसते सकळी अविद्या ॥ बोलूं रुपा अनुभवि गति ते सुविद्या ॥
विद्या न हे द्विविधता परि दोन मूलें॥झाली प्रमाण सहजांतरिं हें न देखे १६
जे दाखवी मिपण टाळुनि.आपणातें ॥जेथोनि कल्प समयीं द्विविधा न नातें ॥
तापत्रयाहुनि परात्पर वर्णिताहे ॥ विद्या सुबोध म्हणणें अनुमान नोहे ॥१७॥
ज्याचेनि गूण गति हे विलसे नसोनि ॥ भ्रांतितमांध रजनी कसतो कसोनी ॥
सिद्धांत ना किमपिही सकळी अभाऊ॥कैशी गती म्हणुं यया प्रकृति स्वभाऊ१८
काम्यीक कर्म करितो गुणकर्मदृष्टी ॥ शांती ययांत नच ये म्हणुनीच सृष्टी ॥
कष्टी सदोदित दिठी अपमान मानी॥ यासी कसा शुभभवीं सुख आस मानी १९
जो सूखदु ख गतिनें विकळार्थ पावे ॥ आजन्म अंतवरि तो नच सुख पावे ॥
जो सूख इच्छि भवि या जगदृश्यमानें ॥ तेथेंचि दुःख वसते बहुतीं प्रमाणें २०॥
सारीच हे म्हणविले प्रकृती अविद्या ॥ जाणोनि त्याग मन तूं धरि ते सुविद्या ॥
नाहीं तरीं सहजची असणें प्रसंगीं ॥ भोगी सुखें सकळहीं हरिनामरंगीं ॥२१॥
येथें तुला किमपिही भय तो नसावा ॥ वाटेल सत्य तरि हा चरणें गमावा ॥
पाहे उगाच सहजीं सकळीक अर्थी ॥ कर्तेपणा त्यजुनियां निज हें पदार्थी ॥२२॥
अज्ञानबंध गतिनें तनुमान झाला ॥ हा पंचभूत गुणकर्म भज्ञा न काला ॥
मानोनियां अभिमतीं तनु बद्ध होसी ॥ कर्तेपणा त्यजिलिया सुख ना उदासी २३
केलें अनेक गतिचे निमण्या पसारें ॥ अर्थांतरी नच दुजे परि हें विकारें ॥
थारेल चित्त मग नासत नाच विद्या ॥ स्वात्मानुबोध उभवे करितांच विद्या २४
चैतन्य चित्त उभयां तर होत नाहीं ॥ दोनी मिळोनि वसती मुळ एक पाहीं ॥
वारी गुणाम भिन्निनाम तरंग होती ॥ चित्तार्थ भाव बहु हे गुणरंग होती ॥२५॥

मिथ्या तरंग असुनी जल भाव दावी ॥ तैसेंच चित्त बहु हे मति कामभावी ॥
आत्मा निधी जलमती विपरीत लाटा ॥ यातें गणोनि फळ ना सकळीक तोटा २६
ऐसे अनेक गतिचे व्यवसाय केले ॥ आत्मानुबोध भरलीस्तव जे भुकेले ॥
झाले अनंतस्वरुपीं रुपगुण रंगे ॥ नामामृताहुनि दुजें स्थुळिं हो न रंगे ॥ २७ ॥

२३ नामानंद.

(वसंततिलका.)

सीतापतीप्रति नमीन मि भावयोगें ॥ ऐक्यान्वयें करुनिया सकळीक रागे ॥
सिद्धी गणेश विधि वाग्वरवासिनी ते ॥ आराम रामसदनीं गुणभाव नातें ॥१॥
गाऊं गिर्तीं बहु रितीं रघुराजनामें ॥ नामें करोनि भव हा त्यजुनी रिकामें ॥
सांगे उमेप्रति सदाशिव राममंत्रा ॥ टाकोनि आगम मती सकळीक तंत्रा ॥ २ ॥
वाल्मीक नाम कथनी मुनिनाम पावे ॥ पापी असोनि तपि हा उलट्याच नांवें ॥
नामासमान दुसरी नच गोड कीला ॥ अत्यर्थ हा अवगमे निजभावभेला ॥३॥
नाहीं उणें हरिजना मन भाव हेतू ॥ हेतू पुरे सकळही नवरंग मातू ॥
भक्ती जडे अभिमती पुढतीं सरें ती॥द्वैतास ठाव नच भाव स्वभाव ज्याती ॥४॥
भक्ती असी स्वरूपिं ती प्रथमीं असावी ॥ स्वानंद भाव हरि हा वळखी गमावी ॥
शांती पदा मिळविण्यासमऐक्यभावो ॥ भावार्थ भाव सद्शोधन आत्मरावो॥५॥
पूजा करोनि पुजितां रघुनाथयातें ॥ सर्वांतरी म्हण जनीं इशभावना ते ॥
आते लया समपणा मग देव कैंचा ॥ भ्रांतीच ही पसरली नच शोध साचा ॥६॥
वीचार सार समसानसप्राप्तिलागीं ॥ गूरूविणें नच कळे सदचारमार्गीं ॥
नाना कळा सगुणि ह्या मतिभावरंगो ॥ शांतीप्रती मिळणि या नच होइ सांगी ७
मानोनि इष्ट पुजिलें परदैवतातें ॥ भावार्थ योग निजध्यास परोक्ष नातें ॥
भक्ती तसा इश गमे पुरवी स्वकोडें॥ ऐसें करी परि नसे सुख ज्ञाने जोडे ॥८॥
संतुष्ट मानस नसे द्विविधा मतीनें ॥ कामो पती अभिमती द्विविधाच मानें ॥
मी कोण हा जंववरी नच शोध झाला ॥ पूजाविधी तववरी अविभाज्यशीला ॥९॥
कर्तेपणाविण कधीं नच कर्म होतें ॥ नाहीं अभीमतिविणा जगीं कर्मकर्ते ॥
आहे अभीमति मना तंव देव कैंचा ॥ भ्रांती अभाव पसरे नच शोध याचा १०
देहींच देव असुनी भ्रमसी फुका रे ॥ नाभींत कस्तुरि असोनि मृगा वणीं रे ॥
नाभींत देव वसतो वदतो नरातें ॥ गीतेंत अर्थ उघडे चिरक्रंदनातें ॥ ११ ॥

नाना वनें नदि महाभुमि येक पाही ॥ तैसेचि देव बहु ते सकळीक ठायीं ॥
नाना लिला हरिजिची नच पार इंचा ॥ हिंडोनि काय फुकटे भ्रमभाव साचा १२
गंगेंत स्नान करुनी तनु शुद्ध होते ॥ ऐसें वसे मनि तरी मति ना फिरे ते ॥
आहे गया म्हणुनियां मग तेथ जाई ॥ शुद्धयर्थे स्नान करुनी पदिं पिंड देई १३
नाहींच डाग मतिचा अघभाव जाई ॥ पुण्यार्थ कर्म-करणें अघये उपायीं ॥
अंधामती पुडिमिपें वारिं बोळवीतां ॥ येताति दोष सहजीं मुळ अंध होता १४
अज्ञान मानस वसें करि पुण्य भावो ॥ पापास ठाव सहजीं निज अंधभावो॥
सारा अभाव सम ना मन या भवींही ॥ जाणोनि प्रेमप्रितिनें स्वरुपींच पाहे १५
स्फुरे मना मिपण तें हरि याच भावें ॥ भावे तरी मग नसे दुसरें परावें ॥
सर्वांतरीं हरि गमे मतिमाजिं ज्यासी॥काशीगयासमभुमी सकळीक त्यासी॥१६
नाहींच पुण्य करणें मतिमाजिं हेतू ॥ पापास ठाव मग ना तनु भावमातू ॥
साराच राम जगतीं असि ज्या दिठी हो॥ आरामतेप्रति असे घर तेंचि पाहो १७
भक्तांत भक्ति गमते निजभक्ति मोठी ॥ पोटींच काम शमणें अमनास घोटी॥
देवासही बहूप्रिती इच भक्तिठायीं॥ठावो इला पति जसा सतिलागि पाही॥१८
अद्वैत भक्त हरिचे हरि अंतरंगीं ॥ नीजार्थ भाव मतिनें समदेहभागी ॥
देहावभाव मतिला नच त्यासि लागे ॥ वागे हरीभवि असा स्वरुपावजागे १९
शांती जडे तनुमधीं समभाव होई ॥ होयी मना अमनता सुख हेंचि पाही ॥
साक्षीस या अवगमे निशिमाजिं झोपे॥झोपेंत शांति असती तममानमापें॥२०॥
देहास सूख शयनीं मनिं फार वाटे ॥ कार्यार्थ सांडुनि निजे सुख तेथ दाटे ॥
झोपेंत जो निजसुखातव त्यास कांहीं॥गोडी नसे जगरितींमधिं सर्व देही ॥२१॥
आहेच कारण तनू तमभावमाना ॥ साची परी रज उठे मग रंग नाना ॥
नाचे बहूगुणरुपें अभिमान हाची ॥ काळांतकाळसमयीं मग हाचि जाची ॥२२॥
कर्मे अनादि असतीं घडलीं जसीं हो ॥ प्राप्ती तसी तनुभवीं मतितें पहा हो ॥
भोगार्थ कर्मि जडली तनु पंचभूतीं॥ वेदांतसिद्ध मतिनें जगतीं वदंती ॥२३॥
भोगाविणें नच सुटे फळ आद्य कांहीं ॥ आणीक कर्म करणें सिलकीं पुढेंही ॥
वृक्षांतुनी बिज उठे बिज ठाव वृक्षा ॥ तैसीच ही अभिमती सकळीक दिक्षा २४
नाहींच सूख तनुतें भवभानिं पाहे ॥ मानीं सुखें सितुकिहीं भ्रमणाचि पाहे ॥
साधील त्यास सकळी सुख याच देहीं॥आहे परी गुरुघरीं रित हे नवाई॥२५॥

आनंद संतमतिचा वदतों स्वभावें ॥ साक्षीनरूप जड हें हरिरंग भावें ॥
भावार्थ साधनें समे सदसंतसंगा ॥ वाचे अनंतमतिनें वदतो प्रसंगा ॥ २६ ॥

२३ करुणापर.

(वसंततिलका)

गोविंद माधव हरी गरुडध्वजा रे ॥ नारायणा घननिळा धृतकौस्तुभा रे ॥
गोपीवरा गिरिधरा गडिगोपवेषा ॥ तारी मला नरहरी निगमा परेशा ॥१॥
दामोदरा यदुकुलोद्भव कंसनाशा ॥ राधा प्रिया करितसे तवपायिं आशा ॥
माझी दया तुज असों सुतिं जेविं माता॥ताता मला तुंचि जगीं अघनासि त्राता॥
आहे तुला सकळ ते जगरंग ठावें ॥ माझे तयांत तुजला गुण होति ठावे ॥
तूंझीच ही सकळि गा तिहि लोकिं सत्ता॥आहेस कारण जगा तुंचि एक दाता ॥
ठावें मला परि मती अजिं हे भुकेली ॥ नाहीं तया उपमती सदठेव बोली ॥
बाळें जशीं जननितें नच देखतांना ॥ आक्रोष फार करिती नच देहमाना॥४॥
गायीविणा वचडिसी जिववणि देहो ॥ कांताविणें सति जशी तुजवीण मी हो ॥
मेघाविणें मयुर ते शशिला चकोरें ॥ माधीविणें नव पिकें तुजवीण मी रे ॥५॥
येईं दयाळ सदया झट झेंप घाली ॥ घारी जसी फणिवरी तदनूहि बोली ॥
घारी फणी धरितसे तनुभक्षणार्थें ॥ तूंवा हरी चपळ ये मज रक्षणार्थें ॥ ६ ॥
तूं कोमला कलिमला जगिं नासण्याला॥ आधार सत्य गमतो जुनिता सुशीला ॥
काळांतका अरिकुळांतुनि तारि मातें ॥ भ्रांती भरे मतितुनी भुकलों तमातें ॥७॥
कामादिक अडविल मति भूत झाली ॥ नाहींच सार्थक दिसे तनु नाश केली ॥
वाटे बहू भिति मना अजिं वासुदेवा ॥ लावी पदीं अपुलिया मज देवदेवा ॥८॥
कोणा मिष तुज बरें आजि आठवूं मी ॥ सांगे रमापति तुगा मज देहधामीं ॥
कायामनें करुनियां तुज हांक मारी ॥ ऊसीर कां करिसि गा वधि हा तमारी ९
नाहीं दया जरि तुझी तरि व्यर्थ मी गा ॥ केला दगा सकळही अघघाणि ही गा
कांहीं न होत उपयोग फसून गेलों॥मेलों जितासम असे भविं नागवीलों॥१०॥
नाहींच शांति किमपी तुजवीण मातें॥कां रे मला ठकविसी नच तूज नातें ॥
बीदास बोल नच लाववुं आपुल्या गा ॥ दीनास तारक असें पद हें तुझें गा ११
टाकूं नको भवपुरीं मज अच्युता रे ॥ गांजावलों बहु असें अजिं सत्य बा रे ॥
देईं जरा तवघरीं मज आसरा तूं ॥ सेवा बरी मज घडों जड जीव हेतू ॥१२॥

मायाभ्रमें फुकट हा जड देह नासे ॥ जाणोनियां पुनपुन्हां तव पायिं घूसें ॥
नासेल देह मग हें नच येइ हातां ॥ मेघावळे झडकरी कर ठेविं माथा ॥१३॥
आजूंनि कां नच तुला सदया दया रे ॥ कीतो सिणों तनुकरें मति फार भी रे ॥
आहे तृषार्थ मनिंचा घन होइं देवा ॥ शांती करी तृषित हा दुसरा न ठेवा १४
धावे ममेश अधमावरी ठेवि दृष्टी ॥ कष्टांत काळ सरतो निज देह दृष्टी ॥
नाहीं मना थिर बरें वदिं एक आजीं॥माझी दशा समजही हिन वासना जी १५
काळाभयें दिननिशीं मन नाडलें हें ॥ नानातरा मन भराभर धांवताहे ॥
आधीं वळों मतिमधीं तव बोध ठेवा ॥ वीवेक दे कुशिमधीं अनुभाव भावा१६
तूझ्या पदीं गति असों मज देखण्याची ॥ वाचे करोनि वदत्री गित भाव शूची ॥
नीचांत संगति नको सुजनात ठेवी ॥ हेतू पुरा करि अजीं ममता हरावी १७
नाहींच काय सदया तव गोहिं देवा ॥ संपोन गेलि दिसते दिनकाज भावा ॥
देवा तुला किति तरीं अजिं आठवू मी ॥ आहे सुकाळ मतिचा निज हेतु कामीं ॥
तारा मला अजिं हरी दिनपाळका रे ॥ थारा करी तवपदीं कृपया सुरारे ॥
नासींच संसृति अजीं करिगा करूणा.॥ येइं धण्या झडकरी सद्बोधकीर्णा ॥१९॥
कां रे हरी मजवरी इतराजि केली ॥ माया दया तुझि बरें अजि काय झाली ॥
चोरीस गेलि असती परि चोर तूंचि ॥ चोरांत चोर सकळां जगिं होसि तूंचि २०
कामादिकें मज बरें बहु चोरडीलें ॥ साह्यां असे अजदिनीं तवप्रीत बोले ॥
भावाभरी मतिमधीं सतिबुद्धि व्हावी ॥ यावी दया सदयता मन शांत ठेवी २१
नाहीं धनीं घरसुतीं मति माझि देवा ॥ पायींच थार मज दे अजिं वासुदेवा ॥
धाता विधी सकळ तूं मज वाटतोसी॥ येकारूपें जगनगीं प्रतिपाळितोसी ॥२२॥
माझे बहूत अपराध क्षमा करावे ॥ प्रेमामृतें करुनिया मज थारवावें ॥
भीतों बहू भवपुरीं भव नाशनारे ॥ येरे हरी अजिं बरा जड देखण्यारे ॥२३॥
आतां नको विसरुं तूं मजलागिं देवा ॥ सेवा तुझी मजकरें घडली न देवा ॥
नामामृतास कसवा नच देहभागीं ॥ भक्ती नसे मम मनीं दिन मी अभागी २४
आतां क्षमा कर बरी ममभागिं ईशा ॥ टाळी अरी सुखभरी उदरीं परेशा ॥
नामामधीं मन जडो जडभाग जाऊं॥ मातापिता तुंचि मला गणगोत भाऊ॥२५
नीदावळी बरि तुवां अजिं राखि बापा ॥ तापा हरी मति बरी हरि देहतापा ॥
हे सांवळ्या तुजविणें मज कोण नाहीं ॥ सीतापती मज धनी अजिं तूंचि होईं २६

नामामृतास जिव हा तृषितार्थ आहे ॥ तूळा असों सघनता दिनहेत पाहे ॥
तापत्रयांतुनि सुटों अजिं देह माझा ॥ स्वामी करा वरि दया दीनदास तूझा॥२७
साधावया नच मती मज साधनें तीं ॥ कर्में तसीं सकळही नच मानती तीं ॥
आहे तुझा भरंवसा भवतारका रे ॥ तारी दयानिधि रमापति या मुढा रे ॥२८॥
संतोषवा मम मना दिनपालका रे ॥ येई अनंतवदनीं गितकीर्तनी रे ॥
येई दयानिधि अनंत रुपीं अनंतीं ॥ भावी अनत प्रित बा वरि देइ नीती ॥२९॥

२४ प्रार्थनाष्टक ॥

ॐ प्रजाहंतिस्रोऽअत्यायमीयुन्ये१ऽअर्कमभितोविविश्रे ॥
बृहद्धतस्थोभुवनेष्वंतःपवमानोहरितऽआविवेश ॥ ऋक्. १

(विबुधप्रिया.)

ॐ नमो गुण संभवा भव नायका अजरामरा ॥
नीगमागम प्रेमळा सद्बोधका करुणाकरा ॥
साधकाप्रति आसरा नच दूसरा तुजवांचुनि ॥
पावना पतिता जना अजिं पाव गा मज लागुनि ॥ १ ॥
दीन मी हिनबुद्धिचा तुज कारणीं अजिं प्रार्थितों ॥
पापनाशक तापमोचन नाथजी तुज ध्यायितों ॥
तापलों बहु संसृतीमाधिं भ्रांतिनें हरि साच गा ॥
कोण ना मज सोयरा तुजवाचुनी भवि आण गा ॥ २ ॥
ज्ञान ना तव ध्यान ना नच दान तें घडलें मला ॥
दांडगा परि येरडापरि वाढलों दिन ये तुला ॥
सांगणें नच लागतें तुज फारसें दिनवत्सला ॥
सांच गा परि हावरा मतिमाजिं मी बन आमला ॥ ३ ॥
या वयांत तुझी छिला मति गावया मम मानसीं ॥
दे सुखागितिं सौभरीं निज आसनीं सुखया खुसी ॥
संपती तुजपासिं गा हिच मागतों अजिं दे मसी ॥
देउनी निज पर्शना भव ताप हा तुरवी कुशी ॥ ४ ॥

पूरवी मम वासना कनवाळु वा रमणारमा ॥
माधवा अजि यादवा कमलानना हरि या तमा ॥
ऐकुनी महिमा तुझी पदिं भावना बहु जोडली ॥
खोडली गति आधली भवदाइचिची नित व्हावली ॥ ५ ॥
सात्विका गुणव्यापका प्रतिपाळका भवनायका ॥
लागला निजध्यास रे मज लागुनी यदुनायका ॥
या भवांतुनि सोडवा पद दाखवा कमलोद्भवा ॥
प्रीतिची कळ ऊठली मम मानसीं सदऊद्भवा ॥ ६ ॥
काय गा मति गायसी निजकानना प्रति जावया ॥
जाहली बहु हांवरी मज न्हेई तूं प्रिति मानया ॥
आजिरा तनु ही करी सद्बोध हा मजलागिं दे ॥
गांजलों बहु पीडलों अजिं सोडवीं गिरिं रंग दे ॥ ७ ॥
प्रार्थना तुजपासिं ही सदसेवना निजनायका ॥
कौतुकें पुरवी ळळे सद्बाप तूं मूल मी निका ॥
हा अनंत जमा असो तव सेवकीं सुरनाशना ॥
ठेविलें शिर पांइ गा तुझिया भलें करि आमना ॥ ८ ॥

२५ मानसहेत.

(विबुधप्रिया.)

गाइला मिं विनायका गुणनायका निजकौतुका ॥
तोषुनी मम मानसीं निजरंगणीं सद्वाटिका ॥
शारदा नमुनी पदीं शिशु भावनी जगमाउली ॥
सद्रूसद ऐक्यते पदिं वंदिला नित आदली ॥ १ ॥
हे दयानिधि राघवा सम व्हावया तुझि ही लिला ॥
आननीं वदवावया मति देई गा सद श्यामला ॥
मानवी तनु जोडली हितिं नाडली विषयीं भुले ॥
आपली नच शोधिली गति कोणती मदिं भूलले ॥ २ ॥
हांवरा अजि बावरा पतिमंद मीं तुज देखण्या ॥
यं धण्या झट धांव गा दिनवत्सला मृदु चीमण्या ॥

ठाव ना तव मावही भवभ्रांति गा मज मानवा ॥
नाडले बहु शोधितां परि ना गती सुखसंभवा ॥ ३ ॥
हा निधि भवभ्रांतिचा तरु बोलणें रव हा फिका ॥
बाहुनें जलसिंधुचें नच संपलें कधिं पोहका ॥
भ्रांति हें जळ शोभतें निधि मोह हा भवदाईचा ॥
तर्क हा कर पोहणें नच शाहणे सद्‌पंथिचा ॥ ४ ॥
माझिया मिपणास न्हे तुपणांमधीं मिळवावया ॥
तूपणें मति माजि गा रस कीर्तनी रुचिभागिं या ॥
प्रेम दे सदपाउलीं बहु भागलों तुज प्रार्थिता ॥
येई गा त्याजिं आळसा कनवाळुवा अरिमारिता ॥५ ॥
भीत ना अरिच्या कुळा स्थुळ नावडे म्हणुनी हरी ॥
नास्तीकांमधिं शोभलें अरि खाइना भिति ना धरी ॥
मागणें नच फारसें तुजपासिं ही धनसंपदा ॥
ताप हा जडबुद्धिचा प्रभु नास तू हरि आपदा ॥ ६ ॥
भक्ति दे निजमुक्ति ती मज आवडे तुज सांगतों ॥
भाव हा तवपायिं गा अजिं राखिला सदि प्राण तो ॥
व्याज तें मज प्रेम दे गित आननीं रुचि वागवी ॥
मागणें नच आणि तें निजबाळका सरि वागवीं ॥ ७ ॥
माय तूं मनिं मानुनि तनु पोशिली बहु कौतुकें ॥
काय ती वदुं मीं मुखें तुंचि जाणसी नचि मी तुके ॥
भूक ही मनिं लागली रस औषधी मज देई गे ॥
ही जरा मति नाठवों पद निर्जरीं मज न्हेयि गे ॥ ८ ॥
कीर्तिचा तव चौघडा बहु वाजतो दिननायका ॥
वत्सला मज आसरा पदिं देइ गा निजनायका ॥
संकटीं मज धाव तूं किंति आळवूं मनिं वीटसी ॥
धीट हा म्हणुनी तुवां मनिं आपुल्या हरि मानसीं ॥ ९ ॥
क्षुधितामधिं मानि गा मजलागिं तूं दिन अर्भकीं ॥
होइ तूं मज बाप गा मग बोलि ही बहु रूचकी ॥

हा अनंत मनामधीं पद साउली गति योजिली ॥
माउली गुरुनाथजी करि आदरें सद साउली ॥ १० ॥

२६ प्रार्थना.

(वसंततिलका.)

ध्यातों अजीं तुज हरी सगुणा कृतीनें ॥ निर्गुण तूं परि मना शमनार्थ मानें ॥
प्रार्थू वरें अजर हें जड व्हावयासी ॥ प्रेमा भरी गित पदीं सद छंद कूसी ॥१॥
गाऊं तुझे गुण कथे सद्भावनेनें ॥ भावा भरू नवविधी निजभक्तिमानें ॥
ध्यानें करोनि परिसे मम दीनवाणी ॥ वाणीच ही तव कृपा असना न वाणी २
सर्वांतरीं भरुनियां सकळीक लोकीं ॥ भानू शशि सुरमुनी तप सत्यलोकीं ॥
योगी मुनी नरभुतीं स्थिर जगमाजीं ॥ आहेस तू भरुनिया सम आत्मबोधीं॥३॥
वीकार ना तुजसि या गुग रूप वाचे ॥ निर्द्वंद्व मानस सुषुप्तिपणांत साचे ॥
माया तुझीहि सकळीक जगांत वागे ॥ नाहींच ठाव परि या दिसते जडांगें ॥४॥
कौतूक कारण कळा करशक्तिरूपें ॥ रुपें बहु नटलि हे अतुल प्रतापें ॥
भ्राती भरें विचरते जग कारणीं ही ॥ माया हरी मतिरुपें कळ आत्मनीं ही ॥५॥
माया करीं नच मिळे जड जीवहेतू ॥ हेतू पुरे इह रितीं न वदेच मातू ॥
मायाच निर्मित जगा तिच नांदताहे ॥ तीला त्यजील असला नच कोण पाहे ६
साधू तरी कवण ते हरिसाधना मीं ॥ सूचे नची मज रितीं बसतों रिकामी ॥
सारा पसार पसरे पर पार नाहीं ॥ नाहीं मना समपणा गुणरूपि पाहीं ॥ ७ ॥
पायीं तुझ्या जरि जडे मति ऐश्य भावें ॥ शांती घडे मन निघे स्वरुपावभावें ॥
क्षूधेस अन्न मिळता मग तृप्ति होई ॥ इच्छा पुरे मग रुचे नच अन्न गेही ॥८॥
क्षूधा रुपें तवपदीं मिळणी जयासी ॥ प्रेमामृतें सुखविसी सुजनीं क्षुधेसी ॥
धालेपणीं गमति ते सुखशांतिमेळे ॥ निःसंग जे अमरसें सद्बोधबोलें ॥ ९ ॥
देणें तुझें निजपणें निज सेवकांसी ॥ देसी वरें सुख हरी अरि हारवीसी ॥
शांति करोनि मन जाणिव दृश्य टाळी ॥ गातां लिळागुणरुपें पुढतीं नव्हाळी १०
दासास आस तुझि या तुंहि दासभागीं ॥ दासास दास हरि तूं जडदेहभागीं ॥
दासासि त्रास पडतां नड तोडितोसी ॥ दासांत दाससम ते सद्लोकवासी ११
भोळे हरी गडि तुझे जगिं जन्म घेती ॥ प्रीती तुझी म्हणुनियां पुनरेव येती ॥
नामामृता तृपित ते जडदेहि आले ॥ धाले परी पुनरपी स्थुळदेहिं आले ॥१२॥

अन्नें करोनि बरवीं जरि तृप्ति झाली ॥ क्षूधा पुढें उठतसे तदनूहि बोली ॥
मुक्तास मुक्ति रुचते नच साक्ष मुक्ति ॥ भक्तीच कारण असे सकळीक युक्ति १३
प्रेमामृताविण दुजें नर लोकमाजीं ॥ नाहीं सुखारसमदें जिभ हे भितेजी ॥
सूखास सूख मति ही समभाग होतां ॥ साधे बरी अमनता मन ऐक्य होतां १४
पापी जरी हरि वदे तरि पाप नासे ॥ अग्नी तृणा मिळवितां तृण जेंवि नासे ॥
वाणी वदों हरि तुझा कवणा मिपानें ॥ द्वेषें भयें सहजतां अघ भस्म होणें ॥ १५
नामाबरोबरि नसे सरी साधनातें ॥ श्रेष्ठांत श्रेष्ठ सकळी हरिगूण खातें ॥
लीलारुपें करुनियां पुनिताव काया ॥ माया निमे सुख गमे जगतीस छाया १६
प्रीति असे बहु तुला निजदास ठायीं ॥ तैसी नसे दुसरि ती जगिं आणि पाही ॥
नाहीं रमे वरि रमे नच योगि देहीं ॥ प्रीती तुझी हरि जसी निज संतगेहीं १७
नारायणा नरहरी मधुसूदना रे ॥ नामामृतामाधिं गती मजलागिं दे रे ॥
कामामदासहित हा अरिभाग टाळी ॥ शांतीसुखा भरवि गा मजला नव्हाळी १८
संसारभाग न रुचे रुचि पायिं तूझ्या ॥ संसार कार गमतो हिच साझि पूजा ॥
संसार सर्व पुजना तव पायिं दीला ॥ आतां पुजा कवण ती समजावि बोला ॥१९
तीर्थें शुची करिति तीं परि दानमानें ॥ स्नानास खर्च नच तो मजपासिं नाणें ॥
तीर्थेंच सर्व महिला जल-ठाव जेथें ॥ मानूनियां मनिं भि गा समभावनातें २०
विद्या नसे मति नसे जड देह देवा ॥ सेवा तुझी नच कळे मज वासुदेवा ॥
वेदांमधीं गति नसे नच शास्त्र कांहीं ॥ पायीं तुझ्या आजि भला जडलों उपायीं २१
पाहीं अजीं हरि मला कनवाळु दृष्टी ॥ कूर्मी जसी स्वपिलिं पाळित प्रेमदृष्टीं ॥
कष्टी असें तनुरुपें अरिभागिं देवा ॥ न्हेयी मला तवपदीं निज दावि ठेवा ॥२२॥
सिद्धीसमागम भला तव सिद्ध देहीं ॥ प्रीती करोनि मति ही रमते स्वगेहीं ॥
भूली जगीं जगनिती मग सिद्धि नाचे ॥ म्हंती चढे जगबळें अभिमान वाचे २३
थारांबरा मज खरा पदिंचा निवारा ॥ वारा खरा भवपुरामधिं हा पसारा ॥
थारा विरा नच बरा भवि कारभारा ॥ सारा नरा हरि वरांतिल भ्रांतिवारा ॥२४
कर्मानुसार गतिभोग समोघ भोगू ॥ लीला तुझी मुखिं वदूं न करूच जोगू
सोंगें कशास जड हें आजि सोंग येथें ॥ याचें मला नच रुचे नवलाव नातें ॥ २५
जन्माबरोबरी असी तनुपाठिं आहे ॥ याकारणें भिति मना बहु वागताहे ॥
मोहांत गुंग सुटके म्हणुनी असें हें ॥ वाटे परी कदिक तें भ्रमभाव पाहे ॥२६॥

केव्हां तरी मरण हें दिसिं येक आहे ॥ वर्षे शतीं दिन अजीं सम येक पाहें ॥
नाहीं चिरंजिव अशा वरि काय हेतू ॥ नाहींच कारण मला तनु लागिं व्हेतू ॥ २७
चैतन्य तूं मति कळा तनुमाजिं जोडे ॥ जोडे हरी तव लिला पुरतील कोडें ॥
हाडे त्वचा रुधिर मास शिरा करोनि ॥ निर्माण ही तनु असे जडरूप मानी २८
पांचामधीं तिन वरे मिळणीच आठी ॥ हा ठीक नाहिं मठ वामट वाट आठीं ॥
ओठीं वदे तव पदे तरिं लाभ आहे ॥ आहे सुखास पद हें अमनास पाहे २९
प्राण्यांस पातसभ मानस नाम वाचे ॥ साचेंच साधन असे रुचले मतीचे ॥
माझें तुझें जनिं किजे लकलीक ओझें ॥ नाहींच यात सुख तें भ्रमणें गुणाचें ३०
दे दे म्हणोनि वदतों मज हेंचि देई ॥ देई लिळागितरुपें कविते मवाई ॥
प्रेमास मानस मिळो कळि भाव टाळी ॥ माळी जगास तुंचि गा मज दे नवाळी ३१
बोधांतरात गित हें बहु रूचिकारी ॥ शांतीस मानस मिळे नच खेदकारी ॥
वारीज नेत्र मिळण्यास अनत वाणी ॥ वाणीरुपें वदत ही हरिनाम लेणीं ॥३२॥

२७ स्फूट स्वानंदयोग.

(वसततिलका)

गोपाळ गोविंद हरे मुरमर्दना रे ॥ गोपाळ बाळ जगपाळक मी नमी रे ॥
तारी दयाळ प्रभुजी भवबासनासी ॥ दारिद्य दुःख दुरिसें करि या विदेशीं ॥१॥
दे ठाव कासिं मजलागिं जनार्दना रे ॥ तारी अनाथ सखया किति आठवूं रे ॥
चित्तास आस तुझि गा बहु लागलीसे ॥ शांती करी पतितपावन मेवमीषें ॥२॥
संसारसागर बहू नच पार याचा ॥ भ्राती भ्रमें गमतसे मन खेळ साचा ॥
कामादिकें जळचरें बहु दुष्ट येथें ॥ मोहाभिपें मिळजि या सकळांस येथें ॥ ३ ॥
वाटे मला भय बहू म्हणवोनि देवा ॥ प्रार्थितसें गहिंवरें तुज वासुदेवा ॥
अन्याय फार घडले नच माप त्याचें ॥ पोटांत घालि सकळो कनवाळु साचे ॥४॥
भक्ति जडो मम मनीं तव पादपद्मीं ॥ जैसा सदा भ्रमर तो रमतोचि पद्मीं ॥
प्रेमा जडो मतिमधीं तव नामकीर्तीं ॥ भक्ती घडो निगम ती सगुणैक मूर्ती ॥५॥
राजीवलोचन रघू मुनिपुंगवा रे ॥ वैदेहनंदिनिवरा तुज आठवीं रे ॥
येई अजीं मम मना मनिं रामराया ॥ छाया करा कृपणता हरि दुःख माया ॥६॥
रामा तुला प्रिय बहू दिन लोक साचे ॥ गाती प्रिती करुनिया तव गुण वाचे ॥
दुःखाविणें तुच जगीं नच कोण चिंती ॥ आहे प्रचीत बहु ती जगलाघवी ती ॥७॥

ज्या आननांत स्मरणीं जगिं नाम आहे ॥ नाहीं उणें किमपि त्या जगतींत पाहें ॥
नामासमान नच साधन आणि दूजें ॥ जाणोनि प्रेम रसने वद सौख्य बीजें ॥८॥
संसारसार तव नामरुपें करूनि ॥ संसार घोर गमतो नच नाम ध्यानीं ॥
जाणोनियां तव पदीं दिन हेतु वाणि ॥ इच्छारुपें करुनियां वदतीहि वाणी ॥९
तापे रवी तव कृपें करुनिच देवा ॥ सोमास ठाव तव भाव स्वभाव देवा ॥
नाहीं तुमाविण दुजा जगतींत आणि ॥ सर्वांतरी भरुनियां तुंचि गूणखाणी ॥ १०
आत्मा तुंचि जगतिचा मुळ ऐक्यरूपें ॥ मायाभ्रमें बहुविधा दिसनिच रूपें ॥
मूळास ठाव बिज तूं निजकंद ठेवा ॥ देवा मला पदिं धरी सुखभागीं ठेवा ॥ ११
शंभोसमान सुर ना भुवनांत दूजा ॥ तोही स्मरे रघुविरा मग काय दूजा ॥
ऊमेप्रती वदतसे मुखीं राम वाणीं ॥ संतोषवी गिरिसुतेप्रति सूखखाणी ॥१२॥
सूखास ठाव रघु हा गमतो मनाला ॥ बोधामृतास सविताव भेला ॥
आदी अनादि रुप हें जगतींत साचें ॥ साचे मना स्मरतसे स्मरणीक वाचे १३
कां तूं मना वणवणा करिसी रिकामें ॥ वांली नये विपयिं कां बहु तूज कामें ॥
मोहाब्धि हा रजगुणें भव जाग्रतीचा ॥ माया मति निशिरुपें पथ अंध साचा १४
लीला लबाडि लगटे सलगी मनाची ॥ लांडी लबाडी खटलीं उठवी फुकाची ॥
स्थूलासवें रमुनियां स्वपणाच भावें ॥ फावे तसें विचरतें धन सूत हावें ॥१५॥
हें चित्त सावध असों भवभान नासो ॥ गीतांतरीं हरिचिया निजरुप ध्यासों ॥
नाहीं तनू तुजसखी विघडी जरा ही ॥ साचेपणा इज नसे मुळ दु:ख गेहीं १६
काया मनें करुनियां जरि देवराया ॥ पासीं मना वससि तू पुनिता कराया ॥
छाया मिळे सुख गमे मदमोह तुटे ॥ शाती जडे अमनता मग दृश्य खुंटे॥१७॥
वाटा धिटाप्रति असे निजहेत भावें ॥ स्वानंदयोग सम तो समजोनि व्हावें ॥
केला अनंत मतिनें अजिं हेत ऐसा ॥ पायाविणें नच बरें मज गोड पैसा ॥१८॥

२८ प्रेमपर रामप्रार्थना.

(पृथ्वी.)

अगा गुण इशा गणाधिश तुं गां मला दे मति ॥
प्रसाद वरदा असों कर तुझा पदीं दे गती ॥
जमा धरि ससेवकामाधें मिं गा हरी आपदा ॥
कळा गुणनिधी गुळाम मिं असें करीं दे पदा ॥ १ ॥

सदां पद नमों दयानिधि तुझे रमे शोभले ॥
उमापति सदोदित प्रिति धरी उरीं जे भले ॥
जया पदिं मही सती गुरुचि त्या शिळा होउनी ॥
असे बहुदिनीं तिला रजकणीं पतीसा धनी ॥ २ ॥
बरी गति दिली रघू तुमिं तदां सुलाचे सरी ॥
धनी तुंच बरा खरा रमतसे मनाचे पुरीं ॥
अगा प्रणव साक्षिणी सति तुझी असे जानकी ॥
विदेहतनया बरी सुनित ती भवीं साम कीं ॥ ३ ॥
अनूभव समागमीं मननशीळ ते जाणती ॥
जया कळवळा दिनावरि दया तया शोभती ॥
भला भरत तो मनीं शितळ जो स्वभावानिती ॥
सदां सुशिळ मानिती वडिलभाव ताता मिती ॥ ४ ॥
प्रबोध अरुणाकृती विलसतो जया मानसीं ॥
सुकाळिंच प्रकाशितो निजरूपा रवी मानसीं ॥
सदां सुनिति गा मनामधिं भरे पुरे कामना ॥
जनामधिं मना नको शिरुं बरें बहू यातना ॥ ५ ॥
गळां धरि सिताधवा रम सदां मना चिंतनीं ॥
नको गुतवुं मानसा कलिमला धना चिंतनीं ॥
हरासम बरा धरा मनिं हा जगाचा पती ॥
वसो सुजन मानसीं मिति तुला अनादी मिती ॥ ६ ॥
असे बहुत तारिले भवपुरीं गुणागायकां ॥
नसे मिति तया वदूं किति तरीं यदूनायका ॥
पुराणश्रवणीं बहू गित तुझें असें ऐकिलें ॥
परी गुण स्थुळावरी भ्रमभ्रमी असें भासलें ॥ ७ ॥
न थारत मनीं तरा बहुगुणी अनेका रितीं ॥
रितीं निजि बरी असो मजवरी दयाळाहि तीं ॥
धनासरि तुला लिळानिधि बरी दिसे गा सरी ॥
स्वामृत झरा सदां गित निती सबोधा वरी ॥ ८ ॥

अगा दिन मिं गा पदा मनिं धरी दिलेल्या गती ॥
अनादी गुण रूप तें गमतसे स्वदेहा मती ॥
नको विसरु गा रमावर मला कृपेचा करा ॥
गणाजि निजसेवकामधिं सदां करा चाकरा ॥ ९ ॥

हरा भरमदा समागम बरा करा सेवका ॥
वरा सुचवि मानसी कृपणता हरी सेवका ॥
न गोड मजला तुझ्याविण हरी भवाभीतरीं ॥
असे सतत हांवरा मतिमधीं दयेचा करी ॥ १० ॥
धनावरि तसें जरी मन हरी जयाचें ठसे ॥
तया नच उणें दया निवरि दीनकृपा वसे ॥
सुनाभिकमळामधीं वसत जो चतूराननां ॥
न जाणत तुझ्या गुणा स्ववसे बरा तूं दीना ॥ ११ ॥
गळो मति अहंपणा उरिं नको जनीं हांव तीं ॥
धनानिमित कामिनीकुचतटीं मना घे भिती ॥
गळों सकळ वासना मन सुरों तुझ्या गा गुणीं ॥
रमापति भवामधीं गमसि गा खरा तूं धणी ॥ १२ ॥
बरी रित तुझी गमे नरहरी शिरीं या करा ॥
धरा सम भरामधीं सुड बहू असे भीतरा ॥
मला धरि जरा धरा वसरिला असों थार गा ॥
नको कसळुं मानसा रिपुपुरीं नको तो दुगा ॥ १३ ॥
बरा जुट जटा शिवा उरिं ठसे सितेचा पती ॥
सदाशिव मना तुला शुरु बरा करी दे निती ॥
अगाध महिमा गुणाविरहिता करा गा त्वरा ॥
अनंत दिन हावरा तुजघरीं पदा चाकरा ॥ १४ ॥
कळाहिन असे नसे बळ मती अशा पामरा ॥
तुझ्याच घरचा सदां वसवसी असे कूतरा ॥
अगा धनि तुं गा रमाधर बरा मळ वासरा ॥
सदां पिववि तूं पया वदनिं दे कृपेच्या करा ॥ १५ ॥

भवामधिं भिती बहू दिसत हे रिपु कामदा ॥
भगा तुजविणें हरी नच दुजा मिटी आपदा ॥
रसा नवविधी थरो मनानिं या जमो बोध गा ॥
मुखीं वदवि गा कथा तव गुणीं रसा दे रिघा ॥ १६ ॥

भरा नयतिच्या हरा झडरी रचा देऽमृता ॥
सुधाकर तुं गा चकोर मिं असें पुरों प्रेमता ॥
नसे बहुन वेळ ती कलि बडा गळा आकळो ॥
म्हणोनि विनविंत मी दिनपणीं भया हाकली ॥ १७ ॥

दुजा तुजविणें नसे भरवसा मला दीसतो ॥
रमा गति पदीं सदां धरि करीं वदे मानतो ॥
जगीं कलि मला श्रमोनि बरवी बसे सेवना ॥
मला हरिवेत जडा तनुचि या धना भावना ॥ १८ ॥

जगामधिं नसे सरी उदरिंची कळा देखणी ॥
जया सतत मानसा वरि असे गिर्ती घोंकणी ॥
तयावरि दया करी हरि बरी मुलाचे परी ॥
स्वभाव वळखी बरा कसुनियां उराभीतरा ॥ १९ ॥

असे सतन घावरा हृदयिंचा मलीना मती ॥
परीवदत नाम गा दिनपणीं रमेच्या पती ॥
नको विसरुं गा मला पतितपावना तार तू ॥
कृपाघन तुं अंबुजा सतत मीळ भावास तूं ॥ २० ॥
असो असि दया दिठी मजवरी कृपा पाखरा ॥
जसी सतत अंडजावरी दया सदां पाखरा ॥
करोनि घरटामधीं पिलिं बरी प्रतीपाळिती ॥
स्वटोंचिनुनि गा कणा भरुनियां तयां पाळिती ॥ २१ ॥
कसें भव तुझें हरी विलसतें गुणाभांतरी ॥
चराचर स्थळा जगीं भरुनियां असे अंतरीं ॥
बरी सडक ही गमे निजपुरीं घरीं जावया ॥
त्वरा करि मना उगीं उसिर कां भया नासया ॥ २२ ॥

टवाळ मतिची नको निति मला गमो आरसा ॥
विवेकमथनीं अनूभव भवीं दिगा सारसा ॥
सुबोध धन दे मना रमवि गा तुषारा उडो ॥
कळानिधि करा उरीं शितळ गा संप्रमा जडो ॥ २३ ॥

वदों किति तरी गुणा मित नसे तुझ्या गा हरी ॥
तुला बहुति वर्णिलें बुधजनीं गती नीतरी ॥
तयामधिं मला तिळाभरि नसे कळाकूसरी ॥
परी म्हणवितों तुझा दिन मि गा वळे अंतरीं ॥ २४ ॥

दयाळुपण तें खरें ब्रिद करी दिना आजिचा ॥
नको विटवुं मानसा कलिमलामधीं या निचा ॥
टळोंच मद हा अहंपण मती नको ठेवुं ही ॥
नको घडवु संगती कुनितिची न सोसेच ही ॥ २५ ॥

नकोच मन निंदकामधिं बसूं जळों तोंड तें ॥
सदा परघरीं हलाक गमतो बुटी तोंड ते ॥
जरा नच थरे मनामधिं उगें दुजाचें कदां ॥
फिरे वसवसा घरीं थरि भरे मना हंपदा ॥ २६ ॥

वदे मिच बरा सदा गुणमुखीं वदे भाट या ॥
असे तनु ति जीर्ण गा घरिं दगा नसे खावया ॥
तरी हुडकितो उगेंपण दुज्या कसें कर्म या ॥
घडेल नकळे अहो भवपुरीं घडे नर्क या ॥ २७ ॥

बहू पठण ते घरामधिं करी गितापाठ तो ॥
फिरे जनभरीं वदे सकळ तें बुडों नर्किं तो ॥
कशी हरि अशा करी गति बरी सदा आंधळा ॥
बळेंच दिधला कळोनि अरि हा मुठें तो गळा ॥ २८ ॥

दिसे उघड यातना सकळ बोलतो हांवरा ॥
परी चळत त्याचि रे गुणरिती सदा बावरा ॥
नको हरि मला अशी कधिं घडोंघडी संगती ॥
भितों बहुत गा तया दुरिं करी मती म्याड ती ॥ २९ ॥

असोंच अभिमान तुज हरि हा दिनाचा वरा ॥
घडों पदिं गती मला निजवि गा दयेच्या पुरा ॥
नको गुण कळा मनीं धरुं तुं गा तुटो आपदा ॥
अनंत मतिचा असे दिन बहू जडों हा पदां ॥ २० ॥

या पृथ्वीवृत्तांत धात्वर्थानुरूपानें या भूलोकीं नरतनूसारखें शरीर नाहीं असें समजणारा साधक यास साधन अनन्य रामावांचून नाहीं म्ह एकनाथउपासनाही अंतर्वृत्तीवांचून नाहीं.

२९ प्रभुकीर्ति.

(मालिनी.)

गजवदन गुणाचा ईश वंदोनि भावें ॥ निगमकृति उभा रे ऐक्यता हे स्वभावें ॥
उगम जननि अंबा कारणा पैल दावी॥भवभिति हरणाची अर्थ मात्रा नवाई॥१
गुरुवरपद वंदूं संत साधु सुखानें ॥ अभिमति विसरावी माझिया चित्तमानें ॥
विनय गति असावी मागणें देहभावें॥बहु रितिं गुण छंदीं कीर्ति गातों स्वभावें २

(इंद्रवज्रा.)

मायाभ्रमाचे दरिमाजि काया ॥ वागों न गा ही जग अंतराया ॥
दूजेपणा दूर करा गतीचे ॥ दावा स्वधामांतील नीज वाचे ॥ ३ ॥
नारायणा नाम तुझें मुखानें ॥ गावें सदांचें बहु सूख मानें ॥
नामामृतानें अजरा कृतीतें ॥ बुद्धीप्रभावें सदशोधनातें ॥ ४ ॥
तापत्रयातें शमनार्थ लीला ॥ रामायणादि मुनिच्या कळीला ॥
गुणाकृतीनें निजरंग ठेवा ॥ ठेवीयळासे गमना दुभावा ॥ ५ ॥

(भुजंग)

मना प्रेम ज्या नित्य बोधें विराजे ॥ तया सार दृष्टी भवा हारवीजे ॥
रमाकांत याचें घरीं नीजरंगीं ॥ सुखाचेनि येई स्फुरे अतरंगीं ॥ ६ ॥
मनाचा मवाळू कृपाळू दिनाचा ॥ घनाच्या सरीं ताप वारी भवाचा ॥
सदांचा स्वअर्थीं अनर्थीं न रीघे ॥ तया संगती मानसा चाल रीघे ॥७ ॥
मया त्याग वागें मना नित्य नेमीं ॥ सुखाकारणें शोधणें कोण हा मी ॥
अभीमान नाशाविणें स्वार्थ लाहे ॥ मुळीं बोलणें वोखटें जाण बा हें ॥ ८ ॥

अभीमान वैरी विचारें दुरावे ॥ विचाराकृती सज्जनासंग भावें ॥
अभावाकृती दूर भावीत बोधें ॥ सदां रंगले जे निजार्थी प्रबोधें ॥ ९ ॥
अनेकाकृती एक होणें जधीं हो ॥ तधीं नीवळे भ्रांति चित्ता न चावो ॥
गमे ऐक्यभूतीं हरी तेथ आहे ॥ बहू दाखले या सुखा दावितांहे ॥ १० ॥
जरी शोध केला निराकार यांचा ॥ गुणाकार वार्ता असीत्वपदाचा ॥
बरी तत्पदाची जडे सोय खासी ॥ अनूमान सारा न जाई उदासी ॥ ११ ॥
नये गोडि कांहीं हरीभक्तिवीणें ॥ फुका शोध सारे अभीमान गूणें ॥
हरीनाम गातां अभीमान जीरे ॥ स्वभावें प्रभावें रमे ऐक्यकारें ॥ १२ ॥
निजध्यास नामीं सदां ज्यासि लागे ॥ तया अंतरीं तोचि वागे स्वरागें ॥
दिसे साक्ष कीर्ती अगूणी अजाती ॥ गुणातीत फांके गती आत्मज्योती॥१३

(इंद्रवज्रा.)

नामामृताचे सरि आसरीसा ॥ ना मंत्र आणी स्वसुखार्थ खासा ॥
बोलीयले वाल्मिक नारदादी ॥ जे पावले नित्य निजार्थ गादी ॥ १४ ॥

(शार्दूल०)

ज्याणीं आगमनीगमावळि बहु शोधयली संग्रहीं ॥
केली काव्य सुबोध भाविक गती शांती नये आग्रहीं ॥
झालें स्तब्ध मुखें हरीस्मरण तें तेव्हां करूं लागले ॥
शांतीचे पुर पातले निजळिले ऐक्यान्वया लाधले ॥ १५ ॥
गायीले गुणकौतुकें सकळही देती सुखा दाखले ॥
तेथेंची मन फावलें सुख बहू सर्वार्थता माखले ॥
मायेचा बडिवार कोण गणि हा साराचि दीसे हरी ॥
सारासार विचार काय करणें दूजेपणा संहरी ॥ १६ ॥

(इंद्रवज्रा.)

संसारदुःखातुनि मोकळीता ॥ ताता न माता सुत आस कांता ॥
मायाभ्रमाचें सकळीक नातें ॥ जावें मरोनी अपवादघातें ॥ १७ ॥
देवा मला दे पदिं नित्य थारा ॥ मालीनची मी बहुता प्रकारा ॥
सोसे न कांहीं गति द्वैतकारी ॥ मानूं कसी हे नर आणि नारी ॥ १८ ॥
काया कृतांताकृतिचे सरीला ॥ माजी म्हणों ये नच हे स्वलीला ॥
काया नराची हरि आकळाया ॥ लागे मना या सहजों उपाया ॥ १९ ॥

कां शोध नाना करितोसि चित्तीं ॥ कैसी कळेना विनयार्थ नीती ॥
भीतीस राया गुण राम गायीं ॥ घेई मना तूं रससौख्य होई ॥ २० ॥

(वसंततिलका.)

प्रेमेंविणा विनवणी करुनी न पावे ॥ प्रेमार्थ फार गतिचे परि ते परावे ॥
भावार्थ भाव गतिचा नवरंग साचा॥पाहे मना निशिदिनीं सदसंग याचा॥ २१

(इंद्रवज्रा.)

संन्यासदीक्षा बहु पंथ केले ॥ देहार्थ वीणें नच काय झालें ॥
अज्ञान आदीं पदरीं असोनि ॥ दीसेल कैसा हरि त्या करोनी ॥ २२ ॥

(मालिनी.)

हरिपण हरि अंगें भक्तिभावें करोनि ॥ हरि नच अभिमानें भासणें कर्मध्यानी ॥
हरिपण हरवाया मोहमाया दुभेदी ॥ हरि हरविल गातां कौतुकानें प्रबोधी॥२३

(इंद्रवज्रा.)

तारुण्यसिंधू बहु घातकारी ॥ नानातरेनें विमुखी विचारी ॥
निंदानुवादें दिन जात खाली ॥ निद्रावसानीं ममता मिळाली ॥ २४ ॥
कामीक बुद्धी अभीमान गेहा ॥ माझें दुजाचें पर बाध पाहीं ॥
दुःखास सूखाकृति मानुनीयां ॥ मोहाब्धिठायीं रमतो मराया ॥ २५ ॥
अंतीं न कोणी परकीय सारीं ॥ पाहे मना तू बहुता प्रकारीं ॥
दारासुतादी धन आप्त बंधू ॥ मोहाकृतीचा भव हेत सिंधू ॥ २६ ॥
विद्या अविद्या उभयार्थ संधी ॥ जीवा शिवाची करणी प्रबधी ॥
एकाकृती हे द्विविभाग केले ॥ शोधान्वयानें समतेसी आले ॥ २७ ॥
बाह्य दावित दिठी जडते अहंता ॥ वीषयोन्मुख भरे गति ते न हीता ॥
यासची वदति बूध हो अविद्या ॥ आत्मभाव प्रगटे तधि तेचि विद्या॥२८॥
स्वप्नांतरीं भास अनेक होती ॥ जाग्रतीसमयिं ते सकळीक जाती ॥
बाह्यभाव उभवी भ्रम कामकर्मीं ॥ आटपे स्वरुपबोध गती स्वधर्मीं ॥२९॥
ना कर्मकांडी नच ज्ञानयोगें ॥ नानाप्रकारें समता न वागे ॥
ना शास्त्रवादें भ्रम शांत होणें ॥ होणे अहंता दुर देहमानें ॥ ३० ॥
हेतू अनेकाकृतीचे मनाला ॥ ना तेथ सिद्धी निजबोध लीला ॥
जरीं शोधिले देह चारी विचारें ॥ अनता नये साक्षपी दृश्यकारें ॥३१॥

३० उमारमा संवाद.

(भुजंगप्रयात.)

नमो मोरया एकदंता गणेशा ॥ मुळारंभ कार्या गुणाच्या परेशा ।
अगा पुरवा आवडी या दिनाची ॥ कथा वाढवी वादवीवाद याची ॥ १ ॥

(इंद्रवज्रा.)

वाचा परादी विधि कन्यका ही ॥ वंदीन भावें जिव आत्मगेही ॥
मातें प्रबोधी पद अर्थ वाचें ॥ लीलाविवादें निजसाधनीचें ॥ २ ॥

(यूथिका.)

नाटकाकृति कथा सुरकामिनीची ॥ साचची वरि परि बहु गूढ जीची ॥
भावना निजकळा गुणा जाणवी ॥ भेदुनी भवभ्रमा सुख वाढवी ॥ ३ ॥

(इंद्रवज्रा.)

गौरीरमा एक दिनीं वसंती ॥ मूनी जनांची भुमिका सुसंती ॥
एकांतवीहार करोनि दोघी ॥ बैसोनि संवाद करीत ओघी ॥ ४ ॥

(शार्दूलविक्रीडित.)

कांताची गति जोखिती निजसती शांती धृती सौभरी ॥
निंदा वाद दिसे वरी पदरुपें निर्गुणता आदरी ॥
आदी सिंधुसुता अनादि गिरिजा तूर्येसही देखणी ॥
जी कां कार विदारुनी स्वपुटी सिद्धांत दावी पणीं ॥ ५ ॥
दोघींचा झगडा विवाद पतिच्या निंदास्तुती साम्य की ॥
ऐका सज्जन कान देउनि सुखें शंका हरे नास्तिकीं ॥
सिंधूजा भव भावनाकृति वदे अंबेप्रती हांसुनी ॥
गर्वाचे रव खोचरे अनुभवे पोळी मना लासुनी ॥ ६ ॥

(वसंततिलका.)

बाई बरा नवतिचा निजरंग अंगीं ॥ हा तूमचा पति भुताकृतिनें असंगी ॥
जूनाट हा पति तुतें गतिमान तोकीं॥नाहीं सुखार्थ अवनी दिसतोचि नोकीं॥७॥

(भुजंगप्रयात)

सदांचा स्मशानी तनू भस्मकांती ॥ क्रिडा निग्रही ते गमे आत्मज्योती ॥
वदे पार्वती वासुदेवः कळत्रा ॥ अगे धांगडे ऐकणें शिवस्तोत्रा ॥ ८ ॥

सबाह्यांतरीं देखणा कांत माझा ॥ करी अंत तूझ्या पतीचा स्वओजा ॥
जया काळ भीती तया निंदिसी तू ॥ मुढे राग मिथ्या तुझा भोग छेथू ॥९॥
स्मशानी धनी मानिसी काय माझा ॥ तुवां आणिला नाच हा भाव वोजा ॥
दडे ना कधीं लाजुनी कौंकिकाला ॥ तुझा तो पती जाग्रती भाव काळा ॥१०॥
निशाणीं जयाची स्मशानीं वसंती ॥ जियें पाहिलें दृष्टि ते जाण संतीं ॥
सदांचा सुकाळी वसे अर्धअंगीं ॥ प्रिती भावची अंतरीं आत्मरंगीं ॥ ११ ॥

(शार्दूलविक्रीडित.)

आरामी सदनीं गिरिंदिरिमधीं भावार्थ हारी भ्रमा ॥
कामारी मम कांत शांत गतिचा दावी गुणाच्या क्रमा ॥
तूझा तो बहु नाटकी चपळ गे धांवे पराच्या घरीं ॥
कंसारी गति चोर चाळकपणें चाळीत सूरासुरीं ॥ १२ ॥
बापाचा नच ठाव जातबुडवा गौळी कसा मानला ॥
कां गे डागुनि बोलसी निधिसुते खासा तुझा दादला ॥
गौरीचे रव ऐकूनी चडफडे काता हरीची तधीं ॥
बोले त्रासुनि सुंदरी उणिवता शोधी गती अंबुधी ॥ १३ ॥

(इंद्रवज्रा.)

ऐके भवानी तुज राग आला ॥ माझ्या पतीला बहु डाग दीला ॥
जाणोनी थोरी नच मान देसी ॥ दंभार्थ दीसे वदनीं उमोसी ॥ १४ ॥
गंगाधराची गति थोर केली ॥ काता पदींची मम हे उदेली ॥
वंदोनि माथा शिवनास पावे ॥ कैसें तुझे गे रव मानधावे ॥ १५ ॥

(शिखरिणि.)

जटाधारी नंगा हरपशुपती तापसमती ॥
नसे कांहीं खाया भवतिप्रभवी भिक्षुक गती ॥
करीं घेई पात्रा नरशिर बरा नाम,करटी ॥
तुला कैसें आलें बहुपण गडे वाणि तुरटी ॥ १६ ॥

(भुजंगप्रयात.)

चिता भस्मधारी सदां गुंग भंगीं ॥ गजाची वपू वोढितो नित्य अंगीं ॥
असा संगती स्थीर तूं रानटी गे ॥ तुला पट्टणी कोण पूसे न रागें ॥ १७

(यूथिका.)

जोगडा पति तुझा तनु वृद्ध गे ॥ दीसती मजप्रती सकळी दुगें ॥
क्रोध फार नृपती सुत कांपिला ॥ शांत कोविं गणुं ये असल्या भला ॥१८॥

(शार्दूलविक्रीडित)

तातें तूज दिली न कां ढकलुनी गीरीवरोनी तळीं ॥
कैसी दैवगती सती तुजप्रती लावीयली से गळीं ॥
नाहीं अबर भूषणावरि प्रिती वैराग्यधारी तनू ॥
मानूं तूज अभाग्य तें प्रसवली केसे मिळे साधनू ॥ १९ ॥

(द्रुतविलंबित)

खवळली गिरिजा निधिजे वरी ॥ वदतसे क्रुरतें वरुनि सरी ॥
हरिप्रिये मजला नच सांगुं हें ॥ गुण तुझ्या पतिचे निदिमाजिं हे ॥२०॥

(शार्दूलविक्रीडित)

कां गे वाद तुझा फुका शशिमुखे कां लाज नाहीं तुला ॥
कांताचे मम आंगणीं धव तुझा ऊभा करा जोडला ॥
माता मातुनियां मला नमि भला तें नाकळेची तुतें ॥
पूसे सत्वर जाउनी पतिप्रति घेई मनीं भाव ते ॥ २१ ॥

(इंद्रवज्रा.)

कोणा न लागे परपार याचा ॥ आनंद तो भोगित मी सदांचा ॥
जेथोनि निर्माण गती अदोषी ॥ बोली तुझी हे कपटार्थ दोषी ॥ २२ ॥
आदी अनादी शिव शूळपाणी ॥ जैसें विकासा भर्व हेत पाणी ॥
माणिक्य मुक्ता नर नाचि नारी ॥ जाणे स्वशोधें तव तो मुरारी ॥ २३ ॥

(शार्दूलविक्रीडित)

गे तूं जाग्रति नाव्ह भावनटणी येथें बहू बोलसी ॥
मानी ना तुज कांत तो परघरीं राहे सदांचा खुपी ॥
वैकुंठी कधिं सागरीं भुमिधरा निद्रा तनूचे वरी ॥
योगी मानससंपुटी क्षणभरी संतावरीं सौभरीं ॥ २४ ॥

धर्माचा यहु भाळला पति तुझा दासा घरीं दास गे ॥
नाहीं ठाव अभाव हा तुज भरे भाऊं नको रान गे ॥
मूढें द्वैत कसें सरेल मतिचें निंदानुवादें सती ॥
पाहे पावनकारकाक्षिविरूपीं वंदी सदा तो निती ॥ २५ ॥
ऐकोनी निधिजा सलज्ज वदनीं वीनोद कष्टावला ॥
भेदाभेद विमूख आसन करी लाभार्थ हा लाभला ॥ २६ ॥

(मालिनी.)

शिवमति गिरिजांगीं केईली दिव्यदृष्टी ॥
भवभिति कसणीची बुद्धि त्यागीत कष्टी ॥
सकल फळफळाचे नित्यरंगीं नवाचे ॥
अभवभव अनंती कीर्तनीं रंग भावे ॥ २७ ॥

REFBK-0003148

पहिला भाग समाप्त.

मराठी ग्रंथ संग्रहालय ... क्र. 3784

कै. प्रभाकर विठ्ठल गुप्ते, रा. ठाणे
यांचे स्मरणार्थ
संग्रहालयास देणगी.

मराठी ग्रंथ संग्रहालय, ठाणे. स्थळप्रत
अनुक्रम ५५५५२ .... वि. काव्य
क्रमांक २०५९ नों. दि. ३१-३-७२

विक्रीस तयार असलेल्या कांहीं ग्रंथांची यादी.

पुस्तकांतील विषय.	किंमत रु. आ. पै.
आनंदरामायण---सरळ गोष्टीरूप रूपांतर. सचित्र नवी आवृत्ति. हा मूळ ग्रंथ २५ हजार श्लोकात्मक असून, त्यांत संपूर्ण रामचरित्र व त्याच्या पुत्रपौत्रादिकांच्या कथा आहेत.	१--८--०
बृहद्योगवासिष्ठ---अर्थात् वसिष्ठ महारामायण---श्रीवाल्मिकीमुनि प्रणीत ३२ हजार श्लोकात्मक ग्रंथाचें मराठी गोष्टीरूप रूपांतर. या ग्रंथांत श्रीवसिष्ठमुनि वक्ते व श्रीराम श्रोता, असा योग आणून अध्यात्म ज्ञानाचें गोड विवेचन केलें आहे. हा ग्रंथ दोन भागात पूर्ण केलेला आहे, व शेवटीं वाचकांच्या सोयीकरितां दोन परिशिष्टें जोडलीं आहेत. दोन्ही भाग मिळून सवलतीची किंमत	८--०
कथाकल्पतरु---(पूर्वार्ध---स्तबक १ ते ७) अध्याय १२६ गोष्टीरूप भाषांतर. पुस्तकाचा आकार, ग्लेज कागद व कापडी पुठ्ठ्याची बांधणी, यांत भागवत, रामायण व १८ पुराणांतील पांचशांवर सुंदर कथा आल्या आहेत. सवलतीची कि. ..	४--०--०
कथाकल्पतरु---(उत्तरार्ध स्तबक ८ ते १४) अध्याय १४६ गोष्टीरूप भाषांतर, पुस्तकाचा आकार, ग्लेज कागद व कापडी पुठ्ठ्याची बांधणी. या भागांत संपूर्ण महाभारत, भगवद्गीता, विदुरनीति, भीष्मनीति, गीतामाहात्म्य व पांडवांविषयीं इतर पुराणांतरींच्या कथा आणि विस्तृत उपसंहार आहे. ...	४--०--०
कथासरित्सागर---सोमदेव भट्ट विरचीत १ लक्ष श्लोकात्मक कथांचें मराठी रूपांतर. यांत चित्ताकर्षक व मनोरंजक बोधपर अशा अनेक कथा गोष्टीरूपानें आल्या आहेत. पुस्तकाचे ५ भाग असून ते दोन व्हॉल्यममध्यें बांधले आहेत दोन्हींची सूट किं	५--०--०
गणेशपुराण---या पुराणांत उपासनाखंड व क्रीडाखंड अशीं दोन मुख्य खंडें असून अध्याय २४८ आहेत. त्याचें गोष्टीरूप हें सुलभ रूपांतर मराठी भाषेंत केलें आहे.	१--०--०
उदासी महाराज---प्रसिद्ध सत्पुरुष हरिहर महाराज उदासी यांचें चरित्रासह त्यांनीं केलेले प्रासादिक अभंग, पदें, इत्यादि कवितांचा संग्रह व गद्य लेख. नित्य भजनास योग्य.	१--०--०

पत्ता:---दामोदर सांवळाराम आणि मंडळी, इंदुप्रकाश छापखाना, मुंबई नं. २.